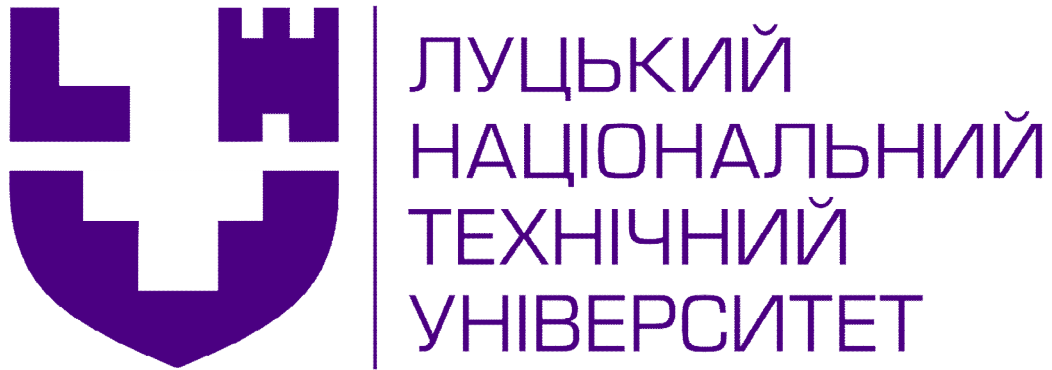

**Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Кафедра соціального забезпечення та гуманітарних наук**

**МАТЕРІАЛИ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ В СИТУАЦІЇ
ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ»**

25 БЕРЕЗНЯ 2020 РОКУ

ЛУЦЬК – 2020

УДК 316.32:101:321:340 (0432)

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Життєдіяльність людини в ситуації глобальних викликів сучасності». – Луцьк, ЛНТУ, 2020. – 132 с.

У збірнику подані тези доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Життєдіяльність людини в ситуації глобальних викликів сучасності». Матеріали конференції присвячені аналізу різних аспектів життєдіяльності людини в умовах уніфікації, інтенсифікації та інтеграції соціальних, економічних, політичних та культурних зв'язків.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Жук О. М., кандидат історичних наук, доцент, зав. кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ;

Маліновський В. Я., доктор політичних наук, професор кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ;

Мартинюк Я. М., кандидат історичних наук, доцент кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ;

Піменова О. О., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ;

Ситник О. І., кандидат політичних наук, доцент кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ;

Сільвестрова О. Ю., кандидат філософських наук, доцент кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ.

ЗМІСТ

Секція № 1. Соціальне забезпечення	10
Артисюк І. В. АЛКОГОЛІЗМ – ГОСТРА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....	10
Данилевич С. В. СУТНІСТЬ, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	11
Дунець Н. Ю. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СІМ'Ї В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ..	13
Заєць Ю. В. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	14
Козловська Х. О. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ВИД ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	16
Комзюк О. І. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	18
Кохан А. М. СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ:ВІТЧИЗНЯНА ПАРАДИГМА ДОПОМОГИ.....	20
Литвин В. А. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ГРОМАДЯН	21
Ліщук І. В. ДЕРЖАВА ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ЯК ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	22
Най Б. В. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ ТА У СВІТІ.....	24
Недільська М. БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ	26
Новосад А. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ БЕЗ ПЕВНОГО МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ	27

Савчук К. В. ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	29
Рубец С. Г. ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ: ПЕРЦЕПТИВНЫЙ КОМПОНЕНТ	31
Трохимович В. В. СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	32
Яковлева Д. А. МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	34
Секція № 2. Філософія	36
Борейко Ю. Г. ПОВСЯКДЕННІСТЬ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СПОРІДНЕНИХ ПОНЯТЬ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	36
Гудзенко О. Г. ВПЛИВ ХРИСТИЯНСТВА НА АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ ПРЕДСТАВНИКІВ КИЄВОРУСЬКОЇ ДОБИ.....	37
Липская О. Г. РЕЛИГИЯ КАК ОСОБАЯ ФОРМА КУЛЬТУРЫ	38
Опейда Л. М., Опейда А. Р. ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЛЮДСТВА.....	39
Романюк А. О. ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ	41
Сенюк Д. О. ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	43
Столярчук О. В. ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	44
Секція № 3. Політологія	46
Бойчук О. І. РЕСТИТУЦІЙНІ ВИМОГИ НІМЕЦЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН	46

Волянчук А. В. РАДЯНСЬКО-СИРІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ У ВІЙСЬКОВІЙ ТА ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІЙ ПЛОЩИНІ.....	48
Гринчук І. М. ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ	49
Доманцевич Ю.Л. ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ И СТАНОВЛЕНИЯ БАХАИЗМА В БЕЛАРУСИ	51
Запорожець М.С. КОНЦЕПЦІЯ ГРОМАДИ В ПОЛІТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ М. ДРАГОМАНОВА	52
Коваль К. СТЕРЕОТИПИ ПРО ЖІНОЧУ ЮРИДИЧНУ ПРАКТИКУ	54
Липская О. Г. ПАТРИОТИЗМ КАК СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН	56
Лисик Д. ПОДІЛ СУСПІЛЬСТВА ЧЕРЕЗ РЕЛІГІЙНІ ЧВАРИ	57
М'якота М. ВІЇЗД УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОН ЯК ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ.....	59
Фарина А. С. МИСТЕЦТВО ПЕРЕКОНАННЯ: ЗАУВАГИ ДО ВИСТУПУ	61
Секція № 4. Соціологія	63
Адамчук О. СМАРТФОН – НЕОДМІННИЙ СУПУТНИК СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	63
Булук С. ПАРТНЕРСТВО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	64
Butenko D. STARTUP DEVELOPMENT IN UKRAINE	67
Kitura B. UKRAINIAN NATIONAL COSTUME AS AN ETHNOCULTURE FACTOR IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN ETHNODESIGN	68

Коструба Н. С. КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РЕЛІГІЙНИХ ЗМІ В ЧАСИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ	70
Кулько Е. И. ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА КУЛЬТУРУ И ЦЕННОСТИ ЧЕЛОВЕКА .	72
Кулько Е. И. ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ ЛИЧНОСТИ В НОВЫХ СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ.....	73
Любчук В.В. СОЦІАЛЬНА АМБІВАЛЕНТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ СТАВЛЕННЯ ДО КОРОНАВІРУСУ).....	75
Миронюк О. «МОЛОДІЖНА» ХВОРОБА III ТИСЯЧОЛІТТЯ	77
Олевський М. Ю. ГІДНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ – ОСНОВА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ	78
Рубец С. Г. АКМЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕНЕДЖМЕНТА ОБРАЗОВАНИЯ.....	81
Скопик К. ЗНАЧИМІСТЬ ЖІНКИ НА ВІЙНІ.....	82
Хаймик Г. БУЛІНГ У СВІТІ: РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПОДОЛАННЯ	85
Секція № 5. Історія	89
Артисюк І. В. УЛАМКИ ВІЧНОСТІ. _СТОУНХЕНДЖ – ГІГАНТСЬКА КАМ’ЯНА ЗАГАДКА ПОСЕРЕД ЄВРОПИ	89
Блоха М. ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЄТКУ РАДЗИВІЛЛІВ	90
Бозылева Н.В. ПРАВОСЛАВНАЯ АРХИТЕКТУРА В ПОЛОЦКЕ	92
Борковська Ю. В. ОРЛЕАНСЬКА ДІВА – ЖАННА Д’АРК.....	94

Галкина А.С. ВЕТКОВСКИЙ МУЗЕЙ СТАРООБРЯДЧЕСТВА И БЕЛОРУССКИХ ТРАДИЦИЙ ИМЕНИ Ф. Г. ШКЛЯРОВА	96
Главдель М. Г. К. С. КЕМАРСКИЙ И ЕГО ВКЛАД В РАЗВИТИЕ МЕДИЦИНЫ В ГРОДНЕНСКОЙ ГУБЕРНИИ В КОНЦЕ 19 – НАЧАЛЕ 20 ВВ.	97
Карпук Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КУЛЬТУРИ	98
Касянчук І. С. ПЕТРО САГАЙДАЧНИЙ - ГЕТЬМАН ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО	101
Косенко Т. ЗНИЩЕННЯ ЄВРЕЇВ НА РАТНІВІЩИНІ УСТАМИ СТАРОЖИЛІВ	102
Кричина С. Д. ГЕРОИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА В ИСТОРИИ СЛУЧЧИНЫ.....	105
Купрійчик М. В. ТРИПІЛЛЯ ЯК НАЙЦІКАВІШИЙ ЕТАП ПЕРВІСНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ	106
Матвійчук І. З ІСТОРІЇ ЛУЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ	108
Новицька І. М. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТОВАРОЗНАВСТВА ЯК НАУКИ.....	111
Папезжук О. ЗАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ТЕАТРУ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРЕНАХ	113
Постернак О. С. ІСТОРИЧНО-СТИЛЬОВА ДОВІДКА ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСИ.....	115
Пристапа А. С. В'ЯЧЕСЛАВ ЧОРНОВІЛ – ЛЮДИНА, ЯКА ВІДРОДИЛА УКРАЇНУ	117
Пшигода Н. М. В'ЯЧЕСЛАВ ЛИПИНСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК, ПОЛІТИК, ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ	118

Радіон К.

ЗАГУБЛЕНЕ МІСТО НА ВОЛИНІ..... 120

Садовская Б. И.

**СТУДЕНЧЕСКИЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ
КРУЖОК В ГРОДНЕНСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ
ЯНКИ КУПАЛЫ (ИСТОРИОГРАФИЯ ПРОБЛЕМЫ)..... 122**

Сердюкова И. В.

РАЗВИТИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ ГОРОДА ШКЛОВА 124

Тумік С.

ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ ЗАХИСНИКА: XVII–XXI СТОЛІТТЯ 125

Секція № 6. Право 128

Глущенко Л. О.

**ПОНЯТТЯ «СИЛЬНЕ ДУШЕВНЕ ХВИЛЮВАННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРАВІ 128**

Назаров Н. В.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ 129

Янюк К. В.

ПРОБЛЕМА ВІЙНИ І МИРУ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА.... 130

Секція № 1. Соціальне забезпечення

Артисюк І. В., ст. гр. СЗ–11
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. і. н., доц., зав. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Жук О. М.

АЛКОГОЛІЗМ – ГОСТРА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Однією з гострих соціальних проблем сьогодення є алкоголізм. Від цього страждає все суспільство, але насамперед у групу ризику потрапляє підростаюче покоління: діти, підлітки, молодь. Адже алкоголь особливо активно впливає на організм, що не сформувався, поступово руйнуючи його. Шкода алкоголю очевидна. Це проблема світового значення, і боротьба з нею вимагає спільних зусиль. Її слід розцінювати не лише як особисту трагедію, а й як соціальне лихо.

Метою повідомлення є аналіз соціальних проблем, пов'язаних алкоголізмом. Дослідженню даної проблеми присвячені праці таких учених, як: Ю.В. Александров, Ю.М. Антонян, В.В. Гульдан, А.П. Закалюк, І.І. Лановенко, В.О. Меркулова, Т.А. Денисова, М.П. Мелентьева, С.В. Нікітенко, О.С. Міхліна, Т.М. Явчуновська, О.В. Радзивілова, А.Т. Потьомкіна, М.С. Басенко, та інші.

Вживання алкоголю є масовим явищем, яке пов'язане з одного боку з традиціями та звичаями, а з іншого боку, із громадською думкою і модою. Споживання алкоголю залежить від психологічних особливостей людини, ставлення до алкоголю як до «ліків», «зігріваючого ефекту» і т.п. До алкоголю часто вдаються, сподіваючись покращити настрій, знизити психічну напруженість, позбутися відчуття втоми, моральної незадоволеності, «втекти» від реальності з її нескінченними турботами і переживаннями. Одним людям здається, що алкоголь допомагає подолати психологічний бар'єр, встановити емоційні контакти, для інших, особливо неповнолітніх, він уявляється засобом самоствердження, показником «мужності», «дорослості».

Алкоголізм – важка хронічна хвороба, у більшості випадків є важко виліковною. Захворювання відбувається шляхом регулярного і тривалого вживання алкоголю і характеризується особливим патологічним станом організму: нестримним потягом до спиртного, зміною ступеня його сприйняття і деградацією особистості. Алкоголізм є одним з різновидів наркоманії, оскільки в основі його розвитку лежить психічна та фізична залежність від алкоголю.

Алкоголізм може розвинути як під впливом зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Інша мотивація вживання алкоголю – прагнення нових відчуттів. Цей фактор є досить небезпечним, адже частий потяг до «забороненого» спричиняє залежність і може мати невтішні результати. Зазвичай це виявляється спочатку в асоціальних вчинках із нанесенням шкоди, а згодом й до правопорушень і проблем із законом. Інколи підлітки починають вживати спиртні напої, виправдовуючись складною сімейною ситуацією або негараздами в особистому житті. В Україні щороку через алкоголь помирають понад 40 тисяч людей. Це близько 8 тисяч отруєнь алкоголем, 8 тисяч – кардіопатій і решта – це всі інші захворювання, а також нещасні випадки, які трапляються через вживання алкоголю [3]. За статистикою ВООЗ за 2012 рік, країна на п'ятому місці в світі за споживанням алкоголю (у 2011-му було шосте) і на другому – за рівнем смертності від цієї соціальної недуги в Європі [1].

Політику протидії алкоголізму на міжнародному рівні здійснює Всесвітня організація охорони здоров'я. На Всесвітній асамблеї охорони здоров'я в Женеві була прийнята «Глобальна стратегія по зниженню зловживання алкоголю» [2]. Серед заходів, рекомендованих у доповіді, - обмеження реклами спиртних напоїв, обмеження числа точок продажу алкогольної продукції і скорочення часу продажу, підвищення роздрібних цін на спиртні напої за рахунок податків, інформування про шкоду алкогольних напоїв. Важливим фактором у боротьбі з цим явищем є поінформованість людей про згубний вплив алкоголю на

життєдіяльність людини. В даний час друкується величезна кількість статей в газетах і журналах, цій проблемі присвячуються безліч фільмів і телевізійних передач. У загальноосвітніх закладах активно пропагується тверезість, закликають дітей займатися спортом, а для реалізації здорового способу життя, йде активне будівництво спортивних залів і майданчиків, закуповується необхідний спортивний інвентар. Рух за здоровий спосіб життя і зусилля, спрямовані на зниження ризику хронічних захворювань, сприяють формуванню більш конструктивного ставлення суспільства до споживання алкоголю.

Отже, проблема алкоголізму є розгалуженим комплексом соціальних патологій, що впливають на нормальне функціонування суспільства. Подолання цього негативного явища покладено на плечі не лише медичних та соціальних працівників, але й на державу в цілому, громадянське суспільство та різні громадські інститути. Сьогодні зростає роль держави у вирішенні проблем алкоголізму, особливо дитячого і підліткового, що набирає зараз обертів і стає однією із основних загроз всієї нації. Гострою є проблема жіночого пияцтва, що, безсумнівно, впливає на демографічну ситуацію в країні, також побутового пияцтва і зловживання алкоголем у сім'ях та на роботі. Тому ця загрозлива ситуація в межах нашої країни потребує комплексних заходів з її подолання.

Список використаних джерел

1. В Україні спорт і пиво поєднують // Всеукраїнська газета «Вісник» – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.visnyk.lutsk.ua/2013/06/20/v-ukrajini-sport-i-pyvo-pojednayut/>
2. Децик О.З. Карпінець І.М. Комплекс заходів профілактики алкоголізму на рівні первинної медичної допомоги // Журнал Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2013. – № 1 (11). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/kompleks-zahodiv-profilaktiki-alkogolizmuta-na-rivni-pervinnoyi-medichnoyi-dopomogi>
3. Щодня алкоголь вбиває 40 українців : в рік кожен випиває 82 літрів спиртного // Проєкт “Факти про Алкоголь”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alcofact.org.ua>.

Данилевич С. В., ст. гр. СЗ-21
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. філос. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О.Ю.

СУТНІСТЬ, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Сьогодні створення ефективної системи соціального захисту населення є найактуальнішим і пріоритетним завданням у сфері соціально-економічної політики держави, а система соціального обслуговування населення потребує якісної трансформації відповідно соціально-економічних викликів і домінуючих потреб населення. Це вимагає застосування наукового підходу до аналізу системи соціального обслуговування в контексті соціологічного підходу, зокрема соціології управління [2, с. 72].

Соціальний захист - невід'ємна складова політики держави, відповідальної за добробут, розвиток і безпеку своїх громадян. Це той чинник, від ефективності якого залежить цивілізаційний розвиток будь-якого суспільства. З'ясування сутності соціального захисту, його місця в політиці соціальної держави набуває особливої актуальності у складних умовах сьогодення, адже соціальний захист - це засіб збереження стабільності та злагоди в суспільстві, що трансформується, інструмент, за допомогою якого держава може впливати на життя людей, отримує підтримку урядового курсу [1, с. 41].

Закон України «Про соціальні послуги» (стаття 1) визначає, що соціальна послуга – це комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх

життєвих проблем [3]. Таким чином, термін «соціальна послуга» (на думку експертів Центру перспективних соціальних досліджень) – це результат діяльності людини, який не набуває матеріально-речової форми, і спрямований на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя. Отже, за законодавчими та науковими концепціями, беззаперечною формою здійснення соціального обслуговування є послуга. Однак до сьогодні невирішеним залишається питання: вживати термін «послуги» чи все ж таки робити акцент на сферу їх застосування і називати відповідну форму «соціальні послуги». Тут думки вчених розділилися на дві групи. Представником першої є М. Філіпова, яка вважає, що соціальне обслуговування – це надання непрацездатним і громадянам, які потрапили у складну життєву ситуацію, різноманітних видів послуг, які забезпечують досягнення необхідної якості життя різними суб'єктами соціального захисту населення (соціальними службами) [4]. Натомість М. Буянова зазначає, що соціальне обслуговування є діяльністю спеціальних організацій щодо надання різних соціальних послуг для осіб, що знаходяться з незалежних від них причин в ситуації, яка порушує їх життєдіяльність і яку вони не можуть подолати самотійно (або за допомогою осіб, які відповідно до закону зобов'язані їх утримувати) [5]. Дані підходи об'єднує той факт, що соціальне обслуговування представляє собою соціальний інститут, що передбачає інституціоналізацію соціальних послуг, а тому його потрібно розглядати з позиції соціологічного і управлінського підходу [2, с. 74].

Окрім специфічної соціальної структури соціального обслуговування населення (всі суб'єкти, які прямо або побічно включені в цей процес), соціолого-управлінський підхід в організації соціального обслуговування населення повинен бути спрямований і на вивчення власне суб'єктних характеристик, тобто на параметри, які відображають суб'єктні позиції всіх учасників процесу соціального обслуговування населення. До таких параметрів відносяться ціннісно-цільові і мотиваційні структури, які відтворюють оцінне відношення конкретних суб'єктів до ухвалюваних управлінських рішень, що реалізуються в системі соціального обслуговування населення.

У цілому можна виділити наступні аспекти соціолого-управлінського підходу в системі соціального обслуговування:

- організаційно-інституціональний аспект пов'язаний із удосконаленням структурної організації системи соціального обслуговування (розвиток мережі закладів соціального обслуговування різних форм власності і підпорядкування);
- нормативно-регулятивний аспект – впровадження норм, правил і стандартів надання соціальних послуг відповідно змінам у соціальній системі суспільства;
- аспект комунікативної взаємодії суб'єктів соціального обслуговування – формування ефективного комунікативного поля та практики надавачів і отримувачів соціальних послуг [3].

Таким чином, систематизація методологічних підходів, вироблених соціологічною наукою і теорією соціального управління, дозволяє виділити комплексний соціолого-управлінський підхід, в якому соціальне обслуговування розглядається не тільки у вузькому сенсі (як сукупність соціальних технологій, методів і форм надання допомоги особам, що знаходяться у важкій життєвій ситуації), але і в широкому сенсі (як регульована за допомогою соціально-управлінських технологій система організованої соціальної взаємодії між різними соціальними інститутами, включаючи державу і громадянське суспільство, соціальними групами і індивідами, які в процесі соціального обслуговування вирішують життєво важливі проблеми як для громадян, що знаходяться у важкій життєвій ситуації, так і для тих, хто здійснює соціальне обслуговування).

Можна виділити основні напрямки підвищення ефективності управління соціальним обслуговуванням у контексті соціологічного підходу: удосконалення нормативно-правової бази системи соціального обслуговування; затвердження соціальних стандартів щодо конкретної соціальної послуги; запровадження моніторингу та контролю якості й ефективності послуг для оцінювання ступеня відповідності послуг потребам клієнтів, рівня задоволення клієнта, рівня наданої послуги, її своєчасності та результативності; підвищення статусу працівників соціальної сфери та запровадження механізмів їх соціальної захищеності;

удосконалення та розвиток системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників соціальної сфери [2, с.75-76].

Список використаних джерел

1. Москаленко В. В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8399/Moskalenko_Sutnist.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 14.12.2019)
2. Мещан І. В. Соціальне обслуговування як складова соціального захисту населення: соціолого-управлінський аспект. *Грані*. 2015. № 8. С. 71-76. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_8_15 (дата звернення 19.12.2019)
3. Про соціальні послуги. Закон України № 966-IV від 07.01.2018. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15>.
4. Право социального обеспечения: учебник. Под ред. М.В. Филипповой. М.: Юрайт, 2016. 382 с. URL: <https://ozon-st.cdn.ngenix.net/multimedia/1015353478.pdf> (дата звернення 16.12.2019)
5. Буянова М.О. Право социального обеспечения: учебное пособие. М.: КноРус, 2013. 480 с. URL: <http://window.edu.ru/resource/594/37594/files/document100090119.pdf> (дата звернення 16.12.2019)

Дунець Н. Ю., ст. гр. СЗ-22

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. соц. н., доц. кафедри

Соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Піменова О. О.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СІМ'Ї В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ

Існує багато визначень поняття «сім'я» з позиції науки. Зокрема, сім'я – динамічна мала група людей, котрі проживають разом і зв'язані родинними відносинами (шлюб, кровна спорідненість, усиновлення, опіка), спільністю формування і задоволення соціально-економічних та інших потреб, взаємною моральною відповідальністю. Сім'я – це соціальний-педагогічний інститут та особлива соціальна система, яка є підсистемою суспільства і включає в себе інші підсистеми; це первинний контактний колектив. Сім'я є прикладом унікального поєднання різнопланових збалансованих характеристик. Саме завдяки здатності до врегулювання вона є найгнучкішим елементом соціальної структури, здатним швидко реагувати на внутрішні та зовнішні впливи. Сім'я, яка належним чином виконує свої функції, називається здоровою, її основними ознаками є:

- згуртованість;
- відкритість для встановлення нових стосунків;
- оптимізм і турбота;
- здатність самостійно вирішувати завдання свого розвитку;
- ідентичність.

Сім'я виступає провідним чинником соціалізації особистості на макрорівні [3].

Соціальні проблеми в сім'ї: алкогольна або наркотична залежність одного з членів сім'ї, або всіх членів родини; бездоглядність дітей; неналежне виконання батьківських обов'язків; бродяжництво одного з членів родини/дитини; антисанітарія або погані житлові умови; безробіття одного/ всіх членів сім'ї; соціальне сирітство дитини; використання дітей у корисливих цілях; насильство в родині/когось із членів або дитини: (моральне, фізичне, матеріальне, сексуальне); матеріальні проблеми (складні життєві обставини); інвалідність когось із членів сім'ї; втрата роботи/тривале безробіття; втрата когось із членів родини/батьків (сім'ї, що втратили годувальника, діти-сироти); позбавлення батьків батьківських прав (діти, позбавлені батьківського піклування); усиновлення, удочеріння, взяття під опіку; розлучення/вже розлучені батьки (сім'я, що розпалася + родина, що розпалася і має спільних дітей, діти в умовах розлучення батьків); конфлікти між поколіннями (між зятем і тещею,

Соціальні проблеми, на рішення яких направлена соціальна робота, можна класифікувати таким чином:

2. Соціально-екологічні проблеми – охорона навколишнього середовища, забруднення великих промислових центрів, екологічні катастрофи.

4. Проблеми соціальної стратифікації. Соціальне розшарування, нерівність в суспільстві веде до розділення суспільства на «вищі» і «нижчі» класи і верстви, до економічної експлуатації, технократичної маніпуляції.

6. Проблеми символізування і моделювання світу і людей в ньому. Вони можуть виражатися в неадекватних формах, недоліку честі і моралі, високій самоповазі, недосяжних життєвих цілях, а звідси – у відчуженні, соціальних забобонах, в анти людських цінностях.

8. Проблеми структур влади – від них, їх дії, програм залежить соціальна напруженість і стабільність в суспільстві, від їх режиму (тоталітарності, демократії або авторитарності) - соціальна активність населення [1].

Список використаних джерел

- Заєць Ю. В., ст. гр. СЗ-21

Науковий керівник: к. філос. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О.Ю.

Соціальна робота в наш час має важливе значення. Сьогодні світ переживає кризові явища, що позначилися на всіх без винятку сферах людської життєдіяльності. Допомога людям, які зіткнулися з проблемами, у пошуку шляхів їх розв'язання. Коло проблем, які можуть належати до компетенції соціального працівника, охоплює труднощі у взаєминах з

іншими людьми, нездатність до виконання різних соціальних ролей, нездатність доглядати за собою з певних причин, кризові ситуації в житті тощо. Допомога людям допомогти собі. Важливо, щоб робота з людьми була спрямована на допомогу у досягненні ними власних цілей, формування здатності обходитися без соціального працівника [1]. Сфера діяльності соціального працівника є дуже широкою і не завжди може чітко окреслюватись, тому підготовка майбутніх спеціалістів цієї галузі обов'язково передбачає, окрім академічного компоненту, - володіння науковими знаннями – обов'язкову практику під керівництвом досвідченого наставника. Головним же у цьому має бути, вміння соціального працівника викликати в людині інтерес до повноцінного життя, підтримати в ній власні сили, і бажання творити своє життя самостійно.

Під вивченням об'єкта управління він розумів, насамперед, вивчення цілей і устремлінь людей. В. Трентовський стверджував, що, з одного боку, кібернет повинний уміти спостерігати, аналізувати, вичікувати, лавірувати, уникати прямого втручання, тобто витягати користь із природного ходу речей; з іншого боку - він повинний бути активний: будь-яке його рішення повинне носити вольовий характер і неухильно виконуватися.

Разом з тим, соціальна робота спрямована не тільки на реалізацію заходів соціальної підтримки незахищених соціальних груп, але і заходів соціального захисту всього населення. В кінцевому підсумку вона спрямована на забезпечення мінімально достатніх умов життя та на задоволення потреб підтримки життєзабезпечення і діяльності людини.[2, с.35]. Соціальна робота, як і будь-яка інша діяльність має свою структуру, кожен елемент якої органічно пов'язаний і взаємодіє з іншими, виконує особливі функції. В структуру соціальної роботи входить – суб'єкт, зміст, управління, об'єкт, а також засоби, функції та цілі, які їх пов'язують в єдине ціле. Основна мета соціального захисту – збереження здоров'я і життя клієнтів, тому це медична задача. Соціальні послуги надаються всім громадянам похилого віку та інвалідам незалежно від статті, раси, національності, мови, походження, майнового стану, місця проживання, відношення до релігії, переконань.

Соціальне забезпечення здійснюється згідно рішення органів соціального захисту населення в підвідомчих їм закладах або по договорах, заключених органами соціального захисту із закладами соціального обслуговування інших норм власності.

Соціальні послуги надаються винятково із згоди людей, що їх потребують. Законодавством України передбачаються різні форми соціального обслуговування, в тому числі: соціальне обслуговування дома (включаючи соціально-медичне обслуговування); напівстаціонарне або стаціонарне соціальне обслуговування в інтернатах, пансіонатах та інших закладах соціального обслуговування; нагальне соціальне обслуговування (як правило, в невідкладних ситуаціях, – організація харчування, забезпечення одягом, взуттям, ночівлею); соціально-консультативна допомога. [3, с.35].. Особлива проблема – стан безпритульних дітей. Сьогодні основними формами роботи з цією категорією є створення різних центрів реабілітації, притулків, місця для ночівлі. Сьогодні, коли різко змінилася соціальна ситуація в країні, процеси загострення соціальних відносин вимагають осмислення, аналізу та узагальнення. Необхідно виробити науково обґрунтовану концепцію соціальної роботи з населенням, розробити соціальні технології, зрозумілі та переконливі прийоми організації і проведення соціальної роботи.

Соціальна робота – універсальний соціальний інститут: її носії надають допомогу всім індивідам незалежно від соціального статусу, національності, релігії, раси, статі, віку чи інших обставин. Єдиним критерієм у цьому питанні є потреба в допомозі і неможливість самотужки справитись з життєвими негараздами.

Особлива увага має приділятися ефективній організації соціальної роботи, що є основою менеджменту (управління) соціальної роботи.

Державні соціальні служби мають різні напрямки діяльності, концентрують свою увагу на таких категоріях, як сім'я, престарілі, самотні пенсіонери, інваліди і діти. Центри проводять соціальну роботу на засадах гуманізму гармонійного поєднання потреб особистості та інтересів суспільства, взаємодопомоги, диференціалізації та індивідуалізації, партнерства з усіма соціальними інституціями.

На сьогоднішній день механізм менеджмент соціальної роботи діє на такі напрямки: соціально-медичні послуги населенню, соціальний захист сім'ї, соціальний захист інвалідів,

соціальне обслуговування людей похилого віку, соціальна робота з безпритульними, соціальна робота з молоддю, соціальна робота з людьми девіантної поведінки, соціальний захист малозабезпечених верств населення.

Фактично організація менеджменту соціальної роботи на даний період є недосконалою. Управління праці та соціального захисту населення України активно працює над виконанням поставлених завдань та здійснює пошук шляхів удосконалення форм та методів роботи по покращенню обслуговування населення. Досить багато фахівців працюють над пошуком шляхів досягнення максимальної ефективності та оптимізації роботи у соціальній сфері.

Список використаних джерел

1. Напрямки соціальної роботи : веб-сайт. URL : <https://sites.google.com/site/socialnarobotavukraieni/our-story-2/about-the-bride>
2. Слепенков И.М., Аверин Ю.П. Основы теории социального управления: Учеб. пособие для вузов. М.: Высшая школа. 1990. 302 с.
3. Сташків Б. Державні органи України, які здійснюють управління у сфері соціального забезпечення інвалідів. *Соціальний захист*. 2000. №3. с.43-47.

Козловська Х. О., ст. гр. СЗ-21
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. філос. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О. Ю.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ВИД ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціальна робота відіграє важливу роль в сучасному суспільстві, адже вона спрямована на вирішення проблем людей, які перебувають у кризових ситуаціях. Підтримка та захист вразливих верст населення є невід'ємною складовою соціальної сфери. Практична спрямованість соціальної роботи на основі науково обґрунтованих підходів до організації праці визначає її як професію, різновид трудової діяльності, який потребує певної професійної підготовки і є, зазвичай, способом існування [1].

Соціальна робота належить до професій, які виникли й утверджуються з метою задоволення насущних потреб суспільства і його громадян. Вона покликана створювати необхідні умови не лише для соціального забезпечення окремих індивідів, груп, громад, а й для розвитку їхньої спроможності вибудовувати своє життя, мобілізувати внутрішні ресурси для подолання життєвих криз [2].

Виникнення соціальної роботи як професії пов'язують з діяльністю Мері Річмонд (1861-1928) та Джейн Адамс (1860-1935). М. Річмонд підготувала ряд видань з теорії соціальної роботи, що стали посібниками для навчальних закладів США і Європи, в яких готували соціальних працівників. Д. Адамс брала участь в діяльності професійної благодійної організації – Гільдії сусідів (поселенців), заснованої в 1886 р. в Нью-Йорку. Завдяки їй була створена Чиказька школа громадянства і філантропії, яка з 1920 р. стала Школою соціального адміністрування при Чиказькому університеті [3, с. 23].

Становлення соціальної роботи як професійної діяльності розпочався на початку XX ст. у країнах Західної Європи і США. Теоретичні підходи до соціальної роботи сформувалися на початку XX ст. у працях зарубіжних західних дослідників. Найбільш відомі з них такі: В. Робінсон, Дж. Тарт, О. Ранк, Г. Гамільтон, Ф. Бістек, Х.Х. Перлман, Ф. Холліс та інші [4].

На формування сучасної моделі соціальної роботи та соціальної допомоги винятково значущий вплив здійснили принципи Ельберфельдської системи, що одержали назву від міста, у якому вони ефективно застосовувались, а потім – усередині XIX століття – були широко розповсюджені на території всієї Німеччини та частини Франції.

Соціальне законодавство країн Європейського Союзу відрізняється від американського більш вагомою участю держави у визначенні напрямків, плануванні, фінансуванні та реалізації

соціальної політики. Водночас і місцеві органи самоуправління теж надають бідній частині населення більше видів соціальних послуг [5, с. 86].

Одним із перших шляхів протистояння кризі держави загального добробуту стала кооперація соціальної політики країн Північної Європи. У 1994 р. була прийнята скандинавська конвенція про соціальну допомогу і соціальні послуги. Вона передбачає, що громадянин будь якої з п'яти країн (Швеції, Фінляндії, Норвегії, Данії та Ісландії) [6].

Проголошення суверенітету України поставило перед нею як новою державою завдання реформувати систему соціального забезпечення, створити дієву модель соціального захисту населення та умови для розвитку громадянського суспільства.

Саме в 1990-х роках у країні почали активно створюватися різноманітні державні соціальні служби, щонайперше територіальні центри з обслуговування самотніх людей похилого віку та інвалідів, які виникли практично в кожному районі. Водночас у цей період стартового державотворення відроджуються благодійність і волонтерство. Відбувається розвиток громадських організацій та груп самопомогі: створюються клуби й денні центри для дітей-інвалідів та їхніх батьків, для людей із проблемами психічного здоров'я, для наркозалежних тощо.

Під завісу XX століття в Україні певне завершення отримала перша, фактично пропедевтична, модель професійної підготовки соціальних працівників за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями (бакалавр, спеціаліст, магістр), що мала як необхідне програмно-освітнє забезпечення (ОПП, ОКХ, навчальний план, навчальні програми з дисциплін), так і суто навчально-методичне (підручники, посібники, словники, метод рекомендації, періодичні видання тощо) [5, с. 107].

Практичним механізмом реалізації соціальної політики є соціальна робота, яка на початку 90-их років XX ст. У незалежній Українській державі починає формуватися як фахова діяльність. Важливу роль у розвитку соціальної роботи як навчальної дисципліни та науки відіграв україно-британо-португальський проект ТЕМПУС-TACIS «Соціальна робота в Україні» [7, с. 24].

На межі XX і XXI ст. почався новий етап утвердження професійної соціально-педагогічної діяльності, об'єднання спеціалістів соціальної сфери, подальше становлення соціальної педагогіки як науки. В останні роки спостерігається активний розвиток соціальної педагогіки як сучасної галузі педагогічних знань. Сучасною тенденцією є розвиток наукових шкіл із соціальної педагогіки та соціальної роботи. Наприкінці 80-х років минулого століття наукова школа соціальної педагогіки України сформувалася як цілісна система.

У соціальній педагогіці України досліджуються теоретико-методологічні проблеми виховання й соціальної опіки, соціалізації особистості відповідно до специфіки середовища. За висновками О.Безпалько, дослідження в галузі соціальної педагогіки переважно були присвячені різним аспектам соціалізації особистості, організації дозвілля діяльності дітей і молоді [8, с. 14].

Висновки: Отже, система соціальної допомоги пройшла шлях від філантропного підходу в підтримці соціально вразливих верств населення та людей, які потрапили у ту чи іншу життєву ситуацію, до появи такого виду професійної допомоги, як соціальна робота, що призначена створювати засадничі умови не тільки для соціального забезпечення громадян, а й для розвитку їхніх можливостей і вміння вибудовувати своє життя, мобілізувати внутрішні ресурси у здоланні життєвих криз і колізій, позитивно самореалізуватися у громадянському та особистому повсякденні.

Професія соціального працівника отримала свій початок у практичній діяльності благодійних США і Європи. Завдяки своїй неформальній діяльності активісти цих організацій набули досвіду, який давав їм змогу не лише покращувати зміст соціальної допомоги, а й визначати напрямки на перспективу розробляти наукові методи, започатковувати спеціальну підготовку кадрів і тим самим закладати основу нової професії.

На початку розбудови незалежної держави соціально-економічне становище України позначене суттєвими політичними, економічними, соціальними змінами. Кризова ситуація в країні, становлення ринкових відносин супроводжується процесами трансформації у системі освіти, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення.

Список використаних джерел :

1. Соціальна робота як практична діяльність : веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/10561127/sotsiologiya/sotsialna_robota_praktichna_diyalnist (дата звернення 19.11.2019)
2. Етичні вимоги до професійної діяльності соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи : веб-сайт. URL : https://works.doklad.ru/view/7AC_3GVr_po.html (дата звернення 20.11.2019)
3. Кубицький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: навч. Посіб. 3-те вид. доп. і перероб. К.: Міленіум, 2015. 300 с.
4. Теоретичні основи соціальної роботи: веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/14170120/sotsiologiya/teoretichni_osnovi_sotsialnoyi_roboti (дата звернення 05.12.2019)
5. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник]. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С.174.
6. Соціальна робота в Скандинавських країнах : веб-сайт. URL: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/12616> (дата звернення 20.11.2019)
7. Соціальна робота в Україні : навч. Посібник / І. Д. Зверєва [та ін.].– К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
8. Перші кроки соціального педагога на шляху до професії : вступ до спеціальності : навчальний посібник / автори-укладачі Л.І. Міщик, О.П. Демченко ; за заг. Ред. Л.І. Міщик. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 338 с.

Комзюк О.І., ст. гр. СЗ-21
Луцький національний технічний університет, м.Луцьк

Науковий керівник: к.філос. н. доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О.Ю.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

В сучасній Україні нормативно-правові основи соціальної роботи є актуальним, адже під впливом економічної кризи кількість соціально незахищених верств населення значно збільшилась. Фахівці соціальної сфери повинні керуватись на нормативно-правових засадах, а також клієнти які звернулися за допомогою чи захистом мають бути обізнанні в даній сфері. Щоб запобігти порушенню своїх прав які регулюються законами України, зокрема постановами Кабінету Міністрів та Указами Президента України.

Соціальна робота - це діяльність уповноважених органів, організацій та підприємств незалежно від їх підпорядкування та форм власності, окремих громадян, яка спрямована на створення соціальних умов життєдіяльності, гармонійного та всебічного розвитку дітей, сім'ї, молоді, захист їх конституційних прав та свобод, задоволення культурних та духовних потреб, попередження негативних проявів у молодіжному середовищі [1].

У багатьох країнах практика соціальної роботи регулюється законодавством. Працівники соціальної роботи керуються: кодексами поведінки, стандартами практики, а також вимогами для працівників цієї сфери.

Міжнародні нормативні акти, які є вагомими для соціального забезпечення, є Загальна декларація прав людини (1948 р.) та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.) [2].

Так, у Загальній декларації прав людини (ст. 22) наголошується, що «кожен як член суспільства має право на соціальне забезпечення, а також на здійснення економічних, соціальних і культурних прав, необхідних для його гідності й вільного розвитку його особистості, за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до організації і ресурсів кожної держави» [2].

Ст. 25 визначає право кожної людини «Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування,

який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини» [2]. Цим міжнародним актом вперше було закріплено право кожного на отримання соціальних послуг, незалежно від соціальних чи фізичних ознак.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права закріплює право людини на достатній життєвий рівень, право на гідні та безпечні умови праці, охорону жінок і дітей, право на охорону здоров'я, право на захист від бідності і голоду, право поліпшення умов життя [4].

Закріплення права людини на соціальне забезпечення та соціальне обслуговування у міжнародно-правових актах свідчить про те, що допомога людям похилого віку, непрацездатним та людям, що зазнали важких життєвих обставин, є не лише проявом піклування держави своїми громадянами, а найважливішою цінністю у цивілізованому суспільстві.

Законодавчу, нормативно-правову основу соціальної роботи в Україні, як і в інших країнах світу, визначають правові документи, які умовно згруповані у п'ять груп відповідно до суб'єктів їх видання:

1) регламентуючі, дорадчі документи світового співтовариства (акти, декларації, пакти, конвенції, рекомендації, резолюції ООН, ВООЗ, МОП, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та ін.);

2) внутрішньодержавні юридичні акти (Конституція, закони, укази, розпорядження Президента України, постанови уряду України, накази, рішення колегій та інструкції Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я, Державного комітету у справах сім'ї та молоді та ін.);

3) документи суб'єктів України, які забезпечують реалізацію законів на своїй території, виконання регіональних законоположень, виконання республіканських (Автономна Республіка Крим) нормативних законоположень з правом законодавчої ініціативи; 4) документи муніципальних утворень (міські і сільські райони, мікрорайони (трудові колективи) [5].

Отже, законодавство України та міжнародні нормативно-правові акти становлять певну базу соціальної роботи, забезпечують її правовий статус, створюють правові умови для ефективного регулювання системи соціального захисту, соціальної допомог та соціальної підтримки населення.

Список використаних джерел

1.	Про	Концепцію	діяльності
ЦССМ(https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0024699-00?find=1&text=%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE+%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B5+%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D1%81%D0%BE%D1%86.%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8) дата звернення 08.12.2019			
2.	Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. № 995_015 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_015 (дата звернення: 02.12.2019).		
1.	5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042?lang=ru (дата звернення: 02.12.2019)].		
6.	Гребінь Л.О., Карпич І.О. Правове регулювання соціальної роботи в Україні. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/8448/1/KARPYCH_15.pdf дата звернення 02.12.2019		

Науковий керівник: к. філос. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О. Ю.

СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ: ВІТЧИЗНЯНА ПАРАДИГМА ДОПОМОГИ

Соціальні допомога займають важливе місце в системі соціального забезпечення населення України. Вона є основою всього соціального захисту, соціального забезпечення та соціальної роботи.

Теорія соціальної роботи, як і будь-яка наукова теорія, з одного боку, вбирає в себе тенденції розвитку цієї науки в світовому нау-ковому просторі, а з другого – її тенденції та закономірності виникають у конкретному географічному, соціально-економічному та науковому середовищі тієї чи іншої країни. Отже, паростки соці-альних теорій виростають на соціальному та науковому підґрунті конкретної країни і для розуміння їхніх сутнісних і специфічних ознак потрібно вивчати і враховувати вплив на їхнє формування та розвиток соціальних характеристик цього підґрунтя. З огляду на теорію соціальної роботи йдеться про соціальні, моральні, духовні, політичні та економічні передумови виникнення паростків цієї на-уки в Україні [1].

Виникнення соціальної роботи пов'язують із другою половиною XIX та зі зростаючим запитом сучасного суспільства щодо створення дієвої системи соціальної допомоги населенню. Однак історія виникнення і формування засадничих ідей, підходів, концепцій, принципів і засобів, технік і методів соціально-педагогічного практикування сягає в тисячолітню давнину. Тому сьогодні важливо відтворити соціо- та історіогенез становлення соціальної роботи як діяльності [2].

Витоки теорії соціальної роботи в Україні слід шукати в зародженні процесів підтримки та взаємодопомоги у східнослов'янських племен, які перебували на такій стадії свого розвитку, що відповідає первісному суспільству. Необхідно зазначити, що предкам українців була властива лагідна вдача; серед рис характеру переважали гостинність, добросердечність, співчутливість. Основною формою підтримки древніх слов'ян була общино-родова. Серед общино-родових форм допомоги й захисту слід розрізняти індивідуальні та колективні. Індивідуальну підтримку надавали людям похилого віку, сиротам, вдовам. До колективних форм відносили допомогу родині, громаді та цілому роду [3].

Певну історичну картину соціального захисту в Україні дає робота С. Верхратського «Історія медицини» [5]. Її автор насамперед пропонує розглянути братство – релігійно-національну організацію українського заможного міщанства, що в XV–XVIII століттях відігравало важливу роль у житті нашого народу, в його боротьбі проти національного гноблення польськими панами, проти наступних спроб окатоличення. Їх обов'язком було здійснення релігійно благодійних заходів. Крім того, вони покликані були забезпечувати церкву людьми, котрі могли правити службу, тобто вміли читати і писати, допомагати збіднілим і хворим членам своєї парафії. Освіта у братських школах передбачала лише навчання читанню і письму, але для тих часів це була справа велика й важлива

В Україні у XVI, й особливо у XVII, століттях було досягнуто певних успіхів. В описі Павла Алеппського, котрий з антіохійським патріархом Макарієм подорожував Україною до Москви в 1654 році, читаємо: «Починаючи з цього міста (Рашків на Дністрі) по всій землі козацькій, у кожному місті, в кожному селі для убогих, немічних і сиріт збудовано на краю чи всередині населеного місця будинки, в яких вони мають притулок». Ці примітивні братські притулки, де, зрозуміло, медичного догляду не було, у XVI столітті називали шпиталями. Скажімо, у 1522 р. при Онуфріївському монастирі братство влаштувало шпиталь, для якого отримувало значну матеріальну допомогу від московського царя Федора Івановича. У передмістях Львова при українських церквах було відкрито ще чотири невеликих шпиталі [4].

У науці права соціального забезпечення категорія «соціальна допомога» розглядається в широкому та вузькому значенні. Так, соціальна допомога в широкому розумінні – це всі види

державного соціального забезпечення, які виплачуються в грошовій або натуральній формі. Зокрема, у Великому економічному словнику соціальна допомога визначається, як турбота держави, суспільства про громадян, які потребують допомоги, сприяння у зв'язку з віком, станом здоров'я, соціальним становищем, недостатньою забезпеченістю засобами існування. Соціальна допомога (соціальний захист, соціальне забезпечення) виявляється у вигляді пенсій, допомог, надання матеріальної допомоги, обслуговування хворих і престарілих, турботи про дітей. Таким чином, в широкому розумінні соціальна допомога повністю ототожнюється із системою державного соціального забезпечення громадян [4].

Отже, теорія соціальної роботи – самостійна галузь соціально-гуманітарного знання в системі суспільних наук, їй притаманні всі структурні елементи наукового знання і характерні інтегрованість і прикладна спрямованість. Історія нашої країни багата на власний досвід становлення і розвитку різноманітних форм громадського піклування. Ці форми узагальнили значний соціальний досвід благодійництва, допомоги, підтримки, створили унікальний соціальний простір, підґрунтя для виникнення теоретичних засад соціальної роботи, які, відтворюючи національний менталітет, зробили культурний і теоретичний внесок у становлення вітчизняної теорії соціальної роботи.

Список використаних джерел

1. Передумови виникнення теорії соціальної роботи в Україні. URL: <https://buklib.net/books/30051>
2. Становлення соціальної роботи як діяльності: від соціальної підтримки до культурно цивілізованих форм соціальної допомоги. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_72/part_2/25.pdf
3. Соціальна робота в Україні : навч. посібник / І. Д. Зверєва [та ін.]. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
4. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник]. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
5. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. Історія медицини : [навчальний посібник]. Київ, 1991. 431 с.

Литвин В. А., ст. гр. СЗ-22
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. соц. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Піменова О. О.

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ГРОМАДЯН

У сучасних умовах проблема соціальної підтримки є досить актуальною, оскільки сприяє пошуку шляхів та механізмів реалізації допомоги соціально незахищеним категоріям населення, які цього потребують. Можна стверджувати, що у практиці країн Європейського союзу - це один із пріоритетних напрямків соціальної політики, а також особливого значення набуває ця проблема і в сучасних умовах українського суспільства.

Потрібно відзначити, що однозначного трактування поняття “соціальна підтримка” сьогодні не існує. У той же час, враховуючи усі відмінності у трактуванні цього поняття, можна дійти висновку, що соціальна підтримка (піклування) - це система, яка включає у себе матеріальну та соціально-психологічну допомогу усім верствам населення та категоріям громадян, які цього потребують.

Аналізуючи поняття “малозабезпечена особа” потрібно зауважити, що згідно з законом “Про соціальні послуги” малозабезпеченою вважається особа, середньомісячний сукупний дохід якої за останніх шість календарних місяців або за два квартали, що передують місяцю звернення за соціальними послугами, не перевищує двох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб. Середньомісячний сукупний дохід особи обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу її сім'ї на кількість членів сім'ї, які включаються

до її складу. Методика обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення [3].

Соціальна підтримка здійснюється наданням соціальних послуг за допомогою інституцій.

Інституціями, що регулюють допомогу малозабезпечених громадян є державні установи, які надають відповідну допомогу малозахищеним категоріям населення, та недержавні (здебільшого громадські) організації. Тобто, це департаменти соціальної політики, територіальні центри, благодійні організації, а також ОТГ (об'єднані територіальні громади).

Територіальний центр – це установа яка надає соціальні послуги за місцем їхнього проживання та потребують сторонньої допомоги людям які потрапили у складні життєві обставини. Наприклад, Луцький територіальний центр надає послуги забезпечення щоденними гарячими обідами протягом двох місяців на рік [1].

Департамент соціальної політики – це установа яка здійснює заходи щодо соціально незахищених громадян які потребують допомоги з боку держави.

Благодійні фонди в основному надають допомогу малозабезпеченим сім'ям у грошовому вигляді в розмірі який залежить від величини середньомісячного доходу сім'ї. Також благодійні організації надають кошти для територіальних центрів.

Варто відзначити діяльність ОТГ у соціальній підтримці малозабезпечених громадян – зокрема, отримання житлових субсидій, шляхом подання до ОТГ необхідних документів.

Так, для виконання власних повноважень у сфері надання соціальних послуг у структурі виконавчого комітету об'єднаної територіальної громади пропонується утворити відповідний структурний підрозділ (відділ/сектор) або покласти повноваження на відповідальних працівників виконавчого органу (фахівця із соціальної роботи) [2].

Отже, можна стверджувати, що соціальна підтримка малозабезпечених громадян у сучасних умовах є важливою складовою розбудови сучасного українського суспільства. Державні та недержавні види допомоги таким категоріям населення сьогодні є пріоритетними у механізмі організації надання соціальних послуг, та, відповідно, можна стверджувати про гуманістичну складову як основу у соціальної політики України.

Список використаних джерел

1. Про діяльність територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у місті Луцьку. *Луцька міська рада* : веб-сайт. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/pro-diiialnist-terytorialnoho-tsentru-sotsialnoho-obsluhovuvannia-nadannia-sotsialnykh-poslug-u-misti-lutsku> (дата звернення 08.12.2019).

2. Про організацію надання соціальних послуг в об'єднаній територіальній громаді. *Ковельський район районна рада*: веб-сайт. URL: <http://kovel-rayrada.gov.ua/news/pro-organizaciyu-nadannya-socialnih-poslug-v-obiednaniy-teritorialniy-gromadi> (дата звернення 08.12.2019).

3. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 р., № 18. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH3JZ00V.html (дата звернення 08.12.2019).

Лішук І. В., ст. гр. СЗ-21
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. філос. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О. Ю.

ДЕРЖАВА ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ЯК ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Я вважаю цю тему актуальною для сучасного суспільства. У наш час люди потребують належних умов для існування. А саме держава загального добробуту – це така держава яка допомагає слабкому вплинути на розподіл благ в дусі справедливості, щоб забезпечити

кожному гідне людини існування. Держава повинна гарантувати прожитковий мінімум, допомагати соціально слабким, брати на себе відповідальність за доступ кожного до таких важливих благ, як житло, харчування, освіти, допомогу в разі хвороби.

Здавалося б, «правова держава» і «соціальна держава» несумісні. Перше передбачає певну свободу особистості від держави, від його опіки. Друге, навпаки, спирається на активність держави в соціальному захисті особистості, особливо соціально-вразливою (пенсіонер, інвалід, безробітний не зі своєї вини). Але все ж таки держава загального добробуту – це одна із головних концепцій правової держави. Держава добробуту (welfare state) – це форма правління, у якій держава захищає та сприяє економічному та соціальному добробуту громадян, ґрунтуючись на принципах рівних можливостей, справедливого розподілу багатства та публічної відповідальності за громадян, які не можуть скористатися своїми мінімальними умовами для гарного життя. Для держави загального добробуту характерні суцільне охоплення соціальним забезпеченням усіх громадян незалежно від їхнього трудового внеску, хоча цей фактор відіграє й тепер помітну роль при визначенні розміру окремих соціальних виплат, що перевищують соціальний мінімум [1].

У науковій літературі ведеться дискусія стосовно самого поняття «держава загального добробуту». Узагальнення різних точок зору дозволяє виділити наступні критерії цієї категорії:

- держава притримується угод про права людини;
- держава забезпечує мінімум реального прибутку та соціальну інтеграцію для всіх громадян на кожному етапі життя;
- держава забезпечує надання соціальних благ;
- держава забезпечує кожному громадянину рівень благополуччя, що відповідає уявленню про мінімально достатній рівень життя і дотримання прав людини [2].

Звичайно, будь-яка держава у певному сенсі соціальна, оскільки в ній живуть люди та вона складається з соціальних груп, але тут мається на увазі інший зміст. Соціальною називається держава, яке забезпечує всім жителям певну кількість соціальних благ, включаючи прожитковий мінімум, право на освіту, медичне обслуговування. Соціальна держава має допомагати (шляхом оподаткування) тим, для кого без такої допомоги цивільні права виявилися б порожніми обіцянками. Мета соціальної держави – «гарантувати всім громадянам мінімальний рівень цивілізованого існування» [3]. Прихильники даної концепції вважають, що у майбутньому буде вирішена економічна проблема, а людям більше не доведеться перенапружуватися на роботі, вони будуть цілком забезпечені, любов до грошей буде сприйматися так, як і повинно, – як хворобливий стан.

Історія виникнення соціальної державності набагато давніша, ніж заведено вважати. Її теоретична конструкція складалася поступово, відповідно до усвідомлення громадянським суспільством об'єктивної потреби в зміні бачення змісту і призначення держави. Людина завжди мріяла про щасливе життя, шукала стабільні підстави суспільних відносин, намагалася домовитися про правила співіснування [4].

Розквіт цієї концепції припадає на середину ХХ ст. і багато в чому обумовлений успіхами науки, техніки і виробництва у розвинених країнах Заходу. В принципі, історію концепції держави загального добробуту можна починати з епохи Відродження і тим більше простежувати її розвиток у працях гуманістів і просвітників. Однак не викликає сумніву той факт, що держава загального добробуту є феноменом, характерним для сучасних індустріальних країн. До ХХ ст., і аж ніяк до ХІХ в., на національному або місцевому рівнях не існувало таких механізмів, які необхідні для підтримки оподаткування та надання послуг, характерних для держави загального добробуту.

Значну роль у теоретичному розвитку концепції держави загального добробуту зіграла теорія англійського економіста Дж. Кейнса, який приділив значну увагу питанням державного регулювання економіки та обґрунтовував необхідність активного втручання держави в економічне життя суспільства та [5].

Серед сучасних європейських держав можна виокремити щонайменше два типи країн із принципово різним співвідношенням відсотків участі держави, працівника і роботодавця у фінансуванні соціальних програм:

1. Країни соціально зорієнтованої ринкової економіки (Німеччина, Франція), де бюджетні відрахування і страхові внески працівника й роботодавця на соціальні заходи

приблизно однакові; основними каналами перерозподілу виступають державні та приватні (але такі, що контролюються державою) соціально-страхові фонди;

2. Країни так званого ринкового соціалізму (Швеція, Данія), де значний відсоток соціальних витрат несе держава, а основним каналом перерозподілу виступає бюджет [1].

Досить складно говорити про більшу чи меншу успішність тієї чи іншої моделі, так як у їх основі лежить загальний принцип: умовою життєздатності соціальної держави є економічне благополуччя і, відповідно, розрахунок паритетного розвитку економічної та соціальної сфер.

Список використаних джерел

1. Держави загального добробуту та їхня класифікація : веб-сайт. URL: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18577/ (дата звернення 03.12.2019)
2. Держава загального добробуту: ознаки, функції, основні моделі : веб-сайт. URL: https://studopedia.su/13_127373_derzhava-zagalnogo-dobrobutu-oznaki-funktsii-osnovni-modeli.html (дата звернення 04.12.2019)
3. Поняття та ознаки соціальної держави : веб-сайт. URL: <http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11501/1/Golovaschenko.pdf> (дата звернення 04.12.2019)
4. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави : веб-сайт. URL : http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4563/1/Ykovyk_25.pdf (дата звернення 04.12.2019)
5. Необхідність й сутність державного регулювання економічної системи. Наукові теорії державного регулювання економіки : веб-сайт. URL: https://studopedia.su/10_79215_neobhidnist-y-sutnist-derzhavnogo-regulyuvannya-ekonomichnoi-sistemi-naukovi-teorii-derzhavnogo-regulyuvannya-ekonomiki.html (дата звернення 04.12.2019)

Най Б. В., ст. гр. СЗ-21

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. іст. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Жук О. М.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ ТА У СВІТІ

У наш час питання волонтерства набуває особливого актуального значення. Волонтерство означає залучення до благодійної неоплачуваної діяльності чи участь у роботі таких організацій. Хоча волонтерська робота зазвичай не оплачується, волонтери часто отримують безкоштовне проживання та харчування на місцях. Волонтерство поширене по всьому світу на всіх континентах. Найпопулярніші напрямки волонтерської діяльності включають сферу охорони здоров'я, навчання, захист навколишнього середовища, піклування про тварин, соціальні проекти, догляд за дітьми та органічне землеробство, спортивні та культурні проекти [5].

Волонтерський рух існує вже багато сторіч, поширений практично у всіх культурах, на всіх рівнях економічного розвитку, серед представників обох статей і людей різного віку. Світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості.

В Україні волонтерство з'явилося на початку 90-х минулого століття, а офіційно його визнано Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 5073 – VI визначає волонтерську діяльність як – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність ґрунтується на

таких основоположних засадах: добровільність, доброчинність, законність, гуманність та гідність, спільність інтересів, рівність прав її учасників, відповідальність, конфіденційність [3].

Згідно з Законом України «Про волонтерську діяльність», волонтерство здійснюється за такими напрямками: надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації; здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку й іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям; надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; проведення заходів, пов'язаних із охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання; сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів; надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [3, с. 126-127; 4]. Згідно із даними дослідження «Волонтерський рух в Україні», громадяни України надають великого значення волонтерському руху в розвитку суспільних процесів [3].

Термін «волонтерство» розглядається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої, що надається фізичними особами – добровольцями з особистої ініціативи або від недержавної некомерційної організації-об'єднання [2].

Волонтерство – це той внесок, який робиться фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, без просування по службі, для добробуту і процвітання спільнот та суспільства в цілому [4].

У добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів, людина будь-якого віку і статі, з будь-якою освітою яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах професійно їм допомагати. Громадська діяльність українського соціуму в сьогоденні не тільки може допомогти вирішити значну кількість соціальних проблем суспільства, а й сприяти розвитку соціально значущих якостей молодого покоління, формуванню у них активної життєвої позиції [4].

На ефективність волонтерської діяльності впливає низка об'єктивних (показники мотиваційно-ціннісної, емоційно-вольової, комунікативної та поведінкової сфер) та суб'єктивних (організація перебігу волонтерської діяльності, особливості соціокультурного середовища, у якому відбувається волонтерська діяльність, організація процесу та принципів неформальної освіти) чинників. У результаті поєднання цих чинників у волонтерів розвивається система потреб та цінностей, підвищується самооцінка, рівень відповідальності за власні дії, комунікативні та організаторські здібності, інтенсифікується громадська активність [1]. Отже, волонтерство у сучасному суспільстві є важливим сучасним феноменом, значимість і вплив якого зростає з кожним роком.

Відповідно до положень закону визначено наступні поняття: волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги; волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються та надаються волонтерами і волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність є формою благодійництва та добровільною, соціально спрямованою, неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги.

Список використаних джерел

1. Балашов Е. Психологічна структура волонтерської діяльності як засобу самореалізації студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2013. Вип.24. С. 12-16.

2. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36с. URL : <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf> (дата звернення 03.12.2019)

3. Закон України про волонтерську діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст.435) [Електронний ресурс] // № 3236-VI. – 19. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17/ed20180120/print> (дата звернення 04.12.2019)

4. Рудева Л.С. Сутність волонтерського руху як виду соціально-психологічної роботи [Електронний ресурс] // УДК 159.9.316.6. – 16. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.psych.kiev.ua> (дата звернення 04.12.2019)

5. Freiwilligenarbeit [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.freiwilligenarbeit.de/freiwilligenarbeit-definition.html> (дата звернення 04.12.2019)

Недільська М., ст.гр. ПНКс-11
Луцький національно технічний університет. м. Луцьк

Науковий керівник: к. і. н., доц., зав. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Жук О. М.

БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

На сьогоднішній день надзвичайно розвинута проблема агресивних проявів у міжособистісних стосунках учнівської молоді. Особливого розповсюдження набувають прояви систематичної, довготривалої агресії одних учнів по відношенню до інших, коли в ситуацію прояву агресії поступово «включається» учнівський клас. У дітей зросла асоціальна спрямованість, вони стали більш агресивними, вразливими, швидко виходять із стану рівноваги. Значно зросла кількість психічних захворювань, безпосередньо пов'язаних із соціальними умовами [1].

Перші систематичні дослідження прояву систематичної та довготривалої агресії серед учнівської молоді займалися скандинавські вчені у 1970-х роках і вони визначили дане явище поняттям «булінг» [3]. *Булінг* (від англ. bully знущання, цькування, залякування) – форма психічного насильства у вигляді травлі, бойкоту, насмішок, дезінформації, псування особистих речей, фізичної розправи тощо. У шкільному середовищі це небажана агресивна поведінка дітей, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною або групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили.

Причинами прояву булінгу стають заздрість, помста, відчуття неприязні до жертви, прагнення підкорювати собі, боротьба за лідерство, потреба у підпорядкуванні лідерів або нейтралізації суперника; зіткнення різних субкультур, цінностей, поглядів і невміння толерантно ставитися до них; агресивність; наявність у дитини-жертви психічних і фізичних вад; бажання принизити заради задоволення, розваги чи самоствердження. Булінг також може виникати як компенсація за невдачі у навчанні, суспільному житті, а також від тиску та жорстокого поводження батьків чи інших дорослих, при недостатній увазі з боку дорослих тощо [2].

Рольова структура булінгу має три елементи:

- ✓ переслідувач (агресор);
- ✓ переслідуваний (жертва);
- ✓ спостерігачі.

Зазвичай об'єктом знущань (жертвою) булінгу вибирають тих, у кого є будь-яка відмінність від однолітків: особливості зовнішності; манера спілкування, поведінки; незвичайне захоплення; соціальний статус, національність, релігійні погляди. Людину, яку вибрали жертвою і яка не може постояти за себе, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами.

Найпоширенішими формами булінгу є:

Фізичний булінг – це залякування за допомогою агресивного прояву фізичної сили, що полягає у багаторазово повторюваних ударах, стусанах, підніжках, блокуванні, поштовхах і дотиках небажаним і неналежним чином, нанесення інших тілесних ушкоджень, пошкодження особистих речей та інші дії з майном (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви), фізичні приниження та ін.

Психологічний булінг – насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає дитині психологічного травмування шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість жертви. Вимагання (грошей, коштовних або інших речей, їжі, примус що-небудь вкрати).

Кібербулінг – новітній спосіб знущання з використанням електронних засобів комунікації [4]. Серед характерних ознак кібербулінгу можна визначити наступні: дитина дуже багато часу перебуває в Інтернеті, спілкуючись у соціальних мережах, буває при цьому знервованою, похливаю, сумною та тривожною, в дитини проблеми зі сном, вона проситься залишитись удома й не ходити до школи чи відмовляється від улюблених занять. Іноді це може бути її єдиним способом соціалізації.

До найпоширеніших типів кібербулінгу відносять:

1. Використання особистісної інформації для цькування.
2. Хепісленінг – це передавання сюжетів знущання через відео на мобільних пристроях.
3. Тролінг і флеймінг, або суперечки – це обмін короткими гнівними репліками в Інтернет-мережах.
4. Кіберпереслідування – це дії з прихованого вистежування переслідуваних з метою отримання інформації та подальшого вчинення злочинів.
5. Анонімні прогнози.
6. Ощуканство, видурювання конфіденційної інформації в міжособовій комунікації та її розповсюдження [4].

Отже, насильство серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів (булінг) – соціальне явище, яке досить широко поширене у всьому світі, у тому числі, й в Україні. Всі члени шкільної спільноти повинні прийти до єдиної думки, що насильство, цькування, дискримінація за будь-якою ознакою є неприйнятними. Кожен повинен знати про те, в яких формах може проявлятися насильство і як йому протидіяти.

Список використаних джерел

1. Психологічні особливості агресивної поведінки дітей молодшого шкільного віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/Y9FQ5-LVTMo.html>
2. Беляєва Олена Булінг у шкільному середовищі. *Всеосвіта* : веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/buling-u-skilnomu-seredovisi-22524.html> (дата звернення: 29.11.2019 р.)
3. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/VchdpuPH_2013_114_12.pdf
4. Кібербулінг та його види [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-kiberbuling-ta-yogo-vidi-35893.html>

Новосад А. В., ст. гр. СЗ-22

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. соц. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Піменова О. О.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ БЕЗ ПЕВНОГО МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

Безпритульність у сучасному світі є глобальною проблемою людства. Кожного дня такі люди борються за існування, їжу і місце аби відпочити. На сьогоднішній день є багато установ,

які надають допомогу, законів і людей, що готові допомогти безхаткам. Від бездомності не застрахований ніхто і тому важливо знати і розуміти усю суть цієї проблеми.

Бездомність – це соціальне становище людини, зумовлене відсутністю в неї жилого приміщення (будинку, квартири, кімнати тощо), яке б вона могла використовувати для проживання/перебування і в якому могла бути зареєстрованою [4].

Існують такі стереотипи, що люди, які стали безхатками нібито самі винні, що опинилися на вулиці. Це наприклад – вели розгульний спосіб життя, взагалі не думали про своє майбутнє і захоплювались алкоголем. Однак це не завжди так, є багато історій як людину обманули найрідніші забравши майно або також махінації з боку шахраїв. У даний час ще характерними причинами бездомності є: брак дешевого житла, недостатня кількість робочих місць, складні відносини у сімейному колі та відсутність заохочення до самореалізації.

Більшість бездомних (70 %) – це чоловіки (така статистика простежується не лише у Львові та Україні, але й у цілому світі). Переважно, це особи працездатного віку від 30-49 років (54,5%). Старші люди віком від 50 років складають 38 %, молоді – лише 7,5%. Більшість опитаних має середню спеціальну – 39%, або середню освіту 28%. З вищою освітою – 17,5% опитаних. Більшість бездомних розлучені – 56%, або неодружені – 19%. Одружених – 15%, ще 9% – вдови або вдовці. Тільки незначна частина респондентів проживає у громадянському шлюбі. На проживання більшість безпритульних заробляє за допомогою збору вторинних ресурсів (52%). Серед інших джерел заробітку респонденти назвали будівництво та вантажні роботи – 27%, жебракування – 10,5 %, пенсію – 11%. Щоденний заробіток 64% складає від 5 до 20 грн. Більшість безпритульних та бездомних влітку ночують на вулиці – 27%. Така сама кількість – у друзів, знайомих, родичів. 12,5% – у під'їздах і підвалах. На вокзалах ночує 9% бездомних, ще 8% – на дачах, у покинутих будівлях – 6,5, у лікарнях – 5,5%, на горищах 5%, у електричках 2,5% [1].

У статті 17 про надання послуг бездомним особам Закону України прописано, що бездомним особам надаються послуги за місцем їх проживання або місцем перебування, а саме в закладах для цієї категорії осіб, а також поза межами таких закладів із застосуванням мобільної форми надання соціальних послуг - соціального патрулювання. Порядок здійснення соціального патрулювання затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення. Послуги можуть надаватися і на платній, і на безоплатній основі відповідно до законодавства [2].

З метою створення необхідних умов для забезпечення прав та свободи бездомних громадян впроваджується їх облік. Облік безпритульних громадян здійснюється за їх переважним місцезнаходженням на підставі особистого звернення або їх виявлення. Структура і режим роботи закладів обліку бездомних громадян повинні забезпечувати доступність для обліку безхатків. Діяльність таких закладів регулюється положенням, затвердженим Кабінетом Міністрів України. При постановці на облік бездомні особи отримують посвідчення встановленого зразка. Реєстрація переважного місцезнаходження таких громадян здійснюється за юридичною адресою спеціалізованого закладу, який здійснює облік бездомних або інших закладів для цієї категорії осіб. Закладами соціального захисту є: будинок нічного перебування, в якому особа може знаходитись без медичного огляду; центр реінтеграції бездомних осіб, дозволено перебування до 6 місяців; соціальний готель, в ньому можна знаходитись необмежену кількість днів за плату та інші заклади, що надають послуги бездомним особам.

Соціальна робота з безпритульними потребує спільних зусиль держави та самого суспільства і колективних підходів до таких верств населення. Одним з напрямків такої роботи є реабілітаційна діяльність. Суть цієї діяльності полягає у допомозі відновлення правового та соціального становища осіб. Соціальна реабілітація спрямована на відновлення здоров'я, працездатності, соціального статусу, правового положення, впевненості в собі та психологічної рівноваги. Ще одна важлива робота з безхатками, яку обов'язково потрібно проводити є медико-соціальна робота. Її мета – досягнення максимально можливого рівня здоров'я, функціонування та адаптації осіб з фізичною і психічною патологією, а також соціальним неблагополуччям. І останньою формою роботи з бездомними є вулична соціальна робота. Суть цієї роботи – мобільна форма надання соціальних послуг, що здійснюється фахівцями поза межами закладів для бездомних громадян. Найбільша перевага такої роботи, що соціальний

працівник, який працює на вулиці, доступніший, ніж той, хто працює в кабінеті. Однією з найдієвіших в роботі з безхатьками є соціально-трудова адаптація і реабілітація. Вона допомагає відновити професійні та соціально-корисні навички [3].

Таким чином, ми розглянули основні аспекти бездомності, її статистичні дані, нормативно-правову базу та соціальну роботу з такими людьми. Сучасні підходи до надання допомоги бездомним є, але являються малоефективними, оскільки застосовані в них методи допомоги базуються на окремих чинниках, що обумовлюють бездомність. Бездомні були, є і будуть. Завдання держави і суспільства - зробити все для того, щоб бездомність була наслідком виключно особистого вибору, а не результатом відсутності можливості вибратися з пастки, розставленої законами, і громадського відторгнення.

Список використаних джерел

1. Будні українських бомжів. URL: <http://cripo.com.ua/processes/?p=132332/> (дата звернення 09.12.2019)
2. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закону України від 20.01.2018 р. № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15> (дата звернення 09.12.2019)
3. Проблема бездомності в Україні та напрямки соціальної роботи з бездомними громадянами. веб-сайт: URL: <http://sumy.sm.gov.ua/index.php/uk/gumanitarna-politika/sotsialniy-zahyst/7652-problema-bezdomnosti-v-ukrajini-ta-napryamki-sotsialnoji-roboti-z-bezdomnimi-gromadyanami> (дата звернення 09.12.2019)
4. Соціальний захист бездомних громадян та безпритульних дітей. Веб-сайт: URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7818 (дата звернення 09.12.2019)

Савчук К. В., ст. гр. СЗ–21

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. і. н., доц., зав. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Жук О. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Наша держава перебуває на шляху реформ та змін, не все можна назвати реформами і не у всіх галузях нашого з вами життя, але існують все ж таки сфери, в яких дійсно відбувається реформування. Аналізуючи сучасний стан проведення реформ в окремій галузі та виділивши можливі моделі результатів проведеного реформування у найбільш незрозумілій, але все ж таки такій необхідній соціальній сфері. Однією із головних реформ держави є реформа децентралізації, яка була розпочата в 2014 році, складовою якої є реформа місцевого самоврядування (з передачею значних повноважень та бюджетів від державних органів ОМС). Метою реформи децентралізації вважається – надати більші повноваження тим органам, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно. На сьогодні в Україні активно проходить утворення об'єднаних територіальних громад. Крім іншого, визначається територіальна основа ОМС та виконавчої влади. Створюються умови для трьохрівневої системи адміністративно – територіального устрою в Україні як в цілому, так і у кожній області окремо. Кожен мешканець села чи міста має право на сучасну медицину й освіту, доступні та якісні адміністративні, комунальні, соціальні послуги, гарні дороги, чисті й освітлені вулиці. Але люди можуть впливати на якість цих послуг лише тоді, коли відповідальні за їх надання знаходяться близько. Найближчою до людей владою є органи місцевого самоврядування: сільські, селищні міські ради та їхні виконкоми. Саме вони повинні мати широкі повноваження і достатньо коштів, щоб бути спроможними вирішувати усі місцеві питання і нести за це відповідальність. Для цього в Україні відбувається децентралізація – передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування [2].

Згідно статті 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [1].

Науковцями, які вивчали питання ролей соціального працівника в громаді, були визначені такі, як медіатор, консультант, менеджер, координатор, тренер, брокер, посередник, адвокат, практик, тощо. Роль соціального працівника полягає у налагодженні процесу рефлексії між соціальним працівником та клієнтами, а також процесом інтеракції, задля вирішення їх проблем. Розширити права і можливості пригноблених, знедолених, пригнічених, зневірених осіб та налагодити взаємну співпрацю та навчання. Для задоволення індивідуальних потреб клієнта існує соціальний порядок, який надає допомогу особі в період, коли він цього потребує. В залежності від категорії клієнтів, сфери професійної діяльності, статусу і посади соціальні працівники в межах професії виконують різноманітні професійні ролі. Саме поняття «роль» на думку Т. Семигіної – це набори очікувань або поведінки, асоційованих із позиціями в соціальних структурах [3].

На мою думку, є три групи ролей соціального працівника: терапевтична, емансипаторська та обслуговуюча. Обслуговуюча – полягає в покращенні умов функціонування індивіда, полегшення процесу його адаптації в нових умовах. Допомога надається відповідно до чітко встановлених норм та критеріїв. Емансипаторська роль полягає у визначенні реального балансу сил в суспільстві і основних підходів до розподілу певних ресурсів.

Соціальний працівник ХХ ст. – це соціальний працівник консультант, партнер, експерт з ризику та потреб клієнта, працівник – захисник, агент соціального контролю та управляючий випадком. Головна роль соціального працівника в громаді – це практична, адміністративна, посередницька та пов'язана із аналізом політики, її розвитком соціальних систем. Від соціального працівника вимагається вміння та навички складання й просування проектних пропозицій, заходів та адекватних вчинків.

Ідеєю створення територіальних громад є: захист громадських прав людини, покращення умов життєдіяльності, культурний розвиток міст та сіл, сприяє реалізації ідей та цілей громадян за рахунок їх спільної мети, а також робота з групами ризику (бездомними, емігрантами, інвалідами та проблемними підлітками), тобто для розв'язання різних соціальних проблем суспільства.

Таким чином громада становить важливу роль підтримки для вразливих груп населення. Складовою процесу є децентралізація управління соціальною сферою. Ідеєю громад є об'єднання індивідуальних та суспільних проблем клієнтів щодо їх спільного вирішення та поліпшення умов життєдіяльності, а також задоволення потреб та інтересів. Головною роботою є: розроблення, обговорення та запровадження програм які покращують становище соціально вразливих груп населення. Потрібно враховувати потреби, можливості та ресурси громади, її фінансове становище, надавати матеріальну, грошову, гуманітарну та соціальну допомогу.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21,05,1997 №280/97-ВР. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.12.2019).
2. Радіч О. Послуги соціальної підтримки: в умовах децентралізації влади / О. Радіч // Місцеве самоврядування. – 2018. – № 2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/february/issue-2/article-34203.html> (дата звернення 30.11.2019).
3. Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика): навчальний посібник / Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. – К.: ІПК ДСЗУ, 2007. – 341 с.

ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ: ПЕРЦЕПТИВНЫЙ КОМПОНЕНТ

В условиях высококонкурентной борьбы производители пытаются выяснить, что же именно нужно для того, чтобы сориентировать предпочтения клиентов в пользу своей продукции. При этом сам покупатель совершенно не задумывается об этом и принимает решение о покупке автоматически. Воздействовать на подобную особенность человеческой психики можно лишь осознав ее сущность и природу.

Покупая продукт на рынке, в большинстве случаев человек выбирает качество, которое он считает «качественным». При этом о качестве нужно говорить ненавязчиво, на него нужно намекать при помощи различных аспектов продукта и его свойств. Существует несколько вариантов «качества». Например, есть качество производственное, основной критерий которого – процент брака, и есть потребительское, означающее совокупность свойств продукции, обуславливающих ее потенциальную возможность удовлетворять определенные потребности в соответствии с назначением. Однако недостаток всех этих определений (при том, что они справедливы в правильном контексте) в их неспособности отражать все многообразие факторов, при помощи которых целевая аудитория оценивает товар и принимает решение о покупке.

Как заинтересовать человека и продать ему ваш товар? Точного ответа нет. Когда пути развития потребительского качества зашли в тупик, что дальше? Только работа с восприятием аудитории. И с некими нюансами, которые непосредственного отношения к предмету исследования вроде бы и не имеют. Но именно они почему-то заставляют покупателя отличать одинаково хорошие продукты друг от друга и один предпочитать другому.

В этой связи имеет смысл также рассматривать качество товара как совокупность его аспектов, связанных с восприятием человека и обуславливающих его оценку. Есть ряд концепций (моделей) характеризующих основные учения в этом направлении:

Модель Котлера, разделяющая реакцию покупателя на продукт:

- по назначению (для чего нужен товар);
- по воплощению (внешний вид);
- по расширению (гарантии и сервис) [1, с. 623].

Модель Ламбена, с тремя видами аспектов:

- родовой (функционал, присущий базовому продукту);
- периферийный (расширяющий функционал – комфорт, сервис);
- добавленный (выходящий за рамки прочих аспектов – дополнительное обслуживание и т.п.) [1, с. 418].

Несовершенный аспект таких схем в том, что они рациональны и не затрагивают сложных механизмов восприятия. Потребитель воспринимает продукт индивидуально, в зависимости от известности товара, личного опыта и т.д. Покупатель заимствует сведения о продукте отовсюду и, традиционно, «на автомате», структурирует их. Человек не задумывается, он работает как компьютер, его голова занята совсем другими проблемами. При желании узнать у потребителя, что ему нужно – практически невозможно.

Схема оценки в психике работает постоянно: потребитель замечает продукт и «переводит» эту информацию на свой внутренний язык образов, представлений о хорошем и плохом, вписывает в личный прошлый опыт и делает вывод.

В психике человека скрыты стереотипы относительно того, что есть качество вообще и что есть качество товара в категории. Если реальное и воображаемое более-менее схоже, выставляется оценка «отличного качества». Если воспринимаемый объект не похож на эталон, выносится прямо противоположное суждение, исключая товар в будущем из выбора. «Качественный» же продукт остается в поле внимания.

Потребитель постоянно существует в мире стереотипов. Человек приходит в магазин уже с набором шаблонов относительно того, что есть хорошо, а что есть плохо, что входит в

понятие «качество», а что говорит о его отсутствии. Задача производителя – максимально приблизить все аспекты выпускаемой продукции к тем представлениям, которые покупатель считает идеальными. Необходимо адаптировать реальный товар со всеми его характеристиками и нюансами к психике человека и особенностям его восприятия, которые живут по своим законам.

Модель восприятия продукта:

Продукт воспринимается и оценивается в четырех измерениях:

- информационное измерение – сведения о продукте;

Информация о том из чего и как сделан продукт уже внушает некоторое доверие. Покупателю важен сам факт таких знаний, и чем их больше, чем они реалистичнее, тем лучше.

- сенсорное измерение – восприятия продукта органами чувств;

Данное измерение отвечает за узнаваемость. Благодаря ему покупатель может выделить товар из ряда других, если мы говорим о новинке, и понять, что это молоко, а не сок, например. Если же мы говорим о продукте, уже существовавшем на рынке, то задача сенсорного пространства в том, чтобы человек «выделил и узнал».

- эмоционально-чувственное измерение – область оценки сенсорных данных через призму прошлого опыта, знаний и пр.;

выдает вердикт, подкрепленный определенной эмоцией: «приятно – неприятно», «интересно – не интересно», «нравится – не нравится». Восприятие и интерпретация – области, хоть и связанные друг с другом, но все же их стоит рассматривать отдельно.

- психологическое измерение – мир психической реальности, который ответственен за формирование оценки, за волнение от неверного действия и спокойствие от выбора верного. Психологическое измерение – наиболее загадочная область человеческих тревог.

Вся информация, поступающая по обозначенным выше направлениям, оценивается на предмет соответствия уже существующим стереотипам и ожиданиям, и потребитель принимает решение: «хорошо» это или «плохо». За первичным восприятием идет «перевод» на внутренний язык психосоматики, наложение на уже сложившиеся представления, после чего формируется предварительная оценка, сравнение с прошлым опытом и, наконец, окончательное резюме. И весь этот процесс движется по четырем направлениям, в каждом случае – по своим принципам.

Список использованных источников

1. Энджел Д., Поведение потребителей /Д.Энджел, Р. Блэкуэлл, П. Миниард // СПб.: Питер, 2007. – 943с.
2. Смыков И. С. Поведение современного потребителя услуг / И.С. Смыков // Вестник ЮРГТУ (НПИ). 2009. № 1.

Трохимович В. В., гр. СЗ-22
Луцкий национальный технический университет, м. Луцк

Науковий керівник: к. соц. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Піменова О. О.

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день люди похилого віку становлять значну частку населення. Проблема старіння торкнулася всього світу, в тому числі і України. “Україна є однією із «найстаріших» країн світу, де частка людей похилого віку в структурі населення зростає високими темпами. Відповідно до національного демографічного прогнозу, до 2025 року частка осіб старших 60 років складатиме понад 25 %, осіб у віці понад 65 років і старших - 18,4 %, а до 2030 року - більше ніж 26 % і 20 % відповідно” [1]. Причинами старіння населення стали: успіхи в сфері охорони здоров'я, зокрема, контроль над поширенням небезпечних захворювань; підвищення рівня і якості життя, які, відповідно ведуть до збільшення середньої очікуваної тривалості життя людей; зниження народжуваності.

Розглядаючи проблеми літніх людей, можна констатувати той факт, що питання адаптації, соціальної інтеграції та комунікації сьогодні гостро постають у житті цієї вікової категорії.

Найпоширенішими проблемами людей похилого віку є:

- самотність;
- складне матеріальне становище;
- втрата професійного статусу;
- вікові проблеми, що пов'язані з погіршенням здоров'я;
- юридичні проблеми;
- соціально-побутові;

Для вирішення та задоволення потреб людей похилого віку потрібен захист і допомога з боку держави. Згідно закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» держава гарантує кожному ветерану праці та громадянину похилого віку належний рівень життя, задоволення різноманітних життєвих потреб, подання різних видів допомоги шляхом:

- реалізації права на працю відповідно до професійної підготовки, трудових навичок і з урахуванням стану здоров'я;
- забезпечення пенсіями і допомогою;
- надання житла;
- створення умов для підтримання здоров'я і активного довголіття відповідно до сучасних досягнень науки;
- організації соціально-побутового обслуговування, розвитку мережі матеріально-технічної бази для стаціонарних закладів і надомних форм обслуговування громадян похилого віку, а також підготовки відповідних спеціалістів [2].

Враховуючи активне збільшення людей похилого віку і проблеми, з якими ці люди стикаються, потрібно докорінно переглянути систему соціальної політики стосовно цієї, найбільш соціально незахищеної категорії населення, які становлять нині п'яту частину населення України [3]. Одне з найголовніших завдань сучасного українського суспільства є створення гідних умов життя літніх людей. Організуючи соціальну роботу з літніми людьми, потрібно враховувати їх соціальний статус та їхні потреби, біологічні та соціальні можливості. В основу соціальної роботи повинні лягти:

- підтримка;
- допомога (фізична, матеріальна, медична, психологічна та інше);
- захист;
- супровід та піклування.

Отже, проблеми літніх людей потребують подальшого дослідження і вивчення. І на основі цих досліджень потрібна розробка нових стратегій та форм соціальної допомоги та підтримки людей похилого віку, з урахуванням всіх їхніх потреб та вимог.

Список використаних джерел

1. Соціальний захист людей похилого віку. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://portal.rada.gov.ua/fsvview/162232.html> (дата звернення: 04.12.2019).
2. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці і інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 №3722-XII зі змінами і доповненнями. Редакція від 22.05.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12/ed20130811/find?text=%CE%F1%EE%E1%E8,+%FF%EA%B3+%E2%E8%E7%ED%E0%FE%F2%FC%F1%FF+%E3%F0%EE%EC%E0%E4%FF%ED%E0%EC%E8+%EF%EE%F5%E8%EB%EE%E3%EE+%E2%B3%EA%F3> (дата звернення: 04.12.2019).
3. Терещенко І. І., Наумець А. М. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах сучасної України. УДК 364.65-053.9. С. 4. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4454/1/20%20%20d0%a2%d0%b5%d1%80%d0%b5%d1%89%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%201.pdf> (дата звернення: 06.12.2019).

МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

На сьогодні існують різні описи змісту, класифікацій методів. Це пов'язано з тим, що соціальна робота як наука все ще перебуває на стадії еволюційного формування, а практичні питання, вирішенням яких займаються соціальні працівники, надзвичайно складні та різноманітні, що ускладнює систематизацію методів для організації та регулювання фахової діяльності.

Постійне накопичення знань і досвіду, пізнання навколишньої дійсності збагачують способи, методи проникнення людини у різні сфери суспільного життя. Класифікація методів соціальної роботи являє собою дуже складну, недостатньо розроблену, але актуальну проблему теорії і практики соціальної роботи. Класифікація методів - важливий компонент наукової організації соціальної роботи.

Методи професійної соціальної роботи різноманітні. Вони класифікуються за напрямками і формами соціальної роботи (організаційні, соціально-психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, соціально-екологічні й ін.); за об'єктами соціальної роботи (індивідуальні, групові, общинні); за суб'єктами соціальної роботи (застосовувані окремим фахівцем, колективом соціальної служби, органом керування соціальної роботи). Поряд із цим все більш популярною стає й інша їх класифікація – за об'єктами соціальної роботи: індивідуальна робота (соціальний працівник-клієнт); робота із групою (у сімейній групі); робота в громаді (у мікросоціальному середовищі) [2, с. 48].

Методи соціальної роботи є динамічним процесом, у структурі яких нелегко виокремити фази, і не всі вони наявні у кожному конкретному випадку. Багатомірність і багатоаспектність процесу соціальної роботи зумовлені різними методами і підходами до тлумачення суті, різним баченням його внутрішньої структури. Раціональний підхід виходить із того, що коли людина відчуває або усвідомлює потребу в допомозі та має потребу в послугах, то вона стає клієнтом соціальної роботи і проходить разом з соціальним працівником цикл, що складається з декількох окремих послідовних фаз, які утворюють процес допомоги або процес розв'язання проблеми [5].

Ефективність використання того чи іншого методу соціальної роботи залежить від багатьох чинників, серед яких варто відзначити особисті та професійні якості соціального працівника, психофізіологічні особливості клієнта, рівень взаємовідносин між працівником і клієнтом, складність проблеми, що вирішується, тощо. Слід відзначити, що жоден із методів соціальної роботи не є універсальним. Тому кінцевий результат роботи соціального працівника перебуває у прямій залежності від вдало розробленої методики вирішення проблеми та його вміння використовувати той чи інший метод роботи. Широко використовуються в соціальній роботі методи, що класифікуються за ознакою змісту й характеру соціальної роботи.

За допомогою соціально-економічних методів спеціалісти впливають на матеріальні, національні, сімейні та інші інтереси й потреби клієнтів. Провідну роль при цьому відіграють матеріальне мотивування і підтримка життєдіяльності окремих людей і соціальних груп, які відчувають у ній потребу. Ці методи застосовуються через надання натуральної і фінансової допомоги, встановлення пільг, одноразових субсидій і компенсацій, патронаж, побутове обслуговування, моральне заохочення, санкції тощо [1, с.168].

Педагогічні методи і технології мають важливе значення для практичної діяльності соціального працівника, допомагаючи йому оволодіти всім спектром людських відносин, визначити і вибрати найбільш раціональний підхід до кожної особистості, позитивно вплинути на психічні, емоційно-вольові процеси людини, надати їй належний імпульс для переборення життєвих негараздів, підтримати і зберегти здоров'я людей, які потребують соціальної допомоги.

Організаційно-розпорядчі методи соціальної роботи орієнтовані на координацію взаємовідносин соціальної роботи з організаційною структурою соціальних служб. Їм властива безпосередність впливу, опора на нормативно-правові, регламентуючі акти. Організаційні методи впливають на роботу соціальних служб через положення та інструкції, розпорядчі – сприяють оперативному розв'язанню проблем, своєчасному уточненню завдань. До організаційно-розпорядчих методів належать регламентування, нормування та інструктування [4, с. 381-398].

Таким чином, під класифікацією методів розуміються способи, сукупність прийомів і операцій в соціальній роботі; способи досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання. Вони виступають як сукупність підходів, прийомів, операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності.

Сучасна система наукових методів настільки ж різноманітна, як і сама система знань про навколишній світ. У зв'язку з цим існують різні класифікації методів в залежності від ознак, покладених в основу класифікації: ступінь спільності, сфера застосування, зміст і характер діяльності.

Слід зазначити, що на свідомість і поведінку людей впливає багато взаємопов'язаних факторів, тому методи соціальної роботи слід застосовувати у комплексі. Тим більше що вони органічно пов'язані й ефективні лише за одночасного застосування, а не ізольовано. Це підтверджує необхідність комплексного підходу як принципу використання методів соціальної роботи. Наявні між ними відмінності важко вловлювані. Найсуттєвішим є те, що принципи соціальної роботи постійні, мають обов'язковий характер. Методи її рухливіші, можуть варіювати залежно від зміни соціальних умов при одних і тих самих принципах. І принципи, і методи соціальної роботи слід розглядати в тісному зв'язку з її цілями та завданнями. Мета зумовлює сукупність способів її досягнення; принципи дають змогу з багатьох методів обрати найефективніші у цих умовах. Усвідомлення і врахування такого діалектичного взаємозв'язку між ними – методологічна основа соціальної роботи [3, с. 341].

Узагальнюючи особливості використання методів соціальної роботи, варто вказати на важливість якісної підготовки соціальних працівників та педагогів до застосування даних методів на практиці. Соціальний працівник має бути високоосвіченою особистістю із розвиненими характеристиками, які сприяють наданню ним компетентної соціальної та психологічної допомоги тим, хто її потребує.

Звідси випливає, що кожен соціальний працівник повинен володіти великим набором методів і умінь, тому що лише, використовуючи безліч методів, можна допомогти клієнтові. До кожної людини необхідно шукати індивідуальний підхід, використовувати ті методи, які дозволять вирішити проблему.

Список використаних джерел

1. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. К.: МАУП, 2003.
2. Малько А. О. Соціальна педагогіка: Основи соціальної педагогіки: конспект лекцій. – Х., 1998.
3. Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика): Навчальний посібник. – К.: ІПК ДСЗУ, 2007.
4. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. – К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004.
5. Уявлення про процес соціальної роботи: веб сайт. URL: https://studopedia.su/6_46026_uyavlennya-pro-protses-sotsialnoi-roboti.html (дата звернення: 18.10.2019).

Секція № 2. Філософія

Борейко Ю. Г., д. філос. н., доц.,
завідувач кафедри філософії та релігієзнавства

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

ПОВСЯКДЕННІСТЬ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СПОРІДНЕНИХ ПОНЯТЬ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Повсякденність – форма дійсності, складний і багатовимірний феномен, який постійно розвивається, включає нові форми реальності, зазнає впливу соціальних змін. Як спосіб буттєвого занурення людини у дійсність повсякденність тісно пов'язана з категоріями, компаративний аналіз яких дає змогу краще зрозуміти її сутність. Йдеться про поняття, буденності, життєвого світу, способу життя, здорового глузду, побуту, які попри певну схожість є нетотожними з повсякденністю.

Так, у буденності функціонують установки й нормативи культури, моралі, основні групи цінностей, проте вона постає «зниженим» буттям, основна функція якого полягає у задоволенні щоденних турбот про забезпечення фізичного існування людини. Тобто буденність постає сферою, яка позбавлена метафізичних основ, потягу до трансцендентного, творчості.

Поняття «життєвий світ» містить стосунки людини з навколишньою дійсністю, тобто передбачає співіснування поряд з повсякденністю віртуальної реальності, мистецтва, гри тощо. Поняття «життєвий світ» включає низку життєвих світів, а також розмаїття реалізованих і нереалізованих понять життя людини. Через поняття «життєвий світ», що виражає істотні моменти онтології суб'єкта, відтворює мотиви, інтереси, потреби людини як біосоціальної істоти, виявляється взаємозв'язок буденної свідомості та повсякденності. У життєвому світі буденна свідомість безпосередньо пов'язана з ціннісно-сисловою сферою життєдіяльності, чуттєво-образним сприйняттям дійсності.

Спосіб життя розгортається на рівні повсякденності і відтворює притаманні соціуму світоглядні цінності та підвалини матеріального буття. Спосіб життя містить розмаїття субкультур, виражає специфічні риси етосу, поведінки, мови тощо [2, 606]. Спосіб життя можна визначити як спосіб життєдіяльності, поведінки, що став звичкою, має певну структуру, компоненти, характерні особливості, які відрізняють життя індивіда або народу від інших. У вузькому значенні спосіб життя є свідомо регульованим способом поведінки людей як членів суспільства. Якщо спосіб життя є більш соціально детермінованим, то повсякденність відбиває унікальність свого суб'єкта.

Для розуміння повсякденності важливим поняттям виступає категорія здорового глузду, що постає основою розгортання повсякденного життя. Основна функція повсякденності полягає у виживанні та відтворенні, задоволенні потреб, що досягається за допомогою здорового глузду.

Поняття «побут» і «щоденність», що мають подібне значення, найчастіше вживаються як синоніми повсякденності. Правда, термін «щоденність» виражає стійке оцінно-негативне забарвлення, тому є небажаним для застосування з метою змістового наповнення наукового поняття. У філософській літературі відсутнє й виразне визначення поняття «побут», окрім як ототожнення із явищами повсякденної реальності. Очевидно, під терміном «побут» слід розуміти сферу, в якій забезпечуються найпростіші людські потреби – в їжі, теплі тощо [1, 8]. Сфера побуту є вужчою від сфери повсякденності, виступаючи її структурним елементом. Життя людини в умовах побуту є зміною явищ і сутностей, які можуть стати повсякденними через свою буденність, або виступати елементами повсякденності, що закріплюються на глибинному рівні свідомості людини, не змінюючись навіть у разі суттєвих трансформацій повсякденного життя.

Список використаних джерел

1. Борецько Ю. Повсякденність українського православного вірянина. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 380 с.
2. Філософський енциклопедичний словник. К. : Абрис, 2002. 742 с.

Гудзенко О. Г., к. філос. н., доц. кафедри філософії та релігієзнавства

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ВПЛИВ ХРИСТІАНСТВА НА АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ ПРЕДСТАВНИКІВ КИЄВОРУСЬКОЇ ДОБИ

На нашу думку, сьогодні, в умовах відродження світових духовних цінностей, актуальними є питання духовного розвитку особистості, до яких звертались давньоруські книжники. Якими ж є їх погляди, специфіка середньовічного бачення означеної проблеми? Адже у період Київської Русі відбувається формування не тільки соціальної системи суспільства, але й світоглядних засад давньоруської людини. Хрещення Русі у 988 р. поклало початок змінам у суспільній свідомості та основах ідеологічного життя в Київській Русі [6, с.135]. Розглянемо вплив християнства на антропологічні ідеї представників Києворуської доби.

Релігійно-філософські пошуки киеворуських любомудрів розглядаються з різних позицій рядом вчених, зокрема, Л.З. Андрусів досліджує раціоналістичні тенденції в українській філософській думці XI – поч. XVII ст., Т.В. Целік – проблему людини у філософській культурі Київської Русі, Л.М.Яковець — монастирі та собори України як уособлення християнської писемної культури, І.З. Майданюк з'ясовує особливості проблеми волі у філософській культурі України IX – XVIII ст., Ю.Ю. Завгородній виявляє сутнісні характеристики ідеї сакрального центру в культурі Київської Русі, І.В. Жеребило звертається до проблеми сенсу життя людини в українській філософії XI – першої половини XVII ст.

Особливістю періоду християнізації став світоглядний та культурний дуалізм. [9, с.23].

Внаслідок взаємодії різноманітних ідей в Києворуській державі формувалась релігійна культура, що відобразила багатоманітність форм середньовічного релігійного життя. Прикметно, що християнство було сприйняте на Русі у його східному, візантійському, варіанті. Ця обставина суттєво відобразилась на особливостях давньоруської антропології. [9, с.15].

У Древній Русі християнська релігія була міцно пов'язана з книжністю. [8, с.137].

Для книжників XI – XIII століть характерним був оптимістичний погляд на смерть, яка, відповідно до християнських уявлень, розглядалась як тонка межа між буттям та «пакібуттям» («життям майбутнього віку»). Мотив перемоги над смертю відчутно виражений в іконопису [9, с.21].

Антропологічні ідеї давньоруських мислителів формувались під впливом візантійської патристичної літератури, болгарських філософсько-богословських текстів та язичницьких поглядів з елементами міфологічної свідомості. Зокрема, такий синтез прослідковується в киеворуських уявленнях про першу людину. Наприклад, у «Бесіді трьох святих» йдеться про вісім частин, з яких створено Адама [3, с.64].

В «Ізборнику 1076 року» автор, відповідно до канону, уявляє дві природи у Христа: Божественну та людську. Отож, душа та тіло розглядаються як єдині та нероздільні, відмінні між собою лише за призначенням, функціями та якостями [4, с.70].

Антропологічні уявлення митрополита Никифора з філософської точки зору можна охарактеризувати як християнський платонізм: християнин за світоглядом, прихильник містико-аскетичної традиції східного християнства з притаманними їй поглядами на Божественний Ерос, богопізнання, містику світла, митрополит Никифор схиляється і до платонічної концепції душі, і до платонічної гносеології [5].

Кирило Туровський слідує принципам біблійної антропологічної цілісності душевно-тілесної природи людини, що трансцендентна Богові. [2, с.45].

З тлумачення суті образу та подоби Божої в людині Кирилом Туровським випливає констатація ним трансцендентності Бога та світу, яка є провідною у його вченні. [1, с.81], [7, с.22].

Таким чином, християнізація Русі стала своєрідним поштовхом для розвитку давньоруської філософської думки. У текстах києворуських книжників простежується величезний вплив попередньої культурної та світоглядної традиції (міфологічних уявлень слов'янського язичництва), а також християнської лінії, яка прийшла на Русь через візантійську й болгарську філософську літературу. У філософських шуканнях давньоруських мудреців в першу чергу відбувалось осмислення пояснення буття, пізнання та людини.

Список використаних джерел

1. Алексеева Т.В. Образ человека в культуре Средних веков / Т.В. Алексеева // XII Нижегородская сессия молодых ученых. Нижний Новгород: Гладкова О.В., 2007. - С. 82-83.
2. Вдовина О.Я. Осмысления Кирилом Туровским проблемы греховности людини у Притчі про сліпця та хромця/ О.Я.Вдовина //Наукові записки НаУКМА. Серія філософія та релігієзнавство. Ювілейний випуск до 70-річчя від дня народження Вілена Сергійовича Горського. – К.: Видавничий дім “КМ Academia”, 2002. – Т. 20. – С. 44 – 46.
3. Громов М.Н., Мильков В.В. Идейные течения древнерусской мысли/ М.Н. Громов, В.В. Мильков.— СПб.: Изд-во Русского Христианского гуманитарного института, 2001.— 959 с.
4. Ізборник Святослава 1076 року// Хрестоматія з історії української мови X-XIII ст./ В.Німчук.— Київ-Житомир, 2015.— С.68-72.
5. Послания Митрополита Никифора [Текст] / Никифор (митрополит)// сост. В. В. Мильков.— РАН, Институт философии. - М. : [б.и.], 2000. - 125 с.
6. Саранчин Ю.К., Кускова О.Е. Двойственность древнерусской антропологии// Ю.К.Саранчин, О.Е.Кускова.— Известия Уральского государственного экономического университета.— 2010.— Вып. 6 (32).— С.135-139.
7. Семикопова Т.В. Философско-антропологические представления в русской духовной культуре XII века: от теории к практике: автореф. дис. канд. филос. наук: 09.00.13/ Т.В. Семикопова; Нижегород. госуд. педаг. унив.— Нижний Новгород, 2011- 27 с.
8. Чумакова Т.В. «В человеческом жителстве мнози образы зрятся». Образ человека в культуре Древней Руси.— СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001.— 242 с.
9. Чумакова Т.В. Образ человека в культуре Древней Руси (опыт философско-антропологического анализа): Автореферат дис. д-ра философских наук: 09.00.13 - религиоведение, философская антропология, философия культуры. - СПб., 2002. - 39 с.

Липская О.Г., преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин,
факультет бизнеса и права

УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

РЕЛИГИЯ КАК ОСОБАЯ ФОРМА КУЛЬТУРЫ

Определение сути религии, ее места и роли в культуре – одна из сложнейших проблем философии. Религия (от лат. religare – связывать, соединять) представляет собой систему взглядов, учений, верований, культовых действий, обусловленных верой в сверхъестественное начало мира (Бога, Абсолюта), способное определять судьбу отдельного человека и мира в целом. Возникновение религии было связано с зависимостью людей от природы, с невозможностью человека рационально объяснить природные явления, подчинить и взять под

контроль условия своей жизни. С момента появления человеческого общества религия была своеобразным средством защиты людей от природных стихий.

Религия как особое мировидение, мироощущение и миропонимание на протяжении многих веков играет важную роль в жизни человечества. Религия формирует представления человека об окружающем мире, о самом себе и о своем месте в этом мире, объясняет смысл и цель его жизни. Религия предполагает связь человека с тем, что выходит за пределы материального мира, за пределы повседневных общественных отношений. В основе религии лежит чувство связи индивида с неким духовным началом (Богом, Абсолютом и т.д.). Это чувство связи с Богом дает возможность выйти за пределы ограниченности, поддерживает надежду человека на избавление от страданий и одиночества. Чувство одиночества компенсируется чувством принадлежности к общности верующих, а бессилие человека верой в всемогущество Бога.

Религия – это неотъемлемая часть современного мира, характерная для всех стран мира. Больше двух третей населения Земли относит себя к тому или иному вероисповеданию. Ее место в жизни социума определяется различными обстоятельствами: уровнем развития общества, общественного сознания, культуры, традициями и т.д. Сущность любой религии наиболее полно раскрывается в духовной жизни, которая протекает в ее глубинах. Но сама эта жизнь является наиболее сокровенной стороной религии, поскольку познание ее требует как понимания ее законов, так и стремления жить по ним.

Религия формирует духовный мир человека. В основе культурных ценностей, разделяемых большинством религий, лежат общечеловеческие ценности: надежда, справедливость, любовь, мир. Представляя собой высшую форму самосознания индивида, она позволяет людям не только ориентироваться в окружающем мире и социальной действительности, но и сознательно регулировать свою деятельность. Религия определяет общественное мировоззрение, формируя соответствующие ему способы социального поведения религиозного человека. Нравственные принципы религии легли в основу моделей и векторов поведения, послуживших возвышению человеческих взаимоотношений и продвижению вперед общественной жизни. На протяжении всей истории человечества она является одной из главных движущих сил воспитания человеческого характера, нравственного самосовершенствования личности и проявления ее последователями самодисциплины и преданности.

Таким образом, религия, формулируя идеалы и ценности, к которым призывает стремиться человека, в жизни людей воплощается главным образом в их сознании, духовном и душевном настрое. Принятие же религиозных верований или непринятие их – это исключительно личное дело каждого отдельного индивида, вопрос его сознательного личного выбора, право его личной совести. При этом свобода религиозных убеждений является одним из неотъемлемых прав человека.

Список использованных источников

1. Савченко О.В. Религия как трансформирующий феномен культуры / О.В. Савченко // Вестник ТПУ. – 2004. – Вып.2(39). – С. 134-138.
2. Тульпе И.А. Религия в системе культуры / И.А. Тульпе // Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина. – 2018. – №1. – С.121-131.

Опейда Л. М., к. філос. н., доц. кафедри філософії та релігієзнавства
Опейда А. Р., аспірант кафедри філософії та релігієзнавства

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЛЮДСТВА

Цивілізаційні перспективи людства видаються нам вельми невтішними, якщо сучасна людина не наважиться мислити, а відтак, і діяти по-новому. Благо, до таких насамперед

світоглядних змін, її спонукає надскладна ситуація, пронизана світовою економічною, екологічною, політичною, фінансовою... кризою. Більше того, вона занурює особу у стан глибоких внутрішніх переживань, які призводять до хронічної розгубленості й перманентної невизначеності, а отже – до термінових пошуків виходу із ситуації, що склалася. Та як відомо, хто шукає, той обов'язково знайде.

Отож, метою та основним завданням нашого дослідження буде пошук світоглядно-філософських відповідей на питання, котре задеклароване у назві теми й стосується перспектив цивілізаційного розвитку людства.

Варто зазначити, що подібними проблемами переймалися ряд учених, зокрема: О. Агеєв, Ж. Бодрійяр, Ф. Бродель, Дж. Б'юкенен, М. Вебер, Ю. Габермас, С. Гантінгтон, В. Ільїн, Дж. Неш, Р. Нурєєв, Х. Ортега-і-Гасет, С. Пролєєв, В. Ростю, П. Сорокін, А. Тойнбі, Е. Тоффлер, Е. Фромм, Ф. Фукуяма, О. Шпенглер, Дж. Шумпетер, К. Ясперс та інші.

Власне, концепція цивілізації була розроблена у XVIII ст. французькими філософами, котрі визначили відмінності цивілізованого суспільства від примітивного за такими параметрами: воно – осіле; міське; грамотне. До кінця XIX ст. погляди на цивілізаційний розвиток будувалися на принципах: життя людства – це лінійна еволюція єдиної системи; усі елементи цієї системи підпорядковані спільному алгоритмові; цивілізаційний розвиток має єдиний для всіх народів першопочаток. На початку XX ст. О. Шпенглер висунув новий підхід: концепцію колообігу локальних культур-організмів, де кожна культура народжується з хаосу буття, здійснює закладені в ній можливості й гине. Її завершальним етапом стає цивілізація.

На противагу цій теорії, К. Ясперс стверджує, що людство має єдине походження та єдиний шлях розвитку, «вісь світової історії». Про напрями та етапи цивілізаційного розвитку розмірковує С. Гантінгтон. Його теорія про зіткнення цивілізацій стверджує, що суспільства, об'єднані ідеологією, але розділені культурно, розпадаються. У сучасному світі вчений нараховує сім або вісім цивілізацій, причому найважливіші країни світу належать до зовсім різних цивілізацій. На противагу концепції Гантінгтона, постає теорія «універсальної цивілізації», згідно з якою відбувається культурне об'єднання людства й прийняття спільних цінностей, вірувань, порядків, традицій та інститутів.

Американський футуролог Ф. Фукуяма у праці «Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку» розглядає чинники поступового зниження домінування Західної цивілізації, та наголошує на всеосяжній кризі довіри, своєрідній епідемії соціально-духовного СНІДу нашої цивілізації. Цей вірус має безліч модифікацій, але його генетична формула – «егоїстичний успіх за всяку ціну» [5]. Дж. Неш повертає нас до надзвичайно простої і дуже давньої етичної настанови: для досягнення стійкості у складних системах, якими є будь-які соціальні групи, необхідно, щоб кожний індивід, кожний гравець прагнув досягнення своїх цілей, але з урахуванням взаємодії з іншими гравцями і вимогами успішності всієї системи.

Відомий французький філософ Ж. Бодрійяр визначив той шлях, яким іде сучасна Західна цивілізація, як «суспільство споживання», як «час речей». В його основі – «глибока мутація в екології людського роду» [1].

Е. Фромм у праці «Здорове суспільство» звертає увагу на зміни у соціальному характері. Під останнім він має на увазі ядро структури характеру, спільне для більшості представників однієї й тієї ж культури, функція якого – формувати й скеровувати людську енергію. Характерною рисою сучасності є зведення людини до одиниці у множинах, до функції, до грошового еквіваленту (наприклад, мільйонер), до абстракції. Усе це призводить до витіснення зі сфери усвідомленого сприйняття основоположних проблем людського буття [4].

Дж. Б'юкенен у роботі «Межі свободи. Між анархією і Левіафаном» шукає пропорцію між економічним розвитком і гуманітарними нормами соціального співжиття, що дозволило б суспільству ефективно функціонувати. Він доходить висновку про необхідність досягнення мінімальної згоди незважаючи на загрозу розбіжності у фундаментальних цінностях. Більше того, його висновок означає визнання залежності економічної ефективності від екзистенційних основ людського буття: «Цілком незалежно від інституційної трансформації, необхідної для забезпечення стимулів для оновлення, паралельно має розпочатися певне відродження духу, певне відчуття спільної мети у суспільстві вільних у своєму виборі громадян» [2]. Проте саме духовні, моральні засади людського буття виявляються найбільш проблематичним аспектом

сучасного стану людської цивілізації. Та зміни невідворотні, і «цивілізацію грошей» поступово замінить «цивілізація альтруїзму».

Для цього необхідна нова цивілізаційна філософія, котра формуватиме альтернативний світогляд. Про це доповідали представники Римського клубу. Вони також продемонстрували схильність стати на бік національних держав, котрі, на їхню думку, з більшою імовірністю будуть турбуватися про спільне благо, ніж транснаціональні корпорації: «захист, певною мірою, локальних культур, спеціалізацій, політики від переважної сили гравців світового рівня може допомогти диверсифікації, інноваціям та еволюції» [3].

Отже, новий світогляд з необхідністю розглядає реальність як ціле, а не розділяє її на безліч дрібних фрагментів. Така фундаментальна трансформація мислення, до цілісного (холістичного) світогляду, водночас призводить до гуманізму, але вільного від антропоцентризму, до відкритості розвитку, але цінуючи усталеність і турботу про майбутнє. Отже, синергія здобувається через примирення протилежностей та досягнення рівноваги, своєрідного балансу. Такого збалансування насамперед потребують: стосунки між людиною і природою; між короткотривалою та довготривалою перспективою; між швидкістю і стабільністю; між індивідуальним і колективним; між жінками і чоловіками; між рівністю і справедливою винагородою; між державою і релігією і т. д.

Таким чином, варто культивувати цілісний (холістичний) світогляд, а не обмежуватись лише аналітичним мисленням. Більше того, слід розрізняти цілісне (інтегральне) мислення та мислення системне. Останнього недостатньо, оскільки воно розглядає реальність у досить-таки механістичних категоріях, які, як відомо, нездатні охопити її органічну цілісність.

Список використаних джерел

1. Бодриар Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Жан Бодриар. – М. : Республика; Культурная революция, 2006. – 269 с.
2. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності : навч. посібник / кол. авторів; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра філос. наук, проф. З. Е. Скринник. – К. : УБС НБУ, 2015. – 609 с.
3. Римский клуб, юбилейный доклад. Вердикт: «Старый Мир обречен. Новый Мир неизбежен!» – 2018. : <https://www.disput.az/topic/1141593> (дата звернення 15.03.2020).
4. Фромм Э. Здоровое общество / Э. Фромм. – АСТ. : Астрель, 2011. – 448 с.
5. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку / Ф. Фукуяма. – Львів : Кальварія, 2005. – 380 с.

Романюк А. О., ст. гр. МО-11
Луцький національний технічний університет м. Луцьк

Науковий керівник: к. філос. н. доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О. Ю.

ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ

Наша робота присвячена темі щастя. Щастя для кожного із нас різне. Хтось вважає, що щастя це бути багатим, а хтось вважає себе щасливим маючи сім'ю... Тому ми хочемо дослідити що ж таке щастя? Від чого залежало щастя у давнину? Як змінювалася думка про щастя з епохами?

Античні філософи прагнули віднайти основу щастя. Головною метою Античної філософії на думку Сократа є пізнання людиною самої себе. Тільки знаючи, що таке чеснота, що таке добро, справедливість і неймовірне, людина може бути чесною. І тільки дія згідно з чеснотою сприяє блаженству, власному щастю. Кініки як і Сократ вважали, що щастя людини вбачається в чесноті. Сенс щастя вони вбачали в моральній автономії особистості. [1]. Вважали, що щастя – це співставлення чесноти людини і зовнішньої ситуації, а не життя, безцільно витрачене на насолоди і розваги, почесні і багатство.

Середньовічна філософія формувалася за умов феодального суспільства і владної ролі церкви в житті суспільства. Ці обставини визначали її зміст і форму. Основна проблема цієї філософії концентрувалася навколо поняття Бога. Ціллю кожної людини є щастя, причому не абстрактне, а конкретне. Єдиного для всього людства щастя немає, або ця найвища, остання мета людей, яка тільки одна й приносить дійсне блаженство, має надприродний характер. Витончений Доктор вважає, що остання мета – сам Бог, а єдиний шлях до Бога – любов, любов-самопожертва [2]. За словами середньовічних філософів, філософія була наймищою богослов'ям, та все ж крізь теологічну пелену схоластики пробивалися традиційні філософські проблеми – питання про першооснови буття, сенсу людського життя. В християнському розумінні щастя – це потопати в любові, в Богові як любові. Християни стверджували, що щастя людина може знайти, живучи за законом «більше віддавати, ніж брати». Щастя для християн – це слугувати. Найвищий прояв служіння – любов і саможертва Боголюдини Христа заради щастя усього людства.

На думку філософів Відродження природа людини є найвищим критерієм для оцінки людських захоплень. На першому плані – світське життя, поведінка людини і досягнення нею щастя. Відновлюються ідеали античних епікурейців, але замість пасивності утверджується активність, благородство, доблесність духу, культ творчого руху. Все це потрібно не тільки для задоволення земних благ, а й для самовдосконалення, створення нового світу. Визнаючи ідею безсмертя душі й розуміючи, що в такому випадку смерть забирає в людини все, окрім душі, Платон приводить нас до думки про те, що головною клопотом людини в житті має бути турбота про душу. Ця турбота означає очищення душі, вивільнення від чуттєвого в прагненні до злиття з духовним світом. Пояснюючи суть душі, те, яка душа зараз і якою була до свого сходження в світ чуттєвий, Платон символічно порівнює її з морським божеством Главком, до тіла якого за довгий час перебування в морських глибинах пристало багато бруду [3]. Г. Сковорода вважав, що щастя є одним із найважливіших понять у філософії. Г. Сковорода стверджував думку більшості людей про те, що щастя полягає в здоров'ї та багатстві, адже є випадки, коли людина здорова, але при цьому не щаслива, а є їй протилежні. Те ж саме можна сказати й про багатство.[5]

Тобто, щастя – це зовсім не те, що можна порівняти з виграшем у лотерею чи чимось таким, що зовсім не залежить від людини – істоти, яка повинна гідно нести ім'я «створеної за образом та подобою Божою». Саме тому філософ і говорить: «Що б було тоді, коли б щастя, найпотрібніше й наймишче для всіх, залежало б від місця, часу, плоти та крові? ... Тоді б щастя наше і ми б з ним були б бідні. Хто міг би дістатися до тих місць? Чи ж можливо народитись усім в одному якомусь часі? Як же поміститися в однім чині та статі?». Щастя може мати кожна людина, бо «воно скрізь і завжди з нами: як риба у воді, так і ми в ньому, і воно біля нас шукає нас самих», тобто щастя притаманне всім людям без винятку від народження. Г. Сковорода наводить яскравий приклад «фонтану рівної нерівності» – де вода із водограю, як Божа благодать, заповнює посуд різної величини й, даючи кожному води достатньо, аби заповнитись ущерть. Кожна окрема людина при цьому порівнюється з якоюсь із цих посудин, які наповнюються водою, аж доки не стають повними. Щастя залежить не від якихось зовнішніх факторів чи певних здібностей, закладених в людині від народження. Талановита людина, яка або живе без Бога, або не розвиває своїх здібностей (за Біблією – «закопує свій талант у землю»), не може стати по-справжньому щасливою. Отож, можна підсумувати, що для доби Відродження щастям є діяльність людини, самовдосконалення.

Для Нового часу поняття щастя є найважливішим у філософії. На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія «щастя». Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла дорогою любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця [4]. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його. Ті, хто утішився багатством, почестями, владою та іншими зовнішньою належністю земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягли щастя. Вони отримують не щастя, а його привид, образ, який в кінцевому результаті перетворюється на прах [5].

Отже, щастя розуміється в кожній епосі по-різному. А для мене щастя це жити, а не існувати, займатися улюбленою справою, бачити свою сім'ю... «Щастя, говоримо ми, – це те ж

саме, що благополуччя і гарне життя». Тому «питання про щастя – це не просто питання про те, як бути щасливим, задоволеним або навіть добродішним, але перш за все в тому, в чому полягає хороше, щасливе життя і до чого людині слід прагнути в першу чергу» [6].

Список використаних джерел

1. Розуміння людини філософією Античності : веб-сайт. URL : https://pidruchniki.com/1380020148977/filosofiya/rozuminnya_lyudini_filosofiyeyu_antichnosti
2. Середньовічна філософія : веб-сайт. URL : https://pidruchniki.com/20080215/filosofiya/serednovichna_filosofiya
3. Філософія Відродження : веб-сайт. URL : <http://newacropolis.org.ua/articles/platon>
4. Мишанич О. Григорій Сковорода / О. Мишанич // Сковорода Г. Твори : в 2 т. – К. : Наукова думка, 1994. – Т. 1. – С. 9–34.
5. Філософія Нового часу : веб-сайт. URL : http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/02H1R2_4.htm
6. Філософія щастя : веб-сайт. URL : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/10350/2/Conf_2011v2_Antoniv_Z-Filosofia_shchastia_213.pdf

Сенюк Д. О., ст. гр. МЕВ-11

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. філос. н. доц. кафедри

соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О. Ю.

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

На сьогоднішній день, коли боротьба за людський розумовий фактор, світорозуміння людей, їх життєві, соціальні і духовні орієнтири ускладнилася, велику роль відіграють об'єктивна оцінка сучасної філософської думки, особливо її філософсько-теоретичних конструкцій. Особливої актуальності набувають і критичний аналіз найвпливовіших сучасних філософських вчень про людину, про її природу, життєві проблеми, можливості і перспективи та багатоаспектність феномену культури між нею.

Взаємодія культури та людини формує засади функціонування національної культури, спрямовані на ініціювання процесів самовизначення особою власних життєвих орієнтирів на засадах безпосередньої інтеріоризації культурних цінностей, що набувають характеру виміру індивідуального та соціального буття [1, с.200].

Процес взаємодії культури і людини в сучасному світі, з його численними загрозами і викликами, актуалізує проблематику свободи.

Проблема свободи – доволі складне категоріальне поняття. Свобода особи – це відсутність різних форм експлуатації і пригноблення, дискримінації і переслідувань, можливість здійснення вчинків відповідно до справжнього волевиявлення людини в рамках, передбачених демократичним законодавством [3, с.167].

Бути свободним – це насамперед розуміти свободу, а вже потім діяти. Свобода – це здатність людини чинити у відповідності до власних бажань, інтересів, цілей на основі знання про об'єктивну дійсність. Свобода – це можливість вибору варіантів подій. Відсутність вибору дорівнює відсутності свободи.

Найбільшої свободи людина досягає тоді, коли саме свобода є вибір самого себе, що по суті, покладає на саму особистість відповідальність за своє життя і за те, що відбувається в світі. Саме тому так важливе ставлення особистості, оцінки того, що відбувається навколо. Саме тому свобода є фундаментальною характеристикою людського життя. Медард Босс (фахівець з психології) вказує, що свобода це не те, що людям належить, це є те, ким (чим) ці люди є. Поняття свободи пов'язано з поняттями необхідності, залежності-незалежності, відповідальності. Людина – це не інструмент природи. Людина володіє свободою вибору і

одноосібно несе відповідальність за те, що з нею відбувається. Люди вільні обирати будь-яке життя, а наші реалії (буття) – це ставлення до того, що відбувається. Тому мало говорити правильні речі, треба правильно діяти. Коли ми говоримо: «Я вільний», то маємо розуміти, що це в першу чергу означає, що я відповідальний за власне буття. До речі, одна із версій походження слова «свобода» виводить його із давньоіндійських слів «svo» – свій і «poti» – хазяїн. Тобто я є хазяїном самого себе. А тому свобода не лише надає можливості для реалізації власних цілей, але й потребує певної компенсації – брати на себе відповідальність за особисто прийняті рішення, враховувати можливість поразки, розуміти ризики своїх дій та брати на себе відповідальність [2].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства свободі людини належить далеко не остання роль. Основним нормативно-правовим актом, який визначає права і свободи людини, є Конституція України. Як на мене, саме Конституція та інші закони встановлюють певні межі нашої свободи і водночас дозволяють людям висловлювати свою правоту або заперечувати те, що забороняється суспільством. На жаль, наш світ стає дедалі жорсткішим, і, як на мене, на сьогоднішній час, так сказати, «розвелось» багато тих, хто думає, що для них закон не писаний. Але це не так, якби не було якихось певних правил і принципів то можливо на планеті просто творився якийсь хаос. Люди б просто робили б те, що їм заманеться. Щодо цього можу сказати, що високопосадовці, «низьких людей», тобто саме нас простих ні в чому не винних людей, які живуть у цьому світі і насолоджуються хоча би тим, що просинаються живими і здоровими кожного дня, мають можливість бачити своїх рідних, тримали б не за що, можливо навіть просто ми були б для них рабами, хоча зазначивши, що у нашому світі твориться уже немалий безлад, проте наш народ не здається, ми незалежна нація і маємо право на власну думку і свободу. Таким чином можу сказати, що свобода є фундаментальною цінністю для людини, але вона повинна мати свої кордони, межі, щоб не стати свавіллям, насильством над іншими людьми, тобто не перетворитися на неволю.

Отже, можемо впевнено сказати, що свобода особи – умова свободи суспільства. Однак свобода особи не звільняє людину від відповідальності за свої дії і від совісті як внутрішнього судді здійснення вчинків. Абсолютизована воля, що ставить людину «по той бік Добра і Зла», що ігнорує право на вільне самовизначення інших людей, сама себе заперечує, знищує, завдаючи колосальних втрат цивілізації.

Список використаних джерел

1. Зарудний Є.О. Філософія: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. К.: Кондор, 2007. 200с.
2. Романенко А. Що є свобода для людини? URL: <http://vycherpno.ck.ua/shho-ye-svoboda-dlya-lyudini/>
3. Дерев'янка Т.М. Свобода як покликання людини. *Проблеми сутності свободи: методологічні та соціальні виміри. Матеріали Науково-теоретичної конференції. 26 жовтня 2007 року.* К., 2007. С.197- 203.

Столярчук О. В., ст. гр. МЕВ-11
Луцький національний технічний університет м. Луцьк

Науковий керівник: к. філос. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Сільвестрова О. Ю.

ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сучасний світ-це світ інформації та інформаційних технологій, і тому проблема створення «розумних» машин є особливо актуальною. Під «розумними» технологіями на сьогоднішній день можуть розуміти машини з програмами будь-якої складності, від пральної машини, що сама обирає режим прання до роботів, що можуть малювати картини і керувати супутниками.

«Штучний інтелект» вже глибоко увійшов у багато аспектів нашого життя. Хоча ми іноді цього не усвідомлюємо.

Взагалі, «штучний інтелект»-це теорія і реалізація компютерних систем, здатні виконувати задачі, ті які звичайно потребують людського інтелекту, такі як візуальне сприйняття, розрізнення мови, прийняття рішення та переклад з однієї мови на іншу [1, с.5].

Проблема штучного інтелекту бере своє коріння у глибинах когнітивної науки, тож для початку слід визначити що це таке. Когнітивна наука – це область міждисциплінарних досліджень пізнання, яке розуміємо як сукупність процесів накопичення, збереження, перетворення і використання знань живими і штучними системами.

Штучний інтелект не залежить від еволюції, у нього є одна риса – вчитись та вдосконалюватися. На мою думку, у майбутньому саме штучний інтелект допоможе впоратися людині з різними проблемами, кліматичними та можливо навіть з невиліковними хворобами.

У книзі «Життя 3.0. Доба штучного інтелекту» Тегмарк розглядає можливі сценарії розвитку подій у разі появи на Землі надрозумного штучного інтелекту, аналізує перспективи розвитку високих технологій, їх можливості та ризики. Автор закликає фахівців об'єднати свої зусилля в боротьбі за кібербезпеку та «дружній» штучний інтелект.

Поява інформаційних технологій у ХХІ столітті тільки підкреслила наскільки мало ми знаємо про людську душу. Зараз стало популярним порівняння людського мозку з комп'ютером. Звичайно, це краще, ніж порівнювати його з телеграфом (Г. Гельм-Гольц) або навіть з радіоприймачем (О. Ухтомський). Але як і ранні порівняння, комп'ютерна метафора має великі білі плями. Так, найочевидніша різниця це те, що у комп'ютерів, на відміну від людини, немає свідомості.

Люди помилково думають, що розумний «штучний інтелект» буде погано ставитися до людей, наприклад як Skynet з «Термінатора» або Hal 9000 з фільму «Космічна Одиссея» [1, с.20]. Проблема в тому, що ця історія відволікає нас від ризиків і можливостей, які несе штучний інтелект. Щоб по-справжньому захопити світ за допомогою штучного інтелекту, потрібно зробити три кроки:

1. Створити ІІІ людського рівня.
2. Створити суперінтелект.
3. Застосувати суперінтелект штучного інтелекту або дозволити йому захопити владу

[2].

Також, дивно вважати, що машина, яка в сотню чи в тисячу разів розумніша за людей, буде нас любити та захоче захистити. Це можливо, але гарантій немає. Сам по собі «штучний інтелект» не відчує подяки людям за те, що вони його створили (ну якщо подяка не буде входити в програму того чи іншого інтелекту). Проблемою штучного інтелекту є і відсутність «вродженої» дружелюбності. Створення дружелюбного «штучного інтелекту» взагалі і можливість існування такого розуму – це дуже серйозне питання для інженерів, які створюють «штучний інтелект».

Після того, як «розумні машини» будуть створені, а людство не загине після цього, ми зможемо дозволити собі трішки антропоморфізму.

Список використаних джерел

1. Баррат Д. [Последнее изобретение человечества. Искусственный интеллект и конец эры Homo sapiens](https://kniga.biz.ua/pdf/5433-poslednee-izobretenie.pdf). М: Альпина Пабlishер, 2018. 312 с. URL: <https://kniga.biz.ua/pdf/5433-poslednee-izobretenie.pdf>
2. Тегмарк М. Життя 3.0. Доба штучного інтелекту Україна: Наш формат, 2018. 428 с.

РЕСТИТУЦІЙНІ ВИМОГИ НІМЕЦЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

Повернення в польсько-німецький дискурс дихотомії «жертва – злочинець» у кінці 90-х рр. призвело до появи в політико-суспільному дискурсі нової загрози від Німеччини. Фактично в двосторонніх відносинах піддавався критиці лібералізм у стосунках, а саме ідея польсько-німецької спільноти інтересів, котра постала на початку 90-х рр. та зростала консервативність в цих відносинах. Основними політичними партіям, котрі наполягали на консервативному підході до польсько-німецьких відносин стали опозиційні фракції – «Право і справедливість» та «Ліга польських родин»[7, с. 429]. Більше того, цей консерватизм підсилювався упередженнями, які мали місце в Польщі, що значно підігрівало ситуацію.

Загострилася проблематика реституційних вимог. У 2001 р., у Німеччині створилася Пруська спілка (пол. *Powiernictwo Pruskie*, нім. *Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a. A.*) [5, с. 122]. Метою організації, стала діяльність в справі об'єднання депортованих німців в справі відшкодування. Як зазначається в офіційних документах Спілки, вона не є пов'язана з Союзом Вигнаних. Однак, як зазначає М. Мазуркевич, в структурі керівництва обох організації знаходяться одні і ті самі представники. Для прикладу Г. Гюнтер Парпліс є заступником голови Пруської Спілки, в СВ він є членом Президії організації [3, с. 162]. На момент створення організації вже існувало більше 20 тис. індивідуальних позовів до судів з вимогою про відшкодування майна [6, с. 402].

Підсилило зростання позовів до Польщі та Чехії рішення Міністерства фінансів ФРН, яке в листах до переселених та пізніх переселених німців від початку 2003 р. зазначало, що Німеччина не відмовилася від індивідуальних майнових відшкодувань. Що стосується пізніх переселених осіб, то Міністерство фінансів і Управління до вирівнювання, то вони повинні подати документи, що вони передали майно Польщі. В інакшому випадку – вони зобов'язуються повернути кошти федеральній скарбниці [4, с. 300]. Підсилила напруження у справі і Резолюція Сейму про відшкодування полякам із-за Бугу [8], рішення ЄСПЛ та Закону Сейму від 2005 р.

Щоб хоча б якимось чином зменшити напругу у двосторонніх відносинах, Федеральний Президент Й. Рау взяв участь у Конгресі «Польща і Німеччина у майбутній Європі», який відбувся у пам'ятну для Польщі дату, 5-го травня. Саме в цей день 1939 р. Й. Бек виголосив у Сеймі промову про відмову від добровільної передачі Гданська до Третього Рейху [1]. Під час Конгресу, Президент сказав, що «найважчим завданням для польсько-німецьких відносин є питання про відшкодування». Подолання наслідків позовів щодо реприватизації, можливе лише в тому випадку, коли ніхто не буде мати претензій [6, с. 396].

У вересні того ж року польський тижневик «*Wprost*» опублікував статтю «Німецький троянський кінь», де зобразив Е. Штайнбах у нацистській формі на плечах канцлера Г. Шрьодера. У статті піддана критика діяльності Союзу Вигнаних та їхні реституційні вимоги та побудови інституції щодо ушанування пам'яті жертв виселення. У відповідь на реституційні вимоги та заяву у 2002 р. кандидати в канцлери від ХСС Е. Стойбера про те, що на посаді канцлера він обов'язково домагатиметься майнових відшкодувань для переселених німців від польського уряду.

У 2005 р. Е. Клайн на прохання Бундестагу здійснив експертизу законності переселення німців у 1943-1949 рр. та законність експропріації майна переселених німців польським урядом. Саме на основі його тез, Пруська Спілка подала позов до Європейського суду з прав людини у 2006 р. Основними тезами стали наступні:

- «вигнання» порушило на той час існуючі норми міжнародного права і тому кваліфікуються ці події як злочин проти людства.;
- конфіскація польською владою не може бути формою репарацій. ФРН від самого початку окреслило переселення як явище, яке суперечить міжнародному праву;
- у зв'язку з порушенням міжнародного права, ФРН повинно займатися компенсаційними вимогами до Польщі, а саме: через порушення міжнародного права, ФРН повинно застосувати практику дипломатичного захисту німецьких громадян, які стали жертвою дій, які суперечать міжнародному праву;
- скривджені особи, реституційні вимоги, яких засновані на фактах, можуть вимагати відшкодування від Польщі лише на основі міжнародних договорів. Так як ці договори не існують, то питанням відшкодування повинен займатися федеральний уряд. Тим більше у жодному міжнародному договорі ФРН не зріклася підтримки виселених німців у їх намаганнях про відшкодування майна. У договорах від 1970 р., 1990 р. та 1991 р. в жодному трактуванні не відзначено про відмову від відшкодування. Єдиним винятком стала промова Г. Шрьодера від 2004 р.;
- декларація канцлера Г. Шрьодера від 1 серпня 2004 р. про не підтримку позовних вимог Пруської спілки призвела до того, що сам федеральний уряд не надає дипломатичної підтримки у намаганнях про відшкодування для свого населення. Однак це не веде до того, що індивідуальні відшкодування не можуть бути провадженні через інші установи згідно з міжнародним правом;
- реституційні вимоги не мають часових обмежень. Окрім того, компенсаційні виплати, які надавалися німецьким урядом не забороняють позовні вимоги до Польщі[2, с. 18–20].

Розвиток позовних вимог мав серйозні наслідки на польсько-німецькі вимоги у першій декаді 2000-х рр. Поява ідеї позову у польсько-німецькому дискурсі призвела до повернення незакритих історичних питань до двосторонніх відносин.

Список використаних джерел

1. IPN, P. pl-portal edukacyjny. 5 maja 1939 roku minister spraw zagranicznych RP Józef Beck wygłosił w sejmie przemówienie, w którym odrzucił żądania Niemiec dotyczące włączenia Gdańska do III Rzeszy: URL: <https://pamiec.pl/pa/kalendarium-1/12047,5-maja-1939-roku-minister-spraw-zagranicznych-RP-Jozef-Beck-wyglosil-w-sejmie-pr.html> Pamięć.pl - portal edukacyjny IPN, (дата звернення: 26.01.2020).
2. Irmscher, T. Deutsch-polnische Vermögensfragen Eine deutsche Sicht.: Ansprüche? Die Eigentumsfrage in den deutsch-polnischen Beziehungen. Potsdam, Universitätsverlag Potsdam, 2007. S. 5–30
3. Mazurkiewicz, M. Spór o pamięć. Polityczne następstwa w powojennych wysiedleń Niemców w pozimnowojennych relacjach polsko-niemieckich i czesko-niemieckich. Warszawa-Opole : Wyd. Naukowe Scholar, 2015. 267 s.
4. Molo, B. Problem roszczeń cywilno-prawnych obywateli Niemiec wobec Polski. Krakowski Studia Międzynarodowe. 2008. Вип. 4. S. 295–311.
5. Stankiewicz, W. Zasadność roszczeń wysiedlonych niemców. Przegląd Zachodni. 2009. Вип. 4. S. 117–140.
6. Stolarczyk, M. Zbieżność i różnice interesów w stosunkach polsko-niemieckich w latach 1989–2009. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2010. 700 s.
7. Traba, R., Żurek, R. „Vertreibung” czy „przymusowe wysiedlenia”? Polskoniemiecki spór o pojęcia, pamięć i sens uprawiania polityki wobec historii. Przełom i wyzwanie: XX lat polsko-niemieckiego Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy 1991-2011. / pod.red. W. M. Góralski. Warszawa, Elipsa, 2011. S. 418-458

РАДЯНСЬКО-СИРІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ У ВІЙСЬКОВІЙ ТА ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІЙ ПЛОЩИНІ

Як відомо, протистояння СРСР з країнами Заходу, перш за все з США відбувалося не тільки на теренах Європи чи Азії, але і на території Близького Сходу та Африканського континенту.

Протистояння відбувалося не тільки у ідеологічній чи військовій площині, але і у просторі залучення менш розвинутих країн в стан своїх союзників, за рахунок фінансової чи військової допомоги.

Таким чином і були вибудовані радянсько-сирійські відносини, які після розпаду СРСР продовжилися вже між Російською Федерацією та Сирійською Арабською Республікою.

Після того як Сирія отримала незалежність спочатку від Османської імперії, а згодом вийшла з під контроль Франції постало питання вибору політичного курсу та вибору ідеологічного союзника.

Відправною точкою для зближення з СРСР для Сирії стала відмова країни у 50 роках 20 століття стати членом так званого Багдадського пакту, союзу близькосхідних країн, який був створений за ініціативи США та Франції, як контрольований Заходом антирадянський блок на території Близького Сходу, саме тоді стало зрозуміло, що Сирійська Арабська республіка обрала для себе стратегічний курс на зближення з СРСР.

В ці часи президентом Сирії був Шукри аль-Куатлі, який відповів згодою на пропозицію СРСР окрім економічної та політичної допомоги отримувати ще і пряму військову допомогу, за часи його президентства було проведено двосторонні перемови про поставки також літаків та військової техніки.

З 1955 до 1957 до Сирії було направлено військової техніки на близько 70 млн. доларів, такі великі преференції Сирія отримувала перш за все за своє вдале геополітичне становище на карті Близького Сходу, разом з прорадянським Єгиптом складали могутній плацдарм для розповсюдження інтересів радянського союзу на всій території Близького Сходу.

Окрім прямих поставок зброї дуже велике значення мали радянські військові вчені, які направлялися до Сирії з метою покращення рівня знань та рівня обороноздатності сирійської армії.

Військові вчені та спеціалісти виконували не тільки навчальні функції, але і прямо кажучи координували повноваження, бо лише з їх дозволу приймалися ті чи інші рішення які безпосередньо стосувалися військового та військово-промислового аспекту.

Після низки державних переворотів до влади в Сирії прийшов Хафез аль-Асад, і після цього дружні відносини тільки закріпилися, бо в його особі СРСР побачило дійсно могутнього та авторитетного союзника в регіоні (після його смерті традицію партнерських відносин вже з Російською Федерацією проводить вже його син, чинний президент Башар аль-Асад).

За часи правління Хафеза аль-Асада радянсько-сирійські відносини проходили в ключі збільшення військової присутності радянських військ на території Сирії, спочатку просто для передання досвіду та навчання сирійської армії, а згодом дана присутність переросла в постійну наявність радянського військового контингенту.

Загострити увагу треба на будівництві радянських військових частин та військово-морських баз на території Сирії, по-перше це військово-морська база СРСР в головному сирійському порту Латакії, яка функціонувала до 1991 року, а також треба сказати про чинну і по нині військово-морську базу вже в Тартусі.

Саме на цій військово-морській базі в наш час знаходиться контингент вже Російської Федерації, основне прикриття якого просто база матеріально-технічного обслуговування та станція дозаправки кораблів, про те на думку багатьох фахівців ця військова - морська база відіграє більш вагомий роль.

Отже, якщо підбити підсумок всьому вищезазначеному то можна сказати, що відносини між СРСР та Сирією почали зароджуватися ще в середині 20 століття, вони мали двосторонньозобов'язуючий характер, тобто на отримання військових поставок з боку СРСР Сирія повинна була відповідати дозволом на присутність в регіоні іноземного військового контингенту, підрозділів СРСР.

На цих засадах відносини продовжилися вже і після розпаду СРСР, з Російською Федерацією.

Гринюк І. М., аспірантка
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

“Those who cannot remember the past are condemned to repeat it. To covet truth is a very distinguished passion”
George Santayana

Про різке погіршення проблем історичної пам'яті та негативні зміни суспільно-історичних стереотипів свідчить так звана «війна на могилах» - плюндрування місць національної пам'яті. Акти вандалізму в місцях національної пам'яті, звичайно, не сприяють покращенню двосторонніх міждержавних відносин, а їх зростаюча динаміка свідчить про загострення проблем історичної пам'яті в українсько-польських відносинах.

Питання пам'яті, в тому числі історичної пам'яті, часом науково невизначеної, а отриманої від предків, дуже важливе для кожної людини, а особливо тих, хто пережив жахливу подію, - це біль їхньої душі.

Згідно з припущеннями П'єра Нори [1, с. 25], ініціатора досліджень «місць пам'яті» та авторитету, що є незаперечним у цій галузі, цей термін стосується не лише зміни поля дослідження, а й прийняття історичного простору і часу з точки зору суб'єктивної свідомості - (цит. за М. Деланпер'є [2, с. 49]).

Воно не означає якоїсь конкретної топографічної точки, але включає всі матеріальні та нематеріальні знаки та сліди, що стосуються минулого у колективній пам'яті. У системі існування меморіалів на перший план виходить питання колективної ідентичності, групової пам'яті чи суспільства.

«Пам'ять та історія - це аж ніяк не синоніми, ми усвідомлюємо, що все їх розділяє. Пам'ять - це життя, постійно підтримувані живими групами, і тому вона зазнає постійної еволюції, відкрита для діалектичного виконання та амнезії, не піклуючись про подальші деформації, сприйнятливості до інструментальних чи маніпулятивних процедур. З іншого боку, історія - це завжди проблемна і неповна реконструкція того, чого більше немає» [1, с. 25].

Ми хочемо звернути увагу не на історичну пам'ять як категорію, а на її символіку, функціонування системи пам'яті та проблеми, що виникають із неї у двосторонніх відносинах між Польщею та Україною. Війна пам'ятників, що почалась з 2014 року (війна на могилах) відбувається як об'єкт популізму та політичної пропаганди з метою дестабілізації та погіршення відносин між державами.

В інтелектуальних ідеях часто виникають питання: що насправді викликає проблему: місця пам'яті чи пам'яті місць? Здається, що поняття близькі одне до одного, але системи їх створення та функціонування зовсім різні.

Пам'ять поділяється на індивідуальну та колективну. Індивідуальна представляє комплекс переживань та бачень конкретної людини. Колективна пам'ять представляє комплекс знань групи людей, найчастіше пов'язаних територіальним, етнічним, культурним, мовним, історичним, про події, що відбувалися на певному географічному рівні. Пам'ять про місця певних подій живе в пам'яті людей і передається від покоління до покоління і не пов'язана з місцем проживання людини. Вона може бути обмежена як сім'єю, так і суспільством. Як

приклад такої пам'яті ми можемо виділити пам'ять про Голокост, Голодомор, Катинську трагедію тощо.

Очевидно, що в кожному із згаданих місць стоїть ряд пам'ятників, встановлених на знак пам'яті жертв цих трагедій. Ці пам'ятники не завжди пов'язані безпосередньо з місцем, де відбувалися ці події. Пам'ятник або будь-яке подібне місце - це місце пам'яті, тобто місце, де відбувається вшанування пам'яті загиблих або вбитих у той чи інший період історії. Місце пам'яті не завжди має бути пов'язане безпосередньо з будь-якою спорудженою пам'яткою, місце пам'яті може бути звичайними будівлею, деревом, площею, занедбаною територією, пов'язаною зі страшною історією. Місце пам'яті - це місце, стоячи на якому, думаєш про людей, які загинули, замість того, щоб жити далі, померли з причин не завжди залежних від них та їхнього становища. Місце пам'яті не завжди повинно мати конкретний символ чи знак, але він матиме місце серцях і головах людей. Найчастіше місце пам'яті пов'язане з уже спорудженим там пам'ятником, що нагадує про ці жахливі події. Будь-які дії, закликані знищити таку пам'ятку, завжди будуть пов'язані з негативною реакцією суспільства, адже мова йде про історію, про жахливу історію, під час якої загинули тисячі людей, люди, які були батьками, дітьми, коханими, після яких залишилися нащадки, які пам'ятають їх. Тоді виникає питання, що означає пам'ять місць. Пам'ять місць - це те, про що ми вже згадували, коли немає нічого, хреста, пам'ятника, таблички, де немає жодної згадки про страшні події, які там відбулися, але існують знання, пам'ять, які часто передаються від людини до людини, від предків до нащадків, іноді не досліджені науковцями, іноді десь описані, про те, що сталося у тому місці. Пам'ять місця - це коли люди пам'ятають саме місце і його страшну історію. Різниця, здається, невелика.

Отож опишемо це на прикладах. Напевно у кожному великому місті Європи є пам'ятник євреям, котрі загинули в часі Голокосту. Коли відбуваються урочисті заходи біля пам'ятника, пам'ятник виступає місцем пам'яті, але немає самої пам'яті про те місце. Пам'ять існує про концентраційні табори, як місця пам'яті. Пам'ять таких місць добре описується на прикладі Аушвіц-Біркенау. То місце безпосередньо пов'язане з страшною історією і зараз виступає як місце нагадування про ті події, тобто самим місцем пам'яті з пам'яттю міста. Коли, наприклад, говоримо про Голодомор, об'єктом пам'яті виступає сама Велика Україна, від Збруча до Дону, там де відбувався геноцид українців. Про ті події пам'ять має кожне місто та село. Проте, місцями пам'яті будуть пам'ятники, хрести, таблиці, поставлені в пам'яті тих померлих людей, незалежно від території, на якій вони жили та померли, та незалежно від країни, де знаходиться пам'ятник.

В сучасній ситуації пам'ять місць можемо описати через призму російсько-української війни на сході України, де на території, котра знаходиться під контролем сепаратистів Україна не може встановити пам'ятники та хрести на місцях, де загинули воїни. Натомість пам'ять про Донецький аеропорт та Іловайський котел щодня живе у пам'яті людей. Це пам'ять місця, про місце, де загинули воїни за свободу та незалежність України, а місця пам'яті за загиблими будуть розміщені у кожному місті, щоб вшанувати Майдан та антитерористичну операцію на Сході України.

Важко сказати, що є важливішим для людей: місце пам'яті чи пам'ять місця. Обидві категорії дуже важливі. Будь-які поступки, пов'язані із знищенням такої пам'яті не можуть бути оцінені позитивно. Українській та польській народи мають пам'ять місць, де відбувалися бої в період Першої світової війни, російсько-польської війни та Другої світової війни. Історія є важкою, до кінця не дослідженою, найтяжчі її роки заховані в архівах Москви та усно передавалися від покоління до покоління. Очевидно, що надзвичайно болить нищення пам'ятників, котрі є символами страшної історії. Спекулювання пам'яттю та історію в минулому неодноразово показали, що воно може призвести до їх повторювання.

Розв'язання конфлікту пов'язаного з цим категоріями є стратегічно важливим є Польщі та України, а також безпеки центрально-східної Європи.

Бібліографія

1. P. Nora, *Les lieux de mémoire, tome I*: *La République*. Paris: Gallimard, 1984. 720 с.
2. M. Delaperrière, «Miejsca pamięci czy pamięć miejsc? Kilka refleksji na temat uobecniania przeszłości w literaturze współczesnej», *Ruch Literacki (Literary Movement)*, вип. 1, с. 49–62, 2013.

Научный руководитель: ст. преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин Белорусской ГСХА Пацукевич О.В.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ И СТАНОВЛЕНИЯ БАХАИЗМА В БЕЛАРУСИ

В настоящее время Республика Беларусь представляет собой многоконфессиональное государство, насчитывающее 26 официально зарегистрированных религиозных направлений, к числу которых и относится бахаизм. Согласно мнению большинства религиоведов, бахаизм в Беларуси появился благодаря гражданам из Туркменистана. Так, первая община бахаи на территории Беларуси была зарегистрирована в 1992 г. На сегодняшний день их насчитывается две – Витебске и Минске. В Беларуси бахаизм начал активно развиваться лишь с приобретением суверенитета, так как в период существования СССР исповедование любого религиозного направления не совсем приветствовалось.

Вера Бахаи зародилась в середине XIX века в Иране. Некоторые религиоведы уже относят бахаизм к мировым религиям, однако по численности исповедующих эта конфессия ещё не дотягивает до такого серьёзного статуса. В настоящее время она объединяет свыше 5 млн. последователей в 188 странах и на 45 зависимых территориях. Это представители многих народов, народностей и племён, выходцы из разных социальных слоёв. Некоторые части священных писаний бахаизма переведены более чем на 800 языков мира [1].

Бахаизм относится к числу монотеистических религий. Её основателем считается Бахаулла, провозгласивший принцип гармонии религии и науки, к достижению которой стремятся все бахаи благодаря своей активной деятельности в этом направлении. Последователи Бахауллы придают огромное значение образованию. Так, они изучают философию, основы всех религий мира и, разумеется, вероучение бахаи. При этом каждый из последователей бахаизма имеет право на самостоятельный поиск истины. Для достижения этой цели в Минске создан Учебный центр бахаи им. Боры Кавелина.

Необходимо отметить, что бахаи особое внимание уделяют духовному воспитанию детей и подростков. Так, родители-бахаи не имеют право принуждать своих детей к вступлению в общину. Это может сделать подросток по собственному желанию, достигший 15 лет. Более того, бахаи запрещено агитировать, принуждать, убеждать людей принять их веру. Им разрешено лишь рассказывать о вере, и то, в случае проявленного к ней интереса. Одной из особенностей бахаизма является отсутствие священников, поэтому распространением учения занимаются сами члены общины. Бахаизм основывается на следующих принципах: отказ от всех видов предрассудков, а именно расовых, национальных, религиозных; осуществление равноправия мужчин и женщин; значимость и необходимость всеобщего образования; устранение крайних форм богатства и бедности; необходимость для каждого индивида следовать высоким моральным принципам.

Бахаизм распространяется преимущественно благодаря мероприятиям, изданиям и сайту Бахаи, который существует и в Республике Беларусь. Так, бахаи проводят молитвенные встречи, отмечают свои собственные праздники, организуют различные акции, проекты в поддержку белорусского языка и культуры, веротерпимости, единства, занимаются благотворительностью. Долгое время при общине действовала танцевальная группа «Мир без границ». Языком пластики и ритма молодые бахаи старались изобразить наличие духовного решения острых социальных проблем современного общества (наркомания, СПИД, равенство людей, религиозные конфликты). В качестве еще одного примера позитивной деятельности можно назвать фильм «Дорогой Христа», который сняли белорусские бахаи о религии и духовности. Именно здесь уместно заметить, что утверждение об отрицании национально-культурных традиций у бахаи неверно. Так, они откликнулись на призыв Товарищества белорусского языка провести Всемирный день родного языка. Бахаи наряду с Католической и Греко-католической церквями. Последователи бахаизма в Беларуси из ряда тех немногих, кто

имеет белорусскоязычную версию официального сайта, издают молитвенники на белорусском языке, уважительно относятся к традициям и культуре в целом белорусского народа. Принимая участие в международных конференциях и иных мероприятиях, бахаи Беларуси часто одеты в национальную белорусскую одежду, исполняют национальные песни, белорусский язык нередко используется при проведении молитвенных встреч, большое количество элементов национальной культуры можно увидеть в интерьере Центра Бахаи в Минске, в оформлении официального сайта, изданий общины. При этом бахаи всегда подходят к делу основательно и серьезно, консультируются у специалистов. Например, переводы молитв бахаи осуществлялись при помощи профессиональных лингвистов. Поэтому, на наш взгляд, справедливо утверждать, что бахаи не просто адаптируются к белорусской культуре, но ощущают себя частью нашей культуры, стремятся способствовать ее развитию, внести в нее значительный вклад. Учение бахаизма распространяется через индивидуальную инициативу: бахаи приглашают к себе на встречи друзей, знакомых, всех, кому было бы интересно узнать о новой религии, появившейся в Беларуси [2].

Необходимо отметить, бахаизм – новая, нетрадиционная религия для Беларуси. Несмотря на небольшую численность, бахаи обладают высоким потенциалом в деле духовного возрождения белорусского народа, сохранении и развитии его культуры, в деле борьбы за традиционную для белорусского народа веротерпимость. В этой связи, община бахаи в Беларуси представляется перспективным партнером государства в достижении провозглашенных в Конституции и законе принципов.

Таким образом, несмотря на то, что в Беларусь эта религия пришла довольно поздно, однако это не помешало дальнейшему развитию бахаизма на белорусских землях. Благодаря своим основным принципам, общинам, существующим на территории Республики Беларусь, и особенностям, она вызывает огромный интерес у граждан. Ряд особенностей веры бахаи свидетельствует о ее высоком потенциале, что, на наш взгляд, должно способствовать развитию интереса к ней со стороны органов власти, различных религиозных организаций, действующих в Беларуси, академических кругов и, безусловно, широкой общественности.

Список использованных источников

1. XXV Национальный съезд бахаи Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bahai.by/novosti/novost-polnostju/xxv-nacionalnyi-sezd-bakhai-belarus>. – Дата доступа: 14.03.2020.

2. Новости общины бахаи Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://widestat.by/bahai.by> – Дата доступа: 14.03.2020.

Запорожець М.С., ст. гр. СЗ–22
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к.політ. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Ситник О.І.

КОНЦЕПЦІЯ ГРОМАДИ В ПОЛІТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ М. ДРАГОМАНОВА

Територіальна реформа, механізм якої вже запущений в Україні, направлена на підвищення ролі місцевого самоврядування, основою якого виступає територіальна громада. Дане поняття, як у минулому, так і сьогодні не має чіткого визначення і здебільшого ототожнювалося з поняттям спільноти.

Чи не першим, хто розробив наукову концепцію громади був М. Драгоманов. Будуючи свою політичну доктрину на широкій основі наукових узагальнень, М. Драгоманов оцінив і сприйняв досвід європейського державотворення в області філософської та соціологічної думки. Саме раціоналізм О. Конта та Г. Спенсера, окремі положення анархічного соціалізму Прудона були тією філософською основою, на якій побудувався світогляд М. Драгоманова, його бачення сутності держави та її форми існування.

Місце і роль громади в М. Драгоманова тісно переплетені з ідеями конституціоналізму і федералізму. Особливість його конституціоналізму полягає в тому, що свободу особистості він розумів як необхідну умову життя суспільства. В цілому притримуючись теорії факторів соціологічного позитивізму, М. Драгоманов піднявся до розуміння особистості як вищої цінності і до трактовки конституціоналізму через інтерес особистості, суспільства, нації. Специфіка його поглядів на природно-правову державу у тому, що шлях до неї він вбачав у русі від громадянського суспільства, а не від закону. З його точки зору тільки суверенний народ є законним джерелом влади, тобто народ, в якого політична і правова свідомість піднімається до необхідності визнання і здійснення прав людини і громадянина, з одного боку і підкорення всіх державних органів собі – з іншого. Тобто, державна влада ставилася в рамки, які визначало суспільство і для самого себе. Будучи прихильником парламентської держави, він передбачав обмеження центральної влади за рахунок розширення прав громадян і місцевого самоврядування.

М. Драгоманов намагався надати федералізму політичний характер, розглядаючи політичну свободу і федеративну державність через принцип децентралізації, принцип автономії земських одиниць. Він був одним із перших, хто чітко і категорично поставив питання про місцеве самоврядування.

Основою федеративної держави у М. Драгоманова виступала обласна автономія, місцева влада самоврядування, яке управляє всіма внутрішніми справами у межах даної території. Разом із тим ця влада приймає участь у творенні загальної волі як частини всього союзу, всієї федерації і цією частиною своєї території і волі в загальній справі створює федеративну державу.

Говорячи про федерацію і децентралізацію, М. Драгоманов розглядав останню як мету. Такою метою для нього була спроба демократизації суспільства знизу догори, а децентралізація – засіб для досягнення цієї мети. Для нього федеративна республіка, яка базувалася б на принципі децентралізації, була б найдоцільнішою формою устрою в державах з великою територією. З його точки зору тільки місцеве самоврядування здатне подолати самоврядування бюрократичне.

М. Драгоманов одним із перших поставив питання про місцеве самоврядування, розуміючи його в тому значенні, яке надається даному поняттю в парламентській демократії, а саме – самостійність “місць” щодо “центру”.

Громада у М. Драгоманова є первинною ланкою організації суспільного життя. Він часто ототожнює поняття “громада” з “народом”, зазначаючи, що народ (велике товариство) має складатися з невеликих громад, об’єднаних на основі спільного інтересу і прагнення до колективного вирішення проблеми [1].

М. Драгоманов аргументовано зазначає, що територіальні громади будуть ефективними лише в тому випадку, якщо вони будуть об’єктивними, не будуть заангажованими, не матимуть зовнішнього впливу. Він говорить, що люди повинні об’єднуватися в невеликі спілки, товариства, громади, що мають бути вільними від будь-яких впливів, в іншому випадку “які-небудь громади будуть поневолені робити не те, що вони хочуть, і не там, де вони сидять” [1].

В теорії М. Драгоманова можна визначити основні позиції щодо ефективного функціонування територіальних громад:

- об’єднання населення в територіальні громади має відбуватися на основі спільного інтересу;

- громади повинні формуватися на основі дотримання прав людини і громадянина;
- громади повинні уникати зовнішнього впливу з боку владних органів;
- представники громад повинні орієнтуватися в умовах сучасних їм подій;
- відносини між громадами і владою мають регулюватися відповідним законом.

Дієвість громади, за теорією М. Драгоманова, визначається такими правилами:

- члени громади повинні володіти високою громадською свідомістю;
- члени громади повинні мати спільну мету;
- взаємовідносини між громадою і владою визначаються через дотримання положень відповідних законодавчих документів;

- успішність територіального розвитку визначається територіальною осілістю громадян;
- представники громади повинні користуватися певними науковими знаннями при вирішенні відповідних питань;
- діяльність громади має бути оцінена за результатами, а не за словами і закликами[2, с. 9-10].

Отже, в концепції М. Драгоманова інститут самоврядування – це не лише форма децентралізації держави, а й механізм суспільно-політичного ладу, за допомогою якого організація влади будується за принципом “знизу догори” і діє за схемою: громадянин – громада – волость – повіт – область – держава.

Список використаних джерел

1. Драгоманов М. “Переднє слово до громади [Електронний ресурс]”. – URL : <http://litopys.org.ua/drag/drag11.htm>
2. Євтушенко О.Н. Теорія громади в політичній концепції М. Драгоманова / О.Н. Євтушенко, Т.В. Лушагіна // Гілея. Наук. вісник: зб. наук. праць. – Вип.20. – 2009. – С.347-354.

Коваль К., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

СТЕРЕОТИПИ ПРО ЖІНОЧУ ЮРИДИЧНУ ПРАКТИКУ

Ми звикли до того, що коли народжується дівчинка, її прийнято вдягати у рожевий колір, хлопчика – у блакитний. Цей розповсюджений стереотип здається на перший погляд безневинним, проте, як і інші уявлення про особисті якості та поведінки моделі чоловіків і жінок, безпосередньо впливає на гендерну соціалізацію дитини в майбутньому.

У сучасному світі позитивним є той факт, що люди, особливо публічні, намагаються зруйнувати ці стереотипи. Приміром, донька відомої американської акторки Анджеліни Джолі – Шайло – планує стати хлопчиком. Про те, що донька ще у 12 років розпочала гормональну терапію, повідомляє представник акторки: «Шайло п’є гормональні препарати. Вона ніколи не відчувала себе дівчинкою». Такі рішення у світі сприймаються двозначно [2].

За стереотипами, усі професії поділяються на «жіночі» і «чоловічі», що, в свою чергу, обмежує права і можливості не тільки жінок, а й чоловіків. Прояви гендерних упереджень поширені і серед представників юридичних професій.

Мета статті – проаналізувати юридичну професію з точки зору гендерних стереотипів.

Безумовно, пройшли часи, коли юриспруденція уявлялася виключно чоловічим заняттям, хоча шлях до цього був непростим. Історії відомі випадки, коли юристи-чоловіки навіть принципово зривали судові засідання, відмовляючись мати справу із захисником-жінкою. Мова йде про Флейшиць К. А., яка взяла участь лише в одному засіданні, яке фактично зірвав невдоволений опонентом прокурор, і яку, зрештою, виключили з адвокатури через її... нездатність носити фрак.

Флейшиць Катерина Абрамівна – перша жінка-адвокат. Вона народилась 28 січня 1888 року в місті Кременчук Полтавської області в родині юриста. 1909 року стала помічником присяжного повіреного округу Петербурзької судової палати. У цьому ж році стала першою жінкою-адвокатом Російської імперії. Втім, Катерині Абрамівні не вдалося займатися адвокатурою. Основним завданням присяжних повірених було не надавати консультації своїм клієнтам, а надання їм захисту в суді. Перша спроба 5 листопада 1909 р. К. А. Флейшиць виступити в суді викликала лютий протест прокурора. Як тільки почався процес, прокурор прирівняв випадок видачі ліцензії жінці на звання присяжного повіреного до випадку видачі ліцензії божевільному, неповнолітньому чи іноземному підданому. Зрештою, незважаючи на

дозвіл суду, що визнав можливим участь у процесі жінки адвоката, прокурор відмовився від виступу і покинув залу суду [4].

Нині співвідношення чоловіків та жінок, які отримують юридичну освіту, в середньому становить 1:1, навіть з невеликою перевагою жінок. Проте, загалом, у більшості юридичних компаній провідні позиції все ж займають чоловіки. Про що це може свідчити? Невже жінка чимось поступається чоловікові у професійних здібностях як юриста або як керівника? В жодному разі – ні! Але той факт, що жінки – інші, заперечень не викликає.

Тому на сьогодні нікого не здивує те, що адвокат у витонченій сукні або суддя у традиційній мантії та з елегантним макіяжем. Жінки давно й успішно підкорюють найпрестижніші вершини юриспруденції. Яка ж на сьогодні роль прекрасної статі в юридичному світі? Перш, ніж відповісти на це питання, звернемося до історії.

З царюванням патріархату у Стародавньому Світі, Середньовіччі та в наступні роки суддівські функції здійснювалися виключно чоловіками. Жінки ж були від них повністю відсторонені, втім, як і від інших владних інструментів. Лише у другій половині XIX століття ситуація почала змінюватися.

Так, у США першою жінкою-юристом, допущеною до юридичної практики, у 1869 р. стала Арабелла Менсфілд. На той момент у штаті Айова, де і відбулася знакова подія, діяв закон, згідно з яким претендентами на заняття юриспруденцією могли бути тільки білі чоловіки старше 21 року. Але немає нічого неможливого – закон змінили, а штат Айова став першим у США, де жінкам дозволили займатися юридичною практикою [3].

У США та країнах Західної Європи масовий приплив представниць прекрасної статі в юридичні професії почався у 70-х роках минулого століття. З цього часу кількість представниць прекрасної статі в юриспруденції поступально збільшувалася.

Жінкам було заборонено займатися адвокатською діяльністю. Це було пов'язано із певними гендерними стереотипами, за якими жінки не сприймалися рівними із чоловіками, розглядалися як «слабка стать», а тому основним їх призначенням мало бути ведення домашнього господарства та виховування дітей. Отже, професія юрист-адвокат була виключно справою для чоловіків. Тому цілком логічним є те, що гендерний образ адвокатської професії спершу мав чоловічу спрямованість.

Ситуація почала змінюватися із фемінізацією суспільства, емансипацією жінок, коли вони почали активно завоювати свої позиції у різних сферах життєдіяльності суспільства, зокрема, юридичній. Можна стверджувати, що образ «жінка-адвокат» є відносно новим.

Фемінізація – це зростання ролі та впливу жінок у суспільстві. Виходячи із цього визначення, фемінізація адвокатури – збільшення частки жінок-адвокатів, зростання їх ролі та впливу у адвокатурі [1, с. 379]. Проте так було не завжди. Протягом багатовікової історії чоловіки не поступалися жінкам престижними і добре оплачуваними видами занять (зокрема, і юридичними), проте жінки задовольнялися тим, що було, і поступово освоювали ті професії, які раніше належали чоловікам. Проте як тільки жінкам стало дозволено брати участь в адвокатурі (кінець XIX – XX ст.), ситуація змінилася. Чоловіки стали сприймати жінок як конкурентів і ставитися до них як до конкурентів. Водночас бажання жінок набути соціального статусу та вести більш яскраве, у порівнянні з їх матерями, життя, зі свого боку, також сприяє збільшенню числа представниць «слабкої статі», які намагаються потрапити у професію адвоката.

Можна також зауважити, що родинне вогнище, виховання дітей (не кажучи вже про їх народження) лягають, здебільшого, на плечі жінок, що негативно позначається на кар'єрному зростанні та додає чоловікам чимало балів у боротьбі за юридичний Олімп. Втім, сімейні турботи заважають будувати кар'єру не кожному: діти є далеко не у всіх представниць прекрасної статі, а у багатьох немає і чоловіків. Жінки-юристи виходять заміж набагато рідше, ніж одружуються їхні колеги-чоловіки. Практично третина опитаних жінок ніколи не були заміжніми. Для порівняння, серед їхніх колег-чоловіків ніколи не перебували у шлюбі всього 5% [3].

Мусимо відзначити, що у 2000-х жінки-юристи досягали вражаючих кар'єрних успіхів як в основному, так і в суміжних видах діяльності. Так, Тар'я Халонен, президент Фінляндії 2000-2012 рр., має диплом юриста Гельсінського університету. Крістіна Фернандес де Кіршнер, президент Аргентини 2007-2015 рр., до приходу у владу мала адвокатську практику.

Унікальним є також приклад американки Мерієнн Шорт. Отримавши юридичну освіту й пропрацювавши кілька років у прокуратурі та апеляційному суді штату Міннесота, вона перейшла в міжнародну адвокатську контору Dorsey & Whitney LLP, де стала керуючим партнером. Під її керівництвом працюють понад 650 адвокатів у 18 офісах, розташованих у США, Канаді, а також країнах Азії та Європи. У жовтні 2015 р. опубліковані результати досліджень американської Національної асоціації жінок-юристів (NAWL). За 15 років 50% випускників юридичних шкіл склали жінки, у той час як серед юристів-партнерів з часткою у фірмі їх усього 18%, однак це на 2% більше, ніж у 2006-му [3].

Можемо висновувати, що під сучасну пору в розвитку «жіночої» юридичної практики спостерігаються позитивні тенденції та відбувається поступальний рух.

Список використаних джерел

1. Аніщук Н.В. Фемінізація адвокатури: гендерний аналіз. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2013. С. 375–384.
2. Донька Анджеліни Дзолі та Бреда Пітта готується до зміни статі. 24-tv Lifestyle: інформаційний ресурс. URL: https://24tv.ua/lifestyle/donka_andzhelini_dzholi_ta_breda_pitta_gotuyetsya_do_zmini_stati_zmi_n_1163055 (дата звернення 8.11.2019)
3. Жінка-юрист у сучасному світі. Юридична газета online: всеукраїнське щотижневе професійне юридичне видання. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zhinkayurist-u-suchasnomu-sviti.html> (дата звернення 8.11.2019)
4. Катерина Флейшиць: як перша жінка-адвокат боролася за професію? Loyer. 2018. 19 липня. URL: <http://loyer.com.ua/uk/17059-2/> (дата звернення 8.11.2019)

Липская О.Г., преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин,
факультет бизнеса и права

УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

ПАТРИОТИЗМ КАК СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН

Одним из наиболее глубоких человеческих чувств и важнейшим духовным достоянием личности, несущем в себе безграничную любовь и преданность к своей родной земле и к своему народу, является патриотизм. На разных этапах общественного развития феномен патриотизма рассматривался как доминирующий элемент народной психологии, как необходимая составляющая идеологии государства, а также система политических, философско-этических и религиозных концепций. Проблема патриотизма была и остается одной из самых актуальных проблем любого общества.

Патриотизм – это изначально социальное чувство, основным содержанием которого является любовь к своей родине, гордость за ее прошлое и настоящее, а также готовность подчинить свои интересы интересам будущего своего Отечества. Патриотизм – это необходимый элемент политического действия, политический принцип, в основе которого лежит стремление к усовершенствованию существующих социальных отношений, повышению качества жизни и авторитета своего государства на международной арене. На личностном уровне патриотизм выступает как устойчивая, интегративная характеристика человека, находящая свое выражение в знании истории и традиций своей Родины, уважительном отношении не только к своей культуре, но и культуре других народов, проявлении активности в укреплении могущества своей страны и готовности встать на ее защиту при необходимости.

Существуют разные формы патриотизма:

– гражданский патриотизм – патриотизм, направленный на формирование высокой нравственной культуры, правовой законопослушности, четкой гражданской позиции и готовности к бескорыстному служению своей стране;

– государственный патриотизм – патриотизм, признающий высшей ценностью государство, интересы и цели которого становятся приоритетными по отношению к интересам отдельного индивида или общества в целом. Эта форма патриотизма формирует у личности чувство гордости за свое государство, уважение к государственному строю и его символам;

– национальный патриотизм – патриотизм, основанный на национальной идентичности человека, его связи с историей, традициями, языком и культурой своего народа.

Рассуждая о феномене патриотизма, следует отметить его неразрывное единство с нравственными ценностями и идеалами, господствующими в духовной сфере конкретного социума. Патриотизм предполагает определенную систему ценностей и норм, на основе которой возникает ценностно-ориентированное единство общности. Патриотизм не может существовать без героизма, т. к. любой героизм есть высшее проявление патриотизма. Героизм, как и патриотизм, означает служение не частным, а общим интересам, готовность к героическому поступку, подвигу из чувства долга перед своим Отечеством, из любви и уважения к своим родителям, предкам, нравственным традициям народа, а также ответственности перед будущими поколениями.

Таким образом, под патриотизмом понимают чувство любви к Родине и к своему народу, выраженное в активной деятельности по ее процветанию, преданному служению ее интересам, уважению национальных традиций и обычаев. Патриотизм является неотъемлемой составной частью общественного сознания, ориентирующей человека на созидательную деятельность ради общего блага народа и его социального благополучия, а также на развитие активной гражданской позиции с доминированием идеи приоритета национальных интересов.

Список использованной литературы

1. Белозерова С.О., Селеверстова Г.А. Патриотизм как социально-политический и моральный феномен / С.О. Белозерова, Г.А. Селеверстова // Образование и культурный капитал: сборник научных статей III Всероссийской научно-практической конференции. Главный редактор С.В. Пишун. – 2017. – С. 10-15.

2. Санников Г.Г. Патриотизм как инструмент государственной политики / Г.Г. Санников // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2015. – №2-2. – С. 234-237.

Лисик Д., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ПОДІЛ СУСПІЛЬСТВА ЧЕРЕЗ РЕЛІГІЙНІ ЧВАРИ

Релігійна тема злободенна у всьому світі, в Україні зокрема. Спадають на думку слова народної депутатки України Юлії Тимошенко: «Україна встане з колін лише тоді, коли стане на коліна перед Богом» [3, с. 22].

Мета статті – розглянути сучасні церковні конфлікти в Україні з точки зору їхнього впливу на комунікацію у суспільстві.

Фактично від часу відновлення незалежності України на початку 1990-х років в Україні діє три православних церкви: УАПЦ, УПЦ Київського Патріархату та УПЦ Московського Патріархату [2]. Ледь не відтоді між двома останніми структурами точиться тіньова, а часто й публічна боротьба за верховенство серед українського населення.

Конфлікт, безумовно, має не лише релігійне, але й політичне підґрунтя. Він характеризується складним переплетенням причин, надзвичайним динамізмом, невизначеністю позицій учасників та майже повною відсутністю конструктивних підходів до його вирішення.

Конфлікт впливає на свідомість і поведінку значної частини населення, особливо на емоційному й побутовому рівнях, породжує суперечливі оцінки історії, сучасного стану та характеру діяльності найбільших релігійних організацій держави. При цьому чимало аргументів, на жаль, не завжди відповідають дійсності [1, с. 4].

Аналізуючи загальні тенденції розвитку сучасного релігійного середовища в Україні, варто зазначити, що саме церкви, активно включившись у реалізацію низки важливих соціальних, освітніх, виховних, культурницьких програм, критично оцінюючи неефективність існуючого суспільного договору в Україні, пропонують його кардинальний перегляд на засадах християнської демократії, на яких збудовані успішні суспільства європейських країн. Керівники більшості українських церков та релігійних організацій долучилися до формулювання низки досить чітких і рішучих записів до влади й звертання з відповідальними закликами до громадянського суспільства щодо суспільно-політичної ситуації в Україні, посягають на свободу віросповідання та спроб розпалення міжконфесійної ворожнечі, ситуації на Сході країни, підтримки благодійництва та волонтерської діяльності, подолання моральної недуги, корупції тощо.

Під сучасну пору протистояння перемістилось із площини закликів і паплюжень у призму фізичного захоплення храмових споруд.

Місцеві мешканці в обуренні від такого, адже їх позбавляють осередків духовного спілкування, як мінімум щонедільного. Жителька с. Берестяне Ківерцівського району Волинської області Антоніна Йосипівна Папезук, 1953 року народження, зазначає: «Загрозою розколу суспільства є поділ на УПЦ та ПЦУ, де люди, не маючи власної думки, підкоряються владі та творять небогоугодні діла. Що й сталося в нашому селі після прийняття владою Томоса в 2018-му, в нас ці події почали розгортатися в лютому 2019 році. Привело це до ворожнечі між людьми, а точніше стало ознакою загрози розколу» [4].

Попри нагальну потребу, осмислення духовної безпеки як важливої проблеми українського суспільства, на жаль, не відбулося і не видніється. Невідкладність цієї проблеми викликана кількома важливими чинниками, які характеризують сучасний стан українського суспільства.

Насамперед це криза основ світогляду, зумовлена руйнацією старих та несформованістю нових пріоритетів в умовах пострадянської дійсності. Це сприяє розмиванню національних і традиційних цінностей українського народу та уможливлює маніпуляцію свідомістю громадян в інтересах окремих політичних груп або неорелігійних псевдо-духовних організацій [6].

І справді, крайніми місяцями то в одному, то в іншому українському населеному пункті спалахують конфлікти між парафіянами УПЦ (МП) і УПЦ (КП). Відомий приклад мав місце у селі Кинахівці Збаразького району Тернопільської області, де відбулися зіткнення між представниками патріархатів.

Представники релігійної громади Київського патріархату прийшли до сільського храму і, пред'явивши статут про перереєстрацію громади, намагалися увійти всередину для богослужіння. За їхніми словами, попередній староста відмовився надавати ключі від церкви, тому вони зламали замок. На вході перешкодою став священик Московського патріархату, якого відтіснили. До поліції звернувся настоятель церкви Святих апостолів Петра і Павла й повідомив про те, що парафіяни православної церкви Київського патріархату пошкодили його одяг, зламали замки входних дверей та проникли у церкву, а також опечатали храм. Щоб запобігти зіткненням, вночі культову споруду охороняють співробітники поліції [5].

Існує думка, яка є визнаною на рівні держави, що шляхом подолання даних конфліктних ситуацій постає функціонування Помісної Церкви України, яка би об'єднала православ'я. За умов загрози насильницьких аспектів, розбрату з-поміж членів родин, непорозумінь із колегами чи друзями на цьому тлі, рішення видається оптимальним.

Та не однозначним. Припускаємо, що в такий спосіб будуть втрачені будь-які історичні засади розвитку духовності на наших теренах. Більше того, спадщина віків таким чином нівелюється, отримуючи штучний заміник усього набутого попередньо.

Маємо думку, що вдалою розв'язкою означених питань могло би стати мирне співіснування різних православних структур. Розуміємо, що за обставин російської агресії на Сході України такий варіант не видається прийнятним більшості, однак саме він може стати запорукою злагоди в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання. *Людина і світ*. 1991. №3. С. 2–10.
2. Боротьба української церкви за автокефалію на початку 1990-х років. 5 канал: український інформаційний ресурс. 2018. 16 листопада. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/borotba-ukrainskoi-tserkvy-za-avtokefaliu-na-pochatku-90kh-rokiv-181240.html> (дата звернення 4.11.2019)
3. Корнелюк Д. Духовне небо Волині: презентаційний альманах. Луцьк : Надстир'я. 2005. 248 с.
4. Польові записи авторки: с. Берестяне Ківерцівського району Волинської області. Жовтень 2019 р. Особистий архів О. Папезжук.
5. У Тернопільській області стався конфлікт між вірянами. 112 Україна: інформаційний ресурс. 2017. 17 травня. URL: <https://ua.112.ua/suspilstvo/u-ternopilskii-oblasti-stavsia-konflikt-mizh-viruiuchymy-upts-kyivskoho-i-moskovskoho-patriarkhativ-390325.html> (дата звернення 5.11.2019)
6. Чупрій Л. Релігійна безпека України: стан і проблеми. *Агенство стратегічних досліджень*. URL: http://sd.net.ua/2009/09/09/relgijna_bezpeka_ukrani_stan_problemi.html (дата звернення 28.10.2019)

М'якота М., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ВІЇЗД УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОН ЯК ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Тема емігрантів є для нас серйозною причиною для занепокоєння, адже у такому масштабі, який ми спостерігаємо зараз, це, без сумніву, вплине на потенційний ВВП в Україні і, звісно, на демографічний стан.

Мета статті – проаналізувати основні причини та особливості еміграції українців як проблему сьогодення.

Чому українці їдуть? Головна причина еміграції – дуже низький рівень життя в Україні, яка відноситься до найбідніших країн Європи. Середня заробітна плата українців, за даними групи радників при німецькому міністерстві економіки, яка консулює уряд України, складала торік близько 300 доларів. У Польщі, для порівняння, середня зарплата дорівнює майже 1300 доларів, у Румунії – 1130 і навіть у сусідній Білорусі – 465 доларів, тобто, у півтора рази більше, ніж в Україні.

Проте зарплати – не єдиний чинник, через який їдуть українці. Загалом низькі зарплати – це дзеркало викривленого ставлення до праці людини в українській економіці, яка сировинна, олігархізована за своєю суттю.

Справді, найбільш масовим і значущим для України міграційним потоком є трудова міграція громадян за кордон. Завдяки отриманій за часів незалежності свободі пересування в умовах непростих економічних обставин, низьких заробітних плат робота за кордоном стала для багатьох українців стратегією виживання та підвищення добробуту своїх сімей.

У нашій країні звикли до достатньої кількості трудових ресурсів, яким можна платити небагато. Проте із відкриттям для українців глобальних трудових ринків, вітчизняна економіка просто не може витримувати конкуренцію із іншими державами. Зокрема, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина і навіть Німеччина конкурують за українських трудових мігрантів. Адже самі відчувають гостру нестачу як кваліфікованої, так і некваліфікованої робочої сили. Ще двома явними причинами трудової міграції є «дорогі» кредитні кошти для відкриття бізнесу та й загалом – для влаштування або покращення свого побутового стану. Нарешті, в

Україні вкрай несприятливий інвестиційний клімат, що суттєво позначається на розвитку економіки.

Ніхто точно не знає, скільки українців виїхали з країни в пошуках кращої долі, адже вони не знімаються з паспортного обліку.

В країні роки змінилась як структура, так і географія української трудової міграції. Раніше головною метою українців, що їдуть на заробітки, була Росія, то тепер такою країною стала Польща. Там, за даними самого польського уряду, зараз перебуває півтора мільйона українських мігрантів. Кажуть, у Вроцлаві вже 10% містян – громадяни України [2].

У Польщі українців приваблює не тільки зарплата. Ця країна сама пережила роки масової еміграції – до Німеччини, Великобританії та інших країн ЄС виїхало близько двох мільйонів поляків. Тепер економіка Польщі зростає, безробіття тут, як і в Чехії або Угорщині, перебуває на рекордно низькому рівні, робочих рук бракує. Місце поляків, що поїхали, тепер займають українські трудові мігранти.

Значною проблемою вважаємо міграцію молодого покоління. Основною причиною зростання молодіжної міграції є стрімке збільшення чисельності громадян, які виїжджають за кордон з метою навчання. Якщо десять років тому в ЄС навчалися трохи більше 10 тис. учнів та студентів-українців, то в 2015 р. їхня чисельність сягнула майже 43 тис. Лише протягом 2016 р. громадянам України було вперше оформлено 25,3 тис. дозволів на перебування в ЄС з освітньою метою, з них 16,8 тис. – у Польщі [1].

На думку дослідників, міграція має і позитивні наслідки. Користь від масової трудової міграції українців до Польщі та інших країн ЄС Маттіас Бенц і Роберт Кірхнер бачать у деяких аспектах. Один із них – збільшення рівня життя самих мігрантів та їхніх рідних, які залишилися вдома. Отримані від заробітчан кошти їхні сім'ї, за даними Кірхнера, витрачають, зокрема, на споживання (31,7%), будівництво або придбання житла (19,4%), лікування (8,7%), лікування дітей (6,9%). Таким чином, стверджує експерт, українські трудові мігранти хоч і працюють за кордоном, але все одно сприяють зростанню внутрішньоукраїнського споживання, що йде на користь вітчизняній економіці.

Але, мабуть, найбільша користь від масової трудової еміграції українців – це стимул збільшувати продуктивність праці на українських підприємствах. Еміграція працівників веде до зростання зарплат, а збільшення зарплат примушує фірми нарощувати ефективність виробництва, спонукає до інновацій, робить автоматизацію і діджиталізацію виробничих процесів більш вигідною.

Ситуація в Україні, а також у Польщі та Чехії зовсім інша, ніж у країнах Західної Європи. Там через побоювання ліквідації великої кількості робочих місць і, відповідно, зростання безробіття, до автоматизації та переходу на цифрові технології ставляться скептично.

Крім того, переважна кількість українців, які працюють за кордоном, поїхали туди не назавжди. За оцінками Анни Вахітової, близько 80% мають твердий намір повернутися. Повернувшись через кілька років назад, українські трудові мігранти привезуть додому безцінний досвід, у тому числі досвід сучасного менеджменту, якого більше за все бракує українській економіці [3].

Отож, цілі еміграції з України дуже різні: від навчання до пошуку високооплачуваної праці. За останні два роки рівень еміграції з України значно зріс. Нам, молоді, видається злгоденням це питання з огляду на потребу розбудовувати майбутнє Батьківщини якісними фахівцями, котрі не полишать домівку у пошуках кращого життя.

Список використаних джерел

1. Новини й аналітика про Німеччину. URL: <https://www.dw.com/uk/> (дата звернення 7.11.2019)
2. Ольшевська І. Регіональний вимір формування трудового потенціалу України. *Стратегія економічного розвитку України*. 2009. Вип. 24–25. С. 145–147.
3. Україно-польська медіаплатформа. URL: <https://upmp.news/> (дата звернення 7.11.2019)

МИСТЕЦТВО ПЕРЕКОНАННЯ: ЗАУВАГИ ДО ВИСТУПУ

Ми живемо у час, коли більшість професій, в тому числі професія вчителя, вимагає систематичних публічних виступів. Вміти красиво говорити та мати навички переконання – це стратегія досягнення успіху практично у всіх сферах життя. Однак, згідно зі статистикою, більшість людей відчувають панічний страх перед публічними виступами. І якщо ви належите до їх числа, то вам обов'язково необхідно навчитися його долати та красиво подавати матеріал.

Основна відмінність між публічним виступом та спілкуванням у буденному житті – у стилі. Але якщо плануєте виступ перед публікою, варто звернути увагу ще на кілька моментів. По-перше, маєте враховувати вік та вподобання людей, що будуть слухати виступ, підібрати відповідну лексику та подумати, як будете утримувати їх увагу. Часто нехтування саме цими умовами заважає людині розслабитися та отримувати задоволення від спілкування з публікою. Ми хвилюємося: раптом скажемо щось не так, забудемо текст, розгубимося, і взагалі цей виступ запам'ятають як повний провал. Але спробуйте ставитися до всього з оптимізмом і зробити так, щоб усі ці «маркери» офіційного стилю зіграли тільки на плюс.

Як і до будь-якої іншої важливої події, до виступу перед публікою варто підготуватися заздалегідь. Є чимало порад щодо дрес-коду, шпаргалки, вправ перед дзеркалом, візуальних матеріалів. Однак кардинально новим віянням у цій ділянці стала поява праці письменника, помічника кількох американських президентів Джеймса Хьюмса «Секрети великих ораторів. Кажи як Черчілль, тримайся як Лінкольн».

Отож, спинімося на запропонованих ним прийомах.

1. Пауза. З чого має починатися будь-який успішний виступ? Відповідь проста: з паузи. Неважливо, яка у вас промова: докладний виступ на кілька хвилин або коротке представлення наступного доповідача – ви повинні домогтися тиші в залі. Вийшовши на трибуну, огляньте аудиторію і зафіксуйте погляд на одному із слухачів. Потім подумки скажіть про себе перше речення і вже після виразної паузи починайте говорити.

2. Перша фраза. Всі успішні оратори надають велике значення першій фразі виступу. Вона повинна бути потужною і обов'язково викликати позитивний відгук у аудиторії.

Перша фраза – це «прайм-тайм» вашого виступу. У цей момент аудиторія максимальна за чисельністю: кожна людина в залі хоче подивитися на вас і дізнатися, що ви за птах.

3. Яскравий початок. Якщо у вас немає в запасі яскравого відповідного афоризму, здатного привернути загальну увагу, почніть з історії зі свого життя. Якщо у вас є важливий факт або новина, невідома слухачам, почніть відразу з неї («Учора о 10 годині ранку...»), щоб аудиторія сприймала вас як лідера.

4. Головна думка. Ще до того, як ви сядете писати свою промову, ви повинні визначити її головну думку. Зупиніться, подивіться і складіть план: у першу чергу виділіть ключові думки, а потім можете доповнити і пояснити їх прикладами з життя чи цитатами.

Як казав Черчілль, гарна промова подібна до симфонії: вона може бути виконана в трьох різних темпах, але в ній повинна зберігатися основна мелодія.

5. Цитати. Є кілька правил, дотримання яких додасть силу цитування. По-перше, цитата повинна бути вам близька. Ніколи не приводьте висловлювання автора, який вам незнайомий. По-друге, ім'я автора має бути відомо слухачам, а сама цитата - короткою.

Ви також повинні навчитися створювати обстановку для цитування. Багато успішних ораторів користуються такими прийомами: перед цитуванням вони роблять паузу і надягають окуляри або ж з серйозним виглядом зачитують уривки.

6. Дотепність. Напевно вам багато разів радили розбавити виступ жартом або анекдотом. Однак не потрібно починати свій виступ із анекдоту, який не має відношення до ситуації. Автор книги радить для перевірки анекдоту або гостроти використовувати правило трьох Р: жарт повинен бути реалістичним, релевантним і розказаним (а не прочитаним).

7. *Читання.* Читання промови з листа з опущеними вниз очима, м'яко кажучи, не викликає захвату в аудиторії. Як же тоді діяти? Невже треба заучувати півгодинний довгий виступ? Зовсім ні. Потрібно навчитися правильно читати.

Перше правило прочитання промови: ніколи не вимовляйте слова, якщо ваші очі дивляться на папір.

Використовуйте техніку ДЗС: дивитися – зупинитися – сказати.

8. *Прийоми оратора.* Відомо, що Черчілль фіксував свої виступи подібно віршам, поділяючи їх на окремі фрази і записуючи кожен в окремий рядок. Щоб промова зазвучала ще більш переконливо, скористайтеся цим прийомом.

Використовуйте рими і внутрішні співзвуччя у фразі, щоб надати звучанню своїй промові поетичну силу впливу (наприклад, фраза Черчілля «Ми повинні слідувати принципам гуманізму, а не бюрократизму»). Але пам'ятайте: римована фраза повинна бути одна на всю промову, не потрібно перетворювати свій виступ у поему.

9. *Питання і паузи.* Багато ораторів використовують для встановлення контакту з публікою питання. Не забувайте про одне правило: ніколи не задавайте питання, якщо не знаєте відповідь на нього. Тільки передбачивши реакцію публіки, ви зможете підготуватися і отримати з питання максимальну користь.

10. *Фінал.* Навіть якщо ваша мова була невиразною, все може виправити вдала кінцівка. Щоб справити враження у фіналі, налаштуйтеся, покличте на допомогу свої емоції: гордість, надію, любов та інші. Постарайтеся передати ці почуття слухачам так, як це вдавалося великих ораторів минулого. Ні в якому разі не закінчуйте свою промову на мінорній ноті, цим ви просто знищуєте свою кар'єру. І стання порада автора: дивуйте слухачів, не будьте такими, як всі.

З досвіду роботи зі здобувачами освіти Луцького педагогічного коледжу, маємо вказати, що застосування таких рекомендацій має дієвість. Готуючись до виступів на науково-практичних семінарах, конференціях, круглих столах, студенти систематично звертаються за порадами щодо підготовки успішної доповіді до викладачів, зокрема кафедри суспільних дисциплін. У цьому контексті монографія Дж. Хьюмса видається важливим допоміжним матеріалом.

Звісно, не слід забувати й про те, що майстерність приходить з роками.

Список використаних джерел

1. Хьюмс Дж. Секреты великих ораторов. Говори как Черчилль, держись как Линкольн. Х.: Альпина Паблишер, 2012. 304 с.

СМАРТФОН – НЕОДМІННИЙ СУПУТНИК СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Якщо звернутися до самого визначення поняття технологія, до його споконвічного значення (техно – майстерність, мистецтво; логос – наука), то можна зрозуміти, що мета технології полягає в тому, аби розкласти на елементи процес досягнення якого-небудь результату.

Технологія застосовується всюди, де є досягнення, прагнення до результату, але усвідомлене використання технологічного підходу було справжньою революцією. До появи технології панувало мистецтво – людина робила щось, але це щось виходило тільки у цієї окремої людини, це як дар – дано або не дано. З допомогою ж технології все те, що було доступно лише обраним, обдарованим (мистецтво), стає доступно всім. Наприклад, виготовлення кам'яної сокири можна представити як акт мистецтва, а можна – як технологію. У першому випадку ми маємо (можливо) незрівнянну сокиру, але зі смертю носія мистецтва створення сокир, зазначених інструментів більше не буде. У другому випадку майстерність збережеться назавжди, але якість продукту (можливо) буде не такою високою. Мить переходу від мистецтва до технології фактично створила сучасну людську цивілізацію, зробила можливим її подальший розвиток і вдосконалення.

Взагалі, технологія присутня в усьому живому, оскільки все живе, так чи інакше, переробляє продукти харчування на продукти життєдіяльності (відходи). Проте початком технології людини варто вважати перший досвід поліпшення властивостей перших інструментів, чи то палиця-копачка, чи крем'яний ніж.

Торкаючись технології як процесу – однією з перших (але досі значимою!) технологією, є процес видобутку первісною людиною вогню за допомогою тертя. З часом технології зазнали значних змін, і якщо колись під технологією малася на увазі проста навичка, то на початку ХХІ століття технологія – це складний комплекс знань ноу-хау, отриманих за допомогою дорогих досліджень [3].

ХХІ століття – століття бурхливого розвитку науки, техніки та високих технологій. Формується сучасне інформаційне суспільство, якому властиві риси глибоких знань, високої динаміки розвитку, передового виробництва, усебічного розвитку особистості.

Мета дослідження – визначити роль телефонних технологій у житті людини.

Отож, мобільні телефони. Вони змінили наше життя, і зараз для багатьох людей світ не мислимий без цього зручного пристрою зв'язку, який завжди можна узяти з собою, куди б ми не йшли. Але насправді мобільні телефони не з'явилися раптово, вони розвивалися протягом багатьох років. Ті смартфони, які ми знаємо сьогодні, почали існування на ринку тільки з 2000-х років. І за крайні 20 років ринок смартфонів став таким, яким ми зараз його бачимо. Тепер ці гаджети стали неодмінними супутниками сучасної людини.

Історія мобільних телефонів сходить до 1908 року, коли в Кентуккі був випущений патент на радіотелефон. А найперші стільникові телефони не були дійсно мобільними телефонами в нашому сьогоднішньому уявленні. Це були двосторонні радіостанції, які дозволяли людям спілкуватися з водіями таксі та персоналом аварійних служб.

Першою компанією, яка почала масове виробництво портативного мобільного телефону, стала Motorola. Навесні 1973 року М. Купер – старший інженер компанії – створив мобільний телефон, який мав значні за сьогоднішніми мірками розміри і важив трохи більше, ніж 1 кг.

У режимі розмови він працював 30 хвилин, а для зарядки потрібно 10 годин. Через 10 років з цього моменту Motorola представила Motorola DynaTAC 800x – перший у світі

мобільний телефон. Попри свої великі розміри, він вважався найбільш портативним телефоном, коли-небудь створеним.

Вперше в історії людина могла подзвонити комусь без обмежень проводів або переносних телефонів. Слідом за Motorola стали з'являтися і марки мобільних телефонів: Nokia, BlackBerry, Samsung, Apple iPhone... [2].

У наш час мобільний телефон – це міні-комп'ютер, в якому є все: додатки, файли, сервіси, камери, ігри. Смартфон дозволяє спілкуватися з друзями, листуватися в соціальних мережах, дивитися відеоролики або слухати улюблену музику, заміряти число витрачених калорій або пройдених кроків.

Маю переконання, що саме через ці технології трапилось так, що молодь нині залежна від смартфонів. І мало хто уявляє, як ці технології шкодять нам. По-перше, велика шкода завдається зору. По-друге, це псує взаємини між людьми, знищує живе спілкування. По-третє, виробляється залежність, псується психіка.

У відносинах з мобільними телефонами дійсно не завжди все гладко. Нова технологія принесла з собою нові хвороби. Фахівці виділяють чотири захворювання, пов'язані з ерою мобільних пристроїв. Можливо, згодом для цих термінів знайдуться зрозумілі аналоги, але поки вони іншомовні: telephobia – боязнь здійснювати або приймати телефонні дзвінки; nomophobia – страх залишитися без стільникового зв'язку – втратити телефон або опинитися поза зоною доступу мережі; ringxiety – це «психо-акустичне явище», коли ви чуєте чи відчуваєте дзвінки телефону, яких насправді немає; frigophobia – боязнь того, що випромінювання мобільного телефону може пошкодити мозок [1].

Водночас, погодьмося, в створенні мобільних є плюси. Один із них – те, що в інтернет-просторі, який завжди під рукою, можемо швидко знайти інформацію, яка нам потрібна. Другою перевагою є те, що швидко можемо повідомити людину про щось важливе. Третя перевага – за допомогою камери можна зафіксувати будь-який момент з життя. З-поміж інших плюсів – можливість синхронізуватися з GPS-станціями для визначення координат, наявність будильника, комп'ютера, особистого дієтолога або фітнес тренера. Більше того, завдяки додаткам ми можемо контролювати свою рухову активність, з'являється можливість стежити за харчуванням і заносити всі дані у спеціальну програму.

Попри зазначені фактори, розвиток технологій – все ж питання двозначне. Насамперед телефон в нашому житті служить для передачі голосових повідомлень. Додатки ж, файли, сервіси, камери, ігри – за розсудливості можуть слугувати чудовою підмогою у житті, а не часопожирачем, адже живого спілкування мобільні технології не замінять.

Список використаних джерел

1. 9 фактів про мобільний телефон. URL: <http://cikavi-faktu.pp.ua/271-9-fakty-pro-mobilnyy-telefon.html> (дата звернення 9.11.2019)
2. Історія розвитку мобільних телефонів. Велика епоха: міжнародне видання. URL: <https://www.epochtimes.com.ua/novyny-nauky/istoriya-rozvytku-mobilnyh-telefoniv-125185> (дата звернення 8.11.2019)
3. Технологія. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Технологія> (дата звернення 8.11.2019)

Булік С., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ПАРТНЕРСТВО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Партнерські відносини в освітньому середовищі викликають різну реакцію. В окремих викладачів розмова про партнерство викликає обурення, гнів, у кращому випадку сарказм. Про яке партнерство викладача і студента може йти мова, коли той ще тільки вчиться, нічого не

знає, не уміє і навчається лише завдяки роботі викладача? Яке партнерство, якщо вони не партнери ні професійно, ні соціально, різні за віком, за розумом, досвідом і тому подібне?

Інші педагоги, гнучкіші і більш пластичні у взаємодії, охоче підтверджують свою прихильність партнерству: звичайно, треба зважати на студента, допомагати йому, полегшувати шлях до височинь знань і т.д. Це свого роду материнська позиція: беремо студента за ручку (якщо не на ручки) і доводимо до диплома. Ось воно справжнє партнерство: не лаяти, а хвалити, заохочувати. Це, погодьмося, також несиметричні відносини, як і в першому випадку, тільки в іншому варіанті. Як і раніше, викладач краще знає, за що хвалити, заохочувати, а де утриматися від осуду. Викладачі традиційного погляду, що звертаються при будь-яких інноваціях до свого досвіду, говорять: «Нічого тут нового немає. Замість групової роботи індивідуальний підхід до кожного студента, облік його особових якостей, – це і є партнерство. Ми так і робимо споконвіку. Не потрібно нам про партнерство тлумачити». Загальним змістом педагогічних розробок є обґрунтування індивідуальних програм, програм індивідуалізованого навчання. Але хто визначає отримання індивідуальних програм? Кому надано право вирішувати, що і як робити студентів? Само собою зрозуміло – викладачеві. Особливо це видно в організації так званої самостійної роботи студента, яка насправді є роботою студента поза присутністю викладача, але за його завданням.

Мета статті – розглянути та проаналізувати сучасні відносини викладача і студента.

Під взаєминами «викладач-студент» розуміється цілеспрямована взаємодія суб'єктів педагогічного процесу, яка детермінована метою й завданнями спільної навчально-професійної діяльності, визначається як загальними психологічними механізмами, так і чітко визначеними соціально-рольовими функціями партнерів, особливостями й закономірностями педагогічного спілкування в умовах закладу вищої освіти. На основі вивчення психологічних досліджень (А. Амельков, Г. Андрєєва, І. Булах, Л. Долинська Є. Кузьмін, С. Литвин, В. Семенов, В. Юрченко, Я. Яноушек) встановлено, що взаємини викладачів і студентів характеризуються складною внутрішньою структурою, компонентами якої є:

- мотиваційний (інтерес до партнера й потреба в стосунках із ним);
- когнітивний (сприйняття й оцінка іншого; рефлексія стосунків і усвідомлення їх труднощів; уявлення про оптимальні взаємини);
- емоційний (задоволеність стосунками, які склалися; взаємні оцінні ставлення партнерів; відчуття психологічної захищеності, комфортності чи напруженості, тривожності);
- поведінковий (тип взаємин і стиль педагогічного спілкування; спосіб поведінки в конфліктній ситуації; засоби коригування взаємин і взаємовпливу) [3].

Що ж лежить в основі встановлення правильних (оптимальних) взаємин між викладачами і студентами? Які психологічні механізми цього процесу? З точки зору психоаналітичного підходу взаємини людей зрілого віку складаються під значним впливом досвіду ранніх дитячих років. Найперші взаємини, які виникають ще в середовищі сім'ї, є визначальними. Всі більш пізніші взаємозв'язки з людьми залежать від того, яким чином склалися й утверджувалися ці початкові стосунки. Основні моделі: дитина-мати, дитина-батько, дитина-брат, дитина-сестра є прототипами, стосовно яких мимовільно оцінюються всі наступні зв'язки між людьми. Більш пізні взаємини – це, певною мірою, коротке повторення тих рушійних сил, станів напружень і задоволення, якими характеризувалися взаємини в рідній сім'ї [1].

Міжособистісні взаємини виникають, розвиваються в процесі спілкування. Навчання неможливе поза спілкуванням, адже тільки завдяки спілкуванню воно стає фактором інтелектуального розвитку людини. Однак там, де є спілкування, там є і виховання, тобто формування людини як особистості. У цьому розумінні спілкування в навчанні, а значить і саме навчання, стає одночасно і фактором виховання людини як особистості. Звідси, головне завдання педагогів повинно полягати в організації спілкування й колективних форм навчання таким чином, щоб ці форми давали одночасно максимальні ефекти в пізнавальному й особистісному розвитку людини.

Це тим більше важливо відзначити, що для студентів навчання є провідним видом діяльності, в процесі якої забезпечується основний розвиток людини і як особистості, і як суб'єкта пізнання, спілкування й праці. Феномен спілкування здійснює багатозначний вплив на стосунки між викладачем і студентами. Спілкування між педагогом і вихованцем відбувається

в двох площинах: перша показує, що суб'єкт спілкування є педагог і спілкування витікає від нього; друга – що суб'єктом є вихованець. При цьому слід зазначити, що переважну роль відіграє площина, яка характеризується спілкуванням, спрямованого від педагога до вихованця [2].

Безперечно, результат освітнього процесу в закладі вищої освіти значною мірою визначається характером взаємодії між студентами й викладачами, організацією спрямованого спілкування між ними. При цьому викладач вищої школи залишається основною ланкою в системі формування особистості фахівця. Викладач здійснює вплив на студентів не лише змістом своїх лекцій і інших навчальних занять, але й всією своєю особистістю, поведінкою, звичками, манерами, своїм ставленням до справи, науки, іншим людям і в першу чергу – до студентів.

Проблема взаємин «студент-викладач» розглядається також у зв'язку з адаптацією студентів до процесу навчання у закладі освіти. Це пов'язано, насамперед, із наявним розходженням між психологічною структурою діяльності студента (навчання, яке масове й групове за формою та високо індивідуальне за змістом) і педагога (навпаки, за змістом колективна, а за формою найчастіше індивідуальна). Дослідники (В. Асєєв, Л. Бенедіктова, Л. Філонов) встановили, що при проходженні періоду адаптації важливе значення має послідовність фаз контактної взаємодії. Дж. Роттер стверджував, що ключем до передбачення людської поведінки є наші знання: минула історія й очікування. Передбачити поведінку можна, розглядаючи взаємини людини зі значимим для неї оточуючим середовищем. Через це за характером взаємин у системі «викладач-студент» можна розгледіти можливу майбутню професійну поведінку студента, спрогнозувати його майбутні стосунки з дітьми. Це дає ключ до розуміння внутрішнього його світу, настанов щодо себе та інших. Важливо враховувати й той встановлений у дослідженні факт, що в процесі постійної взаємодії викладацьких і студентських колективів як суттєвого аспекту життя у закладі освіти, відбувається особистісне зростання, духовно-творче збагачення обох сторін, а це є необхідним елементом спадковості поколінь [3].

Отже, педагогічна взаємодія – двосторонній процес, який передбачає відносини між викладачем та студентом. Характер та специфіка міжособистісної взаємодії в системі «викладач – студент» залежить від особливостей педагогічних домовленостей, які існують між ними. Ідеальною є система педагогічних домовленостей, яка побудована на принципах взаєморозуміння та співробітництва, і визначається вже на першому етапі роботи викладача зі студентами, коли викладач чітко формулює усі вимоги, як формальні (конспектування лекцій, ведення словників, відвідування занять), так і неформальні (активність, ініціативність, науковий пошук).

Взаємини викладачів і студентів як особливий психологічний феномен і важлива складова цілісного педагогічного процесу закладу вищої освіти характеризуються особливістю змісту та динаміки, механізмами впливу на становлення особистості майбутнього вчителя, його професійне зростання. Не можемо оминати і той факт, що попри наявність загальновизнаних постулатів, усі процеси комунікації «викладач – студент» залежать насамперед від особистісних якостей учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Богуш В. Теоретичні аспекти підтримки здорового психологічного клімату в системі «викладач-студент». Наукові конференції. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1130> (дата звернення 13.11.2019)
2. Взаємини викладачів зі студентами як чинник становлення особистості майбутнього фахівця. URL: <http://ua.textreferat.com/referat-11017-2.html> (дата звернення 13.11.2019)
3. Психолого-педагогічні проблеми спілкування викладача та студента. URL: https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/2c0b65635b2ac68b5d53b89421316c37_1.html (дата звернення 13.11.2019)

Scientific advisor: Lecturer of Liberal Arts Subjects Department, Rudenko S.I.

STARTUP DEVELOPMENT IN UKRAINE

In the last twenty years, the information and technology industry has become the driving force behind the competitiveness of the world economy. Development IT has changed the ways and methods of managing that led to a rethinking of approaches to management, knowledge acquisition, introduction of innovations, creation of new business models of activity businesses and more. With the development of information technology intensive startup companies are developing that are flexible to market needs and offer specific solutions for your target audience.

Even in the US, which is traditionally characterized promising startup environments, about 9% of all US businesses annually they close and only 8% open. A little more 50% of small businesses fail in the first four years old. On June 2018, a more valuable startup worldwide was the program for an exchange Uber trips, estimated at \$ 68 billion USA [4].

The best startup in Ukraine is SendPulse – the company was established in 2015 in the Chernihiv region. SendPulse creates a behavior profile for each subscriber based on their communication preferences scales, time zone, content, layout, product purchases and many other unique data. That is to create in Ukraine startup that can become a global company. Real venture capital funds are emerging, such as: TA Venture, Imperious Group, Chernovetsky Investment Group, which invest in Ukrainian startups today. There are many startups in Ukraine that have gained popularity in the domestic market (e.g. Rozetka) and claiming global scale (Grammarly, InvisibleCRM, etc.).

Startup Ranking service based on an analysis of the number of startups in 137 countries of the world, has developed a rating in which Ukraine in 2018 has taken 42 place (215 startups), ahead of Lithuania and Estonia. The first place in the ranking is the USA – 45,004 startups, second place in India – 5203 startups and third in the UK with 4702 startups (<https://www.startupranking.com>). To evaluate the startups themselves the service uses the SR Score [3].

In 2017 Global Innovation Index of the highest ranking countries Ukraine ranked 42nd in the innovation economy, dropping to one position compared to the previous year. According to the rating, the amount of money in percentage of GDP that Ukraine spends on research and development has a factor of 44; productivity 50; presence in the economy high-tech companies 34; the number of patents registered and the number researchers – 27.

The following are the hallmarks of a startup: innovation; limited initial investments; rapid development; low chances of success; course on a new product; the startup is based on an interesting business idea; startup founders are young; startups put everything at stake; the initiative group works for the idea, not for the sake of it profit; financing problems. High speed of project development and the most effective promotion of the company in the market; minimum resource by startup authors; a brief history of operating activities; ability to adaptation; confidence in the project and its flexibility, taking into account the needs of the project, the ability of the business model to become scalable, repeatable and advanced; news and uniqueness of the idea; a new company (project) may be you are not registered with the relevant authorities. Availability of network ideas at the heart of a startup; scarcity of material resources for development the need for foreign investment; short project start-up period; success in a company (project) depends largely on the efforts of the foundation and their intelligence [1].

To solve the problems of the current stage of the Ukrainian economy development, entrepreneurs need to be stepped up activities, including in the form of startups.

The main problems of startups development in Ukraine there are: macroeconomic instability, lack of state development and support programs, and fragmentation development of innovative infrastructure, failure the banking system's core functions of lending, non-compliance, and as a result high risk of doing business in general numbers in the form of small forms of business activity.

A study of the processes of creating startups allows us to confirm the importance of their creation at the present stage of national economy development, because under limited funding, however, a large number of educated, entrepreneurial-minded people and creating real conditions for entrepreneurship development in Ukraine will provide essential reducing emigration and entering a sustainable trajectory development [2].

In this context, in our view, the following measures should be taken:

- the state should promote the establishment of the chain «education-business-state» and increase the level and the quality of startup education;
- implement incentive programs small business development;
- improve the regulatory framework in part of taking into account the interests of startups, in particular, regarding special preferential regimes;
- to promote participation of Ukrainians entrepreneurs in international programs;
- increase public investment in new, above all, infrastructure projects that provide development entrepreneurship.

References

1. Bosma N., Meijaard J., van Popta G. (2002). Learning in the business start-up process (Scientific Analysis of Entrepreneurship and SMEs) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/7074583.pdf>
2. Cutler K.-M. Lessons From A Study of Perfect Pitch Decks: VCs Spend An Average of 3 Minutes, 44 Seconds On Them. URL: <https://techcrunch.com/2015/06/08/lessons-from-a-study-of-perfect-pitch-decks-vcs-spend-an-average-of-3-minutes-44-seconds-on-them/#.7hq9kx:JuPQ>
3. Global Entrepreneurship Monitor. Global Report 2017/2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gemconsortium.org/report>
4. Salamzadeh A., Kesim H. (2015). Startup Companies: Life Cycle and Challenges The 4th International Conference on Employment, Education and Entrepreneurship (EEE), At Belgrade, Serbia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/280007861_Startup_Companies_-_Life_Cycle_and_Challenges

Kitura B., st. gr. EN–2-2
Poltava Oil and Gas College of National University
«Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava

Scientific adviser: Lecturer of Liberal Arts Subjects Department, Myronenko V.M.

UKRAINIAN NATIONAL COSTUME AS AN ETHNOCULTURE FACTOR IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN ETHNODESIGN

Today the folk costume acts as a factor of ethno-culture in the context of Ukrainian ethnic design. Having a long practice of using traditions of national clothing in costume modeling, Ukrainian ethno-design occupies an important place in the activities of fashion designers. Since the late 20-th century, Ukrainian artists, fashion designers, and designers have been constantly turning to national costume as a source of inspiration. And their works on the basis of rethinking ethno-tradition help to shape national identity. Ethno clothing meets the needs of the time, is in demand of society. And in order to satisfy it, the artists are deeply exploring the national culture of dressing. For Ukrainians, the issue of national self-identification is important. In difficult political circumstances, in the face of external aggression, the desire to emphasize national identity is of particular importance. These trends present in society both in Ukraine itself and in the circles of the diaspora [4].

Color with preference for red-black-blue trim characteristic of the Central Dnieper. The interesting are brightly decorated with rich embroidery shirts of Kiev, Cherkasy region. Poltava shirts mostly embroidered with cut, net, threads of white or gray. On Podillya and Bukovyna were

dominated by red-black, yellow and blue embroidery. Woven of Volyn red shirts went perfectly with the red-yellow-green ones and brightly sewn Kansans.

With all the variety of cut, the color choices specific to particular regions of Ukraine are very the subordination of certain local types of clothing and decoration of the only Ukrainian art ensemble folk clothing. Many rational artistic decisions of folk cut and decoration is used in clothing complexes formed on traditional basis in Ukraine during the years of Soviet union. We have wonderful samples of outfits in different parts of our republic where they are organically intertwined traditional shapes and decor with new materials [3].

In the process of historical and cultural development in Ukraine in each terrain formed characteristic ornamental motifs and compositions, most favorite and common color scheme, specific techniques of execution. The Ukrainian embroidery organically coexists with floral and geometric ornaments. Geometric motifs such as rhombus, sockets, cross-shaped figures, became the basis of the Eastern Slavic pattern [2].

If earlier in traditional costume embroidery was always complemented sheet, skirt, stock, depending on the features of the region, then on the current stage of this tradition, going through various interpretations of artists and adapting to the demands of the times is turning into a new understanding of Ukrainian beauty. The following principles are used by L. Pustovit, O. Karavanska, R. Bogutskaya, I. Karavay, V. Krasnov, Z. Likhachev and many other Ukrainian ones designers who enrich the world fashion trends using national traditional components (combination of colors, materials, ornamentation, proportions, compositional techniques, ways of combining elements suit).

Liliya Pustovit in her collections likes to "look for common cultural roots different peoples». At the heart of Pustovit style are the principles of compositional construction and cut a traditional Ukrainian costume that the artist combines with minimalistic urban forms and geometrically clear silhouettes. She organically enriched her work in different years with topical ones oriental motives, elements of punk subculture, or American sport style.

Oksana Karavanska has a very subtle sense of energy Ukrainian culture, however, her collections are far from direct ethnography. She organically «interweaves» the gypsy, Hutsul and Galician motifs, Easter eggs and authentic ceramics. Knitting, embroidery, beaded knitting, quilting by hand, fabrics are the natural elements of modern ensembles, giving them uniqueness and «artificiality» very valuable in the mass era production [1].

Ukrainian motifs are also used on world fashion shows. So-called «Slavic collections» are being created, among them with the naked eye, you can learn the familiar elements - geometric and floral ornaments of traditional Ukrainian embroidery.

Italian designer Frida Gianni has designed a collection of clothes for Gucci autumn-winter 2008-2009. Items in this collection are easy to recognize traditional Ukrainian clothing. The designer used geometric elements, typical of national embroidery in western Ukraine, especially Podillya and Hutsulshyna. The same elements can be found on the painted Easter eggs listed regions.

Fashion house Valentino in the beginning of 2015 impressed everyone spring and summer collection. Although the creators of the line claim to have inspired them creativity of the Belarusian artist Mark Chagall - delicate dresses with embroidery and obviously, sheepskin sleeveless jackets have Ukrainian ethnic motifs [3].

Conclusions. Nowadays folk costume is a significant factor ethno culture in the context of Ukrainian ethno-design. Having a long practice involvement of national clothing traditions in costume modeling, Ukrainian ethnodesign has an important place in the work of fashion designers. Since the end of the XIX century. Ukrainian artists and designers have been constantly turn to national costume as a source of inspiration. And their works based on a rethinking ethno-tradition, they help unite Ukrainians. Ethnoclothes now meet the needs of the times, are in demand in society. In order to satisfy its, the artists are deeply exploring the national culture of costume.

References

1. Kara-Vasilyeva, T.V. (2012). Formation of the design of avant-garde artists in Ukraine. Essays on the history of Ukrainian design in XX century. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
2. Krotova, T. F. (n.d.). Ethnic motifs and classical forms in a costume and limit freedom of the style transformations. Retrieved from: http://elibrary.kubg.edu.ua/3961/2/T_Krotova_MK_Text.pdf [in Ukrainian].

3. Melnyk, M. T. (2012). Features of the elements of traditional Ukrainian costume in creating the fashion collections. Retrieved from: http://mtmfashion.blogspot.com/2012/08/blogpost_21.html [in Ukrainian].

4. Mironenko, V. & Synytska, A. (2009). Evolution of Ukrainian national costume in sociocultural context of the avant-garde. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv. Mystetstvoznavstvo. Arkhytektura*, 5, 128-135. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2009_5_21 [in Ukrainian].

Коструба Н. С., к. псих. н.,
ст.викладач кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РЕЛІГІЙНИХ ЗМІ В ЧАСИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

Дослідження містить експериментальне вивчення комунікаційних технологій як сукупності засобів інформаційного впливу, які використовуються у релігійних ЗМІ Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП) для організації інформаційного простору, проектування певних оцінок, суджень, емоцій, нав'язування асоціацій, різноманітних форм соціальної взаємодії, продукування програм та орієнтирів для майбутнього. Дослідженню підлягає масова релігійна преса УПЦ МП, яка на сьогодні представлена не лише традиційними друкованими газетами, але й мережевою пресою (інтернет сайти, соціальні мережі тощо). Дослідження полягає у здійсненні аналізу релігійної преси УПЦ МП на наявність викривлення фактів, прямих чи непрямих закликів до насильницьких дій, нав'язування ідей, підміни понять. Такі комунікаційні технології тільки сприяють роз'єднанню українського народу, перешкоджають становленню ПЦУ та розбудову сильної української державності. Науковий аналіз комунікаційної політики УПЦ МП (Російської православної церкви) є підґрунтям для попередження її негативних впливів на суспільство та на позиції України на світовій арені, повноцінне забезпечення державної безпеки, ефективної реалізації національних інтересів.

Метою дослідження є визначення комунікаційних технологій, які використовує Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП) у своїх ЗМІ. Дослідженню підлягає масова релігійна преса УПЦ МП, яка на сьогодні представлена не лише традиційними друкованими газетами, але й мережевою пресою (інтернет сайти, соціальні мережі тощо). Друкована преса доступна по передплаті і є основним джерелом релігійної інформації (окрім недільних проповідей) у сільській місцевості. Релігійна преса онлайн більшою мірою орієнтована на міське населення.

У сучасній науковій психологічній, соціологічній і філологічній літературі досліджень комунікаційних технологій у релігійних ЗМІ практично немає. Є декілька фрагментарних досліджень використання релігійних комунікацій у мережі інтернет [1;3]. Саме поняття комунікаційних технологій тільки на етапі розробки. Комунікаційні технології розглядають як сукупність засобів трансформації громадської думки [4]. При розгляді видів чи конкретних комунікаційних технологій зазвичай описуються загальновідомі медійні, рекламні та піар технології. Дослідження релігійних комунікацій є більш поширеним [2]. Ці дослідження загалом спрямовані на вивчення специфіки релігійних впливів (ритуалізація, символізм тощо).

Важкий соціально-політичний стан України, наявність внутрішньо переміщених осіб та зростання кількості військових сприяє збільшенню релігійної громади. Це підтверджують і соціологічні дослідження. Так, компанія Research&BrandingGroup в Україні (травень 2015 р.) провела дослідження, яке продемонструвало, що довіра до церкви та її діячів найвища з-поміж інших соціальних інституцій (62%). Тобто, більшість українців довіряє релігійним ЗМІ звертаючись до них з довірою, а не критичною оцінкою. Звідси сформульовано гіпотезу 1 дослідження: крім традиційних релігійних технологій (ритуалізація, символізм тощо) УПЦ МП

у своїй релігійній пресі використовує комунікаційні технології, які націлені на формування міфів про єдиний народ (українців і росіян), апелюючи до ностальгії за «славим» радянським минулим, формуючи образ ворога з ПЦУ та вірян, що її підтримують. Більшість релігійної преси УПЦ МП є російськомовною. Здійснюється антиукраїнська пропаганда, що погіршує для вірян УПЦ МП ідентифікацію Росії та її військових як ворогів. Такі комунікаційні технології тільки сприяють роз'єднанню українського народу, перешкоджають становленню ПЦУ та розбудову сильної української державності. Для здійснення ефективної інформаційної протидії необхідно сформулювати основні принципи та комунікативні технології, які сприятимуть єдності і зростання національного духу.

Гіпотеза 2: Основною комунікативною технологією у релігійні медіа пресі УПЦ МП є підміна понять. Так, говорячи про свою релігійну громаду вони використовують поняття «народна церква», хоча насправді є церквою російського народу, або використовують поняття «відступники» або «неканонічні» говорячи про представників чи віруючих ПЦУ. Здійснення детального аналізу цієї комунікативної технології дасть основу для побудови ефективної комунікації в українській державі.

Неефективна інформаційна політика, не надання належного значення та ролі масової комунікаційної складової державної політики у ХХІ ст. стали одними з ключових чинників, складної зовнішньо- і внутрішньополітичної ситуації, у якій опинилася Україна навесні – влітку 2014 р. Анексія Криму та окупація Донбасу не могли б бути реалізовані без масштабно впроваджених масових комунікаційних технологій, які системно проводила РФ. Потужним інструментом Кремля є Російська православна церква, яка агресивно нав'язує прихожанам ідеї «руського мира» й донедавна брала активну участь у політичному житті України. На противагу їй була створена Православна церква України (ПЦУ). Етап її становлення супроводжується постійними інформаційними маніпуляціями. Науковий аналіз комунікаційної політики УПЦ МП (Російської православної церкви) є підґрунтям для попередження її негативних впливів на суспільство та на позиції України на світовій арені, повноцінне забезпечення державної безпеки, ефективної реалізації національних інтересів.

Національні інтереси та безпека України потребують негайного розроблення і втілення комплексу державної інформаційної політики (внутрішньої та зовнішньої), розбудови вітчизняного гуманітарного простору з ефективним застосуванням сучасних комунікаційних технологій. Ефективна державна інформаційна політика має складатися із загальних та специфічних принципів для кожної сфери застосування. Розробку інформаційної політики у релігійній сфері слід розпочати із дослідження і опису актуально діючих комунікативних принципів та технологій.

Список використаних джерел

1. Бурдейна М. В. Використання нових медіа в релігійній комунікації. Обрії друкарства. 2018. № 1 (6). С. 49-57.
2. Ломачинська І. М. Релігійна комунікація як засіб ведення інформаційної війни в Україні. Міжнародна наукова конференція "Дні науки філософського факультету – 2016", 20-21 квіт. 2016 р. : [матеріали доповідей та виступів]. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2016. С. 192-194.
3. Петрушкевич М. Релігійна преса в Україні: спроба світоглядно-статистичного аналізу. Історія релігій в Україні: науковий збірник світлій пам'яті професора Ярослава Дашкевича (1926 -2010) / За заг. ред. М. Капралю, О. Киричук, І. Орлевич. Львів: Інститут релігієзнавства філія Львівського музею історії релігії, «Логос», 2016. С. 221 –231.
4. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підручник для студ. галузі 0303 «Журналістика та інформація». К. : Вид. центр «Просвіта», 2008. 260 с.

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА КУЛЬТУРУ И ЦЕННОСТИ ЧЕЛОВЕКА

Современная социокультурная ситуация характеризуется насыщенностью и разнообразием динамических процессов, она направляет формирование культурного человека в современном мире. Темпы модернизации имеют стабильную тенденцию к нарастанию и охватывают все большее число существующих культурных направлений. Динамика коммуникативных процессов и значительное расширение актуального коммуникативного пространства стирают грани между различными этническими культурами, национальными образованиями, специализированным и обыденным уровнями культуры во всех ее формах и технологиях.

Наиболее значимыми цивилизационными тенденциями современности являются процессы глобализации и информатизации, находящиеся в диалектическом единстве и взаимообусловленности. Именно их интеграция все в большей степени определяет ключевое направление социального развития человечества на ближайшую перспективу.

По мнению А. А. Пелипенко, глобализация как явление не является чем-то уникальным и присущим исключительно современной эпохе. Стремление к неограниченному росту, экспансии и бесконечной ассимиляции любого инокультурного материала свойственно всякой культурной системе, что и было многократно представлено в человеческой истории, начиная с древневосточных империй, завершая совсем недавним прошлым. При этом следует отметить ряд совершенно особенных черт, присущих современным глобализационным процессам [1, с. 17].

Ранее существующие в истории глобализационные проекты осуществлялись в эпоху идеалов, и, следовательно, по своим формам носили идеократический характер. Главным средством реализации такого проекта было прямое военно-политическое насилие. Теперь же, эпоха идеалов сменилась эпохой интересов, прямое военно-политическое насилие оказывается средством неадекватным. Ему на смену приходит неолиберальный проект глобализации.

При анализе современных тенденций следует учитывать следующие факторы:

1. Глобальные процессы разворачиваются на фоне приближения системного кризиса всей человеческой цивилизации, который по усредненным подсчетам должен произойти около 2025–2030 гг. (Расчет группы С. П. Капицы и др.).

2. Важнейшим фактором современного культурного климата является постмодернизм, который является главной формой стихийного мировоззрения большей части образованного человечества.

3. Ключевым фактором структурно-качественных трансформаций культурно-цивилизационных параметров современного мира и самой психики человека ближайшего будущего, является экранная революция [1, с. 17].

При этом виртуализация реальности, подобно любой социально-информационной технологии, обладает двойным назначением, т. е. характеризуется мощным социальным негативом. Благодаря новому информационному режиму современное общество становится проницаемым для любых информационных проявлений. Информационное общество, обретя невиданную ранее свободу, динамизм развития, обрело новую степень уязвимости перед разрушительными факторами и различными социальными девиациями. Диапазон негативных факторов простирается в границах от международного терроризма до хакерства, от стандартизации культурных ценностей до распространения манипуляторных технологий и т. д.

Возможно, что мировое сообщество еще не овладело новыми инструментами социального управления, не освоилось с реальностью глобальной информационной системы. Необходимо формирование новой культуры – информационной, новой этики – этики виртуальных коммуникаций, новых знаний и умений, обучение новым профессиям и технологиям. Именно в этом векторе развития общества и личности можно видеть источник социального оптимизма.

Как многогранный процесс, глобализация характеризуется такими проявлениями, которые не оцениваются однозначно. Осознавая сильные стороны влияния информационно-коммуникативных технологий на сферы образования и состояния культуры повседневности, многие ученые указывают на ряд негативных тенденций глобализации в целом. К их числу можно отнести такие феномены, как информационную неупорядоченность и утрату критериев отбора информации. Намечается явный разрыв между технологическим потенциалом информатизации социума и личности и качественными характеристиками глобализации применительно к состоянию культуры. Глобальная информационно-коммуникационная система кардинально изменила условия для культурного обмена, образования, бизнеса, межличностного общения, успешно устраняя пространственные, временные, социальные, языковые и иные барьеры, формируя целостное информационное пространство.

При этом позитивное значение данных процессов трудно переоценить. Благодаря им люди погружены в постоянно расширяющееся информационное пространство нового времени. Наши современники получили возможность постижения мира в режиме он-лайн и интерактивного участия в процессе культурогенеза, границы его восприятия постоянно расширяются [2, с. 170].

Таким образом, глобализация культуры имеет как негативные, так и позитивные стороны для формирования культурного человека в современном мире. К негативным следует отнести стандартизацию культурных ценностей, распространение манипуляторных технологий и другие деструктивные факторы. К позитивным относится расширение культурного обмена, формирование единого информационного пространства. В этих условиях необходимо формирование новой культуры – информационной, новой этики, новых знаний и умений.

Список использованных источников:

1. Бабаева А.В. Современная философия как феномен культуры: исследовательские традиции и новации. Материалы научной конференции. Серия «Symposium», выпуск 7. СПб. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. – С.14-17.
2. Степин В.С. Глобализация и диалог культур / В.С. Степин // Век глобализации. – Волгоград: 2011. – № 2. – с. 10.

Кулько Е. И., старший преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин,
факультет бизнеса и права

УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
г. Горки, Республика Беларусь

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ ЛИЧНОСТИ В НОВЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

Подготовка учащейся молодежи к жизни в новых социально-экономических условиях предполагает активизацию ее личностного и профессионального самоопределения, творческого развития. В системе профессионального образования должны «выращиваться» культурные, высокообразованные люди, способные творчески мыслить и действовать. В связи с этим содержание и технологии профессионального образования переосмысливаются в направлении ориентации на развитие личности учащегося. Личность становится самоцелью общества, главной движущей силой общественного прогресса. При этом под развитием понимается, прежде всего, саморазвитие, а непрерывно саморазвивающиеся люди становятся главным капиталом общества.

В этих условиях возникает проблема поиска новых методологических подходов к осмыслению процесса профессионального образования. Динамично развивающаяся экономика обусловила необходимость подготовки и переподготовки высококвалифицированных кадров, в том числе специалистов по бухгалтерскому учету, анализу и аудиту (бухгалтеров, аудиторов, экономистов-аналитиков, финансовых аналитиков).

Анализ организации и методики учебного процесса в экономических вузах выявил ряд существенных проблем. Проблемы современного экономического и его элемента – бухгалтерского образования можно подразделить (с некоторой долей условности) на две группы:

1. Проблемы методологии экономического образования.
2. Проблемы организации и методики.

К методологическим проблемам современного экономического образования можно отнести: значение роли бухгалтера в управлении организацией, проблема методологии преподавания специальных дисциплин, проблема качества бухгалтерского образования.

В современных условиях хозяйствования трудно переоценить роль бухгалтера (бухгалтера-аналитика) в управлении организацией. Учетно-аналитическая система аккумулирует экономическую информацию, необходимую для разработки и принятия управленческих решений в подразделениях организации (отдел сбыта, отдел снабжения и пр.). Любой экономист (менеджер, маркетолог) должен уметь извлекать из бухгалтерского учета релевантную информацию. Основным источником информации служит бухгалтерская (финансовая) отчетность, отражающая результаты деятельности организации и содержащая агрегированные показатели. Отчетные формы (например, отчет о прибылях и убытках, отчет о движении денежных средств) могут быть преобразованы в аналитические таблицы, содержащие информацию, необходимую менеджерам и другим специалистам для разработки стратегии и тактики организации [2, с. 84].

Среди проблем методологии существенное значение имеет проблема преподавания специальных дисциплин. По нашему мнению, «хронической болезнью» современного бухгалтерского образования является его оторванность от хозяйственной практики. Студенты в процессе изучения специальных дисциплин получают в основном теоретические знания, которые бывает трудно применить на практике. Практические задачи и хозяйственные ситуации, решаемые на семинарских занятиях, носят фрагментарный характер и не позволяют оценить всю работу бухгалтера.

Возможны следующие варианты решения обозначенной проблемы.

В настоящее время в экономических вузах студенты изучают дисциплину «Лабораторный практикум (решение сквозной задачи по финансовому и управленческому учету)». Изучение этой дисциплины предполагает применение информационных, в том числе компьютерных технологий (1С: Бухгалтерия). В процессе решения сквозной задачи осваивается практический финансовый учет и не уделяется внимание управленческому учету. Кроме того, многие студенты имеют недостаточные теоретические знания по финансовому учету и финансовой отчетности, в связи, с чем приходится заново повторять материал, пройденный в процессе изучения соответствующих дисциплин.

Вторым вариантом решения проблемы является организация учебно-производственной практики на 3-4 курсах (для студентов очной формы обучения). Например, в первом семестре изучается несколько дисциплин (финансовый учет, финансовая отчетность и финансовый анализ), во втором семестре полученные теоретические знания закрепляются хозяйственной практикой студентов. Достоинством этого варианта является возможность оформления трудового стажа. Тогда студенты, окончившие вуз, имеют трудовой стаж, необходимый для устройства на работу, и реальные практические умения, позволяющие осуществлять работу бухгалтера, экономиста, финансиста и т.д.

Немаловажное значение имеет проблема качества подготовки специалистов-бухгалтеров. Одна из существующих проблем состоит в отборе и использовании учебно-методической литературы по бухгалтерскому учету, анализу и аудиту. В настоящее время издательства и книжные магазины предлагают огромное количество экономической литературы, среди которой немало низкокачественных книг и брошюр. Полагаем, что преподаватели должны тщательно отбирать учебники по читаемым ими курсам, делать акцент на трудах известных ученых (Я.В. Соколов, С.А. Николаева, В.Ф. Палий). Следует рекомендовать студентам монографии, изучение которых позволит акцентировать внимание на актуальных проблемах бухгалтерского учета, анализа и аудита и разрабатывать научное мышление, вырабатывать научный стиль изложения студенческих работ.

Обобщая вышеизложенные факты, необходимо обратить внимание на дальнейшую разработку проблем методологии бухгалтерского образования, решение которых позволит создать систему образования, адекватную социально-рыночной экономике и сформировать высококвалифицированный кадровый потенциал государства.

Мировая практика, особенно последнего периода развития общества и экономики, убедительно свидетельствует о постоянном возрастании роли человеческих ресурсов. Они не только выступают в качестве предпосылки формирования кадрового потенциала, освоения новых знаний и технологий, компетенций, лучшего использования международного разделения труда, но и становления нового образа жизни, развернутой системы долгосрочных интересов и мотивации. Способности к труду, определенный профессионализм человека, несомненно, очень важны, он должен много знать, уметь, быть высокопроизводительным, эффективно организованным, конкурентоспособным, но этого мало, не менее важны и многочисленные, и другие его качества, и способности, в том числе, например, здоровье, генетическая предрасположенность, семейная и национальная заинтересованность. Все эти качества оказывают большое влияние на жизнь общества, стран и мирового сообщества.

Список использованных источников:

1. Азарова Р.Н. Подходы к организации инновационной деятельности в вузе как условие совершенствования качества образования (на примере регионального вуза) // Экономика, статистика и информатика. – 2011. – №2. – С. 3-8.

2. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход / Э.Ф. Зеер, А.М. Павлова // –М.: Приор, 2008. – С. 89-93.

Любчук В.В., к. соціол. н., ст. викл. кафедри загальної і соціальної психології та соціології СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

СОЦІАЛЬНА АМБІВАЛЕНТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ СТАВЛЕННЯ ДО КОРОНАВІРУСУ)

Стрімкий розвиток суспільства, поширення новітніх технологій, покращення життя населення планети завдяки цьому все ж не убезпечує від природних стихій, що мають руйнівний характер планетарного масштабу, появи невідомих хвороб, які постають своєрідним викликом не лише для окремої держави чи нації, а суспільства в цілому. Це спостерігаємо і з появою коронавірусу, що охопив спочатку одну країну, а тепер поширився на всі континенти.

Новий коронавірус 2019 року – це новий вірус, який спричиняє розвиток респіраторних захворювань у людей (зокрема гострої респіраторної хвороби COVID-19) та може передаватися від людини до людини. Цей вірус уперше був ідентифікований під час розслідування спалаху в м. Ухань, Китай, у грудні 2019 року [1]. Безумовно, зусилля різних країн, державних діячів, лікарів спрямовані на попередження, профілактику та захист від захворювання, оскільки спеціального лікування поки не винайдено. Але поява коронавірусу, на нашу думку, має і соціальний характер, демонструє рівень готовності зокрема українського суспільства до нових викликів, зумовлених вірусом. Оскільки, в Україні вже формується двояке ставлення як до вірусу, так і до тих, хто вже захворів чи перебуває у стані ризику. Спостерігається своєрідна амбівалентність як у ставленні до вірусу, так і до тих, хто захворів чи перебуває у зоні ризику. З іншого боку, є підстави стверджувати, що поширення коронавірусу становить не лише небезпеку здоров'ю особистості чи соціальної спільноти, але і економічну, фінансову кризу в світовому масштабі.

Метою статті є з'ясування амбівалентних ознак в українському суспільстві щодо поширення коронавірусу.

Поняття амбівалентність є міждисциплінарним. Соціологи, звертаючись до поняття соціальної амбівалентності, описують його як несумісність норм, цінностей, оцінок, почуттів, станів свідомості соціального суб'єкта (індивіда, групи), що характеризується подвійним, суперечливим його ставленням до явищ, подій, фактів, процесів [2 с. 11]. Дюркгейм Е. звертав

увагу на амбівалентні характеристики соціальної реальності, коли йшла мова про злочинність у контексті нормальність-ненормальність. Мертон Р. розглядав соціальну амбівалентність через соціологічне моделювання ситуації, в яких від діючих індивідів вимагається взаємовиключна поведінка [3, С. 85]. На думку Мертона Р., такі ситуації виникають у медицині, де можемо говорити про амбівалентність лікарів, які, з одного боку, мають бути індиферентними, а з іншого – співчувати пацієнтам.

На нашу думку щось подібне можна простежити і у сучасній ситуації із коронавірусом. З одного боку, люди співчують хворим, співпереживають з ними, але якщо коронавірус наближається до межі проживання (країни, населеного пункту, вулиці, будинку), то з'являються і проявляються зовсім інші почуття – інстинкт самозбереження, майже як у природному середовищі – «виживає сильніший». Саме така реакція громадян була на чутки про поселення потенційно хворих українців, яких привезли з Китаю у Львівській або Тернопільській областях [4]. Таким чином була виражена думка лише частини населення регіону. Соціологічною групою «Рейтинг» було проведено соціологічне опитування на тему: «Ставлення до протестів проти розміщення евакуйованих з Китаю українців» (дослідження проведене 22-23 лютого 2020 року). Цільова група – населення України, репрезентативне за віком, статтю, регіонами і типом поселення, опитано 1200 респондентів. Результати опитування продемонстрували, що 74% громадян не підтримують протести проти розміщення евакуйованих з Китаю українців, лише 15% опитаних підтримали акції протесту. Рівень несприйняття корелює із рівнем освіти та доходів. Чим вищий рівень освіти та доходів, тим вищий рівень несприйняття протестів проти евакуації. У регіональному розрізі найбільше тих, хто не підтримав такі дії – на Півдні країни (80%). Серед жінок вищий рівень несприйняття протестів, аніж серед чоловіків – 75% та 73% відповідно, хоча різниця невелика. Рівень несприйняття серед міських жителів теж дещо вищий 75 % проти сільських мешканців – 72%. [5].

Аналізуючи дані приходимо до висновку про наявність амбівалентності на рівні змодельованої ситуації, коли відбувається розбіжність між сталими відчуттями суб'єкта та ситуативними емоціями, переживаннями. На особистісному рівні та регіональному рівні спостерігається страх за власне здоров'я, життя, паніка, пов'язана із невідомою хворобою та відсутністю ліків від неї. Саме це створює напруженість у суспільстві, є ґрунтом для конфліктів та проявів нетолерантності. Сучасне українське суспільство, як і світова спільнота в цілому зіткнулася із особливим станом соціальної системи – кризовим, що пов'язано із поширенням коронавірусу. Необхідність об'єднання зусиль різних держав у боротьбі проти вірусу, недопущення економічної кризи, яку пророкують експерти, є першочерговим завданням для світової спільноти, в тому числі і українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Час обирати здоров'я URL : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/koronavirusna-infekciya-covid-19>
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В.І. Волович, В.І. Тарасенко, М.В. Захарченко та ін.; Під заг. ред. В.І. Воловича. – К.: Укр. Центр. духовн. Культури, 1998. – 736 с.
3. Современная американская социология. М.: Изд-во МГУ, 1994. 496 с.
4. Евакуація українців з Китаю: чи варто мешканцям Львівщини панікувати через корона вірус URL: http://tvoemisto.tv/exclusive/evakuatsiya_ukraintsiv_z_kytayu_chy_varto_meshkantsyam_lvivshchyn_y_panikuvaty_cherez_koronavirus_106608.html
5. Ставлення до протестів проти розміщення евакуйованих з Китаю українців URL : <http://sau.in.ua/research/stavlennya-do-protestiv-protiy-rozmishhennya-evakuiovanyh-z-kytayu-ukrayincziv/>

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

«МОЛОДІЖНА» ХВОРОБА ХХІ ТИСЯЧОЛІТТЯ

Масштабний розвиток цього явища негативно впливає на моральний і психічний стан захоплених азартними іграми. Особливу небезпеку ігromанія несе молодому поколінню. Незалежні дослідження показали, що 55% дітей більшу частину вільного часу дивляться телевізор, 33% - грають в комп'ютерні ігри. 38% молоді використовують комп'ютер не для роботи чи навчання, 11% використовують його виключно як ігрову приставку. Через екран телевізора, комп'ютера, мобільного телефону зростає агресія, формується «бандитська» мораль відбувається маргіналізація суспільства.

В активних геймерів відзначається неадекватність поведінки, відсутність контролю за часом, бажання збільшити час гри («дозу»), постійна роздратованість, агресивність, виникають проблеми у стосунках з оточуючими (батьками, співробітниками, друзями). Надмірне захоплення комп'ютером порушує фізичне здоров'я, «забирає» сон, розвивається надмірна вага. До ознак ігromанії відносяться сухість очей, запори, відсутність апетиту, неохайність. При цьому соціально-активна, домашня та професійна діяльність відходять на другий план, поступаючись грі. Серйозне втягування у гру відбувається за кілька тижнів, а іноді годин. Всесвітня організація охорони здоров'я офіційно визнала ігromанію хворобою ХХІ століття. 1,5% (для України – це більше півтора мільйони осіб) по-справжньому хворіють грою. За статистикою, близько 75 % гравців – це студенти і школярі. Щораз більше молодих людей в Україні проводить вільний час вдома за комп'ютером, у комп'ютерному клубі. Тільки у Києві спортивних шкіл діє в півтора рази менше, ніж комп'ютерних клубів та Інтернет-кафе (відповідно 110 проти 180). Перевага надається пасивним формам проведення дозвілля.

Під час соціологічного опитування батьків підлітків виявилось, що 14% дітей взагалі ніколи не займалися спортом, 34% не відвідують гуртки. Одночасно 55% батьків відповіли, що їхні діти більшу частку вільного часу віддають перегляду TV, а кожен третій підліток – комп'ютерним іграм. 9% підлітків проводить за комп'ютерними та іншими відео іграми більше 4 годин у буденні дні, а у вихідні – таких маємо удвічі більше – 21%. Особливу тривогу викликають ті, які грають на комп'ютері більше 6 годин щодня. За свідченням респондентів у віці 14-35 років, приблизно третина тих, хто грає на комп'ютері, віддає перевагу «стрілялкам» та стільки ж стимуляторам спортивних ігор [4].

Які ж причини того, що дитина стає ігromаном? Перш за все, це відсутність обмеження в часі проведення за іграми. Це або повна свобода дій, або діти говорять ніби виконують уроки, а насправді грають в комп'ютерні ігри. По-друге, це недостатнє приділення уваги і теплих стосунків в сім'ї. Відсутність уваги, тепла та спільного проведення часу спонукають дитину шукати це у віртуальних ігрових світах

Третьою причиною є те, що у дитини немає альтернативи, немає інших серйозних захоплень та уподобань, хобі, позакласної гурткової зайнятості. Четвертим є невміння дитини знаходити друзів, некоммунікбельність, невпевненість у собі.

Також батьки іноді висувають занадто високі вимоги до успішності свого чада, знижують відчуття значимості в реальному світі, забувають оцінити успіхи дитини. Пам'ятайте, у кожної дитини свої можливості. Адже з однієї сторони комп'ютер дозволяє дітям відкривати світ, пізнавати нове, переглядати фільми, писати реферати, знаходити друзів – це все добре. Але залежність з'являється тоді, коли всі ці пізнавальні корисні можливості відкидаються, а комп'ютер використовується лише як засіб отримання задоволення від гри. Дитина не в змозі встановити межі проведення часу за комп'ютером, тому дорослий має допомогти їй в цьому. Приділяти дітям більше уваги та опіки. Та якщо це вже сталося, то не шукайте винних, а шукайте способи подолання цієї хвороби, зробивши відповідні висновки [3].

Ігromанія - хвороба, визнана справжнім бичем 21-го століття. Може, це й звучить трохи дивно, але її часто порівнюють з наркотичною залежністю. Однак якщо остання завдає

фізичної шкоди організму людини, часто забирає його живцем, то ігроманія - хвороба, яка діє більш мистецьки. Вона пробирається до нас в психіку під милим приводом проведення дозвілля за улюбленою комп'ютерною грою. Але незабаром перетворюється на справжню напасть. Вона забирає весь ваш вільний час, не дає ні їсти, ні спати, вимагаючи лише одного - покинути цей світ і знову занурюватися у віртуальні сфери гри. Історія знає випадки, коли геймери вмирали від фізичного виснаження або поповнювали ряди психікарень, оскільки вже не могли провести грань між реальністю і віртуальним світом. Як би не відхрещувалися від неї геймери, але ігроманія - хвороба, лікування якої проходить не менш складно, як і лікування наркоманів. Тяга у тих і інших за своєю силою приблизно рівна [1].

Будь-яку хворобу легше попередити, аніж вилікувати. Профілактика ігроманії повинна проводитися як на державному рівні, так і в сім'ях. Важливо вже сьогодні максимум уваги приділяти дітям, дозувати їхній час, проведений біля комп'ютера, насичувати їх вільний час спортивними і культурними заходами, проводити роз'яснювальні бесіди з ранніх років. Та якщо виявляється, що в сім'ї є гравець, котрий регулярно просаджує гроші на ігрових автоматах – не чекайте, коли великий грошовий борг штовхне його на нерозсудливі вчинки! Заходи вживати необхідно відразу при виявленні проблеми.

Аби позбавитися залежності, людина має сама усвідомити, що в неї з цим проблема. Однак тут дещо простіше дорослим, які вже мають життєвські опори, такі як сім'я чи робота... Перше правило лікування ігроманії – це визнання хворим своєї залежності. Як тільки він її усвідомлює і повністю відмовиться від гри, він стане на шлях одужання. Зрозуміло, що це непросто. І потрібно утримання від гри, причому не тимчасове, а повне. Складніше з підлітками. Передусім, їхньою опорою мають бути батьки, які, на жаль, нині приділяють мало уваги своїм чадам і не помічають проблем. Зусилля дорослих нерідко спрямовані на заробляння грошей, а часу на спілкування з дитиною майже не залишається [2].

Можемо висновувати: під сучасну пору ігроманія та лудоманія перетворюється в явище світового масштабу. Спільнота має шанси втратити ціле покоління від негативного впливу на моральний і психічний стан захоплених азартними іграми.

Список використаних джерел

1. Залежність від комп'ютера – те ж саме що й наркоманія. URL: [<https://www.unian.ua/health/cancer/83123-zaleznist-vid-kompyutera-tse-tej-same-scho-y-narkomaniya.html>] (дата звернення 8.11.2019)
2. Ігроманія. Вирішуємо проблему разом. URL: [<http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog2/title-65>] (дата звернення 8.11.2019)
3. Ігроманія: що робити, якщо не можеш зупинитися? Хвороби, симптоми, лікування. 2015. 4 вересня. URL: [<https://bookmaker-ratings.com.ua/igromaniya-shho-robyty-yakshho-ne-mozhesh-zupynyty-sya-hvoroba-symptomy-likuvannya/>] (дата звернення 8.11.2019)
4. Плата за азарт. До чого призводить ігроманія і як з нею боротися? URL: [<https://www.radiosvoboda.org/a/964187.html>] (дата звернення 8.11.2019)

Олевський М. Ю., судовий експерт
сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних,
земельних досліджень та оціночної діяльності
Волинського НДЕКЦ МВС, м. Луцьк

ГІДНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ – ОСНОВА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

Ціллю доповіді є спроба звернутися до витоків Загальної декларації прав людини і наголосити на тому, що права людини – це права та свободи, які кожна людина має виключно на тій підставі, що вона є народжена вже людиною; оцінити юридичне значення і силу

положень декларації та дотримання усіх прав і свобод особи як один із найважливіших пріоритетних принципів незалежної української держави.

У світі, який ще відчував на собі відлуння жаків Другої Світової війни, Декларація стала першою глобальною заявою про те, що сьогодні ми сприймаємо як належне – гідність та рівність усіх людей.

Необхідно було зробити все заради створення світу, в якому люди будуть мати свободу слова і переконань, будуть вільні від страху і нужди – саме так звучить основний, ключовий і принциповий меседж Декларації.

Підготовка Загальної декларації прав людини відбувалася в умовах складної дипломатичної боротьби, а її ухвалення було результатом розгляду і погодження різних поглядів і точок зору. Запровадження єдиної міжнародної системи захисту прав людини стало одним із найважливіших завдань створеної після завершення Другої світової війни Організації Об'єднаних Націй. Закріплення прав і свобод у єдиному документі створює умови для просвітництва в галузі прав людини, сприяючи в такий спосіб їхній повазі, вжиттю національних і міжнародних заходів для їх загального й ефективного визнання та здійснення.

Загальна декларація прав людини, прийнята 10 грудня 1948 року, є продуктом повоєнних роздумів, надій і сподівань людства. В 1976 році законопроект набув статусу міжнародного права.

Оскільки для миру й справедливості в світі важливо, щоб усі люди були рівні в своїх правах і щоб ці права поважалися, щоб кожен міг думати й говорити без страху все, що хоче, ООН 10 грудня 1948 року проголосили цей день Днем прав людини [2, с. 53].

Положення Декларації прав людини лежать в основі міжнародного і національних законодавств. Вона істотно поповнила скарбницю людської цивілізації, звеличила собою людство і певною мірою захистила його.

Хоча положення Декларації мали рекомендаційний характер, вони були покладені в основу розбудови всієї системи міжнародного права [6, с. 92]. Відповідно до Декларації, основним елементом, для визнання прав і свобод людини є гідність особистості. Вона кваліфікується як невід'ємна властивість, тому що притаманна «усім членам сім'ї від народження, визначає рівність їх прав і свобод, поводження у відношенні один до одного у дусі братерства» [3, с. 25]. Рівність прав і свобод означає, що кожна людина повинна володіти ними незалежно від раси, статі, мови, релігії, політичних переконань, соціального стану, національності, проживання на території незалежної держави, або на підопічній чи території без самоврядування. Виходячи із цього, до громадянських прав належать: неприпустимість рабства або підневільного стану, неприпустимість катування, жорстоке і принижуюче людську гідність поводження і покарання, право на правосуб'єктність, рівність усіх перед законом, право на відновлення порушених прав, право на судовий розгляд, неприпустимість свавільного арешту, затримання або вигнання, презумпція невинності, право на особисте життя, недоторканість житла, таємницю кореспонденції [1, с. 6-9]. Право на вільне пересування і вибір місця проживання, право шукати притулку, рятуючись від переслідування по політичних мотивах, право на створення сім'ї і рівність сторін у шлюбі, право на громадянство, право володіння майном, право на свободу думки, совісті, переконань, право на свободу мирних зборів і асоціацій. До політичних прав відноситься право на участь у керуванні країною безпосередньо або через своїх представників.

Декларація закріплює такі соціально-економічні і культурні права як: право на працю і створення професійних спілок, право на відпочинок, право на достатній життєвий рівень, медичне обслуговування і соціальне забезпечення, право на освіту, право на участь у культурному житті і користування благами наукового прогресу [1, с. 10].

У Декларації підкреслюється взаємозв'язок громадянських, політичних і соціально-економічних прав, необхідність встановлення такого соціального і міжнародного правопорядку, при якому вони можуть бути цілком здійснені. Взаємозумовленість прав особистості і обов'язками перед суспільством пояснюється тим, що тільки суспільство може забезпечити «вільний і повний розвиток особистості» [1, с. 9]. Відсутність детального трактування обов'язків особистості мотивується тим, що Статутом ООН була поставлена задача «знову затвердити віру в права людини», тому саме правам у Декларації приділяється першорядне значення.

Трактуючи права і свободи людини як невід'ємну властивість особистості, Декларація закріплює їхнє домінуюче положення, зменшуючи цим виключну роль держави у визначенні статусу особистості.

Але все ж, оцінюючи юридичне значення і силу положень Декларації, слід зазначити, що саме проголошені в Загальній декларації основні права і свободи розглядаються більшістю країн як юридично обов'язкові договірні норми. На Декларацію часто посилаються при тлумаченні національного законодавства з прав людини, а також у судовій практиці [5, с. 49-51].

Вміщені в Декларації принципи і норми постійно розвиваються і уточнюються під час укладення нових міжнародних угод. Завдяки міжнародному визнанню норм Загальної декларації в конституціях більше ніж 120 країн світу перелік, зміст і припустимі обмеження прав і свобод, які містяться в Декларації, перетворилися на загальновизнані звичасві норми міжнародного права, тобто на міжнародні стандарти прав людини, яких мають дотримуватися всі країни світу.

Цей документ був переведений на безліч мов світу (більше ніж на 300). Елеонора Рузвельт назвала Декларацію «Великою хартією вольностей» для всього людства (тому Декларацію іноді називають Хартією прав людини) [5, с. 97].

Не зважаючи на те, що положення Декларації мали рекомендаційний характер, вони були покладені в основу розбудови всієї системи міжнародного права. Так, у 1966 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила Міжнародний пакт про громадянські й політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, які разом із Загальною декларацією прав людини та двома додатковими протоколами до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права склали Міжнародний білль про права людини [2, с. 98].

Нині Конституція України – основний Закон нашої держави – увібрала фундаментальні положення Декларації, зокрема – про верховенство прав людини, рівність і непорушність прав, права людини на свободу і особисту недоторканість, на достатній рівень життя тощо.

На сьогодні світ знаходиться в умовах глобальної фінансово-економічної кризи, яка загострює існуючі проблеми забезпечення прав і свобод людини, спричиняє їх масові порушення в усіх куточках планети. В Україні негативний вплив світової кризи посилюється тривалою політичною нестабільністю. Але боротися за права і свободи людини необхідно завжди, незважаючи на будь-які негаразди: чи йдеться про незаконно заарештованого журналіста, малозабезпечену сім'ю, у якій намагаються відібрати останнє, чи українських моряків, що потрапили у піратський полон.

Російська збройна агресія привнесла особливу гостроту у захист цілого ряду прав людини. Це і право на життя, на свободу та особисту недоторканість, на свободу від тортур, на свободу пересування. Тільки, за офіційними даними близько 10 тисяч людей загинули у війні на Донбасі, лівова частка із них є мирним цивільним населенням. Неможливо точно сказати скільки тисяч людей пройшли через підвали ОРДЛО та були піддані катуванням та жорстокому поводженню. В окупованому Криму продовжуються випадки насильницьких зникнень людей, до яких причетні силові органи Росії, як-от у випадку із Ервіном Ібрагімовим. Важливо відзначити, що відповідальність за усі ці порушення несе Росія, яка окупувала Крим, та здійснює загальний контроль над створеними Кремлем «народними республіками».

Водночас, є за давні проблеми захисту прав людини, за вирішення яких відповідальна тільки українська влада. Варто особливо відзначити право на справедливий суд, де очікуваних суспільством результатів досі немає, і зміни у судовій гілці влади тільки розпочалися. Чого варта тільки смерть в СІЗО незаконно засудженого до довічного позбавлення волі Олександра Рафальського, який так і не дочекався справедливого перегляду його вироку.

Також в Україні лишається гострою проблема реалізації права на гідний рівень життя. І хоч війна ще жодну державу не зробила багатшою, але на тлі соціально-економічної кризи та зубожіння населення багато питань викликають електронні декларації чиновників та шалена протидія системи у налагодженні ефективної боротьби із корупцією.

Таким чином на сьогодні потрібно розглядати можливості окреслення планів для подальшої роботи, а її більш ніж достатньо для всіх: від пересічного громадянина, який мусить відстоювати свою гідність щодня, до Президента держави – гаранта прав і свобод громадян; від

правоохоронців, що зобов'язані захищати охоронювані законом права та інтереси громадян, до законодавців, які повинні приймати закони в інтересах всього суспільства.

В наш час права людини знаходяться під загрозою. В усьому світі ми бачимо, наскільки легко вони можуть бути знівельовані стереотипами та зростанням нетерпимості. Ми повинні залишатися пильними, щоб прогрес, досягнутий за час існування Декларації, зберігався.

Тому, як ніколи суспільство має згуртуватися для досягнення спільної мети – захисту прав людини та створення сприятливих та безпечних умов життя в усьому світі.

Список використаних джерел

1. Декларація прав людини і громадянина 1789//Юридична енциклопедія: [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Українська енциклопедія, 1998.
2. Макарчик В.С. Історія держави і права зарубіжних країн. – К., 2000.
3. О. Мироненко. Декларація прав людини і громадянина 1789 // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. - К.: Парламентське видавництво, 2011.
4. Омельченко О.А. Всеобщая история государства и права в 2-х томах, М., 1998.
5. Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.
6. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. – К., 1996.

Рубец С.Г., к. техн. н, доцент
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
г. Горки, Республика Беларусь

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕНЕДЖМЕНТА ОБРАЗОВАНИЯ

Акмеология открывает перед всем блоком психолого-педагогических, гуманитарных и естественнонаучных дисциплин и обществом новые перспективы. Управленческая акмеология является, с одной стороны, отраслью акмеологической науки, связанной с особенностями управленческой деятельности, с другой – специфической социотехнической практикой, направленной на повышение акмеологического потенциала управленческого корпуса. Предметом изучения управленческой акмеологии является процесс достижения вершины профессионального мастерства в управленческой деятельности, максимальной творческой самореализации управленца и достижения высшей жизненной самореализации в зрелом возрасте. Понимание акмеологии через ее узкий предмет – профессионально-деятельностное «акме» – предполагает отраслевой предметно-дисциплинарный подход, то есть предметом конкретной прикладной области акмеологии становится профессионализм госслужащего, педагога и т.д. Таким образом, предметом акмеологии менеджмента образования являются условия и закономерности достижения вершин профессиональной зрелости личности менеджера образования, стороны и уровни профессионализма управленца в сфере образования.

Профессионализм специалистов основан на учете акмеологических факторов в специфике подготовки человека к жизни и деятельности. Система подготовки профессионалов является стратегическим фактором развития общества. Совершенствование этой системы с позиций акмеологического подхода происходит через подсистему акмеологического обеспечения управленческой деятельности в организациях и государстве.

Ситуация развития систем образования на современном этапе требует внимания к проблемам управления образованием наряду с решением других проблем, существующих в образовании. Профессионализация менеджмента вообще, и менеджмента в образовании в частности, определяется тремя факторами. Прежде всего, это профессиональная подготовка самого менеджера, второе – профессионализм персонала управления, третье – организационные и социально-экономические условия, в которых возможно проявление профессионализма, его практическая реализация [3, с. 216].

Акмеология менеджмента образования всесторонне освещает процесс развития специалиста в области управления образованием, овладения человеком профессии как ведущего занятия, требующего специальных знаний и качеств. По словам Э. М. Короткова, профессия – это стратегия карьеры. Должность – это условие реализации профессиональных качеств [1, с.94]. Из сказанного вырисовываются задачи, относящиеся к компетенции акмеологии, – исследование профессионализма менеджера образования и его основные характеристики, выявление закономерностей, определение условий, факторов и стимулов, содействующих или препятствующих самореализации творческих потенциалов менеджеров в процессе самодвижения к вершинам профессионализма и продуктивности управленческой деятельности в системе образования.

К важнейшим задачам акмеологии необходимо отнести обеспечение соотношения между требованиями к личности менеджера образования и его возможностями, обеспечивающими высокую социальную эффективность его профессиональной деятельности. По мнению В. Н. Маркова, оптимальность реализации индивидуальных возможностей, связанная с ресурсами управленца как действующего субъекта, должна оцениваться как с точки зрения объективных результатов профессиональной деятельности, так и с позиции максимально активной адаптации его к ней, снижающей «внутреннюю цену» возможных потерь и обеспечивающей тем самым оптимальные достижения в управленческой профессии [2, с.65].

Обозначенные задачи и предмет акмеологии менеджмента образования отражают только современную ступень ее становления и в содержательном отношении они более узки, если исходить из сущности акмеологии как науки о прогрессивном развитии зрелой личности. И это обусловлено общественной потребностью в профессионалах высокого класса.

Образовательный потенциал акмеологии представляет одновременно и возможность, и проблему исследования класса задач в системе образования, связанных: с изучением условий и факторов, которые определяют качественно-количественные характеристики «акме»; с выявлением акмеологических инвариантов профессионализма, предоставляющих возможность изыскивать резервы инновационно-творческого уровня; с анализом зависимостей между характеристиками профессионализма, позволяющих выстроить «профессиональный» образ мира современного студента с позиции уровня зрелости, структурирования общих признаков «профессионального» образа мира с опорой на организационно-методическое обеспечение, позволяющее выявить достигнутый уровень личностно-профессионального становления человека в условиях высшего профессионального обучения.

Список использованных источников

1. Коротков Э. М. Исследование систем управления / Э.М. Коротков // М., 2003. – 130с.
2. Марков В. Н. Управленческий потенциал и его оценка // Мир психологии. 2008.– № 12. – С. 164.
3. Шипилина Л. А. Методологические основания современного менеджмента в образовании // Менеджмент в образовательных системах: теоретико-прикладной аспект: монография / под ред. Л. А. Шипилиной. Омск: Изд-во ОмГПУ, 2008. – 312с.

Скопик К., ст. гр. 12-шк
Луцкий педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ЗНАЧИМІСТЬ ЖІНКИ НА ВІЙНІ

Війна – справа чоловіча. Однак у ХХ сторіччі участь жінок у бойових діях, причому не тільки як медичного персоналу, але й зі зброєю в руках, стає реальністю. Масовим це явище стало в період Другої світової війни.

У результаті за радянського часу участь жінок у найбільш важкій фізичній праці, долучення їх до традиційно «чоловічих» професій, до занять військово-прикладними видами спорту підносили суспільній думці як прояв справжньої рівності статей і звільнення жінки від домашнього рабства. Ідеї емансипації були найбільш популярні в молодіжному середовищі, а масові комсомольські заклики, набори й мобілізації під гаслами «Дівчата – на трактор!», «Дівчата – в авіацію!», «Дівчата – на будівництво!» з'явилися свого роду психологічною підготовкою до масової участі радянських жінок у майбутній війні.

Мета статті – довести значимість жінок не тільки в повсякденній праці, але і в менш характерній сфері діяльності – військовій.

Хочу виокремити, що в наш час жінки мають великі можливості, але вони все ж, як і раніше, в уявленні більшості вважаються недостатньо сильними для випробувань, які може поставити перед ними війна. А дарма, адже ще з років Другої світової війни участь дівчат і жінок у бойових діях було добровільним і частим явищем.

От що записала у своєму щоденнику 27 травня 1943 р. льотчиця жіночого авіаполку нічних бомбардувальників Галина Докутович: «Пам'ятаю 10 жовтня 1941 р. Москва. У цей день у вищому органі комсомольської організації було особливо галасливо й багатолюдно. І, головне, тут були майже одні дівчата. Прийшли вони від усіх кінців столиці – з інститутів, установ, заводів. Дівчата були різні – задерикуваті, гучні, і спокійні, стримані; коротко стрижені й з довгими товстими косами; механіки, парашутистки, пілоти й просто комсомолки, які ніколи не знали авіації. Вони по черзі заходили в кімнату, де за столом сиділа людина в захисній гімнастерці. Лунало:

– «Твердо вирішили йти на фронт?»

– «Так!»

– «А вас не бентежить, що важко буде?»

– «Ні!»... [3].

Звичайно, багато з них були готові до подвигу, але не до армії, і те, із чим їм довелося зіштовхнутися на війні, виявилось несподіванкою.

Не всі вони опинилися на передовій: були й допоміжні служби, на яких було потрібно замінити чоловіків, що пішли на фронт, були і служби «чисто жіночі», як, наприклад, у банно-пральних загонах. Наша свідомість спокійно сприймає жінку-телефоніста, радиста, зв'язкового, лікаря або медсестру, кухаря або пекаря, шофера й регулювальницю – тобто ті професії, які не пов'язані з необхідністю вбивати. Але жінка-льотчик, снайпер, стрілець, автоматник, зенітниця, танкіст і кавалерист, матрос і десантниця – це вже щось інше. Пекуча потреба штовхнула її на цей крок, бажання самої захищати Батьківщину від нещадного ворога, що обрушився на її землю, її будинок, її дітей. Священне право!

Але існувала й інша сторона проблеми, що стала темою пліток і анекдотів, яка породила насмішкувато-презирливий термін «похідно-польова дружина». «Нехай простять мене фронтовички, – згадує ветеран війни Н.С. Посилаєв, – але говорити буду про те, що бачив сам. Як правило, жінки, що потрапили на фронт, незабаром ставали коханками офіцерів. А як інакше: якщо жінка сама по собі, домаганням не буде кінця. Інша справа, якщо при комусь...» [3].

Особисто мене вражав і вражає досвід жінок, які пройшли цю війну в страшних умовах, ризикуючи життям, втрачаючи своїх бойових подруг і друзів. Це – надзвичайно важке випробування, і вони намагалися при всьому цьому залишатися жінками. Пізнавальними є спогади колишніх жінок-льотчиць. У радянський час вони теж видавалися, дуже цензуровані, в руслі такого загального наративу. І є цікаві спогади вже нашого часу, де жінки, залишаючись все-таки в традиції такого радянського сприйняття минулого, героїчної оповіді про війну, говорять про ті складнощі, які їм довелося пережити саме як жінкам. Як вони намагалися свою жіночність зберегти, як навіть факт необхідності стригти волосся коротко, за уставом, військові вимоги носити форму – наскільки це завдавало їм неприємностей, прикрошів. Коли вони поверталися з фронту, існували серйозні виклики. Тому що війна справляла враження, по суті, назавжди, накладала відбиток на сприйняття світу, життя [4].

Проведемо паралелі із подіями 2017 року. Жінки стали на захист України від російської військової агресії на Донбасі. Кожна з них пішла на фронт, бо відчула, що має боронити рідну

землю. Для багатьох найстрашнішим елементом війни виявились не обстріли чи відсутність комфортних умов, а втрата бойових побратимів, яких не змогли врятувати.

Ось що читаємо зі спогадів Тетяни («Танчик») Дундук-Кучерявої, учасниці гуманітарного проекту ЗСУ «Евакуація-200»: «Морально дуже важко було забирати наших військових. Дуже запам'яталося, як ми в Щасті забирали військового, який загинув на Світлодарській дузі 18 грудня 2016 року. Коли ми розкрили тіло, поряд стояв хлопець, який навчався разом із загиблим. Його очей у цей момент я не забуду ніколи. Він такий бадьорий був весь час, а коли побачив мертвого побратима – відійшов, і сльози в нього текли, хоча він намагався їх приховати. Оце найгірше і найскладніше. Бо не так важко працювати з тілом або навіть із рештками, як дивитися в очі рідним або друзям померлого. Це невимовно складно» [2].

У 2014 році жінки з добровольчих батальйонів навчалися військової справи самостійно і на практиці, але цього замало на рівні інституцій. Доступ жінок до середньої спеціальної і вищої військової освіти донедавна було ускладнено. Наприклад, прес-офіцерці мотопіхотної бригади Поліні Кравченко відмовили у вступі на програму навчання офіцерів Національної академії сухопутних військ ім. Петра Сагайдачного через те, що вона жінка. Нині ж планується надати дівчатам доступ до здобуття освіти у військових ліцеях. Тільки нещодавно скасовано обмеження на прийом осіб жіночої статі на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти. Станом на сьогодні кількість жінок, які навчаються у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, становить 8 % від загального числа зарахованих на навчання. Стратегії з підвищення цієї цифри наразі не існує [1].

З плином часу змінилося і сприйняття загальнодержавного свята Дня захисника 14 жовтня. Донедавна це був дубль 23 лютого (у добу СРСР День Радянської армії і Військово-морського флоту) і за пострадянською інерцією цього дня вітали чоловіків, однак після початку війни нетотожність чоловіка й захисника почали проговорювати.

Ось що про це зазначає дослідниця гендерних проблем Ганна Гриценко: «Багато хто в Україні став уважати День захисника України заміною Дня захисника отечества, яке на пострадянському просторі стало святом усіх, хто народився чоловіком. Але вітати в такий день абиякого значить паплюжити святе звання Захисника України. Вітань у це свято достойні бійці АТО та інші військові і правоохоронці. Ветерани Другої світової й УПА – і ті, і ті боролися проти ворогів за свою рідну землю. Співробітники оборонпрому і взагалі всі, хто працює на забезпечення потреб армії. Волонтери. Зростання видимості жінок у секторі безпеки внесло додаткові корективи в це трактування. Задіяні у волонтерській діяльності і в безпосередньому виконанні військової служби, жінки також здобули право називатися захисницями вітчизни, і в суспільстві це почали осмислювати та проговорювати [1].

Отже, на мою думку, жінки були і є на рівні з чоловіками. Жінки брали і беруть зброю до рук і виступають добровольцями, волонтерами, медичними сестрами в зоні обстрілу. На жаль, відомі поодинокі випадки, коли в XXI столітті навіть чоловіки інколи ховаються за спиною у жінок, ухиляються від військового обов'язку. Тому впевнено можна стверджувати, що якщо не тримати зброю у руках, вбивати, то бути міцною опорою жінці точно під силу. Кожен громадянин сам має зрозуміти, чи готовий він до важких випробувань у захисті своєї Батьківщини.

Список використаних джерел

1. Гриценко Г. Як жінки змінили українську армію. *Гендер в деталях*. 2019. 10 довтня. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/gender-after-euromaidan/yak-zhinki-zminili-ukrainsku-armiyu-1341190.html> (дата звернення 9.11.2019)
2. «Дівчата зрізають коси»: 25 історій про жінок-захисниць. Міністерство оборони України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/genderni-pitannya-u-sferi-bezpeki/divchata-zrizayut-kosi-25-istorij-pro-zhinok-zahisnicz---fotogalereya.html> (дата звернення 9.11.2019)
3. Карашук А. Роль жінок у Великій вітчизняній війні. *Рівне 1*. 2016. 22 серпня. URL: <https://rivne1.tv/news/70544-rol-zhinok-u-velikiy-vitchiznyaniy-viyni> (дата звернення 9.11.2019)

4. Ремовська О. Нарівні з чоловіками у радянській армії воювали 800 тисяч жінок. Радіо Свобода. 2015. 9 травня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27002618.html> (дата звернення 9.11.2019)

Хаймик Г., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

БУЛІНГ У СВІТІ: РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПОДОЛАННЯ

Булінг – це відносно новий термін для пересічного громадянина, зміст якого кожен із нас не просто знає, а в більшості випадків стикався з цим явищем у дитинстві. Це агресивна поведінка щодо окремої особи або групи, з метою приниження, домінування, фізичного чи психологічного самоствердження [7].

В наш час проблема булінгу (цькування) стала доволі розповсюдженим та масовим явищем: в багатьох країнах світу серед підлітків продовжують набувати поширення прояви жорстокості, агресії та психологічного тиску. При цьому, жертвами булінгу стають не тільки в реальному, а й у віртуальному світі – неабияку небезпеку несе в собі так званий «кібербулінг» (інтернет-цькування), а також закриті групи, що пропагують екстремістську, антисоціальну поведінку, суїциди тощо. Згідно з даними, наведеними на міжнародному форумі з кібербезпеки Cyber Security Forum 2018 (CSF 2018), 48% підлітків у віці 14-17 років ставали жертвами шантажу, 46% підлітків свідками агресивної онлайн-поведінки, 44% – отримували агресивні повідомлення [8].

Насильство у школі – буденна реальність для багатьох людей в усьому світі. Переслідування, знущання, погрози онлайн, образи – все це негативно впливає на школяра та його успіхи в навчанні. У школі вирішальна роль у боротьбі з булінгом належить учителям. Проте впоратися з цією проблемою вони можуть тільки за підтримки керівництва школи, батьків (або осіб, що їх замінюють), представників місцевих органів влади та громадських організацій.

Цькування та фізичний тиск на дітей неприпустимий у школах. Якщо раніше часто на це дивилися крізь пальці, то сьогодні в Україні вирішили жорстко карати учасників конфлікту. Цькування в школі має надзвичайно негативні наслідки в майбутньому, залишаючи психологічні травми на все життя, що в подальшому може виражатися в неспроможності батьків, які в дитинстві зазнали булінгу, будувати повноцінні відносини з іншими людьми та виховувати власних дітей. Таким чином, наразі в нашій країні існує гостра потреба визначення заходів протидії даному явищу та встановлення відповідальності за булінг на законодавчому рівні.

18 грудня 2018 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу» № 8584. Відповідний законопроект підтримали 228 народних депутатів. Документ визначає поняття булінгу, шляхи протидії цьому явищу, захисту прав дітей, а також інших осіб, які працюють у закладі освіти; вносить зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так, Кодекс доповнено новою статтею 1734, яка встановлює адміністративну відповідальність за булінг, приховування випадків булінгу педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, керівником, або засновником закладу освіти, у вигляді накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин. Якщо правопорушення вчиняє підліток, який не досяг 16 років, ці штрафи платять його батьки [2].

Крім цього, внесено відповідні доповнення до статей Закону «Про освіту», які визначають права та обов'язки засновника та керівника закладу освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу здобувачів освіти та їхніх батьків.

Зокрема, передбачено обов'язок засновника закладу освіти вживати заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу та повідомляти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України та службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти. Окремо передбачена відповідальність за приховування фактів булінгу.

Якщо керівник закладу освіти не повідомить поліцію про відомі йому випадки цькування серед учнів, його оштрафують на суму від 850 до 1700 грн або призначать виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20 % заробітку [3].

Отже, попередження булінгу в закладах освіти – це спільні дії учасників освітнього процесу. Тому в разі виявлення ознак булінгу, не слід залишати цю ситуацію без уваги. Якщо вчителі та адміністрація не розв'язали проблему, не варто зволікати із написанням відповідної заяви до поліції.

На думку попереднього Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич, новий закон передбачає чіткі алгоритми дій у випадку цькувань. Очільниця зазначає, що в першу чергу, з булінгом треба боротися через його попередження, але ті, хто здійснюють цькування, мають розуміти, що за цим слідує покарання. Так, зі слів міністра, якщо дитина стала свідком булінгу в закладі освіти, передусім вона може розказати про це батькам, вчителю, психологу або безпосередньо директору. Окрім цього, можна звернутись на гарячу лінію ГО «Ла Страда – Україна» з протидії насильству в сім'ї або із захисту прав дітей, до соціальної служби з питань сім'ї, дітей та молоді, до Національної поліції або Центру надання безоплатної правової допомоги. Після отримання звернення дитини, відповідна особа або орган інформує керівника закладу освіти у письмовій формі про випадок булінгу. Директор школи має розглянути таке звернення та з'ясувати всі обставини булінгу. Надалі директор має скликати засідання комісії з розгляду випадків булінгу та окреслити подальші дії. Якщо комісія визнала, що це був булінг, а не одноразовий конфлікт, то очільник закладу зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи органів Національної поліції України та Службу у справах дітей. До складу такої комісії можуть входити педагоги, психолог, соціальний педагог, батьки постраждалого та «булера», керівник закладу та інші зацікавлені особи. У разі, якщо комісія не кваліфікує випадок як булінг, а постраждалий не згодний з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України [2].

Шкільні психологи, в свою чергу, наголошують, що у будь-якому разі, лише законом справа обійтися не може – необхідні супутні заходи, на кшталт, роз'яснювальної роботи, бесід та тренінгів. Олена Кривуляк, координатор національної дитячої «гарячої лінії», допускаючи штрафи, як міру відповідальності або засіб попередження, наголошує на важливості превенції булінгу та вказує на суттєві прогалини в організації профілактичних заходів в українських школах. Та найголовніше в ситуації з цькуванням – знайти причину такої поведінки дитини: «Дуже часто булери просто не знають, як вести себе інакше. У багатьох випадках діти-агресори і самі піддаються насиллю в сім'ї. Їх можуть бити батьки, старші брати або сестри, внаслідок чого такі діти і зганяють злість на тих, хто слабший. Таких дітей просто не навчили жити в соціумі, справлятися зі стресом, не зривати свої емоції на інших. Для них агресія – це спосіб самозахисту», – зазначає Олена Кривул [1].

Водночас, вони акцентувати увагу й на тому, що покарання не завжди спрацює при вирішенні означеної проблеми, оскільки булер може просто затаїти образу та помститися пізніше.

Говорячи про світовий досвід із розв'язання даного питання, варто відзначити, що однією з перших країн, де про проблему булінгу почали говорити на національному та законодавчому рівнях, стала Швеція. Тут, окрім законів, що захищають жертв цькування, впроваджено закріплену в законодавстві системну профілактичну роботу, яку здійснюють державні установи та некомерційні організації, на кшталт, «Friends». Доволі дієвим способом протидії цькуванню в Швеції став так званий «Метод Фарста», що полягає у створенні в школах спеціальних «антибулінгових» команд з учнів та вчителів, задачею яких є захист інших учнів з першого по дев'ятий клас. До подібних команд відбирають школярів з лідерськими якостями та призначають їм по кілька підшефних з молодших класів [6].

Найефективнішою антибулінговою програмою визнано норвежську загальнонаціональну програму Дена Ольвеуса, результати багатолітнього моніторингу якої продемонстрували свою дієвість – вона на 30-50% знижує кількість інцидентів, пов'язаних з цькуванням. Одночасно знижуються й показники антисоціальної поведінки, включаючи пияцтво, крадіжки, вандалізм тощо, а також покращується загальний клімат в школах. Секрет успіху полягає в системному підході до проблеми булінгу: психолог та вчений Ден Ольвеус наполягає на важливості роботи з усім набором соціальних ролей: так званий «bullying circle» складають не лише жертва та агресор, а й прибічники та пасивні спостерігачі. Дана програма засновується на принципах, що передбачають створення теплого та позитивного шкільного (в ідеалі – і домашнього) середовища та ставить акцент не на покаранні, а на заохоченні до мирного співіснування з твердими рамками і обмеженнями неприйнятної поведінки. Реалізація комплексу інформативно-консультативних, діагностичних, корекційних та організаційних дій передбачає три рівні: загальношкільний, груповий (на рівні класу) та індивідуальний. За рішенням уряду Норвегії програма Д. Ольвеуса включена до реалізації у школах як обов'язкова [5].

Загалом, в цивілізованому світі булінг розглядають як доволі серйозну соціально-педагогічну проблему сьогодення – проводяться наради на рівні міністрів освіти, виробляються законодавчі заходи у напрямку його профілактики тощо. Проблематиці булінгу присвячено кілька великих національних і міжнародних серверів, зокрема: Bullying, org, Bullying Online, Stop bullying, Bullying net, www.bullying.com.uk та ін., де можна отримати кваліфіковану консультацію спеціаліста. Зарубіжна практика демонструє, що ефективно запобігання проявам булінгу в школах вимагає злагодженої організації як внутрішньосистемної, так і міжвідомчої взаємодії, в основі якої лежить чітка законодавча та нормативна база.

Список використаних джерел

1. Булінг у Європі. *Европульс*. 2017. 10 грудня. URL: <https://euro-pulse.ru/eurocampus/kak-v-velikobritanii-boryutsya-s-bullingom-v-shkolah> (дата звернення 10.11.2019)
2. Булінг у інших країнах. *Femida uk*. 2018. 28 грудня. URL: <https://angliya.com/2018/06/06/bullingu-zdes-ne-mesto/> (дата звернення 10.11.2019)
3. Верховна Рада схвалила антибулінговий закон. *Українське право*. 2018. 18 грудня. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/verkhovna-rada-skhvalyla-antybulingovyy-zakon-/> (дата звернення 10.11.2019)
4. Закон про булінг передбачає чіткі алгоритми дій, - Гриневич. «Освіта.ua». 2019. 15 листопада. URL: <http://osvita.ua/school/62936/> (дата звернення 10.11.2019)
5. Насильство у школі – буденна реальність для багатьох людей в усьому світі. Офіційний сайт Управління державної реєстрації Головного територіального управління юстиції у Запорізькій області. 2019. 3 квітня. URL: <http://rszp.gov.ua/03-04-2019> (дата звернення 10.11.2019)
6. Пропозиції до законопроекту щодо протидії булінгу в частині відповідальності батьків. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. 19 листопада. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64402 (дата звернення 10.11.2019)
7. Регулювання проблеми булінгу на законодавчому рівні: перші кроки України та світовий досвід. Український інформаційний ресурс. 2019. URL: http://www.academy.edu.by/files/29052013_Scholnoe%20nasikie.pdf (дата звернення 10.11.2019)
8. Сьогодні: новини про булінг. 2019. 29 вересня. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/deti-s-konstituciy-v-zubah-zachem-nuzhen-zakon-o-bullinge-1199390.html> (дата звернення 10.11.2019)

УЛАМКИ ВІЧНОСТІ. СТОУНХЕНДЖ – ГІГАНТСЬКА КАМ'ЯНА ЗАГАДКА ПОСЕРЕД ЄВРОПИ

Англія - країна канонів і містичних загадок. Кожен міф – це не просто красива легенда чи мила казка. Містика Королівської країни більш тонка, витончена і умиротворена. Саме ця риса приваблює туристів з усього світу на Туманний Альбйон. І кожен захоплюючий архітектурний пам'ятник – це частинка британського пазла історії. Однією з яких є легендарний Стоунхендж. У чому ж загадка?

У південній частині Англії, на Солсберійській рівнині бовваніють велетенські кам'яні грубо обтесані бруси з сарсенового пісковика, розставлені у вигляді великого кола. Зверху на них покладено трохи «менші» 25-тонні кам'яні перемички. В середині кола – 50-тонні камені з перекладинами, так званні тріліти. Є тут ще одне кільце з 5-тонних, так званих «блакитних» каменів. Уся споруда оточена великим земляним валом і ровом. Це й є Стоунхендж, що в перекладі з кельтської означає «висячі камені» [2].

Археологічні дослідження руїн Стоунхенджа дозволили встановити, що він будувався майже 300 років (Хокінс пише, що навіть близько 500!), а завершилося будівництво близько 1450 року до нашої ери, тобто за кілька століть до Троянської війни, оспіваної Гомером в «Іліаді» [1]. А зовсім недавно археологи подовжили його вік ще на тисячу років. Майже три з половиною тисячі років Стоунхендж руйнують час, дощі, вітер, сонце, а до недавнього часу – й туристи (ще років із сімдесят тому було «модно» відбивати й брати «на згадку» шматки каменів Стоунхенджа). Зникла частина кам'яних стовпів, інші впали на землю, заросли мохом і травою. І все ж, навіть те, що лишилося, вражає своєю грандіозністю, чітким планом і загадковістю! Але для чого створювався, чому слугував цей пам'ятник, створений тими, від кого на землі не залишилось більше слідів? Цим питанням, відповідь на яке досі невідома, люди цікавилися з давніх часів.

Ось, наприклад, за вивчення Стоунхенджа взявся американський астроном, професор Джеральд Хокінс. Ретельно замірявши взаємне розташування кам'яних монолітів і співставивши його з напрямками на певні астрономічні точки небосхилу (місця сходу і заходу Сонця в дні сонцестоянь і рівнодень тощо), Хокінс за допомогою складних обчислень на ЕОМ дійшов несподіваного висновку: Стоунхендж являв собою астрономічну обсерваторію і водночас своєрідний «комп'ютер кам'яного віку» [3]. Вузькі щілини між багатотонними трілітами Стоунхенджа разом із так званим «п'яточним каменем» й іншими деталями споруди слугували візирами, котрі з точністю до 10 фіксують моменти сходу й заходу Сонця й Місяця в особливі пори року – дні сонцестояння й рівнодення тощо. Згідно з висновками Хокінса, Стоунхендж давав змогу людям, котрі провадили тут систематичні спостереження, передбачати моменти сонячних і місячних затемнень [3].

А геолог В. Авінський і математик В. Терьошин, відкрили нові, приголомшуючі властивості, що базувались саме на геометричних закономірностях. Було встановлено, що при спорудженні не лише Стоунхенджа, але й багатьох інших мегалітів Англії, керувалися ідеєю многокутника. Скажімо, в композиції комплексу Ейвбері, розташованого на північ від Стоунхенджа, можна виявити шестикутник, а у структурі «Святилища» – дев'ятикутник. В плануванні самого ж Стоунхенджа використані дев'ятикутник і одинадцятикутник. Через подвоєний одинадцятикутник у Стоунхенджі зашифровано співвідношення довжини кола і його діаметра, тобто число «пі» [1]. Більше того, діаметр комплексу і внутрішній діаметр сарсенового кільця з погрешністю не більше двох процентів моделюють поперечники Землі й Місяця.

Далі вчені спробували знайти в Стоунхенджі нову фігуру з мінімальною кількістю кутів. Нею виявилася пентаграма. Коли її було накладено на схему Стоунхенджа, стало ясно, що саме вона лежить в основі його планування. Щонайменше п'ять концентричних кілець кромлеха співпали з колами пентаграми. На думку дослідників, діаметри цих кіл моделюють поперечники планет земної групи й Місяця, оскільки відхилення для дійсного співвідношення діаметрів (Землю прийнято за одиницю) не перевищує одного процента. Свого часу Дж. Хокінс писав, що в кромлеху є два кола, з якими «пов'язані справді карколомні загадки». Розрахунки Авінського і Терьошина показали, що в розмірах цих кіл можна побачити діаметри Меркурія та Марса [2].

Знайшли вчені і спосіб обчислення поперечників для інших планет. Отже, пентаграма, що несе в собі інформацію про конструкцію Стоунхенджа, – це його друга особлива властивість.

У 1966 році Фрейд Хойл, один із найвизначніших сучасних астрономів, вважав, що Стоунхендж – це, звичайно, дуже хитромудра астрономічна обсерваторія і водночас календар. Але Хойл додав, що ті, хто збудував кромлех, володіли знаннями, які можна порівняти хіба що із знаннями Ейнштейна. На його думку, математики, котрі «планували» Стоунхендж, були озброєні такою інформацією, яка нам і не снилася. До речі, з ним погоджується і французький вчений Моріс Шателен. Він, та й не лише він, вважає, що розкрито ще не всі таємниці Стоунхенджа [2].

У 1986 році Ф.Кравченко з Ялти написав нарис, в якому автор переконаний, що споруда мала виключно «захисне й мисливське призначення» це була попросту велетенська пастка, куди мисливці заманювали мамонтів, носорогів тощо. Розлючені тварини несамовито кидалися вперед, але пробитися всередину їм заважало кам'яне коло з щілинами, в яких вони й застрягали, а мисливці, котрі збиралися у верхній дерев'яній надбудові, спокійнісінько полювали на них. І не слід притягувати за вуха якісь там планети й зірки [2]!

Але, незважаючи на всі міркування, загадка лишається нерозгаданою. Картина життя давніх британських мисливців і збирачів часів спорудження Стоунхенджа, що склалась на основі археологічних розкопок, ніяк не узгоджується з тими незрозуміло високими астрономічними й геодезичними знаннями, що їх викладено в Стоунхенджі.

Список використаних джерел

1. Бурганський Г. Загадки давнини / Г. Бурганський, Р. Фурдуй. – 1988.
2. Воронцов-Вельямінов Б. О. Цікава астрономія / Борис Олександрович Воронцов-Вельямінов. – 1984.
3. Климишин І. А. Хрестоматія з астрономії / Іван Антонович Климишин. – 1994.

Блоха М., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЄТКУ РАДЗИВІЛЛІВ

«Олика, окрім замку, негарна, але має достатньо багато старих будівель та пам'яток», – так писав польський історик Юзеф Крашевський у XIX столітті і додавав: фортеці «не вистачало лише зброї у бійницях, підймальних мостів та людей» [2]. Можливо, не найкращий опис маєтностей в Олиці, але визначальності їм ці слова додають.

Містечко Олика на Волині було родовим володінням династії Радзивіллів – одного з найстаріших в Європі литовського, польського і білоруського княжого роду. До цього дня збереглися палац Радзивіллів і величний Троїцький костел, який за розмірами і витонченістю архітектури міг би стати окрасою будь-якої європейської столиці.

Мета нашого доробку – актуалізувати образ палацу Радзивіллів не лише як пам'ятки архітектури, а і як носія культурної спадщини.

Початок роду Радзивіллів губиться в пітьмі століть. За легендами, Радзивілли – нащадки верховних жерців язичницької Литви. Прізвище походить від слова «радити». Означає це, що мудрі предки князів мали великий авторитет в суспільстві. Родовий девіз Радзивіллів – «Нам радить Бог» – закріплено документально ще 1413 року. Князі цього роду зіграли важливу роль в історії багатьох європейських держав.

Великої слави здобув полководець Юрій Радзивілл на прізвисько Геркулес Литовський, який отримав перемогу в тридцяти боях. Барбару Радзивілл вважали першою красунею Європи; її врода стала еталоном жіночності епохи Ренесансу і оспівувалася художниками. Знехтувавши державні інтереси і волю родичів і сенату, з красунею таємно одружився польський король Сигізмунд-Август.

Романтична і драматична історія їхнього кохання надихнула багатьох митців, поетів і драматургів й стала однією з найпрекрасніших легенд. Добре відомі і кардинал Юрій Радзивілл, і білоруська меценатка Людвіка Кароліна Радзивілл, і поет Ульріх Кшиштоф Радзивілл, і авантюрист Карл Станіслав Радзивілл, і композитор Антоній Генріх Радзивілл, і письменниця й авантюристка Катерина Радзивілл та інші.

Радзивілли володіли Оликою від початку XVI ст. до 1939 року. Їхнім офіційним титулом був «князі Олики і Несвіжу» (в Несвіжі розташований ще один родовий маєток Радзивіллів). Олика мала статус майорату, тобто родового гнізда: її не можна було продати, закласти або розділити між родичами, володіти нею мав право тільки глава роду, а право на спадщину мав його старший син.

Олицький замок вперше згадується 1558 року. Сучасного вигляду він набув за Альбрехта Станіслава Радзивілла (1595–1656), стараннями якого став першим замком регулярного типу в Україні. Для цього типу характерний чіткий геометричний план: квадратний двір, оточений палацовими корпусами, кути якого захищені бастіонами. Оборону замку забезпечували двісті дві гармати і великий гарнізон. В'їзд в замковий двір – через приголомшливу вежу в стилі бароко.

Коли здійснювали реконструкцію замку, збудували і величний Троїцький костел за проектом видатних європейських архітекторів Бенедетто Моллі та Джованні Мальверна, а обробкою храму займався скульптор Мельхіор Ерленберг (відомий як Ампеліо) [1, с. 30].

Під сучасну пору пам'ятають князів старожили – вихідці цього селища, яких залишилося одиниці.

Про останніх власників замку у місцевих мешканців Олики приємні спогади, які чули від своїх предків. У сільській раді розповідають, що дівчата в українському одязі не раз ходили колядувати до князів, і коли совети із замку все вивозили, грабували, люди теж туди заходили, знаходили якісь речі, картини.

93-річна Євгенія Дем'яненко з с. Дерно Ківерцівського району пригадує, як вона семикласницею вперше потрапила до палацу: «Ми їздили подивитися на майонток. Тільки прийшли на той міст, що розводить, як пані князя Радзивілла залазила на коня, дуже гарна була. Вони були добрі, помагали людям».

Те, що князі були привітними, пам'ятає і 88-річна Софія Мисковець із ближнього с. Залісоче: «Жили в Олиці. Коли я була маленькою, ми з мамою носили у замок курей, їх приймала куховарка. Що ще пам'ятаю? Море квітів, клумби, сад, кожна доріжка – від маленької квітки до великої. Мене вразив порядок. Князь був дуже добра людина – хто звернеться, він нікому не відмовить. Пригадую, коли старий князь приїжджав в Олику, то на замку вивішували жовтий прапор – значить, він живе тут. Я сина старого князя бачила. Маленькою гралася на дорозі, в пісочку робила хатки. Тут їдуть коні, сидів князь молодий і його жінка. Вона була французенка, худенька, чорненька, тоненької фігури, в брючках, носик орлиний. Обоє були дуже гарні. І коли вони проїжджали понад нами, зупинилися. «Дзень добрий, дзеті!» – привіталися. Ми, замазури, глянули. А я була дівчинкою гарненькою, то він мене по голівці погладив, і з тими конями-муциками поїхали на Мительно до «лясу, на висечку». Там така була поляна, ліс, вони їздили на прогулку».

Збереглися спогади Лідії Кошій, 1918 року народження: «Моя мама у 20-х роках була куховаркою у замку, і я часто була там... Особливо гарними були біла і червона зали. Стелю білої прикрашала картина «Страшного суду», а в червоній була сцена літнього театру без даху. У правому крилі вежі тримали ведмедів... У костелі був великий орган, ним дуже гордився

князь і часто казав, що за таку річ можна купити ще один такий масток, який він має. Потім, вже у 70-х, дітлахи гралися свистульками – маленькими трубочками з органа. А який красивий був парк, алеї троянд, біля кожного кущика – табличка з надписом, звідкіля ця квітка. На річці і ставку плавали екзотичні птахи».

За кордоном пам'ятають і шанують Радзивіллів, тож не дивно, що до Олики час від часу приїждять делегації з Польщі. Відвідують величний колись костел, старе кладовище неподалік, заходять до внутрішнього двору замку, але в панських покоях не бувають. В унікальному історичному та архітектурному комплексі, який міг би стати перлиною туристичних маршрутів, з 1950-х і дотепер розміщується Волинська обласна психіатрична лікарня [3].

Маємо глибоке переконання, що такого роду пам'ятки, наповнені життям попередніх століть, пронизані спадщиною віків, варті гідного пошанування на рівні держави. Використовувати історичну будівлю для закладу лікування спеціального типу – це злочин, за який національна спільнота розплачуватиметься збайдужінням та падінням моралі.

Список використаних джерел

1. Беліков О. Перлини України. Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2013. 206 с.
2. Бухало О. Олицький замок: фортеця, резиденція, божевільня. BBC Україна. 2018. 13 лютого. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-43047344> (дата звернення 10.11.2019)
3. Павлюк О. Розкіш замку в Олиці та його князів ще пам'ятають волинські старожили. *Вісник і К*. 2014. 14 червня. С. 1

Бозылева Н.В., ФБУ, 2-7
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
г. Горки, Республика Беларусь

Научный руководитель: ст. преподаватель кафедры
социально-гуманитарных дисциплин С.С. Скоромная

ПРАВОСЛАВНАЯ АРХИТЕКТУРА В ПОЛОЦКЕ

Полоцк считается одним из древнейших городов Беларуси. Он расположен в живописном месте Витебской области, где река Полота впадает в Западную Двину на торговом пути «из варяг в греки». Полоцк – самый древний город Беларуси, и наряду с Киевом и Новгородом древнейший город на славянских землях. В Полоцке зародилась белорусская государственность и культура, в нем родились Евфросиния Полоцкая, Франциск Скорина, Симеон Полоцкий – слава и гордость белорусского народа [1].

Софийский собор в Полоцке – старинное сооружение с непростой судьбой. Оригинальное здание собора, возведённое в середине одиннадцатого века по образу собора Святой Софии в Константинополе. О его строительстве распорядился князь полоцкий Всеслав Брючиславич, вошедший в историю под прозвищем «Всеслав Чародей». Софийский собор Полоцка стал культурным и религиозным центром, в нём находились библиотеки, архивы, казначейство, хранились религиозные святыни и размещалась княжеская усыпальница. Здание было разрушено во время Северной войны, затем собор был заново отстроен в восемнадцатом веке.

Во времена Великого княжества Литовского, этот собор был единственным православным храмом в городе. В 1596 году, после заключения Брестской церковной унии, храм передан униатской церкви. В семнадцатом веке Софийский собор несколько раз переживал страшные пожары, но был реставрирован и перестроен. Во время Северной войны в соборе был размещён склад амуниции, по приказу Петра I. Взрыв склада стал для старинной постройки фатальным. От оригинального здания на сегодняшний день остались лишь кладка, фундамент и фрески. В семнадцатом веке здание полоцкого собора было построено заново и на сей раз в стиле виленского барокко.

Во время войны 1812 года, когда Полоцк заняли французы, здание собора использовали под конюшни. В начале 20 века в храме был проведён капитальный ремонт. Советская власть

признала архитектурную и историческую ценность Софийского собора. Поэтому церковь там закрыли, а здание использовали как краеведческий музей. Собор расположен на живописном берегу Западной Двины. Здесь проходят богослужения, проводят экскурсии и концерты органной музыки. Внутри здания собора великолепные барочные колонны, лепные украшения, барельефное изображение Троицы Новозаветной и даже фреска со старинной копией «Тайной Вечери» Леонардо да Винчи [2].

В XV веке в городе Полоцке на берегу Западной Двины был основан Богоявленский мужской монастырь. После уничтожения монастыря пожаром brasлавский земский судья Севастиан Мирский в 1633 году отказной грамотой отдал для постройки церкви, монастырского жилья и братской школы собственные земли в Полоцке. По благословению Киевского митрополита Петра Могилы в это же время была построена большая деревянная церковь в честь Богоявления Господня.

После присоединения Полоцка к Российскому государству царь Алексей Михайлович неоднократно посещал Свято-Богоявленский монастырь, оказывая ему помощь и покровительство. Являясь центром Православного Братства, Свято-Богоявленский монастырь долгие годы противостоял натиску Унии. Он единственный во всей земле Полоцкой не принял униатства и всегда сохранял верность Православию. В 1704 году император Петр I, посетив Богоявленскую обитель, дал грамоту «о вольном проезде монахов в Ригу для отправления христианских нужд и сбора милостыни». После опустошительных пожаров 1683 и 1754 гг. монастырская братия в 1761 году заложила каменный храм в честь Богоявления, строительство которого длилось шестнадцать лет. Возведенный собор был освящен 5 августа 1777 года.

На момент посещения Полоцка императрицей Екатериной II (1780г.) Богоявленский собор был единственной Православной церковью города, где совершалось богослужение. Видя бедственное положение монастыря, императрица приказала отпустить из государственного казначейства 35221 рубль 18 копеек «да сверх того потребное количество листового железа для крыш монастырских зданий».

При Богоявленской обители существовал скит, расположенный в нескольких километрах от Полоцка. Там в 1790 году на месте ветхого деревянного храма была построена каменная церковь во имя святителя Николая Чудотворца. Богоявленский собор в XIX веке представлял собой одноапсидный крестово-купольный храм с двухбашенным главным фасадом и высоким световым барабаном. В северной башне находилась звонница с семью колоколами. В 1836 году стены и внутренняя поверхность купола собора были украшены фресковой росписью, фрагменты которой сохранились до настоящего времени [3].

Свято-Покровский храм был построен в 1781 году и первоначально являлся кладбищенской церковью Богоявленского монастыря. В 1804 году церковь была объявлена соборною, фактически игравшей роль кафедрального храма. В 1838 году была устроена новая церковь во имя Покрова Пресвятой Богородицы в здании бывшего костела францисканского монастыря. Эта церковь получила название Ново-Покровской. Однако в 1860 году она дала осадку фундамента и была снесена. Стоявшая с 1838 года закрытой старая Свято-Покровская церковь в 60-х – начале 70-х годов XIX была отремонтирована и вновь открыта.

Во время пожара 1900 года Свято-Покровская церковь сгорела. Полочане начали собирать средства на восстановление храма. Ровно через пять лет после пожара 21 мая 1905 года был заложен фундамент новой Свято-Покровской церкви, на этот раз, каменной.

В начале 30-х годов XX века Свято-Покровская церковь была закрыта, служители храма были подвергнуты репрессиям. После освобождения Полоцка от нацистов в 1944 году в здании храма была открыта конфетная фабрика. В 60-е годы XX века произошёл пожар, в ходе которого здание церкви сильно пострадало. В 1967 году обгоревшие стены храма были разобраны.

В 1991 году общественностью Полоцка был поднят вопрос о восстановлении храма. В августе 1991 года сотрудники Академии наук провели археологическое исследование, чтобы определить сохранность фундамента здания церкви. В 1992 году было произведено освящение места церкви. В 1997 году был установлен свайно-блочный фундамент. Вновь работы были возобновлены только в 2003 году. 7 июля 2004 года был установлен первый купол храма, покрытие которого состояло из нитрита титана. В октябре 2004 года состоялось открытие и освящение восстановленного храма.

Всього в настоящее время в Полоцке действует Софийский собор, Свято-Богоявленский кафедральный собор, Храм Покрова Пресвятой Богородицы

Список использованных источников:

1. URL: <https://govorim.by/vitebskaya-oblast/polock/stati-o-polocke/2871-istoriya-polocka.html/> (дата доступа: 20.02.2020).
2. Беларусьгид URL <https://belarusgid.by/sofijskij-sobor-v-polotske/> (дата доступа: 23.02.2020).
3. Полоцкие Епархиальные ведомости URL: https://old.eparhia992.by/pdf/ved_nov_2011.pdf/ (дата доступа: 23.01.2020).

Борковська Ю. В., ст. гр. СЗ–11
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. істор. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Мартинюк Я. М.

ОРЛЕАНСЬКА ДІВА – ЖАННА Д'АРК

Кожен із нас хоч раз у своєму житті чув ім'я видатної французької жінки, яка своєю силою та незламністю остаточно змінила на користь французів хід Столітньої війни. Ознайомлення з її історією дасть змогу читачам осягнути усю велич жіночого духу, який не можуть зламати найстрашніші перешкоди та найсуворіші покарання.

Жанна д'Арк – це не просто жінка, це одна з найвидатніших постатей у французькій історії. На її прикладі можна побачити, якою може бути людина, що бореться за свою державу. Проста селянка з французького сходу, Жанна д'Арк 18-річною очолила французькі війська, переламала хід Столітньої війни, звільнивши стратегічний Орлеан менше ніж за тиждень, та звела на трон Карла VII менше ніж за рік. Тому ця постать безперечно варта уваги кожного, хто цікавиться світовою історичною спадщиною.

Дослідженням діяльності Жанни д'Арк займалася неймовірно велика кількість науковців, з-поміж них можна виділити праці Я. Гранда, Ж. Грімо, Ж. Дюссо, П. Маро, Ж. Мішле, С. Перуа, П. Рокаля, С. Сказкіна, Т. Славянової, П. Тіссе, А. Франса, Є. Черняка, А. Шарова та ін.

Жанна д'Арк або Орлеанська Діва - національна героїня Франції, католицька свята, що народилася 6 січня 1412 року в родині Жака д'Арка та Ізабель Ромі в селищі Домремі. В ході Столітньої війни 1337-1453 очолила боротьбу французького народу проти англійських загарбників, 1429 року звільнила Орлеан від облоги. У 1430 р потрапила в полон до бургундців, що продали її англійцям, які оголосили Жанну д'Арк чаклункою і зрадили церковному суду. Обвинувачена в єресі, в Руані спалено на вогнищі. У 1920 році канонізована католицькою церквою.

Внесок цієї видатної особистості є неоціненним. У Франції немає міста, де не було б увічнено ім'я Жанни д'Арк. Вона - єдина жертва католицької церкви, яку не тільки реабілітували, а й зарахували до лику святих.

Коли їй виповнилося сімнадцять років, вона звернулася до Жан де Меца та Бертрана де Пуленжі з проханням надати їй дозвіл відвідати королівський двір. Прибувши до королівського двору, вона зустрілася з Карлом VII і справила на нього сильне враження. У Жанни відбулися видіння, вона розповіла про них королю, сказавши, що тому варто відправити військо в Орлеан.

Жанна відкинула стратегію французького командування попередніх кампаній. За п'ять місяців облоги оборонці Орлеана спромоглися лише на одну спробу контрвиступу. Місто мало ось-ось пасти перед обличчям непримиренного ворога. Але, взявши ситуацію в свої руки, 4 травня 1429 року Жанна відбила у англійців фортецю Сен-Лу. Наступного дня вона здійснила марш до фортеці Сен-Жан-ле-Блан і оволоділа нею, 8 травня англійці зняли облогу Орлеану. Її енергія, рішучість, хоробрість, розум, які виявилися під час візиту при дворі, звільнення Орлеану, битви при Пате, поході на Реймс, винахідливість і героїзм, логічність, послідовність, воля, здоровий глузд, який особливо виявився під час суду і страти, були вражаючі [1].

Переможна військова кампанія була завершена коронацією принца Карла. У чергових військових діях посланниця Бога потрапила в полон. Зведений з її допомогою на трон король відмовився допомогти дівчині. В результаті вона була віддана англійцям, отримала звинувачення в чаклунстві і була засуджена до спалення на вогнищі.

Справжню правду про життя і діяльності посланниці Божої напевно ніхто вже не дізнається. Але існування особистості розумної, розважливої, стратегічно мислячої, що має неймовірну для тендітної жінки фізичну силу ніхто не зможе заперечувати. Про її здатності надихати воїнів на подвиги складено багато народних легенд. Офіційно знято більше двадцяти фільмів про життя і військової діяльності. Вчені не прийшли до однозначного висновку хто вона – ясновидиця або страждає на шизофренію або інші психічні розлади особистості. Але факт залишається фактом дев'ятнадцятирічна дівчина підняла народ на боротьбу з ворогом і повела за собою цілу армію [2].

Точиться багато суперечок про походження Жанни д'Арк. Кажуть що простій людині не дозволено мати власний прапор. І тим більше ніхто не дасть під командування військо, що вона не королівської крові. А за великим рахунком яка тепер різниця принцеса або простачка звільнила Францію. До речі, офіційно вона не вважається французенкою, тому що село Домремі, в якій народилася Жанна, в той час була в автономії і не ставилася до французької монархії. Ми пишемо її прізвище через апостроф, а в минулому вона писалася разом. Теперішнє написання вперше з'явилося в шістнадцятому столітті в віршах орлеанського поета. Він мабуть для більшої солідності переробив прізвище на дворянський манер [2].

Жанна д'Арк стала не тільки національною героїнею Франції, а й широко знаною фігурою світового мистецтва: літератури, музики, хореографії, кіно. Її образ використовували відомі акторки, вельможні пані, він став символом феміністичного спротиву та боротьби з насильством проти жінок. У культурі її часто обожували та демонізували, надприродні сили приписують і досі.

Отже, про неоціненний внесок Жанни д'Арк можна говорити дуже багато. Французи вшановують її як національну героїню і невтомно возвеличують її подвиги в боротьбі за їхню державу. Своїм прикладом ця особа продемонструвала те, наскільки сильною та незламною може бути жінка.

Список використаних джерел

1. Жанна Д'Арк: очима медиків, Церкви та істориків. URL: <https://www.religion.in.ua/main/history/10139-zhanna-dark-ochima-medikiv-cerkvi-ta-istorikiv.html/> (дата звернення 12.12.19)
2. Цікаві факти про Жанну д'Арк. URL: <http://miy.in.ua/tsikavi-fakty-pro-zhannu-d-ark.html> (дата звернення 12.12.19)
3. Овсінський Ю. Постать жанни д'Арк у сучасній історіографії: нове і традиційне у «дворянській» версії [Електронний ресурс]/Ю.Овсінський.-Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123-456789/58419/34-Ovsinsky.pdf?sequence=1> (дата звернення 12.12.19)
4. Образ Жанни д'Арк. URL: <http://www.mynule.com/articles/obraz-zhanni-dark> (дата звернення 12.12.19)
5. Одна история. Как Жанна д'Арк изменила ход Столетней войны. URL: https://24tv.ua/ru/odna_istorija_kak_zhanna_dark_izmenila_hod_stoletnej_vojny_n905158

Научный руководитель: ст. преподаватель кафедры
социально-гуманитарных дисциплин С.С. Скоромная

ВЕТКОВСКИЙ МУЗЕЙ СТАРООБРЯДЧЕСТВА И БЕЛОРУССКИХ ТРАДИЦИЙ ИМЕНИ Ф. Г. ШКЛЯРОВА

Среди важнейших современных социальных задач – формирования у подрастающего поколения активной гражданской позиции. Деятельность государственного учреждения культуры «Ветковский музей старообрядчества и белорусских традиций имени Ф.Г. Шклярова» направлена на изучение, сохранение и пропаганду истории города Ветка.

Государственное учреждение культуры «Ветковский музей старообрядчества и белорусских традиций имени Ф.Г. Шклярова» основан в 1978 году. Основал его ветковчанин Фёдор Григорьевич Шкляров, выходец из старообрядческого рода, самодеятельный художник, коллекционер местной старины. Именно его личная коллекция и легла в основу музея. Федор Григорьевич являлся директором музея на протяжении десяти лет в период с 1978 по 1988 гг., а с 1988 года музей возглавляет Нечаева Галина Григорьевна. Она совершенстве владеет старобелорусским языком и использует его повседневной жизни.

Ветковский музей изначально был задуман как музей искусствоведческого профиля. Эти места – «заповедник» древних икон и превосходно декорированных рукописей, как древних, так и тех, что вышли из-под рук местных мастеров.

Красивое здание, в котором находится музей, был домом купца Грошикова и является историко-культурной ценностью Республики Беларусь. Ветковский музей, в свою очередь, является одним из лучших музеев страны. Он уникален тем, что в нем широко представлена не только православная белорусская деревня, ее обычаи и традиции, но и старообрядческая Ветка, деревни и села. Именно Ветка являлась историческим центром посадского раскола XVII – XVIII веков, вобрала в свою культуру и искусство традиции разных иконописных школ. Мастера приходили вместе с переселенцами более чем из двадцати губерний тогдашней России, из Новгорода и Нижнего Новгорода, Москвы, с Дона и Украины. С 1695 по 1764 год здесь действовал Ветковский Покровский монастырь, единственное по тем временам место, где обряды отправлялись по-старому.

В музее собрана самая богатая в республике коллекция старопечатных книг и манускриптов XVI – начала XX вв. Здесь выставлены уникальные рукописные иллюминированные Евангелия XVI и XVII вв., а также произведения местных мастеров XVIII – начала XX вв., выполненные в ветковском стиле книжного орнамента, певческие «крюковые» рукописи. Богатая коллекция старопечатных книг, которые были изданы в Москве, Вильно, Киеве, Могилёве в XVI – XVIII в. Имеется так же уникальная коллекция первопечатных раритетов XVI в., работы Ивана Фёдорова, Петра Мстиславца, Василия Горобурды.

Особое место занимают старообрядческие иконы, которые были созданы мастерами Ветковской школы иконописи. «Собор архангела Михаила» и «Покров», иконы XVIII в. из Покровского храма Ветки, «Успение» XVIII в. из Попсуевки. Иконы мастеров старой Ветки таких как Андрианов, Фролов, Журавлёв, Рогаткин. Уникальная коллекция икон из мастерской основателя музея Ф. Г. Шклярова. В музее есть реставрационная мастерская, в которой восстанавливаются старинные иконы.

В музее представлены экспонаты старообрядческого художественного литья, коллекции местных художественных ремёсел и промыслов XVII – начала XX вв. Так же представлено золотое шитьё, шитьё бисером, золочёная резьба по дереву, кузнечный металл, произведения местных чеканщиков - «златокузнецов», коллекция тканых рушников.

Экспозиции размещены в 11 залах на трёх этажах основного корпуса в Ветке и в четырёх залах филиала в г. Гомеле. В фондах хранится более десяти тысяч экспонатов

Наше настоящее очень тесно связано с прошлым и выросло из него. Поэтому, чтобы лучше узнать современный мир, познать его законы, нужно начинать со знакомства с прошлым.

Ветковский музей в рамках выставочной, просветительской и исследовательской деятельности проводит долгосрочные проекты, направленные на вхождение в глубину понимания традиции по её отдельным направлениям. Выставки не только предлагают готовое концептуальное решение, но в зависимости от места своего расположения, от пополнения материала, добытого сотрудниками музея, от переосмысления тематики, от новых открытий и озарений, получают свежее и неординарное выявление, располагающее, к диалогу и размышлению о сути и сущности ценностных вещей в жизни.

Список использованных источников

1. Ветковский музей старообрядчества и белорусских традиций Ф.Г. Шклярова URL: <https://vetka-museum.ru/o-muzee/24-luchshie-proekty-muzeya.html/> (дата доступа: 20.01.2020).
2. Ветка URL: <https://www.wikipedia.org/> (дата доступа: 23.02.2020).
3. Музеи Беларуси URL: <https://www.museums.by/> (дата доступа: 20.01.2020).

Главдель М. Г.
Учреждение образования
Гродненский государственный университет им. Я. Купалы,
г. Гродно, Республика Беларусь

Научный руководитель: кандидат исторических наук, доцент С. В. Силова

К. С. КЕМАРСКИЙ И ЕГО ВКЛАД В РАЗВИТИЕ МЕДИЦИНЫ В ГРОДНЕНСКОЙ ГУБЕРНИИ В КОНЦЕ 19 – НАЧАЛЕ 20 ВВ.

Гродненская центральная фельдшерско – акушерская школа была образована в 1910 году, на базе региональной повивальной школе, существовавшей в Гродно с 1876 году Гродненским центральным Министерством Внутренних дел.

Следует отметить также огромную роль в работе школы К.С. Кемарского. Происходил Константин Семёнович из дворянской семьи. Родился 13 (25) февраля 1847 года. В 1867 году окончил Харьковскую гимназию [1, с.103]. Высшее образование получил на медицинском факультете Харьковского университета, окончив курс которой с отличием в 1873 году. Был оставлен на три года при университете для подготовки к профессорскому званию; в феврале 1874 года он был назначен ординатором университетской акушерской клиники. 9 апреля 1877 г. он был назначен директором учрежденной в Гродно повивальной школы и заведующим созданным при нем родильного отделения.

Человек, получивший по окончании университета звание лекаря с отличием, а также имевший практический акушерский опыт, сразу же по прибытию в Гродно энергично взялся за налаживание в школе должного учебно – педагогического процесса и родовспомогательной службы. При нём в 1878 году состоялся первый выпуск из школы 13 «хорошо обученных повивальных бабок», которые должны были отработать три года в сельской местности, после чего могли заняться «вольной практикой». Должность директора он занимал по 1910 год. За это время число учениц увеличилось с 16 в 1876 году, до 44 в 1910 году. К. С. Кемарский предлагал преобразовать повивальную школу в повивально-фельдшерскую и даже подготовил в 1885 году проект устава и учебных программ; но проект не был реализован [1, с.103].

За небольшой промежуток времени из титулярного советника он был произведен в коллежские асессоры (1882 г.), а в 1887 г. за выслугу лет стал коллежским советником. 15 мая 1888 г. директор и лекарь получил свой первый орден Св. Станислава 3–й степени. Параллельно с директорствованием К. С. Кемарский с 1877 г. являлся штатным врачом Гродненской мужской гимназии, здесь же по вольному найму преподавал уроки по физиологии человека.

Осенью 1901 г., выступая с отчетным докладом на торжественном собрании, посвященном этой дате, К. С. Кемарский отметил, что за прошедший период в школе была подготовлена 281 повитуха, в том числе за казенный счет – 198 и собственный – 83, то полностью удовлетворяет потребности Гродненской губернии в названных кадрах.

В 1908 г. в связи с очередной угрозой распространения в губернии эпидемии холеры К. С. Кемарский организовал на базе школы повитух курсы по подготовке санитаров. После сдачи экзамена курсанты получали свидетельства, которые давали « право занять место общественного санитаря с определенным жалованием». К этому времени, благодаря высокому профессионализму К. С. Кемарского, популярность школы среди молодежи значительно возросла, показателем чего являлась тенденции к увеличению числа учениц.

В 1910 г. школа повитух была преобразована в центральную акушерско – фельдшерскую, которая должна была готовить медицинские кадры среднего звена для Гродненской, Виленской и Ковенской губернии. В связи с этим прием в школу был увеличен до 60 мест, а во время обучения – до 4 лет. За период с 1901 по 1914 г. из стен школы вышло около 350 специалистов.

Много лет, начиная с 1901 г. К. С. Кемарский служил штатным врачом гродненской женской Мариинской гимназии. За свое внимание к здоровью ее учениц он был награжден юбилейным знаком ведомства императрицы Марии. Доктор и педагог принимал деятельное участие в интеллектуальной и общественной жизни города. Будучи человеком истинно верующим, он являлся постоянным членом гродненского православного Софийского братства.

В 1915 г. в связи с угрозой немецкой оккупации гродненская акушерская школа была эвакуирована в г. Калугу, где ее неизменному директору пришлось разворачивать работу школы на новом месте. Там в 1919 г. и состоялся последний выпуск школы. С 1915 по 1919 годы жил и работал в Калуге, куда была эвакуирована школа, а затем вернулся на родину, являлся активным членом Общества врачей Гродненской губернии и Гродненского православного Софийского братства. Здесь он и умер 17 октября 1922 г. на 75 году жизни [3, с.230]. Похоронен в Гродно. В честь врача-подвижника в Гродненском государственном медицинском училище учреждены две стипендии/

Библиографический список

1. Игнатович Ф. И. Врач К. С. Кемарский – видный организатор среднего медицинского образования и общественный деятель // Журнал Гродненского государственного медицинского университета : ежеквартальный научно-практический журнал. – 2011. – № 1. – С. 99-103 : фот. – Библиогр.: с. 103 (29 назв.)
2. Национальный исторический архив Беларуси в г. Гродно (НИАБ в г. Гродно). Фонд 9. – Оп. 4. – Д. 157. «Дело об открытии родильного отделения в 1913 – 1916г.»
3. Черепица, В.Н. Гродненский православный некрополь (с древнейших времен до нач. XX в.) / В.Н. Черепица. – Гродно: ГрГУ, 2001. – 230 с.

Карпук Т. В., ст. гр. СЗ–11
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. істор. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Мартинюк Я. М.

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Завоювання Римської імперії в V ст. варварами призвели до занепаду міської античної культури. Варвари (від грец. barbaroi – іноземці) руйнували міста, знищували пам'ятки античного мистецтва й бібліотеки, стали причиною розірвання торговельних й політичних зв'язків. Відбулося повернення до натурального господарства.

Християнство, яке впродовж трьох століть переслідувалося релігією, стало у 313 р. державною релігією і заповнило порожнечі в старих культурах, зруйнованих частою зміною імператорів. У V ст. воно стало останньою надією деморалізованих римлян. [4]

Християнство виявилось ідеологією, придатною також і для завойовників, бо проголошувало божественність влади взагалі, а не конкретних її представників. Спочатку, правда, деякі варвари (вестготи й лангобарди) прийняли не той варіант християнства (аріанство), який став панівним у Західній Європі, але після VII ст. їх було силою повернуто до католицизму.

Місіонерський прапор давав можливість звичайному грабуванню сусідів надати благородного вигляду. Хрестові походи проти мусульман, яких теж оголосили язичниками, давали бідним правителям Заходу гарну поживу з багатого Сходу. Найбагатше місто Сходу Константинополь, на їх думку, теж було заселене несправжніми християнами. Тому у 1204 р. хрестоносці взяли штурмом Константинополь, вирізали там чоловіків, жінок і дітей. Учасник четвертого хрестового походу хроніст Віллардуен писав, що ніколи ще зі створення світу в жодному місті не було взято такої здобичі. [2]

Католицька церква за умов середньовічної Європи виявилася єдиною силою, що об'єднує, вона взяла на себе функції розваленої Римської імперії й досягла надзвичайної влади. Відбулася еволюція церкви від проповіді аскетизму, тобто відмови і невтручання в земні справи, до тотального контролю за всіма сферами життя. Під контроль було взято не лише найголовніші моменти життя людини (народження, шлюб, смерть), а й моральні відносини з іншими людьми (сповідь), ритм праці тощо.

Папство вимагало повного розриву з античною традицією й жорсткого ставлення до інакомислячих. Для боротьби з еретиками (від грец. *hairesis* – особливе віровчення) у XII-XIII ст. було створено інквізицію (з лат. *inquisitio* – розшук) – спеціальний судово-слідчий орган католицької церкви.

Інквізиція діяла до XIX ст. й особливо цікавилася відьмами й статевими відносинами. У XV ст. монахами-інквізитором було написано практичний посібник для боротьби з відьмами, який називався «Молот відьом». Вогнища, на яких спалювали людей, що «вступали у зв'язок із дияволом», перетворилися на неодмінну складову культури середньовіччя.

Для підготовки служителів церкви були створені єпископські та монастирські школи. До програми навчання, розробленої для них Боецієм і Кассіодором, входило «сім вільних мистецтв», поділених на дві частини: тривіум (три шляхи знання: граматики, риторика й діалектика) та квадриум (геометрія, арифметика, астрономія й музика). Це був найпростіший варіант, що залишався від античної освіти. Його було запозичене в карфагенського ритора Марціана Капелли, який у V ст. визначив сім вільних мистецтв.

У XII-XIII ст. деякі школи, що мали відомих професорів богослов'я, філософії, медицини та римського права, було реорганізовано в університети. У 1200 р. було засновано Паризький університет. У XIII ст. з'явилися Оксфордський і Кембриджський в Англії, Саламанський в Іспанії, Неаполітанський в Італії, у XIV ст. – Празький, Краківський, Гейдельберзький, Кельнський та Ерфуртський університети. Наприкінці XV ст. у Західній Європі функціонувало 65 університетів.

Навчання здійснювалося у формі лекцій, під час яких читались і коментувались праці авторитетних церковних і деяких античних авторів. Потім проводилися богословські й філософські диспути латинською мовою, в яких брали участь і студенти. Таку університетську науку називають схоластикою (від грец. – вчений, наука, школа) – це середньовічна філософія, представники якої намагалися теоретично обґрунтувати догмати церкви.

Незважаючи на те, що богослови всіляко обмежували розум, ставили його під диктат (Фома Аквінський) або говорили, що віруючий створений для того, щоб каятись у своїх гріхах, а не для занять наукою (Петро Даміані), усе-таки в боротьбі зі світською владою вони змушені були викладати свої ідеали в логічній формі.

У середніх віках сформувалися чотири основні напрями, з яких пішла сучасна наука: фізико-космологічний на основі вчення Аристотеля про рух, вчення про світло, з якого виросла оптика, науки про живе, астролого-медичні знання.

Особливе місце в інтелектуальній діяльності того часу посіла алхімія.

Алхімія – транс-культурне явище. Про це свідчить саме слово, утворене з арабського «аль-кімія», коренем якого є грецьке слово «*khemia*», тобто «чорна магія». Виникла алхімія у Єгипті в III-IV ст., була поширена в IX-XI ст. в арабському світі й досягла максимального розвитку в Західній Європі в IX-XVI ст. Основна мета діяльності алхіміків полягала в

знаходженні «філософського каменя», за допомогою якого можна було б перетворити неблагородні метали на золото та срібло, одержати еліксир довголіття тощо. [2]

Алхімія – типowo середньовічне явище. У різних регіонах діяв один і той самий стиль поєднання наукового узагальнення та фантазії, раціональної логіки та міфології, хімічного рецепта та священнодійства.

Жорстока соціальна структура та ідеологія середньовіччя гальмували розвиток культури, позбавляли її змоги дошукуватися відповідей на нестандартні питання. Ситуація в середньовічній культурі нагадує первісну культуру з її синкретичністю мислення і жорстокістю соціальних орієнтацій. Тому з'являються аналогічні ритуальні форми відхилення від стандарту.

Такою формою проти ваги церкві аскетизму стало в XI-XII ст. лицарство. Лицар мусив бути активним (подорожувати, змагатися на турнірах на честь дами серця), скрізь шукати можливості відзначитися. Увесь перелік вимог до лицаря свідчить, що то був саме ритуальний борець, а не діяч із власної ініціативи та за власним планом дії.

Лицар повинен був молитися, утримуватися від гріха, захищати свого сюзерена, але робити це за певними вимогами, які було описано в куртуазній (від фр. *Courtois* – витончено ввічливий, люб'язний) літературі XII-XIV ст. До цієї літератури належать лицарські романи (найпопулярніший з них – «Тристан та Ізольда» – про трагічне кохання лицаря Тристана та дружини корнуольського короля Ізольди), лірика трубадурів (провансальських мандрівних поетів-співців), труверів (придворних поетів-співців у Франції), мінезінгерів (німецьких співців кохання). [5]

Лицарська культура, разом з куртуазною, була складним комплексом звичаїв, ритуалів, манер, придворних та військових розваг. Формується новий морально-естетичний ідеал – служіння Дамі. Куртуазне кохання з новою психологією любовних переживань дає можливість вияву індивідуальності.

Популярними стають «пісні про подвиги». Ці героїчні поеми з часом досягають все більших розмірів. Спочатку вони містили 4 або 5 тисяч віршів, а в пізніх поемах – 20 тисяч і більше. [4] У залежності від характеру сюжетів епічні поеми середньовіччя поділяються на кілька груп.

До першої групи належать поеми, в яких оспівуються подвиги Карла Великого і його паладинів (каролінгський чи французький цикл). Сюди ж відносять поеми, герої яких жили в пізніші часи. Другу групу епічних поем утворюють ті, що розвивають легенди Арморіки чи Бретані, легенди про короля Артура та його сподвижників чи спадкоємців (британський або цикл короля Артура). Третя група – поеми, які описували подвиги античної доби в середньовічній інтерпретації (цикл Риму або античний).

З труверів, що складали поеми античного циклу, особливу славу мав Бенуа де Сент-Мор (XII ст.). Він написав роман про Трою, беручи за зразок твори Гомера. Набули відомості роман про Фіви, написаний під впливом «Фіваїди» Стація, роман про Цезаря, поема «Олександр», написана двома труверами XII ст. – Ламбертом Лі-Куртом і його наступником Олександром де Берне. [1]

Найкращою з епічних поем, що збереглася до нашого часу, була «Пісня про Роланда», яка розповідала про загибель під час битви з маврами юного графа Роланда, племінника Карла Великого та про помсту короля за його смерть. Поетична обробка цієї історичної події зробила з графа Роланда ідеального васала, котрий до останньої хвилини життя залишається вірним своєму сеньйорові. «Пісня про Роланда», пройнята християнським фанатизмом, у той же час відображує соціально-політичні реалії феодалізму X-XI ст., сповнені суперечностей і драматизму.

Отже, розвиток культури середньовічної Західної Європи характеризується розмаїттям історичних і регіональних форм. Головним надбанням середньовічної культури було те, що вона відкрила духовні сили людини, започаткувала гуманістичний світогляд. Саме це стане наріжним каменем світобачення епохи Відродження, визначить основні тенденції культурного розвитку світової цивілізації.

Список використаних джерел

1. Знойко О. П. Міфи Київської землі та події стародавні. – К.: Молодь, 1989. – 304 с.

2. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник / За ред. Л. Т. Левчук. – К.: Либідь, 1997. – 448 с.
3. Історія світової культури: Навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Т. Левчук. – К.: Либідь, 1993. – 320 с.
4. Історія світової культури: Навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Т. Левчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999. – 368 с.
5. История искусств: Учеб. пособие / Под ред. А. Воротникова. – Мн.: Современный литератор, 1999. – 608 с.

Касянчук І. С., ст. гр. СЗ–11
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. істор. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Мартинюк Я. М.

ПЕТРО САГАЙДАЧНИЙ - ГЕТЬМАН ВІЙСЬКА ЗАПОРІЗЬКОГО

Петро Конашевич-Сагайдачний є найвідомішим і найславетнішим гетьманом Війська Запорізького до часів Богдана Хмельницького. Гетьманування Петра Сагайдачного (з незначними перервами з 1616 по 1622 рр.) стало цілою епохою в історії українського козацтва.

Маючи знамениту Острозьку Академію за плечима, П. Сагайдачний зробив величезний внесок в зміцнення позицій козацтва в Україні, а головне - в перетворення Війська Запорізького на виразника устремлінь українського народу та на потужну військову силу, з якою мусили рахуватися усі сусіди [1].

Серед усіх українських гетьманів Петра Конашевича-Сагайдачного можна назвати генієм морських десантних операцій. На суходолі він теж славився перемогами, але морські походи не знали собі рівних.

Сагайдачний провів реформу війська на Січі: поділив його на сотні та полки, поновив навчання. Разом із тим впровадив сувору дисципліну, заборонив пити горілку під час морських походів, а за провини «карав на смерть».

Гетьман збільшив козацький флот до сотень чайок. Розробив стратегію ведення війни на теренах ворога, фактично рейдові операції. Його козаки одночасно атакували кілька османських фортець, і поки ворог збирався силами і думками наносили вирішального удару [2].

З появою на Січі Петра Сагайдачного морські походи козаків стали дедалі успішнішими. Він розробив та вдосконалив тактику морського бою. У 1616-му Сагайдачний взяв неприступну фортецю в Кафі, знищив турецький флот і визволив тисячі полонених. Згодом він очолив морські походи на Синоп, Трапезунд і Стамбул.

Морські експедиції Петра Сагайдачного набули загальноєвропейського значення. Уряд Османської імперії боротьбу з козаками розцінював, як найважчу зовнішньополітичну проблему. Найбільша держава тогочасного світу мобілізувала майже всі свої збройні сили на боротьбу проти українського воїнства.

На Січі Сагайдачний провів військову реформу, основою якої було підвищення організації, дисципліни та боєздатності українського війська. Партизанські ватаги козаків він перетворив на регулярну армію, завів сувору дисципліну, заборонив пити горілку під час морських походів, а за провини часто карав на смерть.

Природжений стратег і державний діяч, Сагайдачний не обмежував своєї діяльності виключно морськими походами. Він розумів, що опинившись між трьох потужних сил, у так званому «трикутнику смерті»: між Османською імперією, Річчю Посполитою та Московським царством, союзника потрібно шукати де завгодно, тільки не в Москві [3].

Першою і основною своєю справою молодий та енергійний гетьман вважав організацію походів проти султанської Туреччини. Незважаючи на застережні заходи турків, запорожці 1600 р. вивалилися за Перекоп, 1609 р. спалили Ізмаїл, Кілію, Білгород. Справді триумфальним

став похід козаків на Синоп 1614 р. Майже повністю було знищено місцевий гарнізон, захоплено запаси зброї та кораблі, визволено невільників.

Перемогою увінчався й похід 80 козацьких чайок на Константинополь. 1615 р. вони досягли околиць столиці, спалили дві пристані й перелякали самого султана, який розважався на полюванні. У битві з ворожою ескадрою хоробрі козаки здобули кілька галер і навіть захопили в полон турецького воєначальника

Внесок українських козаків і їхнього керівника гетьмана Петра Сагайдачного у розгром турецьких військ у Хотинській війні 1621 р. важко переоцінити. Польща була врятована від іноземного поневолення і втрати державної незалежності. Разом із цим, гадаємо, вартий уваги ще один аспект даної події. Зволікання К. Ходкевича та інших воєначальників, їхні спроби досягти перемоги над ворогом ціною козацької крові не можуть затьмарити іншого, більш вагомого й історично значущого: вперше після Грюн-вальдської битви представники двох великих слов'янських народів продемонстрували на полі бою здатність до спільної боротьби проти іноземних поневолювачів в ім'я ідеалів свободи й незалежності рідної землі. Важливий і той факт, що в битві під Хотиним брали участь молдаване, місцеве українське населення, а також загін донських козаків [4].

Отруєна татарська стріла, що влучила у Сагайдачного при сутичці на самому початку Хотинської битви, вкоротила йому життя. У Києві він дуже хворів, страждав від рани, але продовжував піклуватися про школи, братства, церкви та шпиталі. За п'ять днів до смерті Петро Конашевич у присутності київського митрополита Іова Борецького й нового запорозького гетьмана Оліфера Голуба склав тестамент, заповідаючи своє майно на освітньо-навчальній, релігійно-церковній благодійній цілі.

Помер Петро Конашевич Сагайдачний навесні 1622 р. Ім'я Петра Конашевича Сагайдачного на віки закарбувалось у пам'яті народу. Він був не просто видатним полководцем, Сагайдачний був визначним державним та культурним діячем, захисником православ'я, поборником освіти. Петро Конашевич Сагайдачний прожив життя справжнього національно героя, яким він назавжди лишиться для українців [5].

Список використаних джерел

1. Петро Сагайдачний - руський батько козацької України <https://www.istpravda.com.ua/digest/2010/12/22/10263/>
2. Геній морський походів <https://www.5.ua/ukrayina/henii-morskykh-pokhodiv-iak-hetman-sahaidachnyi-stav-strashnym-snom-dlia-osmanskoj-imperii-180651.html>
3. Гетьман Сагайдачний <https://www.5.ua/suspilstvo/led-ne-spalyv-iak-hetman-ukrainy-sahaidachnyi-malo-ne-ster-moskvu-z-mapy-svitu-179158.html>
4. Петро Сагайдачний: життя та політична діяльність <https://osvita.ua/vnz/reports/biograf/23795/>
5. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний <https://geomap.com.ua/uk-uh8/301.html>

Косенко Т., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ЗНИЩЕННЯ ЄВРЕЇВ НА РАТНІВЩИНІ УСТАМИ СТАРОЖИЛІВ

Кортеліська трагедія вражає своїми масштабами та жорстокістю. Майже три тисячі ні в чому невинних людей було розстріляно та закатовано за роки німецької окупації. Більшість із них загинули в «чорну середу» 23 вересня 1942 року. Потім село було пограбоване і повністю спалене. Про це написано багато книг і статей у радянські часи. Але наприкінці 80-х років минулого століття, записуючи спогади людей, які пережили війну, місцевий краснезнавець

М. Михалевич несподівано виявив, що Кортеліська трагедія розпочалася не 23 вересня, а значно раніше. Її початком стало знищення кортеліських євреїв.

Мета статті – вибраними прикладами із життя пересічних мешканців Ратнівщини окреслити зміст і специфіку трагедії знищення євреїв у 1940-х роках.

Більшість населених пунктів Ратнівщини, в тому числі і село Кортеліси, ворог окупував 28 червня 1941 року [1]. Перед війною в Кортелісах проживало 40 єврейських сімей загальною чисельністю близько 200 чоловік. Їх хати були розкидані по всьому селу. Займалися вони переважно торгівлею і ремеслом. Тільки один Зельман займався сільським господарством. У селі було дві єврейські кузні та три крамниці, де можна було купити найбільш популярні товари: сіль, гас, горілку, сірники, цигарки, кепки та чоботи, сільськогосподарську продукцію та худобу, а ще вигідно їх перепродувати. Худобу вони гнали своїм ходом аж у Варшаву, де була вища ціна. У суботу євреї нічого не робили і для виконання навіть найпростішої роботи наймали українців. Мали у селі також свою синагогу, на якій була зображена зірка Давида [2].

Улітку 1942 року німецькі окупанти почали масове знищення євреїв на території Ратнівського району. 12 липня було проведено першу облаву в Кортелісах. Нацистам вдалося схопити близько тридцяти чоловік, в тому числі і сім'ю найбагатшого єврея з Кортеліс Грінгартера Біюмінга. Сам глава сім'ї, якому вдалося втекти, побачивши, що дружина і діти потрапили в руки катів, добровільно пішов до них. Німці вивезли арештованих на околицю хутора Броди, який знаходився між селами Кортеліси та Млинове, і там розстріляли. Як згадує жителька села Млинове Корнелюк Єлизавета Василівна, під час розправи кулі летіли навіть на хутір і одна куля пробила їй вниз латушку. Молода дівчина-єврейка на ім'я Марія кинулася втікати від ями, але її застрелили. Біюмінг попросив дозволу покласти своїх рідних і близьких у могилу, помолвився і теж був убитий.

Незабаром після цього за прикриттям збігом обставин сталася ще одна трагедія. За свідченням жителя села Млинове – Ліхвана Йосипа Гордійовича, 1909 р. н., на хуторі Довга Нива два молодих євреї-столяри робили селянам вікна. Тут їх зустрів партизан із загону Бориса Михайловського, який раніше служив у Червоній Армії: «Хочу з вас костюми зняти, бо вас все одно німці поб'ють». Коли знімав костюма, єврей вдарив його, партизан упав. Другий хлопець схопив гвинтівку і вистрелив партизанові в груди. Налякані власним вчинком, євреї пішли в село Мокрани, де стояв німецький гарнізон, і розповіли німцям про сутичку. Гітлерівці відразу ж приїхали на хутір Довга Нива, розшукали важкопораненого партизана, якого вже встигли заховати місцеві жителі, і після допиту застрелили. Потім німці разом з поліцаями приїхали в Кортеліси і почали скликати євреїв, обіцяли їм помилування та агітували переселятися в Ратне. Так вони зібрали кілька десятків чоловік, яких вивезли у Мокрани і там розстріляли [2].

Партизани також дуже жорстоко помстилися за смерть свого товариша. Як згадував Ліхван Й. Г., через три дні до нього прийшли партизани, щоб забрати патрони. Після цього вони пішли в Кортеліси і прямо на вулицях почали вбивати євреїв, які саме поверталися з богослужіння. Жителька Кортеліс Горнік Юлія Трохимівна (1929 р. н.) згадувала, що в сусідній єврейській сім'ї була дуже гарна і весела трирічна дівчинка Заречка. Вона часто гралась з українськими дітьми і її всі дуже любили. Батьки дівчинки, передчуваючи неминучу загибель, просили сусідів забрати її до себе, щоб у такий спосіб зберегти життя дитини. Вони обіцяли заплатити стільки грошей, що вистачило б до кінця життя. Але люди боялися, бо за переховування євреїв могли стратити всю родину. Від німців цій сім'ї вдалося врятуватись. Від партизанів порятунку не було. Вони перебили всю сім'ю, вбили і цю маленьку дівчинку. За свідченням Якушика Петра Трохимовича, партизани вийшли цепом із лісу, коли він з іншими хлопцями гнав худобу. Запитали, чи не бачили вони жидів. Пастух Потап сказав, що є серед них один жид – хлопець дванадцяти років. Партизани перевірили, чи він дійсно обрізаний, і після цього застрелили. Лише один із партизанів, Санько Степан Панасович (1922 р. н.) визнав, що партизани оточили біля озера 15 чоловіків євреїв та одну жінку і всіх їх побили. Але більшість очевидців трагедії стверджує, що партизани перебили приблизно сто євреїв, переважно жінок і дітей. За свідченням Корнелюка Мирона Миколайовича (1927 р. н.), тіла більшості загиблих були звезені на околицю села Млинове і поховані поряд із тими, кого розстріляли німці [1].

Після цієї трагедії кортеліські євреї, які уціліли, рідко з'являлись у селі, віддавали своє майно на зберігання місцевим селянам і ховалися у навколишніх лісах та непрохідних болотах.

В урочищі Барське ховалося три сім'ї. Щоб не померти з голоду, вони копали на городах картоплю. Один з господарів, коли помітив, що копають його картоплю, пішов до німців і розповів їм, де можна знайти євреїв. Німці з усіх боків оточили болото і почали обстрілювати невеликий острівце, де була схованка. Це вбивство відбувалося на очах у Ковальчук Ольги Лаврентіївни (1929 р. н.), яка згадувала: «Ми працювали на своєму полі, що було неподалік від єврейської схованки. Коли німці почали стріляти, то одна єврейка схопила на руки двох маленьких діток і кинулася втікати. Зрозумівши, що врятувати дітей неможливо, вона кинула їх у воду. Діти ці втопились, а недалеко від них лежала вбита мати. Усіх цих убитих євреїв поховали в урочищі Барське». Разом із кортеліськими євреями загинули і кілька десятків утікачів із Малорити. Водночас із німецьких документів відомо, що частина кортеліських євреїв була розстріляна трохи пізніше у Самарах [2].

Із двох сотень кортеліських євреїв лише Бліт Лейба з жінкою та двома синами зумів уникнути смерті. За свідченням Попик Марії Давидівни, яка жила на хуторі Точище, Лейба перші кілька місяців ховався і від партизанів, і від німців у лісі біля Сілець-Кортеліських. Коли взимку грілися біля вогнища, німецький літак несподівано скинув бомбу. Вибухом їх порозкидало, але всі лишилися живі. Пізніше сім'я Блітів перебралася в урочище Щеглівка, де збудували невеличку будув. Люди давали їм їсти, а партизани прийняли у свій загін. Жителька Кортеліс Горнік Ю.Т. згадувала: «Після того, як розстріляли село, ми жили на хуторі Порохно. Одного разу до нас прийшов дуже страшний чоловік, котрого було важко впізнати, зарослий, і одяга на ньому геть обдерта. Руки обпечені, тому що цілу зиму він із синами грілися біля багаття. Чоловік попросив їсти. Мати поставила йому на стіл миску з супом і поклала скибку хліба. Суп він з'їв, а хліб, сказав, занесе синам. Мати дала йому ще хліба, і він пішов». Після повернення радянської влади сім'я Лейби жила деякий час у Ратному, а потім виїхала в Канаду. Звідти ще багато років писали листи і відправляли посилки всім, хто їм допомагав.

Після війни у Кортеліси не повернувся жоден єврей. Один молодий юнак, який був призваний у Червону Армію ще до війни, написав листа на адресу сільської ради. Але дізнавшись, що в селі не лишилося жодного єврея, і сам не повернувся на рідну землю [2].

Подані свідчення нашоухують на висновки про те, що попри відносну стабільність нашого буття, впевненість у гармонійних міжнаціональних та міждержавних відносинах, завжди лишається ймовірність на розгортання подій в докорінному, неочікуваному руслі. Війна, розстріли, катування... чи задумувався про таке хтось із місцевих жителів Ратнівщини до 1940-х років? Звісно, ні. Висловлюємо сподівання, що окреслені приклади слугуватимуть міцною пересторогою для майбутніх поколінь у збереженні миру та толерантних відносин у світі.

Список використаних джерел

1. Музейний простір Волині: офіційний ресурс музейництва області <http://www.prostir.museum/ua/post/39755> (дата звернення 8.11.2019)
2. Хомук Г. Кортеліська трагедія. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України та Волині*. Науковий збірник. Вип. 42. Матеріали XLII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, приуроченої 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 року (сmt. Ратне – с. Кортеліси, 20 вересня 2012 року). Упоряд. А. Силук, М. Михалевич. Луцьк, 2012. С. 158–159.

ГЕРОИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА В ИСТОРИИ СЛУЧЧИНЫ

Звание Героя Советского Союза являлось высшей степенью отличия в СССР и присваивалось за личные или коллективные заслуги перед Советским государством и обществом, связанные с совершением героического подвига. С историей Слуцкого района также связаны имена Героев Советского Союза. Кто-то здесь родился, кто-то освобождал эту землю в годы войны, кто-то здесь похоронен.

Бруй Фёдор Филиппович родился в деревне Ивановские Огородники Слуцкого района В 1929 году призван в армию. Служил в воинских частях на Воронежском и 1-м Украинском фронтах, участвовал в боях на Курской дуге. 16 сентября 1943 года батальон Ф. Бруя принимал участие в освобождении города Ромны Сумской области. С 25 по 28 сентября 1943 года батальон во главе с Ф.П. Бруем на подходе к Киеву освободил от гитлеровцев несколько населённых пунктов и успешно переправился через Днепр. Защищая занятую позицию, батальон отразил 10 гитлеровских атак и обеспечил переправу через реку основных сил соединения. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 29 октября 1943 года удостоен звания Героя Советского Союза. В октябре 1944 года был назначен военным комендантом Винницы, затем руководил различными районными военными комиссариатами. В 1955 году вышел в отставку. Умер 17 января 1982 года, похоронен на Центральном кладбище Винницы [1, с.207].

Уласовец Александр Игнатьевич родился в деревне Лопатичи Слуцкого района. На фронте с первых дней войны. Сражался с на Сталинградском, Степном и 2-м Украинских фронтах. Полк под его командованием в ночь 26 сентября 1943 года под огнём противника форсировал реку Днепр, захватил плацдарм, причинив противнику потери в живой силе и технике, что содействовало успеху наступления. За эту боевую операцию 26 октября 1943 года А.И. Уласовцу присвоено звание Героя Советского Союза. В 1944-1945 гг. А. И. Уласовец начальник штаба 5-й железнодорожной бригады. Участвовал в Люблинско-Брестской наступательной операции, освобождении Бреста. Погиб 23 января 1945 года в Польше, похоронен в г. Бресте. [2, с.460].

Губин Андриан Макарович родился в Алтайском крае. На фронте с июля 1941 года. Командир роты мотострелкового батальона ярко проявил себя при освобождении от немецко-фашистских захватчиков Украины и форсировании Днепра. 13 сентября 1943 года Губин первым ворвался во вражеские траншеи в населённом пункте Винники Нововодолажского района Харьковской области и уничтожил вместе с бойцами своей роты 25 солдат и офицеров противника, 2 расчёта противотанковых орудий, взял в плен 35 вражеских солдат и офицеров. 15 сентября в ходе боя за село Крестище Красноградского района Губин со своей ротой ворвался в укреплённый узел обороны и уничтожил 20 солдат и офицеров, ещё 30 взял в плен. 5 октября 1943 года с ротой переправился через Днепр в районе села Мишуринов Рог Верхнеднепровского района Днепропетровской области. 6 октября рота отбила 6 немецких контратак, уничтожив более 100 солдат и офицеров противника. 20 декабря 1943 года А.М. Губину присвоено звание Героя Советского Союза. Погиб А.М. Губин 30 января 1944 года в боях за освобождение Случчины. Похоронен около деревни Покрашево Слуцкого района [1, с. 385].

Костерин Семен Петрович родился в Кировской области. В армии с августа 1942-го. Во время боёв под Слуцком в июле 1944 года расчёт Костерина уничтожил 4 танка и большое количество солдат и офицеров противника. В районе деревни Виляново С. П. Костерин участвовал в отражении двух немецких танковых атак. В том бою его расчёт уничтожил 12 вражеских танков, но в строю остался лишь один Костерин. В одиночку он подбил ещё один танк, а затем со связкой гранат бросился под последний вражеский танк, ценой своей жизни

уничтожив его. 25 сентября 1944 года старшему сержанту С. П. Костерину было посмертно присвоено звание Героя Советского Союза [2, с.230].

Рафиев Наджаф-кули Раджабович Оглы уроженец Азербайджана. Был командиром танкового взвода, сражался на Южно-Западном, Кавказском, 1-м Белорусском фронтах. Под его командованием была освобождена деревня Ленино Слуцкого района. Около Слуцка танкисты уничтожили 3 немецких танка, четыре противотанковых орудия, множество гитлеровцев. За мужество и отвагу в боях с немецко-фашистскими захватчиками 26 сентября 1944 года младшему лейтенанту Н.Р. Рафиеву присвоено звание Героя Советского Союза. После войны жил и работал в Баку. Умер 24 декабря 1970 года [2, с.381].

Левонян Вайк Амаякович родился в Армении. Отличился 30 апреля 1945 года в боях за деревню Куммерсдорф. Когда расчёт орудия был окружён противником, старший сержант организовал круговую оборону, в ходе которой отразил более 10 вражеских атак. Когда закончились боеприпасы, Вайк Левонян поднял расчёт в рукопашный бой и вывел его из окружения. Погиб В. А. Левонян 24 июля 1945 года при выполнении задания командования, похоронен в городе Слуцк. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 27 июня 1945 года присвоено звание Героя Советского Союза [1, с. 858].

Гуляев Дмитрий Тимофеевич родился в Вятковской губернии. Летом 1941 года попал в окружение в районе Слуцка, организовал партизанский отряд. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 15 августа 1944 года за «образцовое выполнение правительственных заданий в борьбе против немецких захватчиков в тылу противника и проявленные при этом отвагу и геройство и за боевые заслуги в развитии партизанского движения в Белоруссии» Гуляев посмертно был удостоен высокого звания Героя Советского Союза [1, с.390].

Лещенко Николай Павлович родился в Харькове. В 1943 году окончил Сумское артиллерийское училище. 1 июля 1944 года взвод под командованием Н. Лещенко принимал активное участие в боях за Слуцк. Попав в засаду, приказал развернуть орудия взвода и вести огонь по противнику. Держал оборону около суток, не дав противнику прорваться к основным силам. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 25 сентября 1944 года лейтенант Н. П. Лещенко был удостоен звания Героя Советского Союза. После окончания войны продолжал службу в Вооруженных силах. Умер в 28 января 1990 года [1, с.867].

Война потребовала величайшего напряжения сил и огромных жертв раскрыла стойкость и мужество советского человека, способность к самопожертвованию во имя свободы и независимости. Представители разных национальностей стали на защиту своей Родины. Только благодаря подвигам миллионов людей новое поколение получило право на свободную жизнь. И мы должны это помнить.

Список использованных источников:

1. Герои Советского Союза. Краткий биографический словарь. Том 1. М.: Воениздат, 1987. 911 с.
2. Навечно в сердце народном. / гл. редактор П.У. Бровко. Мн.: главная редакция Белорусской Советской энциклопедии, 1977. 520 с.

Купрійчик М. В., ст. гр. СЗ–11
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. істор. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Мартинюк Я. М.

ТРИПІЛЛЯ ЯК НАЙЦІКАВІШИЙ ЕТАП ПЕРВІСНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

В 90-х рр. ХІХ ст. український археолог чеського походження В.Хвойко відкрив нову культуру, датовану 4-2 тис. до н.е. і названу трипільською, по місцю перших археологічних знахідок (село Трипільля на Київщині). Спершу її поширювали на територію Дніпровсько-Дністровського межиріччя. Згодом, коли румунські археологи біля села Кукутени розкопали

стародавні людські поселення з подібними ознаками, ареал поширення людності цієї культури було розповсюджено на територію Дунайського басейну, Балканський півострів, острова Середземномор'я та Малої Азії і вона отримала ще назву трипільсько-кукутенська культура. За сучасними даними, трипільська культура існувала в таких часових межах – близько 5400-2750 рр. до н. е. на землях між Карпатами та Дніпром. Пам'ятки трипільської культури знаходять на території сучасних Молдови, Румунії та України. Не одне покоління археологів доклало зусиль, аби збагатити історичну науку уявленнями про життя трипільців, їхні суспільні відносини, протоміста, побут, духовну культуру. Нині в Україні досліджено понад дві тисячі трипільських поселень, могильників і курганів. Першою загадкою, з якою зіткнулися вчені, було походження трипільців. Ким були ці люди? Звідки вони прийшли на територію України? Відносно цього існує декілька гіпотез. На думку В. Хвойки, трипільці були предками слов'ян і завжди жили на цих землях. Просто раніше не вдавалося виявити залишки їх поселень. Вчені Ф. Біляшівський, А. Спіцин і В. Городцов вважають, що «культура проникла з півдня через Егейське і Мармурове моря з берегів Малої Азії або через Середземне море з Фінікії або Єгипту». Радянський історик Н. Мар стверджував, що предками трипільців були племена пелазгів, які прийшли по Чорному морю з Північного Кавказу. Українські археологи В. Маркевич і В. Даниленко вважали трипільську культуру синтезом місцевих племен буго-дністровської культури та прийшлих балкано-дунайських племен. Кожна з цих версій має право на життя, але жодна не має чітких доказів. Відомо тільки одне: вже в другій чверті IV тис. до н. е. у Середньому Подністров'ї і на Південному Бугу проживало декілька племінних груп осілого трипільського населення. У цих групах було немало спільного в побуті і культурі, і вони разуче відрізнялися від численних сусідніх племен того ж періоду.[1]

Крок за кроком археологи та історики відновлювали картину життя племен, що жили більше п'яти тисяч років назад. Вони з'ясували, що трипільці перейшли від примітивного сапного землеробства до використання тяглової сили і плуга, опанували перший метал – мідь, уміли виварювати сіль і будувати оборонні городища. Застосування нових технологій привело до зростання населення. Тільки на території України знайдено понад 1000 стоянок трипільської культури. Поступово трипільці розселилися в Придністров'ї, на Волині, південно-західному Причорномор'ї. Загальна кількість населення, що мешкало на території, що відноситься до трипільської культури, досягла небувалої на ті часи величини – за різними оцінками, від 400 тисяч до 2 мільйонів чоловік. Основними заняттями трипільців були землеробство і скотарство. Вони вирощували пшеницю, ячмінь, овес, горох, льон. Учені припускають, що трипільці мешкали на одному місці років 50-70, поки земля не виснажувалася. Після цього вони переходили на сусідню територію. Відомо, що трипільці розводили корів, волів, овець, кіз, свиней, пізніше – з другої половини III тис. до н. е. – коней. Землероби і скотарі трипільської цивілізації вперше навчилися виробляти достатню кількість їжі. Люди перестали голодувати і вмирати молодими. Трипільці зводили будинки і великі селища – городища. Вони навчилися виготовляти розписну кераміку і плавити метал. У трипільських городищах вулиці розходилися від центру до країв, як спиці у велосипедному колесі. У городищах мешкало до 10 тис. осіб, у деяких до 30 тис.[2] Житло будувалося по колу, одне біля другого, середина кола залишалася незабудованою. Будинки споруджувалися каркасні, двоповерхові, проміжки між каркасом запліталися лозою та мастилися ззовні і зсередини товстим шаром глини. Розмір їх сягав 100-140 кв.м. Житло ділилося на кімнати, які опалювалися печами, складеними з глини. В кожному будинку проживало по 20 осіб. Все поселення нараховувало по 500-600 чоловік. Центр селища використовувався як загін для худоби. Особливою шаною в трипільців користувалась жінка – матір. Саме з тих часів ця пошана перейшла до українського народу. Наприклад, слово «зять» походить від слова «взять». Це означає, що якщо сьогодні хлопець обирає собі наречену і бере її собі за дружину, то в ті часи було звичайним явищем, коли дівчина або її батьки, обирала собі нареченого і брала його за чоловіка.[3]

Чоловіки й жінки Трипільля мали красивий тканий одяг, щедро прикрашений вишивкою, кістяними і мідними бляшками, носили чоботи і сандалі. Обов'язковим елементом декору були амулети. Вони володіли обробкою каменю, кістки, шкіри, ткацтвом, мідно-ливарною справою, гончарством. Майже в кожному трипільському житлі археологи знаходять чимало високохудожніх керамічних виробів – мисочок, глечиків, кубків тощо. У розписі посуду стародавні майстри використовували символічні зображення людей, тварин і птахів, дерев і

колосків пшениці. Для гончарства винайшли повільний гончарний круг. Кераміку прикрашали плавними жовто-чорно-білими лініями, які мали особливе значення.

Життя перших землеробів значною мірою залежало від природних умов. Щоб мати врожай і приплід худоби, трипільці намагалися «задобрити» природу. Для цього вони влаштовували різноманітні свята, присвячували вищим силам особливо красивий посуд, готували спеціальні страви. Учені-етнографи вважають, що такі землеробські свята, як «свято приходу весни», «першої борозни», «останнього снопа» походить саме з часів трипільців. Велика кількість знайдених глиняних статуеток дозволила вченим припустити ймовірність того, що трипільці поклонялися Богині-Матері – символу материнства й родючості, Бику – символу обробки землі й багатства, Змії – символу мудрості, Голубу – символу неба. Так чому ж зникло Трипілля і його культура? Все б добре, але історики та дослідники висувують абсолютно різні версії зникнення трипільської культури. Спочатку більшість з них вважало, що як трапляється в подібних випадках, розвинена цивілізація впала під ярмом зовнішнього агресора. У випадку з трипільцями, таким імовірним ворогом стали кочівники – агресивні племена варварів-кочівників. Але не все так очевидно, як здавалося. Вчені привели вагомі контраргументи: яким чином тодішні кочівники з їх низьким рівнем розвитку могли захопити укріплений валами і ровами поліс трипільців? Для цього потрібна була б величезна, на ті часи, кількість людей, яку не могло зібрати жодне з розрізнених племен варварів. Головною причиною тепер називають внутрішні чвари. Трипільці були дуже розвинені. На відміну від своїх сусідів вони пізнали землеробство, але це ж їх і згубило. У 1350 до н.е. трапилося кілька грандіозних вивержень вулканів. Це позначилося на кліматі і на землі трипільців прийшли неврожаї. Війни, голод, хвороби – головні причини поступового занепаду культури Кукутені, яка пізніше переродилася в абсолютно нові, предки слов'янської і української культур.[4]

Список використаних джерел

1. Стародавнє Трипілля: таємниці та скарби [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://we.org.ua/history/davni-chasy/starodavnye-trypillya-tayemnytsi-ta-skarby/>.
2. Трипілля – одна з найдавніших цивілізацій [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://xn----7sbnbacaxoeehuadkjs3b6fzj4f.xn--j1amh/history/tripillja-najdavnishha-civilizacija.html>.
3. ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ТРИПІЛЬЦІВ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-tripiltsiv/>.
4. Таємне знання про Трипілля [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://vsviti.com.ua/interesting/history/56177>.
5. Мороз В. П. Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс) : підруч. для 6-го кл. закладів загальної середньої освіти / Петро Мороз. – Київ : Педагогічна думка, 2019. – 224 с. : іл.
6. Пометун О. І. Всесвітня історія. Історія України : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закладів / О. І. Пометун, П. В. Мороз, Ю. Б. Малінко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2014. – 256с. : іл.

Матвійчук І., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

З ІСТОРІЇ ЛУЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Переконані у влучності думки про те, що підготовка майбутніх педагогів – це інвестиція держави у власний розвиток, духовне збагачення та інтелектуальне піднесення українського народу.

Луцький педагогічний коледж – гордість Волині, а його педагогічний колектив – справжня скарбниця мудрості та освіченості, що протягом десятиліть зберігає та примножує кращий педагогічний досвід, дає молоді освіту вищого гатунку.

Впродовж 80 років Луцький педагогічний коледж є осередком формування високопрофесійної освітянської еліти України. За цей час у закладі вищої освіти підготовлено понад 20 тисяч фахівців. Серед випускників коледжу чимало тих, хто здобув наукові ступені кандидата і доктора наук, займає керівні посади в органах управління освітою, державних організаціях і установах [2].

19 грудня 1939 року в Луцьку було створено педагогічну школу, де навчалося 300 студентів. Першим директором був Р. Г. Панич. На жаль, у зв'язку з початком фашистської окупації перший випуск Луцької педагогічної школи не відбувся. Після звільнення Луцька 17 квітня 1944 року діяльність закладу освіти було відновлено. Педагогічний колектив нараховував 6 учителів під керівництвом М. П. Романкевича. 1 січня 1945 року Луцька педагогічна школа була реорганізована в Луцьке педагогічне училище.

У 1940-1950-х роках у стінах закладу здійснювалася підготовка не лише вчителів початкової школи, а й математики, фізики, української та російської мов і літератур. Тоді училище очолювали А. П. Курченко (1947–1954 і 1961–1964), Ю. Т. Квасневський (1954–1961). 1954 року відкрито дошкільний відділ, однак за відсутності достатньої кількості кваліфікованих спеціалістів із дошкільного виховання перші студенти, зараховані на цей відділ, закінчували навчання у Львівському педагогічному училищі. Роботу дошкільного відділу в педучилищі було відновлено 1961 року [4].

1957 року з метою підготовки вчителів музики для загальноосвітніх шкіл та музичних керівників закладів дошкільної освіти у Луцькому педагогічному училищі було відкрито музичний відділ.

У 1964–1970 рр. училище очолює Г. І. Трохименко, згодом – С. М. Стецюк (1970-1980-ті роки). З 1989 до 2007 року директором закладу був А. І. Гуловський, випускник Луцького педагогічного училища. З його ініціативи 1995 року створено комплекс ступеневої підготовки фахівців «Волинський державний університет імені Лесі Українки – Луцьке педагогічне училище».

1999 року відбулося відкриття відділення «Фізичне виховання», що готувало майбутніх учителів фізичної культури для загальноосвітньої школи [4].

24 липня 2003 року розпорядженням Волинської обласної державної адміністрації Луцьке педагогічне училище реорганізовано в Луцький педагогічний коледж. 2004 року в коледжі розпочинається підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», ліцензовано спеціальність «Початкове навчання», 2006 року за цим же рівнем ліцензовано спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика» та «Дошкільне виховання», відкрито заочну форму навчання за спеціальністю «Початкове навчання» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»). З вересня 2017 року акредитовано спеціальність «Фізична культура і спорт» за ступенем бакалавра (денна та заочна форма навчання) [1].

З 2007 року Луцький педагогічний коледж очолює заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, доцент П. М. Бойчук. Сьогодні коледж – це один із найпрестижніших закладів освіти Волині та Західного регіону України. У ньому навчається 1736 здобувачів, підготовка яких здійснюється за освітньо-професійними програмами молодшого спеціаліста та бакалавра: вчитель фізичної культури, вчитель музики в закладах загальної середньої освіти; музичний керівник, вихователь закладів дошкільної освіти; вчитель початкової школи. Крім того, студенти отримують додаткові кваліфікації: оператор інформаційних технологій, організатор роботи з учнівськими об'єднаннями, керівник хореографічного колективу, вчитель іноземної мови початкової школи, вчитель інформатики початкової школи, сурдопедагог, дизайнер, вихователь соціальний, керівник гуртка англійської мови, вчитель-логопед.

Освітній процес забезпечують 178 педагогічних працівників, з них 1 доктор наук, 34 кандидати наук, 1 професор, 8 доцентів, 3 аспіранти, 4 пошукачі, 1 народний артист України, 1 заслужений працівник освіти України, 2 заслужених працівники культури України, 1 заслужений тренер України, 1 заслужений працівник фізичної культури і спорту України, 2 заслужених учителі України, 17 відмінників освіти України. Підготовку фахівців у коледжі

здійснюють 126 спеціалістів вищої категорії, 29 спеціалістів I категорії, 19 спеціалістів II категорії, 4 спеціалісти. 42 викладачам присвоєно педагогічне звання «викладач-методист», 20 – «старший викладач». Значна частина педагогічного колективу закладу – це його випускники, які зберігають і примножують добрі традиції, що склалися впродовж багатьох років.

У коледжі функціонують студентські об'єднання, діяльність яких провадиться в позааудиторний час: творчі об'єднання художньо-мистецького спрямування (вокальний гурт «Козаченьки», квартет «Каприз», ансамбль бандуристів «Струни серця», ансамбль народних інструментів «Жайвір», ансамбль «Колорит», ансамбль народного танцю «Вихиляс», творча студія «Імпульс», хор «Музичні гобелени» та ін.); клуби суспільного спрямування («Всесвіт», «Патріот», «Верітас», гендерний інтерактивний театр «Дзеркало»), науково-професійні гуртки (студентське наукове товариство «Академія», педагогічний гурток «Дидакал»), літературні майстерні та студії (читацький клуб «ЛітЕра», «Гранослов», «Арто», «Неповторність», «Оберіг»); спортивні секції з волейболу, баскетболу, футболу, легкої атлетики, туризму, настільного тенісу, шахів та шашок; органи студентського самоврядування; студентська профспілка; факультативні курси та спецкурси [2].

Якість надання освітніх послуг у коледжі визначається не тільки наявністю у студентів цілісної сукупності знань, умінь і навичок, але й сформованістю професійних компетенцій, що дають змогу відповідати потребам ринку праці. Луцький педагогічний коледж – базовий для закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації Волинської області. Генеральний директор директорату вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України О. І. Шаров у інтерв'ю газеті «Освіта України» назвав Луцький педагогічний коледж одним з кращих у нашій державі. У ньому організовується науково-методична робота з викладачами та студентами коледжів; проводяться регіональні та обласні методичні об'єднання викладачів, на яких вивчається і поширюється передовий педагогічний досвід, нові технології навчання і виховання. Величезне значення у закладі приділяють виховній роботі та професійному самовизначенню майбутніх педагогів. Майбутні фахівці постійно беруть участь у обласних, всеукраїнських, міжнародних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах; проводять дослідження на базі шкіл; співпрацюють із студентськими об'єднаннями інших ЗВО. Значне місце у житті студентів Луцького педагогічного коледжу відіграє також благодійницька діяльність [3].

Згідно з проведенням опитуванням серед органів державного управління, асоціацій, спілок Луцький педагогічний коледж визнано одним із кращих закладів вищої освіти нашої держави та нагороджено громадською відзнакою «Флагман сучасної освіти України».

Маємо підстави стверджувати, що за 80-річний відтинок часу з педагогічної школи у Луцьку постав повноцінний освітній, науковий, культурно-просвітницький осередок під назвою «Луцький педагогічний коледж». Перелічені вектори діяльності, високий рівень кадрового забезпечення, лідерство в організаційно-методичному сегменті сприяють тому, що цей заклад вищої освіти впродовж десятиліть займає провідні позиції з-поміж ЗВО I-II рівнів акредитації регіону та країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Луцький педагогічний коледж: офіційний сайт. URL: <http://lpc.org.ua> (дата звернення 7.11.2019)
2. Луцький педагогічний коледж у мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/lutskpedcollege/> (дата звернення 6.11.2019)
3. Луцький педагогічний коледж – один із найпрестижніших закладів Волині та Західного регіону України. Сайт міста Луцька. 0332.ua. URL: <https://www.0332.ua/news/2042249/luckij-pedagogicnij-koledz-odin-iz-najprestiznisih-zakladiv-volini-ta-zahidnogo-regionu-ukraini> (дата звернення 6.11.2019)
4. Луцькому педагогічному коледжу – 70: ювілейне видання. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2003. 240 с.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТОВАРОЗНАВСТВА ЯК НАУКИ

Товарознавство як наукова дисципліна виникло і формувалося разом із розвитком товарного виробництва. Товарознавство вивчає фактори, що визначають якість товарів, їх споживчі властивості, розробляє методи вимірювання властивостей і оцінки рівня якості товарів, визначає умови і методи збереження якості товарів під час перевезення, зберігання, експлуатації, досліджує причини їх фізичного та морального зносу. Поряд з цим, товарознавство займається дослідженням поточного асортименту товарів, розробкою раціональної структури асортименту, основних напрямків його розвитку і вдосконалення, розробляє наукову класифікацію товарів, яка необхідна для вивчення величезної маси товарів, що обертаються на ринку, а також для стандартизації та кодування продукції.

Товарознавство в своєму розвитку взаємопов'язане з такими науками, як економіка, фізика, хімія, біологія, естетика, маркетинг та ін. При переході до ринкових відносин виявилася значимість товарознавчих знань у комерційній діяльності, посилювався інтерес практичних торгових працівників до них, що визначає актуальність даної теми.

Товарознавство виникло й формувалося разом із розвитком товарного виробництва і торгівлі. Перша кафедра товарознавства (рослинних і тваринних фармацевтичних матеріалів) була заснована 1549 року в Падуанському університеті (Італія). На Русі виникнення товарознавства відносять до середини XVI століття. У той час почався перехід від ремісничого до промислового виробництва, що привело до збільшення кількості товарів та розширення їх асортименту. Стала більш поживленою міжнародна торгівля. Це викликало необхідність оцінювати й зіставляти товари за міжнародними стандартами. З'явилися керівництва з описом товарів і рекомендаціями щодо їх використання. Так, у 1575 році було видано «Торгову книгу», в якій «...описані всяких земель товари різноманітні». У розвитку товарознавства, з моменту виникнення по сьогоднішній день, виділяють три етапи: товарознавчо-описовий, товарознавчо-технологічний і товарознавчо-формулюючий [1].

Товарознавство початку XVI – середини XVIII століть мало суто описовий характер, і цей період його розвитку називають товарознавчо-описовим: воно вивчало зовнішні ознаки товарів, здебільшого експортно-імпорتنих (хутро, льон та ін.), без їх класифікації, часто в алфавітному порядку. Наприкінці XVII століття були розроблені перші технічні умови на льон. Першому ступеню розвитку товарознавства як науки передувало накопичення великого практичного досвіду з виробництва та торгівлі товарами ремісниками, селянами, купцями, які на практиці методами спостережень, проб і помилок досягали властивостей товарів, передаючи свої знання наступним поколінням. Необхідність в пізнанні і оцінці властивостей товарів з'явилася, як тільки почався обмін одних товарів на інші. Щоб цей обмін був еквівалентним, порівнювалися корисні властивості обмінюваних товарів, витрати на їх отримання. Більш того, ряд товарів (хутро, золото, срібло, боби какао і ін.), особливо цінних, ще до появи металевих і паперових грошей виконував функції еквівалента обмінюваних товарів. Поява грошей не послабила інтересу до знань про властивості товарів. Мінова вартість товару в грошовому вираженні визначалася його корисністю для покупця, або споживною вартістю.

У XVIII столітті завдяки розвитку виробництва, успіхам природничих наук і створенню нових технологій виробництва товарознавство набуває товарознавчо-технологічного характеру. Як самостійна навчальна дисципліна товарознавство вводиться в середніх і вищих комерційних навчальних закладах наприкінці XVIII століття. Отже, другий період називають товарознавчо-технологічним, бо основна увага тоді приділялася вивченню споживчих властивостей товарів і впливу на них технологічних процесів виробництва. Розвиток товарного обороту в цей період зумовив необхідність підготовки кваліфікованих фахівців в галузі товарознавства. Їх почали готувати спеціальні навчальні заклади, де товарознавство викладалося як самостійна дисципліна. У Росії першим таким закладом було Московське комерційне училище, відкрите в 1772 р.

Перший підручник з товарознавства був написаний у 1860 році М. Я. Кіттари. Професор Казанського і Московського університетів М. Я. Кіттарри (1825-1880 рр.) вважається основоположником сучасного товарознавства в Росії. У праці «Публічний курс товарознавства» він уперше сформулював концепцію товарознавства й розробив принципи класифікації товарів.

Під редакцією професорів Московського комерційного училища П. П. Петрова (1850-1928 рр.) і Я. Я. Нікітинського (1854-1924 рр.) в 1906-08 рр. вийшов підручник «Керівництво з товарознавства з необхідними відомостями з технології», в якому розглядалися будова, склад, властивості і технологія переробки сировини і матеріалів, що використовувались в промисловому виробництві [2].

Третій період розвитку товарознавства, що триває по даний час називають товарознавчо-формулюючим, тому що товарознавча діяльність почала активно впливати на формування асортименту і створення якості товарів. Більше уваги стало приділятися розробці теоретичних основ товарознавства, класифікації товарів та їх споживчих властивостей, питанням товарознавчої оцінки, управління якістю товарів. У товарознавстві було виділено теоретичну і практичну частини. В цей період з товарознавства виділяються в самостійні наукові дисципліни матеріалознавство й основи технології виробництва окремих груп товарів.

У комюніке Міжнародної теоретичної конференції викладачів вищої школи з питань загального товарознавства, що відбулася у вересні 1962 року в Лейпцизі, зафіксоване таке визначення: «Товарознавство являє собою природно-наукову дисципліну, предметом якої є споживча вартість (цінність) товарів». Це визначення частіше за все подається в науковій та навчальній літературі. Однак тлумачення товарознавства тільки через предмет – споживчі вартості товарів – не розкриває повною мірою сутність цієї науки, що потребує подальшого уточнення цього терміну.

Державний стандарт (ДСТУ 3993-2000 «Товарознавство. Терміни та визначення») дає таке визначення товарознавства як наукової дисципліни: «Товарознавство – наукова дисципліна, яка системно вивчає товари на всіх етапах життєвого циклу, методи пізнання їхньої споживної вартості (цінності), закономірності формування асортименту та вимог до якості для забезпечення ефективності їх виробництва, обігу та споживання» [3].

Нині пріоритетним напрямом розвитку товарознавства є проблема забезпечення якості товарів і послуг, а також виявлення фальсифікації товарів. У зв'язку з цим набувають актуальності аналіз наявних методів товарознавства, їх глибоке вивчення та вдосконалення. Питанням вивчення методологічних основ товарознавства присвячені роботи вчених в галузі товарознавства, таких як О. Ф. Оснач, І. О. Дудла, М. П. Зрезарцев, А. А. Дубініна, І. В. Сирохман, В. М. Завгородня, В. О. Назаренко, роботи яких характеризують особливості наявних методів визначення якісних і кількісних характеристик продукції та товарів [4].

Список використаних джерел

1. Власова А. В. Основи товарознавства непродовольчих товарів. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 208 с.
2. Предмет, зміст, метод та завдання сучасного товарознавства URL: https://otherreferats.allbest.ru/marketing/00213801_0.html (дата звернення 19.02.2020).
3. ДСТУ 3993-2000. Товарознавство. Терміни та визначення. - К.: Держстандарт, 2000.
4. Борисенко О. С., Фісун Ю. В. Тенденції розвитку товарознавства в сучасних умовах: стаття. Економіка і суспільство, випуск № 13, 2017.

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фари́на А. С.

ЗАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ТЕАТРУ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРЕНАХ

Театральне мистецтво в Україні сягало коренями у сиву давнину, брало початок з фольклору. ХІХ століття створило всі передумови для виникнення нового театру. Поява українських драматичних творів І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Кобзаря, спроба поставити українські драми в столиці Російської імперії Є. Гребінкою та в інших містах Я. Кухаренком дали неабиякий шанс у майбутньому виникнути такому важливому компонентові, як художній ансамбль, який створили М. Кропивницький та М. Старицький.

Царські укази про заборону українського слова і національного театру, а також безліч чиновницько-бюрократичних гальм хоч і сповільнювали розвиток української драматургії, заважали її розвитку, проте знищити не могли. В кінці 70-х років українське акторське мистецтво, сам театр набрали виразних суспільно-громадських функцій, сприяли піднесенню національної свідомості народу [1, с. 58].

Цей театр прийнято називати театром корифеїв. Слово «корифей» – грецьке. У давньогрецькій трагедії корифеєм називали керівника хору або заспівувача, іншими словами – ватажка митців. У сучасному розумінні слово «корифей» означає людину, яка є найвизначнішим діячем у певній сфері мистецтва.

Підвалини нового українського театру заклав М. Кропивницький, який створив прекрасну труппу акторів й особливу увагу приділив режисурі. Якщо досі кожен актор грав відокремлено, то Кропивницькому вдалося створити такий колектив, де творча індивідуальність одночасно й зберігала себе як високоталановиту особистість, і доповнювала своєю грою гру інших артистів [4].

М. Кропивницький сам шукав і навчав своїх акторів – М. Заньковецьку, П. Саксаганського, М. Садовського, Г. Затиркевич-Карпинську – впливу на глядачів, проникати у внутрішній світ героїв, перевтілюватися у них.

Корифеї українського театру працювали в різних жанрах сценічного мистецтва, їхній театр піднімався вище і вище, несучи глядачеві узагальнений образ хоч пригнобленого й убогого, але живого й нескореного народу. Недарма царський уряд не раз і не два обмежував творчі можливості українського театру, забороняв вистави, намагався не допускати на сцену серйозних творів, дозволяв виключно розважально-комічні. Оскільки репертуар на час виникнення театру корифеїв не був особливо широким («Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник» І. Котляревського, «Сватання на Гончарівці», «Шельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка, «Назар Стодоля» Т. Шевченка), то стало само собою зрозумілим, що театру потрібні нові твори, в яких відчувався би подих сучасності. Їхніми авторами стали М. Кропивницький, М. Старицький, І. Карпенко-Карий, які одночасно були й драматургами, й режисерами, й акторами.

Стиль театру, що поєднував драматичне й комедійне дійство з музичними, вокальними сценами, включаючи хорові й танцювальні ансамблі, вражав суто народною свіжістю й несхожістю на жодний існуючий театр. Скрізь, де українські актори давали вистави, вони мали незмінний успіх.

1907 р. Миколі Карповичу Садовському вдалося відкрити в Києві постійний Український театр. У репертуарі театру були такі вистави, як «Запорожець за Дунаєм», «Продана наречена», «Галька», «Катерина», «Енеїда» Котляревського. Сміливою перемогою стала постановка українською мовою «Ревізора» Гоголя [5].

Збагачуючи репертуар своєї трупи, М. Старицький та М. Кропивницький поступово відходили від етнографічно натуралістичних захоплень, зовнішнього підкреслення національного колориту сценічних подій, чим більш поглиблюючи роботу з акторами над розкриттям характерів персонажів.

Видатні українські режисери дбайливо виховували справді універсальних акторів, які і в музичних, і в драматичних виставах не лише виявляли досконале володіння інтонаційними багатствами рідної мови, глибоке знання народної пісні, танцю, побуту, манери поведінки, уміння носити народний костюм, а й правдиво та психологічно переконливо передавали людські почуття і пристрасті. Такими першокласними синтетичними акторами, для яких спів і танок ставали природним засобом розкриття образу героя, були М. Кропивницький і його талановиті учні – М. Заньковецька, М. Садовська-Барілотті, М. Садовський, П. Саксаганський та багато інших, хто однаково успішно грали і в драмі, і в опері, і в опереті.

Оперні й опереткові вистави трупи М. Старицького й М. Кропивницького йшли на високому професійному рівні, адже над підготовкою вокальних і музичних епізодів з хористами, акторами й оркестрантами разом із досвідченим диригентом багато працював М. Лисенко, допомагаючи виконавцям зрозуміти характер кожного вокального номера.

Ця високохудожня музично-драматична трупа, а після її розділу 1885 р. на дві самостійні, особливо трупа М. Старицького, в репертуарі якої опери й оперети переважали над драматичними виставами, могла стати ґрунтом для народження першого українського музичного театру. Проте для організації оперно-балетного колективу не було Г. Деркача, у якого, до речі, ще 1890 р. починав свій сценічний шлях артистом хору вісімнадцятирічний Ф. Шаляпін – згодом відомий оперний співак [2, с. 27].

Слід сказати і про наступний період в історії національного театру, який розпочався в 1918 році, коли в Києві утворилися Державний драматичний театр і «Молодий театр» (з 1922 року – модерний український театр «Березіль») Леся Курбаса та Гната Юри. На театральній сцені з'явилася когорта талановитих акторів – Амвросій Бучма, Мар'ян Крушельницький, Олімпія Добровольська, Наталя Ужвій, Юрій Шумський та інші.

Державний драматичний театр продовжував традиції реалістично-психологічної школи. Натомість Молодий театр обстоював позиції авангардизму. З утворенням театру «Березіль» його сцена стала своєрідним експериментальним майданчиком. Не випадково макети театрального об'єднання «Березіль» отримали золоту медаль на Всесвітній театральній виставці у Парижі в 1925 році. Тут були вперше поставлені п'єси видатних українських письменників і драматургів Миколи Куліша («Народний Малахій», «Мина Мазайло») та Володимира Винниченка («Базар», «Чорна Пантера і Білий Ведмідь»). Завдяки генію Лесю Курбасу, який поєднав у собі таланти режисера, актора, драматурга і перекладача світової літератури, були по-новому осмислені на українській сцені твори Вільяма Шекспіра, Генріха Ібсена, Гергарта Гауптмана, Фрідріха Шиллера і Мольєра, здійснені постановки невідомих до цього глядачу п'єс європейських драматургів [3].

Список використаних джерел

1. Дубовик С. Український професійний театр кінця XIX – початку XX століть. *Огляди джерел та документальні нариси*. 2018. № 2-3. С. 52–61.
2. Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; Редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін. Київ: Інтертехнологія, 2006. 1054 с.
3. Розвиток театру, живопису, архітектури та музичного мистецтва. Студопедія. URL: <https://studopedia.org/12-94871.html> (дата звернення 30.11.2019).
4. Театр корифеїв. Театр корифеїв: блог. 2014. 11 квітня. URL: <http://yuzik15.blogspot.com/2014/04/blog-post.html> (дата звернення 1.12.2019)
5. Театр корифеїв. Українська мова та література: підготовка до ЗНО. URL: <https://zno.if.ua/?p=242> (дата звернення 30.11.2019).

Науковий керівник: к.т.н, доцент архітектурних конструкцій,
реставрації і реконструкції будівель, споруд та їх комплексів,
технічний спеціаліст ПП «Композит» м. Одеса Постернак С. О.

ІСТОРИЧНО-СТИЛЬОВА ДОВІДКА ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСИ

Поняття «містобудівна спадщина» охоплює як окремі будинки, так і великі квартали, зони історичних центрів і місто в цілому. «Місто – це інтеграл людської діяльності, матеріалізований в архітектурі...». Таке багатозначне визначення складному міському організму дав архітектор А.К. Бурів. Нове місто – миттєве явище. Раз виникши, воно стає історичною категорією в процесі свого розвитку і є об'єктом розгляду [1].

Цінність історичної архітектурно-містобудівної спадщини визначається наступними положеннями: а) архітектурні й містобудівні досягнення минулих епох є однією з найважливіших складових історико-культурної спадщини; б) пам'ятники історії й культури, історичне архітектурно-просторове середовище збагачує вигляд сучасних міст; в) наявність сформованих ансамблів викликає прагнення до гармонії з навколишнім контекстом.

Реконструкція історичної забудови має велике соціально-економічне значення. Її основні завдання не тільки в продовженні терміну служби будинків, але й у ліквідації фізичного й морального зношування, поліпшенні умов проживання, оснащенні житлових будинків сучасним інженерним устаткуванням, підвищенні експлуатаційних характеристик і архітектурної виразності. В Одесі в контексті міжнародної інтеграції до стандартів енергоефективних будинків діють міські цільові програми: Міська цільова програма включення центральної історичної частини забудови Одеси до основного списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на 2015...2020 роки й Міська Програма енергоефективності м. Одеси на 2015...2020 роки.

У рамках цих програм за умов реконструкції потрібно виконувати проектування будівель історичної забудови Одеси за стандартами енергоефективності.

Для одержання цих даних повинен бути налагоджений науково-обґрунтований збір інформації про будівлі історичної забудови міста Одеси.

В рамках цього дослідження зазначено:

Формування Одеси на межі XVIII й XIX ст. Наказ про заснування Одеси імператрицею Катериною був підписаний 27.05.1794 р. Відбиток на схему майбутнього міста наклали місцеві кліматичні особливості, рельєф місцевості, прийоми місцевого зодчества народів, що населяли Північне Причорномор'я (українців, росіян, греків, молдаван, татар та ін.). Давалася взнаки віддаленість Одеси від промислової та сировинної баз – спочатку до міста привозили все: від цвяхів та будівельного лісу до фарб, шпалер і меблів. Нове місто на березі Чорного моря починали будувати спеціалісти-іноземці. Вітчизняних кваліфікованих майстрів не вистачало. До перших майстрів належать: П. Дженарі, А. Железняков, П. Івашев, Л. Крутховер, Г. Пиццамано й інші.

Епоха класицизму в Одесі – початок XIX...перша половина XX ст. Відкриття в Одесі порто-франко стало поштовхом для зміцнення ролі міста, як південних воріт Російської імперії. Одеса, яка налічувала в 1817 році 32 000 душ населення, до середини XIX століття стала сотисячним містом. Генерал-губернатором Новоросійського краю в 1823 році став князь М.С. Воронцов. Час його правління ознаменувався широким розмахом будівництва й озеленення. Безроздільного панування в стилістиці архітектури набув зрілий класицизм. До кінця 1820-х років різко змінилася житлова забудова міста. На зміну одноповерховим будиночкам прийшли дво- і триповерхові імпозантні палаци і особняки знаті, прибуткові будинки – новий тип житла, продиктований зародженням капіталістичних відносин. Обов'язковим елементом як перших, так і других стали відкриті галереї по всіх поверхах, звернені у двір – данина південному клімату міста. Міцніючий клас одеської фінансової олігархії і заможного купецтва, під впливом зростаючих зв'язків з країнами Європи та зміцненням архітектурних тенденцій еkleктизму, бажав перенесення цих «свіжих» форм в

будівельну практику Одеси. Паралельно з цим, традиції виконавської майстерності епохи класицизму зберігалися завдяки позитивному консерватизму Будівельного Комітету під управлінням Г.С. Морозова. Міський Будівельний Комітет, організований ще в лютому 1804 року, займався не тільки здійсненням містобудівної політики в місті, контролем за роботою підрядчиків і якістю будівель. Він також був кордоном на шляху проникнення в місцеве самобутнє зодчество позбавлених смаку впливів. Привертає до себе увагу ретельність з якою велось діловодство Будівельного Комітету, фіксація кожної новобудови в Одесі. Для зручності контролю, відповідно до адміністративного поділу, вся територія міста поділялась на чотири райони – частини, кожна з яких очолював призначений Будівельним Комітетом міський архітектор. На передній край архітектурного життя виходять нові майстри – І.О. Даллакв, Ф.К. Боффо, І.С. Козлов, Н.Н. Черкунов.

Архітектура другої половини XIX століття. Слідом за Петербургом і Москвою, Одеса отримала привілеї у самоврядуванні. Продовжується ріст чисельності населення, в основному за рахунок імміграції. Особливу роль в інтенсифікації розвитку міста і порту відіграло введення в 1865 році залізничної гілки Одеса-Балта. По ній безперервно потекло з «глибинки» сировина для підприємств, зерно для експорту – головний товар, що залучав як вітчизняних, так і зарубіжних купців. В 1864 році в житті архітектурної Одеси відбулися дві події, які вплинули на стилістику забудови – був скасований Будівельний Комітет і створено Товариство інженерів і архітекторів. Протест щодо академічного класицизму виплеснувся на фасади будівель різноманітними і різностильовими мотивами. Базою для композиційного розмаїття нових типів слугували успіхи археології та історії архітектури; нова будівельна техніка та нові будівельні матеріали, конструкції з чавуну, сталі і бетону. Отже, творчість одеських майстрів другої половини XIX століття, втім, як і вся епоха, була своєрідною і суперечливою.

Шляхи архітектури початку XX ст. Європейська архітектура кінця XIX...початку XX століть як губка поглинала всі прогресивні досягнення науки і техніки. Значно розширився асортимент будівельних матеріалів – звичним стали металеві несучі елементи, скло, залізобетон. З'явилися перші електричні підйомники і ліфти. Новітні будівельні матеріали, великопрогонові конструктивні схеми будівель вже не вкладалися в межі еклектики. Стараннями майстрів болісно народжувалася нова архітектура, яка намагається порвати з минулим – архітектура модерну. Термін «модерн» визначається як явище, що свідомо і різко проти наслідувальності, явище часу великих соціальних потрясінь – передодня революцій. Декору відводиться роль «чистої» і навіть витонченої прикраси, хоча, він не є обов'язковим для композиції нового стилю. Проникнення нових теорій і будівельних прийомів до Одеси супроводжувалося подальшим розвитком промисловості будівельних матеріалів – істотно зросло виробництво цегли різних марок, металоконструкцій, які витісняють традиційні вапняк-черепашник і дерево, налагоджувалося використання залізобетону для зведення фундаментів і гідротехнічних споруд, матеріалів для мощення доріг. На кінець XIX століття Одеса міцно зайняла третє місце в економічному житті імперії, поступаючись лише Москві й Петербургу. Основними замовниками у будівництві ставали великі комерсанти і промисловці.

Висновки: В XIX...на початку XX ст. історично-стильовий розвиток м. Одеси характеризується великим розмахом будівельних робіт та наявністю різноманітних стилів (класицизм, бароко, романтизм, конструктивізм).

Список використаних джерел

1. Постернак С.О. Інженерна архітектоніка житлових будівель історичної забудови міста Одеси /С.О. Постернак, О.М. Коцюрубенко// Реставрація, реконструкція, урбоекологія RUR-2010 №7-8: зб. наук. праць. – Одеса, 2010. – С. 87 – 96.

В'ЯЧЕСЛАВ ЧОРНОВІЛ – ЛЮДИНА, ЯКА ВІДРОДИЛА УКРАЇНУ

Історія України наповнена великою кількістю видатних постатей, які зробили неоціненний внесок в розвиток і становлення українського народу. Однією з таких постатей є відомий український політик, державний діяч, публіцист і журналіст Чорновіл В'ячеслав Максимович. На долю цієї людини випало чимало труднощів та перешкод, проте ніщо не змогло зупинити справедливого та волелюбного В'ячеслава в боротьбі за Україну. Діяльність Чорновола мала величезне значення як раніше, так і зараз, адже він є яскравим прикладом чесного і відданого своїй країні політика на якого слід рівнятись нинішнім державним діячам. Ідеї та вчинки В'ячеслава Максимовича не втрачають актуальності сьогодні. Осягнувши всю суть його діяльності українці зможуть побачити наскільки сильною і незламною може бути людина, що стоїть на захисті власних та народних прав.

Дослідженням діяльності В'ячеслава Чорновола займалось багато науковців, зокрема Б. Бердиховська, В. Гаман, С. Давимука, В. Деревінський, Ю. Діденко, Н. Кіндрачук, А. Климчук, Р. Корогодський, В. Куйбіда та ін. У своїх працях вони описали становлення Чорновола, як громадського діяча, його видавничу діяльність, висвітлили його різносторонню особистість як талановитого політика та правозахисника, охарактеризували діяльність «шістдесятників» і дисидентів до яких він належав.

В'ячеслав Максимович Чорновіл - український політик, публіцист, літературний критик, діяч руху опору проти зросійщення та національної дискримінації українського народу, народився 24 грудня 1937 року в селі Єрки Катеринопільського району. Вже саме походження Чорновола пророкувало йому непросту долю. Народився на Шевченковій землі, зростав у інтелігентній, вчительській сім'ї, де значне місце надавали історичній пам'яті та національним обов'язкам. Від батька він успадкував козацьку кров а мати походила з славетного роду меценатів Терещинків [1]. В радянські часи його сім'я зазнала переслідувань і була змушена переїжджати з одного села в інше, змінюючи місце роботи.

1955 року Чорновіл закінчив Вільховецьку середню школу із золотою медаллю і того ж року вступив до Київського державного університету імені Тараса Шевченка на філологічний факультет, а з 2-го курсу перевівся на факультет журналістики. По закінченню університету він почав виступати як літературний критик, досліджуючи творчість Т. Шевченка, В. Самійленка, Б. Грінченка. У травні 1963 року переїхав до Києва, щоб продовжити наукову роботу з історії української літератури.

Наділений великими здібностями Чорновіл міг стати видатним науковцем і побудувати успішну кар'єру але його душа бажала іншого. Він обрав шлях борця за права українського народу, волю та незалежність нашої держави. Чорновіл фактично став початком відродження українства у другій половині ХХ століття, започаткував в Україні національно - визвольний рух шістдесятників разом з І. Світличним, І. Дзюбою, Є. Сверстюком та ін.

Через свою активну громадську діяльність, спрямовану на протистояння радянському режиму, В'ячеслав Чорновіл неодноразово потрапляв під арешти та засудження, але репресії лише посилювали у нього жагу до боротьби за справедливість.

«Дай Боже нам любити Україну понад усе сьогодні – маючи, щоб не довелося гірко любити її, втративши. Настав час великого вибору: або єдність і перемога та шлях до світла, або поразка, ганьба і знову довга дорога до волі», - у цих словах В. Чорновола описано головну ідею його діяльності. В умовах відсутності демократії і суворих заборон він прагнув до незалежної творчої, громадської і політичної діяльності. Наприкінці 80-х рр. ХХ ст. після п'ятнадцяти років тюремних ув'язнень та заслань розгорнулася особливо активна його політична діяльність. В. Чорновіл став одним із ініціаторів створення Української Гельсінської Спілки (УГС), що виникла у 1988 р. на основі Української Гельсінської Групи (УГГ), і яка відіграла важливу роль у становленні масової всеукраїнської громадської організації –

Народного Руху України [2]. Політична та державотворча діяльність Чорновола була спрямована на розвиток демократії, розбудову української державності, становлення вільного та щасливого суспільства.

У жовтні 1991 року Чорновола було обрано гетьманом українського козацтва, був кандидатом на пост президента, на виборах зайняв друге місце. Можливо, якби перемогу на виборах здобув В'ячеслав Чорновіл, доля України склалася б зовсім по-інакшому, адже його наміри та амбіції однозначно могли привести нашу країну до процвітання. Він не став Президентом України. Але став її національним Героєм – посмертно. 25 березня 1999 року В'ячеслав Чорновіл загинув за нез'ясованих обставин в автокатастрофі на шосе під Борисполем. Він помер в русі – у дорозі, на шляху до тієї, іншої України, за яку він платив здоров'ям і життям.

В'ячеслав Чорновіл виконав свою клятву: був вірний Україні до останніх хвилин свого життя. Потрібно пам'ятати цю велику людину, та не забувати про те, що на плечі кожного з нас також покладені національні обов'язки, що існування Української держави неможливе без подальшої боротьби. А найголовніше – бути українцями до останньої клітини нашого тіла та душі та пам'ятати про чин кожного Героя України.

Отже, про діяльність В'ячеслава Чорновола та його значення в історії України напишуть ще не одну книгу та знімуть ще не один фільм. Своїм прикладом він продемонстрував, яким має бути справжній, відданий своїй країні політик. Кожному з нас слід пам'ятати, який важкий шлях пройшла наша нація, заради здобуття незалежності та свободи, та знати про героїчні вчинки кожного, хто пожертвував усім що мав заради щасливої долі України.

Список використаних джерел

1. В'ячеслав Чорновіл – людина, яка пробудила Україну. URL: <http://www.sde.org.ua/zmi/zlus/item/2873-v%E2%80%99yacheslav-chornovil-%E2%80%93-lyudyna-yaka-probudyla-ukrajinu.html> (дата звернення 11.12.19)
2. Побережець Г.С. Внесок В.М. Чорновола в розвиток суспільно-політичної думки та розбудову державності України [Електронний ресурс]/ Г.С.Побережець.- Режим доступу: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/Внесок-В.-М.-Чорновола-у-розвиток-суспільно-політичної-думки-та-розбудову-державності-України.pdf>
3. В'ячеслав Чорновіл - громадський діяч та політик. URL: <http://ru.osv-ita.ua/vnz/reports/politolog/15879/>
4. В'ячеслав Чорновіл: епоха боротьби за українську державу. URL: <https://www.chesno.org/t/29/chornovil.html> (Дата звернення 11.12.19)
5. Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл / В.Деревінський. - Київ, 2017. - С.5-7.

Пшигода Н. М., ст. гр. СЗ–11
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. істор. н., доц. кафедри
соціального забезпечення та гуманітарних наук Луцького НТУ Мартинюк Я. М.

В'ЯЧЕСЛАВ ЛИПІНСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК, ПОЛІТИК, ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ

Історія України відома багатьма видатними постатями, які зробили вагомий внесок в розвиток українського народу. Однією з таких постатей є відомий український історик, політик та державний діяч В'ячеслав Казимирович Липинський. Цьому філософу, основоположнику державницької школи українських істориків, автору теорії українських еліт, класику ідеології українського консерватизму судилося прожити коротке життя, але він зумів зробити багато внесків в історію України. Діяльність Липинського мала величезне значення як раніше, так і зараз, адже він був людиною, з якою варто зрівняти нинішнім державним діячам. Сьогодні особливо актуальною є концепція еліти В. Липинського, яку застосовують для аналізу

феномену української національної еліти суспільства, що перебуває в стані трансформації. Адже розбудова незалежної суверенної України викликає потребу розв'язання великої розмаїтості різнопланових проблем соціального буття. Однією з них є необхідність дослідження й вивчення шляхів розвитку української національної ідеї, носій якої – національна еліта. Отже, визначення способів покращення діяльності національної еліти через концепцію В. Липинського важливе для соціальної філософії України.

Дослідження В'ячеслава Липинського займають багато науковців зокрема В.Базілевський, Л.Білас, М.Гордієнко, А.Залозецький, І.Іщак, М.Козак, В.Лісовий, Я.Пеленський, Є.Пизюр. [5] У цих працях вони описали Липинського, як громадського діяча. Досліджували діяльність Липинського, висвітлили різносторонню особистість, як талановитого політика та історика. Охарактеризували його досягнення та внески в українську державу.

В'ячеслав Казимирович Липинський - український політичний і громадський діяч, історик, просвітник, публіцист, народився 17 квітня 1882 р. в селі Затурці, Володимирського повіту, у спольщеній родині Казимира і Клари Рокицьких і тому виховувався він у душі польської культури і традицій. [4] Однак родина Липинських була немов одним із островів серед етнічного й етнографічного українського моря, що мусило вплинути на формування молодшої душі Вячеслава. Спочатку вчиться В'ячеслав у Житомирській гімназії, згодом переходить до Луцької, а ще пізніше - до першої гімназії в Києві. І ось серед української стихії в Києві молодий спольщений шляхтич Липинський чує себе українцем. Поруч з наявною польською учнівсько-гімназичною корпорацією він засновує український гімназичний гурток з одних римо-католиків, з уваги на те, що цей гурток входить у гострий конфлікт з польським, Липинський шукає українських елементів серед зросійщеної православної молоді та кидає клич об'єднання польської корпорації разом з українською в єдиній гімназичній громаді за територіальним принципом, принципом, що пізніше відіграє таку колосальну роль в його державницькій світогляді. Сама по собі, згідно з його наукою, територія в динамічно-політичній розумінні - ніщо; свідомість своєї території перетворює її в активну рушійну політичну силу. Звідси, зі свідомості своєї території родиться патріотизм: любов до своєї землі, до Батьківщини.

В основі буття і могутності держав лежить, за Липинським, свідомість своєї території - патріотизм.

Одним із перших обґрунтував необхідність побудови Української держави, показавши залежність інтересів народу від того стану, в якому ця держава перебуває. На думку президента Східноєвропейського дослідного інституту ім. В. К. Липинського у Філадельфії Я. Пеленського, «В. Липинський – один із провідних українських істориків, мабуть, найоригінальніший український політичний теоретик, соціолог та ідеолог 17 квітня 1882 р. в селі Затурці, Володимирського повіту, у спольщеній родині Липинських. Казимира і Клари з Рокицьких народився В'ячеслав, і тому виховується він у душі польської культури і традицій. [2]

Серед політичних доктрин України в ХХ ст. значне місце посідає монархічно-гетьманська концепція В. Липинського (1882-1931). Він вважав, що здобуття Україною державної незалежності можливе через попереднє спадкове монархічне правління. Гетьман є своєрідним «національним прапором», живим символом України, навколо якого гуртується все населення, а головним чинником державного будівництва є, на його думку, встановлення правової монархії в традиційній гетьманській формі. Але ця монархія, як вважав історик, суттєво відрізняється від московської, що спиралася на насилля й необмежену владу царя, а також від польської, де король завжди був маріонеткою шляхти. В. Липинський вважав, що основна умова створення української державності - це єдність: релігійна, регіональна, політична, організаційна, національна. Справу української державності завжди губила відсутність єдності між українцями. Здобуття державності багато в чому залежить від організації провідної верстви, від її згуртованості. Історик стверджував, що тільки власна держава, збудована українською нацією на своїй етнографічній території, врятує її від економічного розпаду і кривавої анархії. Основна орієнтація В. Липинського - ніхто не збудує Української держави, якщо ми самі собі її не збудуємо, і ніхто за нас не зробить нації, якщо ми самі нацією не схочемо бути. Відповідно власне призначення він вбачав у тому, щоб прищепити народові

України свої висновки як світогляд, здатний перетворити пасивний народ у політичне активний організм. Ідеологія розглядалася як рушійна сила національного відродження. [2] Отже, за концепцією В. Липинського, саме держава повинна об'єднати мешканців території в органічну цілість. Цей організм як наслідок спільного життя та спільних інтересів породжує колективну свідомість і раціональне бажання суспільного самовираження у формі власної нації. Передумовою цього самовираження є існування держави, оскільки, на думку науковця, ідея бажання, кінцевою метою якого є створення нації, може реалізуватися тільки в матеріальних формах держави.

Помер цей видатний діяч 14 червня 1931 р. в Австрії. Похований в с. Затурцях на Волині. 1991 р. у Києві було створено Молодіжну історико-філософську студію ім. В. Липинського, яка поставила за мету відродження консервативної історіософічної української школи вченого. [1]

Отже, підсумовуючи підсумки можна зробити певні висновки В'ячеслав Липинський дійсно відома постать українського народу. Липинський є, й, відверто кажучи, дуже довго залишиться своєчасним і актуальним, бо саме він попереджав: «Ніхто за нас не збудує державу, якщо ми самі її не збудуємо!». [1] Цими словами він дійсно мотивує наше суспільство. З таких людей дійсно хочеться брати приклад для наслідування, вони особливі і їх дуже мало. Цього видатного діяча український народ буде пам'ятати вічно. Це людина, в якій можна багато чого навчитись, він той, хто надихає кожного з нас. Примітно, що Липинський, попри те що був (як політичний мислитель) консерватором, допускав (і навіть наполягав на необхідності це робити) і опозицію, і плюралізм, головним було об'єднати державу та суспільство. Безліч пам'яток, вулиць названих в честь нього, садиба, музей, який знаходиться в с. Затурці доводять те, що Липинський видатна постать нашої держави. В історії української держави він завжди залишиться достойним істориком та політиком, адже такі люди, як Липинський дійсно цього заслуговують.

Список використаних джерел

1. Липинський Incognita <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo-osobys-tist/lypynskyy-incognita>
2. В'ячеслав Липинський – видатний український історик, політик, державний діяч https://knowledge.allbest.ru/history/2c0a65635a3bd68b5d43b88521316d37_0.html
3. В'ячеслав Липинський-ідеолог українського державотворення. До 85 роковин пам'яті вченого https://www.zhitomir.info/post_1030.html
4. Державні і громадські діячі України http://www.ebk.net.ua/Book/biographies/d_i_h_d_u/part2/216.htm
5. Релігія і церква в історії України В'ячеслав Липинський http://chtyvo.org.ua/authors/Lypynskiy_Viacheslav/Relihiia_i_tserkva_v_istorii_Ukrainy/

Радіон К., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ЗАГУБЛЕНЕ МІСТО НА ВОЛИНІ

В історії бувають переломні моменти, коли жодна людина не уникне необхідності зробити моральний вибір, здатний потрясти основи душі. Стати на бік катів чи жертв, піти на смертельний ризик чи зводити давні рахунки, або ж докласти всіх зусиль, щоб залишитися осторонь.

Містечко Трохимбрід є теж переломним моментом в історії, який не залишає осторонь нас. Звідси мета статті – прослідкувати особливості виникнення, розквіту й занепаду давнього єврейського містечка на Волині.

Трохимбрід – єврейське містечко, що існувало в Західній Україні з кінця XIX століття до 1942 року. Також відоме як Софіївка, на честь російської царівни Софії, яка дозволила створити єврейське поселення [3].

Це покинуте містечко, в якому знаходяться тільки три пам'ятники, нині змушує людей замислитися.

Історія цього давнього населеного пункту захоплює. Трохимбрід було єдиним повністю єврейським містом (за винятком кількох польських родин), яке коли-небудь існувало за межами Палестини, там нараховувалось аж сім синагог. Воно було розташоване за 30 кілометрів на північний-схід від Луцька, на відтинку між сучасними селами Домашів і Городище Ківерцівського району.

Кілька єврейських сімей тут поселилось у 1810 році, у 1813 – тут народжується перша дитина. У 1889 році в Трохимброді проживало уже 1200 осіб (235 сімей). Мешканці містечка винайшли спосіб осушення боліт для ведення землеробства, збору врожаїв та розведення худоби. Але переважно вони займалися комерцією, ремеслами та торгівлею. До 1938 року виключно єврейське населення міста зросло до 5 тисяч осіб. У Трохимброді було багато магазинів, майстерень, невеличких фабрик, ремісників та майстрів, які обслуговували оточуючі українські та польські села.

Наприкінці 30-х років XX ст. у містечку проводиться електрифікація, діють телефонна та телеграфна станції, продаються газети, велосипеди, з'являється автотранспорт. У 1939 році єдину вулицю містечка вкривають бруківкою [1].

В роки Першої світової війни, а саме в 1916 році, австрійські солдати побудували тут католицьку каплицю. В міжвоєнний період (1921 р.) тут з'явився дерев'яний костел, куди приходили віряни з навколишніх сіл, проте його спалили в 1943 році.

В роки Другої світової війни нацисти окупували Україну та створили в місті Трохимбрід гетто, звезли сюди євреїв з сусідніх міст і сіл. 5000 євреїв з містечка Трохимбрід були знищені нацистами. У серпні 1942 року нацисти та їх поплічники зігнали всіх мешканців Трохимброду до найближчого лісу, де заздалегідь були викопані ями та розстріляли полонених. Лише 33 втікачі з Трохимброду пережили війну. Їм вдалося уникнути масового вбивства і врятуватись, адже їм допомагали повстанці із сусіднього українського села Клубочин. Від міста не лишилось сліду... Трохимбрід був повністю знищений вогнем і після того ніколи не відбудовувався [4].

Зараз кожного року з всіх куточків світу приїздять їхні внуки, правнуки та рідні і вшановують пам'ять загиблих.

Про ті події маємо спогади їхньої очевидиці Ніни Володимирівни Радіон: «Того ж дня, коли сталося це розстрілювання, я була серед поля і випасала корови. Біля мене випасав ягнятка маленький хлопчик єврей. Він був вельми добрий і гарний. За кілька годин прийшов його батько і сказав, що там усіх збирають. Хлопчик кинув ті ягнятка. І тільки потім я усвідомила, що він пішов на свою смерть. Якби ж знала, не пустила би того хлопчика...» [2].

Про Трохимбрід написана не одна книга спогадів і знятий фільм в Голлівуді. Вперше в художній літературі Трохимбрід з'явився в 2002 році в романі Джонатана Сафрана Фоера «Все ясно» (англійською «Everything Is Illuminated»). У 2005 році за романом Лев Шрайбер зняв однойменний фільм.

Так, історія Фоера описує події в селі між 1791 роком, до якого належить перша згадка про Трохимбрід, і до 1941 року, коли він був зруйнований під час війни. Герой роману приїхав в Україну, щоб знайти українську жінку на ім'я Августина, яка врятувала життя його дідуся.

Поодинокі світлини міста сьогодні зберігаються в родинних альбомах, блогах та приватних сайтах нащадків мешканців міста Трохимбрід, які проживають по всьому світу, але пам'ятають рідну Волинь та пишаються своїм походженням [5].

Євреї Трохимброду мали сильний характер і звикли до ситуації в ті часи, тому вони не давали нікому позбавити їх привілеїв. У 1925 р. було прийнято закон про те, що євреям Трохимброда не дозволяють випасати худобу на пасовищах князя Радзівіла. Закон був написаний бригадиром князя та сторожами його лісів. Євреї відмовилися прийняти цей закон, і між сторожами та євреями виникли жорстокі сварки та бійки. Коли сторожі побачили, що вони не можуть боротися з євреями, вони винесли справу перед князем Радзівілом.

З новин, що дійшли до Ізраїлю, ми знаємо, що євреїв Трохимброта було вбито (як і інші євреї у містах і селах Волині) нацистами. Їх повели в село Тросцянець (ймовірно, сучасне селище Тростянець Ківерцівського району), що в 12 кілометрах від Трохимброта, і там вбили. Але небагатьом вдалося втекти в ліс і приєднатися до партизанів, які боролися з нацистськими звірами і завдали їм серйозної шкоди. Трохимброт зайнявся і згорів повністю. Партизани та інші, яким вдалося врятуватися, налічували 33 особи в 1944 році і були знайдені переважно в районі поблизу Луцька.

Приблизний розмір кладовища до Другої світової війни становив 1,50 га і зараз становить 0,80 га. На кладовищі немає відомих масових поховань. Нинішнім власником кладовища є муніципалітет. Майно кладовища зараз використовується для сільського господарства (під сільськогосподарські культури або випас тварин). У межах кладовища немає споруд, помірною загрозою є вандалізм [5].

Отже, можемо зробити висновок – ніколи не знаєш, що може статися з тобою завтра. Потрібно поважати всіх людей, толерантність понад усе. Життя міста Трохимбрід – дуже складне і насичене різними подіями. Незважаючи на негаразди жителів цього містечка, вони робили внесок у розвиток краю проживання в різних сферах і стали важливою складовою етнонаціональної палітри країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Загублене місто – Трохимбрід. Ківерцівська районна державна адміністрація. URL: <http://kivadm.gov.ua/news/zagublene-misto-trohymbrid.html> (дата звернення 6.11. 2019)
2. Польові записи авторки. Липень 2018 р., с. Домашів, Ківерцівський район, Волинська область. Особистий архів К. Радіон.
3. Трохимбрід. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Трохимбрід> (дата звернення 6.11.2019)
4. Трохимбрід: волинське місто, яке стало легендою. URL: <http://www.volynpost.com/articles/1280-trohymbrid-volynske-misto-i-ake-stalo-legendoyu> (дата звернення 6.11. 2019)
5. Trochinbrod (Zofiowka) by Eleazar Barco (Bork). Translated from the Hebrew by Karen Engel. URL: <http://sokolowg.tripod.com/troch.htm> (дата звернення 6.11. 2019)

Садовская Б. И., ст. гр. МДП-ИСТ-191
Гродненский государственный университет имени Янки Купалы,
г. Гродно, Республика Беларусь

Научный руководитель: к. ист. н., доц. кафедры
истории Беларуси, археологии и специальных исторических дисциплин ГрГУ им. Я. Купалы
Белозорович В. А.

СТУДЕНЧЕСКИЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ КРУЖОК В ГРОДНЕНСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ ЯНКИ КУПАЛЫ (ИСТОРИОГРАФИЯ ПРОБЛЕМЫ)

Деятельность студенческого научно-исследовательского кружка на историческом факультете начиналась в 1954 г., когда на кафедре истории, политэкономии и философии было принято решение о создании при ней двух научных студенческих кружков: исторического и философского. Руководителем исторического кружка был назначен кандидат исторических наук Борис Маркович Фих, со временем его сменил Яков Наумович Мараш [1, л. 4].

С какой целью создавался кружок? Преподаватели института хотели, чтобы занятия в научно-исследовательском кружке формировали у студентов навыки исторической эвристики, работы с научной литературой и архивными материалами. Как писал профессор Я. Н. Мараш, целью кружка, так же, было стремление « ... научить студентов, опираясь на марксистско-

ленинскую философию, делать выводы и обобщения, т. е. вести научно-исследовательскую работу» [3, с. 11].

Историография по данной тематике не обширна. Главной работой по истории и деятельности научно-исследовательского кружка является учебное издание «Студенческий научно-исследовательский кружок», которое подготовил руководитель кружка, профессор Я. Н. Мараш [3, с. 3]. Им были проанализированы различные формы студенческой научной работы, раскрыты основы деятельности кружка, содержание, формы и методы. Всё это, безусловно, является ценной информацией, но носит лишь методологический характер. История создания, деятельность преподавателей и студентов в рамках кружка в издании не рассматривается.

Историю кружка можно проследить в статьях его бывших участников, ныне преподавателей Гродненского государственного университета имени Янки Купалы. В совместной статье профессора И. П. Крэнэ и доцента Н. А. Иващенко «Навукова-даследчы гісторыка-краязнаўчы Гурток «НіКа»: гісторыя ў падзеях і асобах» дана историческая справка об истории кружка. Были названы основные направления научно-исследовательской работы студентов и преподавателей, как в начальный период его существования, так и в современности [2, с. 3]. Актуальными направлениями исследований были историческое краеведение, конфессиональная история, также большое внимание уделялось методике преподавания истории в школе.

Профессором кафедры истории Беларуси, археологии и специальных исторических дисциплин С. В. Морозовой по случаю пятидесятилетия кружка была написана статья «Гісторыка-краязнаўчы гурток: шлях даўжынёй у 50 гадоў». В публикации представлены сведения об истории кружка, количественный состав его участников, научные направления исследований с момента начала работы кружка и по современность. Более подробная даётся информация о выпускниках кружка, в частности единственный в стране историк-академик М.П. Костюк, профессор В.Н. Михнюк. Кружок стал дорогой в науку для многих преподавателей исторической кафедры не только Гродненского государственного университета, но и для других высших учебных заведений [4, с. 6].

К той же юбилейной дате была опубликована статья Л. В. Мозоль «Основные направления деятельности историко-краеведческого кружка Гродненского государственного университета имени Янки Купалы». Как и в предыдущих публикациях автор затронула историю кружка и биографию его руководителя Я. Н. Мараша. В целом же, публикация Л. В. Мозоль повторяет основные положения и выводы книги профессора Мараша «Студенческий научно-исследовательский кружок» [5, с. 14].

Подводя итог вышесказанного, можно отметить, что данная проблематика не получила всестороннего комплексного изучения, не смотря на то, что традиции, заложенные основателями кружка. Материалы конференций носят обзорный характер и чаще всего приурочены к юбилейным датам, связанным как с историей факультета, так и с деятельностью самого кружка. Информация, в большинстве своём дублируется. Поэтому представляется важным написание полноценного исследования, которое даст возможность в полной мере ознакомиться с историей развития и функционирования научного кружка.

Список использованных источников

1. Государственный архив Гродненской области. Фонд 991. – Оп. 1. – Д. 283.
2. Крэнэ, І. П. Навукова-даследчы гісторыка-краязнаўчы гурток «НіКа»: гісторыя ў падзеях і асобах / І. П. Крэнэ, Н. А. Иващенко // Шлях у навуку: зборнік навуковых артыкулаў да 55-годдзя студэнцкага навукова-даследчага гісторыка-краязнаўчага гуртка «НіКа» / Установа адукацыі «Гродзенскі дзярж. ун-т імя Я.Купалы»; рэдкал.: В. А. Белазаровіч, І. В. Соркіна, Н. А. Иващенко, С. В. Марозава. – Гродна : ГрДУ, 2011. – С. 3–9.
3. Мараш, Я. Н. Студенческий научно-исследовательский кружок / Я. Н. Мараш. – Минск : Вышэйшая школа, 1976. 129 с.
4. Марозава, С. В. Гісторыка-краязнаўчы гурток: шлях даўжынёй у 50 гадоў / С. В. Марозава // Здзяйсненне мары апантаных: матэрыялы рэспубліканскай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 50-годдзю студэнцкага навукова-даследчага гісторыка-краязнаўчага гуртка, 27

чэрвеня 2005 г., Гродна, Рэспубліка Беларусь / Установа адукацыі «Гродзенскі дзярж. ун-т імя Я.Купалы»; пад рэд. І. П. Крэня. – Гродна : ГрДУ, 2006. С. 6–11.

5. Мозоль, Л. В. Основные направления деятельности историко-краеведческого кружка Гродненского государственного университета имени Янки Купалы / Л. В. Мозоль // Здзяйсненне мары апантаных: матэрыялы рэспубліканскай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 50-годдзю студэнцкага навукова-даследчага гісторыка-краязнаўчага гуртка, 27 чэрвеня 2005 г., Гродна, Рэспубліка Беларусь / Установа адукацыі «Гродзенскі дзярж. ун-т імя Я.Купалы»; пад рэд. І. П. Крэня. – Гродна : ГрДУ, 2006. С.14–16.

Сердюкова И. В., ФБУ, 2-7
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
г. Горки, Республика Беларусь

Научный руководитель: ст. преподаватель кафедры
социально-гуманитарных дисциплин БГСХА С.С. Скоромная

РАЗВИТИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ ГОРОДА ШКЛОВА

В современном мире СМИ играют большую роль на человека и общество в целом. Без газет, интернета, радио сложно представить жизнь современного общества.

Днем рождения Шкловской прессы является 1 февраля 1919 года. В этот день читатели района увидели первый номер газеты «Известия Исполнительного Комитета Совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов местечка Шклов и волости» [1].

Первым редактором «районки» был председатель исполкома. Александр Спицкий, В то время было выпущено всего 29 номеров. В связи с гражданской войной и временной оккупацией района белополяками выпуск газеты был приостановлен.

Вторая жизнь газеты началась в январе 1931 года. Она стала называться «Промежень камунізму» и являлась органом Шкловского РК КПБ, райисполкома и райпрофсовета. В годы первых пятилеток газета была хорошей помощницей местной власти в развитии народного хозяйства и стала активным агитатором и организатором социалистического строительства.

В годы Великой Отечественной войны и временной оккупации района немецко-фашистскими захватчиками подпольный райком КПБ организовал выпуск газеты «За Родину». Она выходила в виде листовок и несла населению района правдивую информацию о положении на фронтах, успехах Красной Армии, развенчивала лживую пропаганду гитлеровских захватчиков и вселяла веру в нашу победу.

После освобождения района в 1944 году газета стала выходить под названием «Чырвоны барацьбіт».

В конце 1961 года выпуск этой газеты был приостановлен и на территории района распространялась объединенная газета «Ленінскі шлях», которая выпускалась в Горках, а в Шклове функционировал корреспондентский пункт. Так было до 1963 года когда «районка» возобновила свою жизнь под новым названием – «Ударны фронт». Более 50 лет под этим названием она информирует население района обо всех событиях из жизни Шкловского региона.

Районная газета – это посредник, своеобразный мост между районной властью и населением района. Власть через газету информирует население о своих планах, делах, перспективах развития района, мобилизует жителей Шкловщины на выполнение тех или иных задач повседневной жизни. Население района имеет возможность на страницах газеты давать оценку работы всех районных служб, высказывает свои предложения, критические замечания и получать через газету компетентные, исчерпывающие ответы на поставленные вопросы. За весь период своего существования газету возглавляло тринадцать редакторов.

С годами меняются поколения, формируется и новое изложение материалов. Если раньше назад газета была преимущественно источником официальной информации, то сегодня «районка» с требованием времени стала предлагать читателю еще полезную и развлекательную информацию.

Кроме газеты в Шклове функционирует и собственное телевидение. Более десяти лет назад в районе было свое частное телевидение, но в силу определенных обстоятельств его развитие остановилось. В ноябре 2013 года в Шклове был запущен в эфир новый информационный канал кабельного телевидения, первый выпуск новостей которого длился пятнадцать минут. Дальше – больше. Канал принялся осваивать новые площадки. Программы и сюжеты сейчас можно посмотреть не только по кабельному ТВ, но и в социальных сетях. В «Одноклассниках» и в «Контакте» у шкловчан свои группы, в которых в общей сложности больше четырех тысяч человек. Представлен телеканал и на YouTube, где на шкловские новости подписаны сотни пользователей. Смотрят выпуски региональщики и за границей: в России, Украине, Польше, Германии, Китае, США, Израиле. Телеканал транслирует два раза в неделю [2].

О популярности регионального телевидения свидетельствуют итоги «Телевершины-2016». Конкурс проходил в г. Минске. Телевизионный «Оскар» достался телекомпании «Шклов» [3].

Таким образом средства массовой информации шкловского района, начав свою историю сто лет назад с издания небольшой районной газеты, в XXI веке используя современные технологии, доносят свою информацию до сотен тысяч людей в разных уголках не только нашей страны но и всего мира

Список использованных источников:

1. «Ударный фронт» Шкловская газета. URL: <http://shklovinfo.by/o-nas/o-gazete/> (дата доступа: 03.01.2020).
2. В Шклове открылась своя телекомпания. URL: <https://news.tut.by/society/373154/> (дата доступа: 05.01.2020).
3. Молодая телекомпания «Шклов» создала конкуренцию в области: URL: <https://www.sb.by/articles/glavnyy-redaktor-telekompanii-shklov-lyubov-saveleva-my-svoi-kazhdyy-den-vidim-nashikh-zriteley.html> (дата доступа: 20.01.2020).

Тумік С., ст. гр. 12-шк
Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

Науковий керівник: канд. іст. наук, зав. кафедри суспільних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу Фарина А. С.

ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ ЗАХИСНИКА: XVII–XXI СТОЛІТТЯ

Поточні події в Україні, а саме російсько-українська війна, що розпочалася 2014 року, актуалізує питання військового характеру. Під час вивчення козацького періоду на заняттях з історії України, видалося цікавим порівняти устрій, переконання та сприйняття козака й українського воїна сьогодення.

Мета статті – прослідкувати зміни в образі воїна-українця від XVII ст. і до сьогодення.

В історії та культурі кожного народу важливе місце займає військова культура. Як зазначає дослідник Ф. Турченко, військові традиції, звичаї передаються з покоління у покоління, на них виховуються діти, їм належить важливе місце у вихованні майбутніх громадян – патріотів своєї держави [4].

Ще з давніх часів нашу територію захищали від ворогів. Цих людей ми називаємо козаками, вони також воювали за землі, яких у них хотіли відібрати. В наш час майже нічого не змінилося, люди так само воюють, але вже у них є інша назва – солдати (воїни).

Запорозький козак і воїн, запорозький козак і лицар – це такі поняття, які ніколи не відділялись одне від одного. Якщо говорили про козака, то розуміли, що він, безперечно, воїн, якщо мали на увазі січовика, то розуміли, що він, безперечно, лицар. «У нас над усе честь і слава, військова справа, щоб і себе на сміх не дати, і ворогів під ноги топтати», – говорили козаки [1].

І ззовні, й за внутрішніми якостями запорозькі козаки загалом являли собою характерні типи своєї народності й свого часу. За описом сучасників, вони були здебільшого зросту середнього, плечисті, ставні, міцні, дужі, з лиця повновиді, округлі й від літньої степової спеки смагляві. З довгими вусами на верхній губі, з розкішним оселедцем, або чуприною, на тім'ї, у смушевій гостроверхій шапці на голові, вічно з люлькою в зубах, питомий запорожець завше дививсь якомсь похмуро, вниз, спідлоба, сторонніх зустрічав спершу непривітно, відповідав на запитання вельми неохоче, але затим помалу м'якшав, обличчя його поступово під час розмови набувало веселого вигляду, жваві проникливі очі займалися блиском вогню, і вся постава його дихала мужністю, звитягою, завзятою веселістю й неповторним гумором. «Запорожець не знав ні «цоб», ні «цабе», через те був здоровий, вільний од хвороб, умирав більше на війні, як удома. Тепер народ слабий, порожній і недовговічний: як дев'яносто літ прожив, то й стежки під собою не бачить, а в старовину у сто років чоловік тільки в силу вібрався. Тому запорожці жили і весело, й довго. А молодці які були! Він сів на коня – не струснувся, не здвигнувся! Торкнув ногами – і пішов, і пішов! Тільки смуга лягла» [2].

Козаки відіграли велику роль для майбутньої України, але завдяки солдатам ми змогли відвоювати свої землі у Першій і Другій Світовій війні. Зараз нашу територію захищають Збройні сили незалежної України.

Збройні Сили України – військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються завдання з оборони України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Структурно поділене на три види та два окремі роди військ/сил.

Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України а також беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

З'єднання, військові частини і підрозділи Збройних сил України відповідно до закону можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, боротьби з тероризмом і піратством, посилення охорони державного кордону, суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні і континентального шельфу України та їх правового оформлення, протидії незаконним перевезенням зброї, наркотичних засобів та психотропних речовин, ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, надання військової допомоги іншим державам, а також брати участь у міжнародному військовому співробітництві, міжнародних антитерористичних, антипіратських та інших міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України [3].

На мою думку, є велика різниця між козаками і солдатами. Приміром, серед деяких сучасних воїнів помітне явище, коли вони не хочуть іти до армії й втікають від представників військового комісаріату, переховуються. Хіба так можна? Видається, що ні. Саме такими вчинками вони показують свою нелюбов до Батьківщини. Сучасна молодь не зовсім серйозно ставиться до цієї проблеми. Якщо згадати, як козаки ставились до цього, то нашим хлопцям має бути соромно. Мені дуже прикро, що чоловіки не розуміють, що всі через це проходили. І саме армія із хлопчика робить справжнього мужчину.

Козаки не боялися віддати своє життя заради майбутнього своїх наставників. Звичайно, в Україні також є такі люди, які саме зараз захищають нас, вони борються за наші землі на Сході. Ось таких хлопців можна назвати справжніми героями, бо вони жертвують своїм життям для того, щоби ми мирно жили всі наступні роки. Вони є справжніми наступниками козаків.

Маю переконання, якби кожна людина задумалася про наслідки, які можуть статися при байдужому ставленні до військового обов'язку і взагалі до воєнної служби, то може змінилися би й їхній намір щодо втечі від захисту рідної землі.

Список використаних джерел

1. Запорозьке козацтво – гордість української нації. Ветерани. UA: сайт руху ветеранів. URL: <http://veterano.com.ua/index.php>
2. Запорозький козак. Мамаєва Слобода: веб-сторінка скансену. URL: <http://mamajeva-sloboda.ua/publ/zaporozkyi-kozak/> (дата звернення 11.11.2019)

3. Збройні сили України. Матеріал з Вікіпедії – Вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Збройні_сили_України

4. Турченко Ф. Г. Українське козацтво: від витоків до сьогодення. Віртуальні виставки. Хмельницька міська централізована бібліотечна система. URL: https://cbs.km.ua/index.php?dep=1&dep_up=81&dep_cur=352 (дата звернення 12.11.2019)

ПОНЯТТЯ «СИЛЬНЕ ДУШЕВНЕ ХВИЛЮВАННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

У кримінальному праві проблема розуміння понять «сильне душевне хвилювання» та «афект» належить до числа найбільш заплутаних питань. Ця проблема не втратила актуальності і з прийняттям 5 квіт. 2001 р. нового Кримінального кодексу України (далі – КК України).

У психології є подібні емоційні стани і вони отримали назву афект.

Стан сильного душевного хвилювання – це виключно юридичний термін, який у психології не використовують. Це ускладнює з'ясування змісту цього поняття, адже психологи не дають чіткого визначення поняття. Якщо ж використати загальну психологічну термінологію, то для позначення сильних емоційних реакцій людини в психології використовують такі терміни як гнів, страх, афект, фізіологічний афект, стрес, фрустрація.

При стані сильного душевного хвилювання відбувається перетворення із тяжкого злочину в злочин невеликої тяжкості, а умисне вбивство із особливо тяжкого злочину в злочин середньої тяжкості.

Учинення злочинів у стані сильного душевного хвилювання передбачено ч.4 ст. 36, ч.3 ст. 39, п.7. ч.1 ст. 66, ст. 116, ст. 123 КК України [1]. Поняття «сильне душевне хвилювання» позначає тимчасовий особливий психічний стан особи, а тому має відповідати прийнятній у психології термінології.

Однак поняття «сильне душевне хвилювання» в законодавстві і правовій літературі ще є недостатньо конкретизовано. Така проблема є через відсутність законодавчого визначення поняття «сильне душевне хвилювання» та через відсутність такого терміну у медицині та психології.

Чи відповідає юридичне поняття «сильне душевне хвилювання» психологічному поняттю «фізіологічний афект»?

Афект (лат. affectus – душевне хвилювання, пристрасть) – психічний стан, ознакою якого є домінування певної емоції, що обумовлює особливості сприймання подразників і характер дій особи. Розрізняють фізіологічний та патологічний афекти. У науці виділяють також кумулятивний афект, який в якості підготовчого етапу має фазу накопичення.

Стан сильного душевного хвилювання та стан афекту не тотожні поняття: афект – це лише один із проявів стану сильного душевного хвилювання, тобто ми можемо стверджувати, що афект є вузьчим поняттям за поняття стану сильного душевного хвилювання.

Згідно із ст. 116 КК України сильне душевне хвилювання виникає внаслідок протизаконного насильства, систематичного знущання або тяжкої образи з боку потерпілого [1]. У статті 123 КК України перелік обставин, що можуть викликати сильне душевне хвилювання, звужений, а про систематичне знущання не згадується [1]. Я вважаю, що є необхідність доповнити ст. 116 та ст. 123 КК України частиною про те, що такий стан може бути викликаний також будь-якими неправомірними чи аморальними діями з боку потерпілого (такі обставини зафіксовані в п.7 ст. 66 КК України) [1]. Тож потрібно зауважити, що законодавець мусив би у всіх статтях, у яких йдеться про стан сильного душевного хвилювання, передбачити однакові обставини, що можуть його спричинити.

Поняття «сильне душевне хвилювання» містить фізіологічний афект і його варіанти (кумулятивний афект і афект на фоні легкого алкогольного сп'яніння), психічну напруженість, емоційні стани (збудження, напругу), що істотно впливають на свідомість і поведінку, а також інші сильні емоційні хвилювання, які під час вчинення злочину певною мірою послаблюють здатність особи усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними. Відтак, поняття

«сильне душевне хвилювання» не відповідає поняттю «фізіологічний афект» і не тотожне поняттю «афект».

Отже, недоцільно в КК України замінити термін «сильне душевне хвилювання» терміном «фізіологічний афект», оскільки пропускається низка емоційних станів, які мають юридичне значення, що спричинить порушення принципу відповідності покарання тяжкості вчиненого злочину.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України / ВВР України від 29.06.2001 — 2001 р., ст. 116.

Назаров Н. В., ПР-21

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. ю. н., доц. кафедри права Луцького НТУ Земко А.М.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Найголовніше, що ставить злочинність неповнолітніх в ряд актуальних проблем наукового вивчення, це характер її суспільної небезпеки: злочинність морально спотворює молодь, яка є активним суб'єктом суспільного відтворення, важливим резервом, гарантом національної безпеки, економічного благополуччя і духовного становлення держави [1].

Проблема злочинності неповнолітніх за всіх часів є високоактуальною проблемою суспільства. Не є тут винятком і сучасне українське суспільство. Адже мова йде про ту його частину, яку воно має підтримувати та всіляко забезпечувати її фізичне, психічне та моральне здоров'я, виховання, підготовку до виконання своєї суспільної ролі за природним законом зміни поколінь. Зрозуміло, що виконання цієї суспільної функції багато в чому залежить від нормального соціального розвитку суспільства в цілому. Громадянська незрілість, моральні збочення неповнолітніх, тим паче вчинення ними суспільно небезпечних діянь, якими є злочини, мають викликати (знову-таки, за нормальних соціальних умов) виняткову занепокоєність суспільства, держави, вимагають глибокого аналізу та вжиття всіх необхідних заходів для недопущення таких проявів, запобігання їх вчиненню, найбільш раціонального реагування на вчинені злочини, включаючи застосування покарання та альтернативи останньому.

За українським кримінальним законом саме покарання не є метою, що має велике значення у провадженнях про злочини, вчинені підлітками. Ця засада повністю відповідає Мінімальним стандартним правилам ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), прийнятим 29 листопада 1985 Резолюцією 40/33 на 96-му пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН.

Ще в минулому столітті А.М. Ларін зауважив, що метою застосування запобіжних заходів до неповнолітніх є забезпечення нормального ходу кримінального судочинства, попередження та усунення реальних та можливих перешкод з боку підозрюваного (обвинуваченого) щодо здійснення цього судочинства, забезпечення участі підозрюваного (обвинуваченого) в процесуальних діях, в яких така участь необхідна, і якнайшвидшого прибуття його до місця їх проведення, недопущення вчинення підозрюваним (обвинуваченим) нових злочинів, необхідність нейтралізувати намагання підозрюваного (обвинуваченого) створити перешкоди з виконання прийнятих процесуальних рішень, а також виховний вплив на неповнолітнього [2].

Отже чим краще підліток інтегрований в соціум, тим менше у нього проблем із законом. Порушнику потрібно пропонувати гуртки, групи особистого розвитку, спорт. Якщо і на цьому етапі не вберегли – пряма дорога до психологів. Адже, якщо «кримінальний талант» викоринити на початках – дитина не виросте в дорослого злочинця [3].

Список використаних джерел

1. Злочинність неповнолітніх в Україні: стан та тенденції розвитку. URL: https://pidruchniki.com/89778/pravo/zlochinnist_nepovnoolitnih_ukrayini_stan_tendentsiyi_rozvitku.
2. До проблеми дотримання прав неповнолітніх при обранні щодо них запобіжних заходів. URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/g/227-do-problemi-dotrimannya-prav-nepovnoolitnikh-pri-obranni-shchodo-nikh-zapobizhnikh-zakhodiv.html>.
3. Дитяча злочинність. Досвід Європи: що загрожує неповнолітнім на прикладі Нідерландів? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28884786.html>.

Янюк К. В., ст. гр. ПР-21
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Науковий керівник: к. ю. н., доц. кафедри права Луцького НТУ Земко А. М.

ПРОБЛЕМА ВІЙНИ І МИРУ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА

Актуальність теми: Проблеми збереження миру на землі, запобігання військових катастроф і конфліктів завжди залишалися одними з найважливіших протягом всього існування людства. Сформовані в багатьох країнах військово-промислові комплекси витрачають великі кошти на виробництво зброї та проведення наукових досліджень у цій сфері. Саме швидкий прогрес у військовій галузі загрожує безпеці і сприяє поглибленню глобальних проблем.

Я вважаю, що незаперечним став той факт, що у сьогодення людство може або спільно вижити, або - ж спільно - загинути. Усвідомлення спільності людської цивілізації на нашій планеті створює передумови для об'єднання зусиль, згуртування всіх народів в ім'я виживання і врятування цивілізації. Людство єдине, як єдині і його проблеми та закономірності розвитку [1].

Розв'язати глобальні проблеми силами однієї держави чи групи держав - неможливо. Тут потрібні співробітництво в загальносвітовому масштабі й тісна конструктивна взаємодія всіх країн. Спільність глобальних проблем для всього людства зумовлює й спільність в їх розв'язанні. Потрібно піднести на більш високий рівень міжнародно-правову свідомість суспільства, що пов'язано з підвищенням політико-правової культури і моралі в цілому, а також забезпечити механізми реалізації прийнятих міжнародних зобов'язань усіх країн.

Глобальні питання вимагають глобальних відповідей: вони вирішуються усім світом на основі інтернаціоналізації дій. Центральна роль тут, безперечно, має належати Організації Об'єднаних Націй та її інститутам. Саме ця міжнародна організація може реально об'єднати зусилля всіх країн на розв'язання всього комплексу глобальних проблем сучасності [1].

Ситуація, що склалася в Україні з 2014 р., узагалі є новим напрямком збройного протистояння у світі. Росія як ядерна держава, що за відповідними угодами і ядерним роззброєнням України виступила державою-гарантом територіальної цілісності нашої країни, здійснила окупацію частини території України, порушивши таким чином власні зобов'язання та всі міжнародні правила і норми. Україна ж в свою чергу нічого не порушуючи та дотримуючись всіх своїх законів та Конституції, від безвиході ввела воєнний стан через агресію Росії. Між країнами не було заключено міжнародного договору та не було впорядковано норм міжнародного права, що і сприяло холодній війні.

Україна ж в свою чергу бере активну участь у вирішенні міжнародних конфліктів. Наприклад, вона виступала посередником у врегулюванні конфлікту між Республікою Молдовою і само-проголошеною Придністровською Молдавською Республікою. Українські миротворці у складі міжнародних миротворчих сил ООН працювали на Балканах, Близькому Сході, в Іраку. На сьогодні вони беруть участь у миротворчих операціях у деяких країнах Західної Африки.

Ідеали життя без війн, де в міжнародних відносинах дотримуються загальноприйнятих норм справедливості та співіснування, сягають корінням у глибоку давнину. Ці думки

супроводжували людину на всіх етапах розвитку цивілізації. Слова відомого письменника Габріеля Гарсія Маркеса «Набагато легше розпочати війну, ніж її закінчити» мають пам'ятати всі жителі планети Земля [2].

У сучасному світі швидко зростає залежність окремих країн і регіонів від цілого, від людства, світової спільноти. Народи дедалі глибше усвідомлюють цілісність світу, посилюється почуття невіддільності від нього. Як зазначає відомий учений-соціолог Б. Г. Гаврилишин, "ми не можемо покинути нашу планету. Ми не бажаємо її руйнації. Жодна частина людства не в змозі її привласнити. Нам слід пристосуватися до правил співжиття, яким будемо керуватися в умовах майбутнього єдиного світового ладу, нашої спільної долі" [1].

Отже, проблеми збереження миру на Землі пов'язані з особливостями взаємодії країн на політичній карті світу. Військові арсенали країн світу мають таку кількість атомної, хімічної та біологічної зброї, що спроможна знищити Землю. Створення нових видів озброєння триває. Збройні протистояння на конфліктонебезпечних територіях поширюються, тривають роками і залучають усе більшу кількість країн і народів. На жаль, зараз одним з осередків нестабільності стали й окремі території нашої держави. Щоб запобігти світового хаосу, як підкреслив глава ООН, потрібно протистояти усім небезпекам, що підстерігають сьогодні людство, а зробити це можна лише спільними зусиллями.

Список використаних джерел

1. Проблема війни і миру як глобальна проблема людства:
https://allref.com.ua/uk/skachaty/problema_viyini_i_miru_yak_globalna_problema_lyudstva
2. П. О. Масляк, С. Л. Капіруліна. Проблема миру та роззброєння у світі та в Україні:
<https://mozok.click/314-problema-vyni-miru.html>

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Життєдіяльність людини в ситуації глобальних викликів сучасності». – Луцьк, ЛНТУ, 2020. – 132 с.

Враховуючи свободу наукової творчості, редколегія приймає до друку тези доповідей і тих авторів, думки яких не в усьому поділяє.

Тексти тез доповідей представлено у авторській редакції. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність посилань, достовірність матеріалів несуть автори публікацій. Передрук і відтворення опублікованих у збірнику матеріалів будь-яким способом дозволяється тільки при посиланні на «Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Життєдіяльність людини в ситуації глобальних викликів сучасності».

Редакційна колегія залишає за собою право редагувати та скорочувати текст.

Комп'ютерний набір і верстка: О. Сільвестрова

Редактор: О. Жук